

ढोंग-सोंग वार्ताभाषा.

नं० १

भी० काभराज-रङ्गीक-बागव्या-मशारेक अने भीस शीडीननी
चुटी कडादेखी १२ वार्ताओनो संग्रह.

(कानून ११ आगा)

उपाधी प्रग. मन्तार.

दीनशा ओदसल करकरीआ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગાંધી
ગાંધી સંગ્રહ

૫૧૮૫ ડ-૩૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૧૮૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ટોંગા-સોંગા વાલ્તીમાળા

વિષય ડ-૩૨

આ ઠોંગ-સોંગ “વાર્તામાળા”માં બે વાર્તા બમનજી નવરોજી કાખરાજીએ કોટ શીયર રોડ પુરસદ ઓશીસમાથી લખી છે. પાંચ વાર્તા મી. “મસરૂક” તે શેરાય શેહરીયાર ઇરાણીએ કાફર મારકીટના પોતાના બગીચામાંથી લખી છે. મી. “રશીક” તે ડોસાભાઈ ફરામજી લગડાનાએ ઘોખી તળાવ પ્રિન્સેસ જોટ એનજનીયર ખીલડોંગમાથી લખી છે. મી. “શીરીન” તે શીરીન નવરોજી પાવરીએ નવસારી દસ્તુરવાડમાથી લખી મોકલી છે. ત્રણ વાર્તા દીનશા કુવરજી ભામધ્યાએ નવસારી ગુલશન ઓશીસમાથી લખી મોકલી છે. આ સઘળી બાર વાર્તાઓ દીનશા એદલજી કરકરીઆએ મુખ્ય માટરોડ ત્રામ તરમીન્સ ત્રીભોવનદાસ ખીલડોંગમાં આવેલા પોતાના “માણેકે પ્રીન્ડીંગ પ્રેસ”માં પોતાને માટે છાપીને ઉપજેજ ડેકાણેથી પ્રગટ કરી.

હાજી—

તેજ દુકાન આએ છે કે-જ્યાં-નાના બચ્ચાંઓનેથી
છેતરાવાની ધાસ્તી નથી.

નવા ડીઝાઇનેનાં નવા નમુનાઓ એક-એક કરતાં
એક-એક સરશ આવી પુગ્યા છે.

રેશમની મેળવણી બનાવવા નવી જાતનો રેશમનો
રંગ નહીં જોયેલો—નહીં સમજેલો એવો આખને ઉડીને
વળગે તેવો ખાસ પસંદ કરવા જોગ છે.

હમારી દુકાન મોટી છે તેથી ભાવણી મોટા છે એમ
સમજવું નહીં પણ ગરીબ અને તવંગરને પાલવે તેવા
છે, એક ફેરો ખાઇ જોવા ખાસ વીનંતી છે.

હમારું કેટલોગ મંગાવવાના પઇસા પડતા નથી.

હોજયરીને લગતી દરેક ચીજો સ્ટોકમા તૈયાર રહે છે.

બાહરગામ વી. પી. થી મોકલવામા આવે છે

લખો—

આદમજી નુરભાઇની કુંપની.

૩૪૬, ઉનવાલા બીલડીંગ

આટરોડ—મુંબઇ.

મદ્રાસ હેર ઓઇલ.

મદ્રાસ હેર ઓઇલ સુ દર લાલ રંગનો દેખાવ આપોને ઠંડક આપે છે અને વાલને લમર જેવા કાળા રેશમ જેવા સુવાલા, ચલકતા, લાઝા કરવાની સાથે તેની જડને મજ-શુભ કરી વાળ ખરી પડતા અટકાવે છે મથાનો દુખારો, ચકરી તથા માથામા ખોરો પડવો વીગેરે રોગો ઝડપથી નાશુક કરી મગજને આરામ સાથે પુછી આપે છે આ તેલમા માથાના વાળના ખરા ગુણોના વસાણાં નાખેલાં છે, આજે ઘણી જાતના તેલો નીકળે છે પણ આએ તેલમા ખરો મુલ્ય શુ છે તે એકજ શીશી વાપરવાથી ખરો ફાયદો જણાઇ આવશે. કીમત રૂ ૦૧

દરેક કેમીસ્ટો તથા સ્ટોરશમાથી મલી સકશે

ધી રોયલ તોયલેટ મેન્યુ ફેક્ટરીંગ કુપની—મુબઈ.

મોલ એજન્ટ—સારાખ ડી પતેલ

પ્રોપીઝન પેટન્ટ મેડીસન મગ્યટ પાગની બજાર ડાટ—મુબઈ

બહાર ગામના વેપારીઓને સડ કમીશન આપતામા આવશે
ગ્રાટરોડ ગ્રામ તરમીનશ પર પીરોજશાહ નશરવાનજી ની દુકાનેથી પણ મળશે

બે દોસ્તનો ઓચીંતો મેલાપ!

કેબશરૂ—કેમ રતનશાહ ભાઈ ઉતાવલમા મ્યા જાઓ છો ?

રતનશાહ—માગકીટમા જાઉ છું

કેબશરૂ—માગકીટમા શા માટે જાઓ છો ?

રતનશાહ—માગકીટમા જેન્ટ,, સાજુ, લવન્ડર, કોલનવોટર તથા ખોગરની ચીજો લેવા માટે જાઉ છું

કેબશરૂ—અરે ભલા માણસ છેક ચાલી ચલાતીને માગકીટમા ગુ કામ જાઓ છો, ગ્રાટરોડ ગ્રામ તરમીનશ આગળ જેહના બીડીંગમા પીરોજશાહ નશરવાનજી ની કુપનીમા ટૂંક ચીજો માગકીટનાજ ભાવે આપે છે !

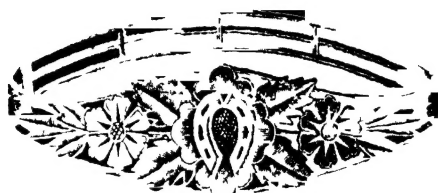
રતનશાહ—ત્યારે તો ધાન્યજ સાડ થયુ

કેબશરૂ—હમેશા ત્યાવીજ લેંગા તો કાંઈ લાભજ મેળવજો

જાણીતા ઝવેરીઓ બી. જોશીની કુંપની.

અપ-ટુ-ડેટ જમાનો ત્યારે અપ-ટુ-ડેટ
ફેશન કેમ નહીં ?
યુરોપીયન—પારસી—હીંદુ અને મોહમેદન ફમીલીની
નવી નવાઈ શું ?

નવું
નામ છે

સારું
કામ છે.

જ્યારે હાથ સોભે તેવી બ્રસલેટ નહીં હોય—આંગળી
સોભે તેવી વીંટી નહીં હોય—ગળું સોભે તેવી સાંકળી નહીં
હોય—કાન સોભે તેવી ખુટી નહીં હોય—નાક સોભે તેવી
નથ નહીં હોય—પગ સોભે તેવા વારા નહીં હોય તો
આજની અપ-ટુ-ડેટ ફેશન કેહવાયજ નહીં. પાયધુની
પર બારીઆ બીલ્ડીંગમાં જાઓને મનને ગમતા સુના રૂપાના
અને હીરા માણેકના દાગીના ખરીદો એવી અમારી સલાહ છે.

બી. જોશીની કુંપની

બારીઆ બીલ્ડીંગ પાયધુની-મુંબઈ.

ELLIS HOTEL.

Opposite Crawford Market, new Umrigar Building

The only Central and upto date Hotel of its kind in Bombay.

Board and residence Rs 2-8, 3 and 4 per day

Separate arrangements for the European, Parsees and Mohe median Families.

Permanent Lodging & Boarding Rs 60 per month.

Electric Litt, Light, and Fans

Telephone No 2633

Charges Moderate

ELLIS RESTAURANT.

Decent food in ordinary Charges

Break-fast . . .	0 8 0
Tiffin . . .	0 12 0
Full Dinner ...	1 0 0

ELLIS BILLIARD SALOON.

First class new bilhard with best accessories --

Game of 50 Points ..	0 4 0
„ „ 100 „	0 8 0

બાટલીવાલાએગ્યુમીક્ષયર

તરેહવાર જાતની તાવ, પછી કહો કે આતરીઓ, ટાટીઓ, નગમ પ્રકારની પલેગ ઉપર કહો કે કરકી કે થડી હરેક જાતની તાવ ઉપર ટકકર ઝાવીને ઉભુ છે કીમત રૂ. ૧ હજન રૂ. ૭૫

Unsupervised & Unequelled અમારી આ બનાવટ એટલી મશહૂર પામેલી જોઈને અમારું બાટલીવાલાની તાવની ગોળીઓ પણ કહાડી છે તે પણ મીક્ષયરના જીવીજ અસરકારક છે કીમત રૂ. ૧. દજન ૩ ગા

બાટલીવાલાનો દરાજનો મલમ ચાર દીવસમાં દગજ, કીડ, ખુજલી, કોદાવાટ નાશ કરે છે કીમત આના ૪ દજન ૩ રા

બાટલીવાલાની અખીરીસ ટોનીક પીલસ શક્તીની ગોળીઓ રૂ. ૧૫ દજન રૂ. ૧૪

દાતનુ મજન તમારા અમીલમા અગીલ અને વડીલમા વડીલ મીત્રાને બચાવવાજ માગતા હોવો તો અમારું મજન વાપરશે ત્યજ નગધી છે અને કોઈપણ રીતે નુકશા નકારક નથી

કીમત આના ૮ તથા ૪ દજન રૂ. ૪૫૫ તથા રૂ. ૨૫૫.

ઉપલી સઘલી ચાલે જગનમા દરેક રૂંકાણે મળશે

૬૧૦ હો. લી. બાટલીવાલા તથા જો. પી.—વરલી મુંબઈ.

સારી ટોનીક દવાની શોધમાં

હજી મુધી અધારામાં શામાટે અથડાઓછો?

અમારી

મદનમંજરાં ગોળીઓ

એ, સર્વ ટોનીક દવાની લગાઇમા સપુર્ણ વીજ્ય મેળવ્યોછે અને ધણા દરદીઓના લથડી પટેલા શરીરો ઝાટપુટ બનાવી આપી નેના હજારો આશીર્વાદો સપાદન કરેલાછે વલી કુટેવઆદિ ગમે તે કારણથી ઉત્પન્ન થતા વીર્યના તમામ દંદો, પુરુષત્વરાતિના મરદાઇ, શારીરિક અને માનસીક નબલાઇ હોલીનીન્યુનતા અથપવ્યો, કબજિયાત, વીગેરે દરદાવર પણ આ

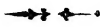
મદન મંજરી ગોળીઓ

વીજળીની માફક અસર કરેછે, તો શામાટે આવી અનુત્તમ દવા મગાવી વાપરતા નથી? કીમત પણુનજીવી છે

માત્ર ૪૦ ગોળીની ડબ્બી એકતો રૂ. ૧

મુરતના એજન્ટ } રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી જામનગર
ડી એન પટેલ કેમીસ્ટ } હેઝોશીસ —કાલીયાવાડ
કલ્યાણીક—મુરત } આન્ય ૧૮૭ કાલ્યાદેવી રોડ—મુંબઈ

પેડા બરફી ખાવાના ઘેરફાયદા.

સા પાનાયદ ને સા ચીમનદાસ બેઉ નાનપણથી દોસ્તી રાખતા હતા, ને બેઉ જણુ કમાઈ પુત હતા, તે બેઉ જણુને જાત જાતની મીઠાઈ ખાવાનો જખરો સોખ હતો. ન્યાતમા જમણુવારામા જા્ય ત્યા' મીઠાઈ મલે ત્યા સુધી દાળ ભાતને હાથ લગારે નહી તે બીચારા-એને ખખર તો ક્યાથી હોય કે ઘણી મીઠાઈ સાકર વીંગેરે ખાવાનુ નણુ નુકશાનકારક છે પણ તે ખાઈને સોજા દુધ-પાઉડરથી દાત માક નહી કરે તો દાત લુગા થાય ને સડો લાગી મો વાસ મારે, ૪૦-૪૫ વરસ તો તયુમયુ આલુ પછી બેઉના દાતમા ભારે દુખ થવા માડ્યુ કાઠકાઠવાર તો એટલુ દુખ કે મોટુ ઉત્રાડી બોલાએબી નહી તે હાલતમા ચીમનદાસ એક દીન્ય ઓશીસમા ગયા ત્યા તેઓની પડાસમા બેસનાર એક પારસી ઝલારકે પુછ્યુ કે ભાઈ તમેને શુ છે ? તો ધ્રારારતથી જવાબ આપેા કે પેડા ખાડુ પુલી ગયા છે, ને દાત ખાડુ દુખ છે મો ઉત્રાડાનુ નથી કાવસા જેઆ દુખની ભરતીમા હતા તેઓએ તેનુ મો ઉત્રાડીયુ નો જોઈ લો ખરાખ વાસ, અરે તાડ બલુ થાયરે ચીમન-કાઠ દીને દાતણુ પણ કરે છે કે નહી / ચીમનદાસ તો ઉશ્કેરાઈને ઉકમાઈથી બોલ્યા કે જો નાનજા કર્યા વગર ને કેમ ચાલે તે પણ વેલાતી દુધ પાઉડરથી કડ છુ જુઓ મારા દાત સફ દુધ જેવા છે તો કાવસાભાઈ હસી પડ્યા અરે ભલા માણસ ચુકામાની ગખ, કે કાવસા વાટીને લગારે તો તેથીબી દાત સફ થાએ, પણ દાત અને મોઢામાનો રોગ કેમ મીતે, જુઓ મારા દાત કેવા મજબુત અને નોબીતા છે નો ચીમનદાસ બોલ્યા કે તમારા દાત તો અનાવડી કરી બેસાડેલા દીજેય, કેપ

દીવાળી તો તમે વતાવી ગયા છો. ને ખુદરતી દાત આવા સરસ કેમ રહે ? કાવસાભાઈને હવે મીઞજ ગયો ને છછટ્ટી પરી બોલ્યા કે "તારા આપના દાત અનાવડના મુકેલા હોશે, ચીમનદાસ ખરખર હસી પરી બોલ્યા કે મારા આપ તો કીએ દીનના યુજરી ગયા છે તો કાવસ બોલ્યો કે તેને દાતની જાન રાખવી કેમ ને કયો દુધ પાવડર વાપરવો તે માણુમ નહી હોશે, તેથી જલદી મરી ગયા હોશે, દાત સાણુત રાખવાની જાતન કરવી જોઈએય, દાતનો લગારવાના પાઉડર કાપો સારો ને કાવસાકારક છે તેની પહેલા તપાસ તથા પુછ-પરછ કરીને ખરીદવો, ને તેથીજ સવાર સાજ દાતન કરો કે દાતને સરો લાગે નહી, દુખ નહી પાગમા પડ કે પાણી ભરાઈ મો વાસ મારે નહી ને દાત સદા સાણુત ને મજબુત રહે " તો ભાઈ કીએ પાઉડર તમે વાપડા છો તે કહોને તેવોજ પાઉડર મને લાવી આપો લો આ રૂપીઓ ૧ કાવસા કે ભવા માણુસ એ અધુ રવા દને (Hawkinson's Dental Powder) હોડીન્સનનો દુધ પાઉડર વાપર એટલ સરવે તારી બસા દુર થઈ જશે દર શીશીની કામત કકત આના છ બેસશે તારી નજ્ફીકની કાઠ દુકાન ઉપરથી નહી મલે તો કાર્ડ માર્કીટની સામે-
બરજસ કુપની દાના વેપારીને-
ત્યાથી મગાવજ ને વાપવાથી તારા દાતનુ દુખ ટૂંકી જશે પેડામાનુ પાણી ને પડ જેબી હોશે ને નીકડી જઈ કે હાટ અટકાવશે મોખમાનો ખગય વાડ નાખુદ થાશે, ને તુ સાળે નાળે થઈ પાછો જુવાન જેવો બની જશે ને દીનથી ચીમનદાસ હોડીન્સનનો દુધ પાઉડર વાપરના લાગ્યો ને હાલ તેઓના દાત નીરોગી, ને સાણુત છે, બીચારા પાનાયદને દુખ થયુ ને નહી ખમવાથી ગામ ગયા - જાતરા કરવા પણ ત્યા તો એઓના સર્વ દાત મોટી જાતરાએ ગયા છ મહીના રહીને જ્યારે પાછા આવ્યા ન્યારે જોઈ લેવો પાનાયદનુ કાડુ

ખાસ શોખીનો માટે
ખાલ કાલા કરવાનો ઇસત મખોલી કલક

ખીઝાખે—

કુશતુન તુનીઆ.

જુદાં જુવાન બનાવે નબલાને મજબુત બનાવે એવો
કલક લગાડવાથી તમે પરખાતા નથી ખીલકુલ જુવાન બની
જાઓ છો, ચામડીને ડાઘ પડતા નથી એકજ વખત વાપરી
ખાત્રી કરો

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ

૪૧, બેંક સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

નાનાં છોકરાંઓ માટે

ડોંગરેનું

બાલામૃત.

લેતા વખતે તે ડોંગરેનું છે, એ વિષે બરાબર ખાત્રી કરી ખરીદવું કારણ
હાલ બજારમાં ડોંગરેના બાલામૃતની ઘણી નકલ નીકળેલી છે શીશી ૧ ની કીમત
૧૨ આના ટપાલ ખર્ચ ૪ આના

કે. ટી. ડોંગરે કંપની

ગીરગામ—મુંબઈ

દગાખોર નકલીઓ.

રાજ રજવાડામાં વખણાતી “બાદશાહી
યાકુતી અનંગ વિલાસ” ને ભલતેજ
નામે ખીલ નકલ નીકળેલ છે માટે એવા
નકલીઆની દગા ભરેલી જાહેર
ખર્ચથી સાવચેત રહેજો અમારી
અનાવેલ યાકુતી માત્ર રાજ-
કોટમાં અમારા ઔપધાલ-
યમાં મેલે છે

બાદશાહી યાકુતી

અનંગ વિલાસ.

અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી
આવે છે પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે આ
રાજવંશી યાકુતી વીર્ય સીકારના તમામ વ્યાધી
મટાડે છે અને વીર્ય વદ્ધ અનાવી ખરૂં પુરૂષાતન
આપે છે ખરી મર્યાદા આપનાર અને નબલા
માણસને પણ જીવાતની માફક જોરાવર
અનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી
ખાસ લલામણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ
પણ જાતની પરેશાની જરૂર નથી ૪૦
ગોળીની ડબ્બી એકના ૩ ૧૦

— ૦ —

બાદશાહી યુનાની લેખ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેખ અનાવેલ
છે અને તે ગુપ્ત ભાગની નમોને પુરતી
તાકાત આપે છે ખરૂં પુરૂષાતન લાવવા માટે
આ લેખ ક્રોત્હમદ ઇલાજ છે અકિસ એકની
ડબ્બીના ૩૫૫૫ આદ તમામ દવાઓનું પોષ્ટ
ખર્ચ જુદું,

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ

રાજકોટ—કાઠીયાવાડ

GOLD AND SILVER MEDALS

AWARDED AT
BOMBAY AND GUJARAT
INDUSTRIAL EXHIBITION

for

MILL GEARING AND CASTINGS.

EMPRESS IRON

& BRASS WORKS,

Makers of Sundry arts of
Spinning and Weaving
Machinery of all makes

BRASS AND IRON CASTINGS

Tuned out daily, Shaftings, Pul-
lies, Pedestals, for Mill Presses and
Gins, Cast Iron Ornamental Railings
Staircases, Brackets, Manholes for
Roads, and Drains in Stock and
Made to order at Moderate Rates

For Terms &c please apply to

the Proprietor,

BURJORJI PESTONJI REPORTER

Chief works—Cannaught Road
Near Victoria Gardens, Byculla
Branches Grant Road & Pydhon

BOMBAY

દોંગ-સોગ ચોપાન્યુ.

દોગ-નાગ ચોપાન્યુ મુળદામાં મળેલી
સન્નુ ને સાફ છે એમ જ્યારે લોકોની ખાતરી
થઈ ત્યારે તેઓ વગર ચવાના વિલગ લગા-
ડના વી નમેળી વરાક ચાંગેલી? એક
કારક લખા કે તમન પોષ્ટના સીપાઈ દોગ-સોગ
ચોપાન્યુ હાથોહાથ આપી જશે ને એક ડબ્બી
ચકિદ આના લેતા જશે

લખા-મેનેજર દોગ સોગ-આંદરેડ.

— — —

ખુલાસો.

દોગ-સોગ વાર્તામાળા નાં ૧ આજે વાચનારની સનમુખ રજુ થાય છે, આ દોગ-સોગ વાર્તામાળામા કાંઈ ગફલત થઈ હોય તો તે દરમુજર કરી ચલાવી લેજોછું દોગસોગ ચોપાન્યાને મદદ કરવા હમોને જે વીચાર આવ્યો તે પહેલો એ હતો કે હમારા દોગ-સોગ ચોપાન્યામા લખનારા જાણીતા લેખકોના લખાણો કોઈથી કોસમે સાચી ગાંધી મોખીન વાચનારાઓને સરને દામે આપી દેવા હમો કાંઈક ગફલતમા હતા કે આ વાર્તામાળાની ખપતી થશે ના નહીં ! પણ પરિણામ હમારી તરફેણમા આવ્યું છે, એવી અગાઉથી હમુને ખમર હતે તો આ વાર્તામાળા ચોપડીના રૂપમા પહેલાંથી જનારને પણ અમુક બહુ થયલું હોવાથી ફરીથી બીજી નીકલનાર દોગ-સોગ વાર્તામાળા નાં ૨ રોયલ સોળ પેંજી કાગળ ઉપર છપાશે અને તે પાકો બાઈડીંગનું દુન-દાર પુસ્તક પ્રગટ થશે

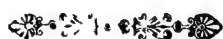
અધિપતી દોગ-સોગ

એપ્રિલ ૧૯૧૪

હિંદુસ્તાનનાં પાયોનીયર કોણ ?

હરીચંદની તીજેરીઓ.

જેને ૧૯ સુંનાના ચાંદો એકઝીબીશનોમાંથી મળેલા
છે. આજ સુધી હમારી બરાબરનાં ઈનામો અને
ચાંદો કોઈને મળ્યા નથી.

જ્યારેબી તમુને હરીચંદ મંછારામની તીજેરીઓ
જોઈએ ત્યારે ગુલાલવાડી નાં ૦ ૧૩૧ એક કાર્ડ લખી
નાખજો તમુને પ્રાઈસ લીસ્ટ મુક્ત મોકલી આપ-
વામાં આવશે.

હરીચંદ મંછારામની કુંપની.

૧૨૧, ગુલાલવાડી મુબબ

કાવત્રાંખોર કાકો!

એક ઢંક વારતા.

(લખનાર—“મશરેક”)

પ્રકરણ ૧ છુ.

ઈસક.

કેહેવામા આવે છે કે “પ્યાર આધળો છે,” ક્ષેત્રીન ઘરોઘર ખ્યાલ કરીને, જોશે તો પ્યાર પોતે આધળો નથી પણ ખીજને આધળા કરે છે :

મહાર નામ નવાળ તાઝુલમુલક છે મહારા અમીરી પેદરને બે બેટા હતા, જેમાનો હુ નાનો છોકરો છુ ચઉઠ વરસની ઉંમરનો હુ થયો ત્યારે મહારા પેદરે મને દેહ્લીની રકુલમા મોકલાવ્યો કેમજે મને હવે ચહડતા પ્રકારની કેળવણી શેવાની હતી

દેહ્લીમા ગયાને મને થોડો વખત થયો નહી, તેટલા મહોળતના સપાટામા હુ સપડાઇ ગયો અને એક ખુશ્સરત છોકરીના પ્યારમા પડ્યો. તેણી મહારીજ ઉંમરની હતી—એક છોકરી—જવાનીના રોડ તરફ ધસતુ એક બચ્ચુ—પણ, અરે, કેવી પ્યારી !

તે છોકરી નહી હતી—ગોયા પરસતાનનુ એક ખુલખુલ હતુ !

તેની બહુ આખો મહારી આખને પોતાની તરફ ખેંચી શેતી હતી, તેના પરવાળા

સમાન હોઠ અને મોતી જેવા દાંત મહારી હોશને ફરામોશ કરતા હતા, અને તેનુ ગોરૂ બલન મહારી મુઘી બુઘી ખેચી—શેતુ હતુ ! એવી તે મહારી પ્યારી મનુમા હતી

મનુમાની માદર વીધવા હતી, અને તે વીધવા હસીનાની એકની એક પુરી છોકરી તે મહારી દીલબર—પ્યારી મનુમા ગેયા અકબને હથરત કરે તેવી નાઝોઅદા ધરાવતી હતી તે મા દીકરી ગરીમ હતા અને મહારી પાઠશાળાથી એક માઇત્ર દુર વસતા હતા

મહારી પાઠશાળા આગળથી પસાર થતા તે મા દીકરીને બે ઘણીવાર જોયા હતા—અને હુ તે દુરીને ઘણાજ ધમાનથી જોતો હતો, તેની તરફ ખેચાઇ ગયો હતો તેના પયારમા સરબસર સપડાઇ ગયો હતો—“આહા ! મનુમા, પ્યારી મનુમા વહાલી મનુમા, તુ ક્યારે મહારી થશે” એ શબ્દો કંઈ સે કંઈ વખત મહારા મુખમાથી બહાર પડી ચુકયા હતા. અને તે બોલી રહયા બાદ એક લાખો નીસાસો મહારી છાતીમાથી નીકળતો

હુ એક હીમતવાન છોકરો હતો, અને બ્યારેખી દુરસદ મક્કતી કે મયદાનોમા નીકલી પડતો એક દીવસે મહારી છુંદીના

વખતમા ચાલતો ચાલતો હું એકાત મહો-
લ્લામા આવેલા મનુમાના ઘર તરફ ગયો
અને ત્યાં મહારા નસીમ સંજોગે ફીક તક
મહારે હાથ લાગી ગઈ મહારા મનમા
ચીતેલી મહારી માથુક એક કુતરાથી ખીંધેલી
ઉભી હતી અને એક છેડાયેલા કુતરો તેના
આગપર ધસવાની લાગ જોતો ભસતો હતો,
એક પથ્થર ઉચકાને મે તે કુતરાપર ફેંક્યો,
ખીજ ખેચાર પથ્થર માર્યા અને કુતરો ખીંધેલી
મનુમાને છોડીને નાખી ગયો આહ! તે વખતે
મારા હાથોમા પ્યારી મનુમાને પકડી તેની
ખલુ આખ સાથે મારી આખ મેલવવામા હું
કેટલો ખર્ચો ભાગ્યશાળી બન્યો હતો

આભાગના ઉભરા તળે દખાયલી મનુમાએ
મને પોતાની માફર આગળ લઈ જવા કહ્યું,
પણ મે ના પાડી થોડા દીવસ પછી ન્યાયે
હું બીજવાર પ્યારી મનુને મળ્યો ત્યારે તેણી
પોતાના હાથે બનાવેલા નાના બગીચામા
એખલી કુતી હતી

અઠવાડીયામા એથી ત્રણ વખત હું મનુન
મળતો, તે જાણતી હતી કે હું ત્યાંની પાઠ-
શાળામા ભણતો હતો કદીખી તેણીએ મને
વારવાર તેના ઘર તરફ જવા વીશંનો સવાલ
કાઢ્યો નહીં અને એ રીતે અમે બેઉ કોઈની
બી જાણુ વગર મહીનાઓના મહીના મુઠ્ઠી
મજતા થયા, અને અમારી છાતીમાનો પ્યાર
વધુ જોસમા ઉભર્યો

તે પછી મને ગરમીની રમત મલી અને
હું બારે દીલે માગ પેદગના મેહેલમા ગયો-
ત્યાં મારી મનુમાના કાગળ છુપેથી મજતા
હતા, અને તે જોમ મને દબ્બુ સમજતી અને
ચાહતી હતી તેમજ એક સાધારણ માણસ
સમજીને કાગલપર મનનામા કુતી હું એક

નવાબઝાદો હતો, તેની વીગત મે છુપી રાખી
હતી એટલે ગરીબ મનુમા શું જાણુ કે અદખો
અદાથી તેણીને સરનામા કરવાના હતા એ
મોહકાણુને સખમે તો એ વખત તેનું એક
કાગળ ખીજ હાથમા જતે અને મારી ફજેતી
થતે, પણ જે સમયસુચકતા મે વાપરી હતી
તેથી મહારો બેદ અગીરી મેહેલમા છુપોજ
રહી શક્યો હતો

મારી ગળ પછી હું પાછો પાઠશાળામા
ગયો, અમારી મહોબત ભગેલી પણ ઉડતી
મુલાકાતો વારવાર થતી ગઈ અને એ અર-
સામા મે વરસ ખલાસ થઈ ગયા

મારા સોલમા વરસપર મારે પાઠશાળા
છોડી દઈ મેહેલમા કેળવણી લેવી એવી મત-
લબનો ખત મારા પેદર તરફથી આવ્યો જે
વાચીને હું બહુ દલગીર થયો, અને તેજ
દીવસે મે કાગળ લઈ હું ડચકા ખાતી છાતીએ
મારી પ્યારી મનુમા આગલ ગયો

તે પ્યારી ઘણુ ઘણુ ગરી પડી

મે મારા પ્યારને વળગી રહેવા સારૂ તેને
બહુ બહુ સમજવું અને હવે હસીનાને
અમાગ પ્યાગની વાતથી વાકેફ કરવાનો અમે
બેઉએ વીચાર કાઢ્યો અમે બેઉ તે વીધવાની
આગત ગયા—અમે બેઉ તેના પગપર પડ્યા
અને અમાંએ અમારી મહોબતની વાત ખુલ્લી
કાઢી

પહેલા તો તેણી ગીરડાઈ, ગણુ પાછળથી
ન્યારે અમાગ બેઠિના િલ નેજે વાચ્યા ત્યારે
તેણીએ અમેને માફ કાઢ્યા—અમારી સાથે
મીઠાસથી વાત કાઢી—અને અમારા પ્યાને
ટેકા આપ્યો

મારા તરફ હસીનાનો આહ વધારે એવવા
મે મારી હાલત હવે કહી દીધી મહારી પ્યારી

મનુમા અજબ થઇ, પણ હસીનાપર મે ધારયુ હતુ તેના કરતાં જુદીજ અસર થઇ । કારણ કે તે ખરા દીવથી કહેવા લાગી કે તેના સ સારી દરજ્જા કરતા મારા પેદરનો દરજ્જો ઘણોગ્ર મોટો હતો અને તે તફાવત વચ્ચે તે માલદાર અને મુફ્લીસ કુટુંબો સાથે જોડાઈ જાય તે મુશ્કેલ હતુ

મે હસીનાને ઘણી સમજાવી, અને જ્યારે મે તે વાતની જતાને વાર મારા પેદરને ખબર કહી તેણેને લલચાવી લેવાનુ કહ્યુ ત્યારે જરા હસીના ઠંડી પડી

છુટા પડતી વખતે અમે એક બેઠાં બેઠાં મેકને મળ્યા, અને અમારી છાતીમાંથી ડચકા નીકળવા લાગ્યા

“ પ્યારા તાઝ, તુ તારા કોનથી ના આપને બાઝ ” મારી મેહબુબ આખમા પાણી છાતીને ખોલી

‘ મનુમા ! પ્યારી મનુમા-વ્હાલી મનુમા, મારી જીગરજીન મનુમા, તુ ખેરીકર રહેજે ” મે તેણીનુ માથુ મારો છાતીમા દાખતા કહ્યુ

“ વ્હાલા જીન ” મનુમા કરગરીને ખોલી “ વ્હાલા તાઝ, યાદગામ કે તુ એક નવાખનો ખેટો છે અને માલદાર નવાખ એક મુફ્લીસને પોતાની વહુ કરવા સામે શીટકાર ફેકશે— નકરત નાખશે—ધીમારશે, અને પોતાના પગની ખાક સમજશે—તુને મારા પ્યારથી ખુશવી લેશે—લુટી લેશે મને ને તુને જુદા કરી દેશે ”

“ નવાખ મને ને તુને જુદા કરશે તો હુ અને તે જુદા થઇશુ, નવાખ મને તારી પાસેથી લુટી લેશે તો હુ મારા દીલનો શીકાર કરીને તેને તારા જીગરમા મુકી દેવશ, નવાખ મને તારા પ્યારથી ખેચશે તો હુ પરવાનો બની જવશ—મારા પ્યારને પાછો જીતશ—મારા

તુ પ્યારા ચેરાગની ઉપર જલી જલીને જીન દેવશ. ” મે મનુમાનુ માથુ પસવારતા— જોસ્સાથી કહ્યુ. “ વ્હાલી મનુમા ! તારે ખાતર હું અમીરી દબાયાની દરકાર નહી કરશ, તારે ખાતર હુ નવાખી દરજ્જાને ઠોકરે મારશ, તારે ખાતર આમે મારો પ્યારો દીવ દાર તાજુમુલક પોતાની દકર ખોહશે, દમામ ખોહશે, નવાખી તકર ગુમાવશે, અમીરી લે-બાશ ફેકી દેશે ગોયા જીનખી અગરજો— આપવો પડશે તો આમે જીન તારીપર દર-ગ્યાન કરશે ’

મકરણુ ર જુ.

કાવત્રાં.

હુ મારા ગાપતા પગપર પડ્યો, મે મારી અને મનુમાની મોહો ત વારતે મારા પેદરને કહ્યુ અને મે ધારયુ કે તે મને માફ કરશે, પણ જ્યારે મે તેના ચહેરા તરફ જોયુ ત્યારે તે પેદર ગુસ્સાથી લાલ થઇ ગયલો હતો

“ ખબરદાર છોકરા, અગરજો એકબી હરફ એવી વાતનો બીજ વખત મારી આગળ કહા-ડયોજ તો ખતા ખાશે ” મારા પેદરે મને ઠંડાવી નાખતા કહ્યુ “ હુ આજેજ તે મુફ્લીસ હસીનાપર કાગળ લખુ છુ કે તેણે તારા તમામ કાગલ ને ખતનો જવાબ નહી આપવો— તે ફાડી નાખવા અને તારી સાથે કશાગી સબધ નહી રાખવો ”

તે પેદર ગુસ્સાથી ચાલી ગયો ।

તે પછી મારીપર સખત જાપતો રાખવામા આવ્યો, મને બહાર જવા આવવા દેવાની અદર પણ સખતાઇ વાપરવામા આવી અને હુ મારી વ્હાલી મનુને ખાતર

રડી રડીને બેઝાર થઈ ગયો.

ઓ મારી ગરીબ મનુ !

એ વરસ પસાર થઈ ગયાં, તે અરસામાં છુપેથી મેં ધણીખી કાઝલો મારી મનુ અને તેની માદરપર લખયાં પણ તેનો એકબી જવાબ મારીપર નહીં આવ્યો ! એ એ વરસમાં હું ધણું શીખ્યો, અને સારી ફળવણી મળી અને હું પદવીને લાયક થવા જોવો હુશીયાર થયો.

મગર એક બનાવ બન્યો. મારા એકારમે વરસે મારો વડો ભાઈ એકાએક મરણ પામ્યો અને તેના ગુજરવાથી મારા પેદરની પછી હું નવાબનો દરજ્જો મેળવીશ તેની ખબર મને થઈ.

મારા ભાઈને દફનાવવાની કીયા ખતમ થયા બાદ મને ધણા આસુઓ વચે મારા પેદરે પોતાની પાસે તેડીને કહ્યું “દીકરા, તું હવે એકપુરો છે અને તારેથી મને છુટા પડવા ગમતું નથી-લેકીન તું દુનીયાદારીથી બેનસીબ રહે તેના કરતા તો હું તારો થોડા વખતનો ભુદાપો ખમી લઈશ-જા, તું કાલથી મુસાફરીએ જા, દુન્યા જો, શીખ, પાવરડો થા અને નવાબનો દરજ્જો મેલવવાને લાયકનો આદમી બન” તેણે મારા ભાઈના ગમના આસુ નુછતા વધાર્યું “જા-સ સાર મડળમાં બેઠા, લેકીન યાદ રાખજે કે દરજ્જાને ઉતારી પાડનારી પેલી હલકી વાતથી બાજ આવજે”

“કેઈ હલકી વાત, પેદર ?” મેં પુછ્યું

“પેલી કામ ગરીબ મુકલીસ હસીનાની છોકરી મનુમાની સાથે સાદી કરવાની વાત”

મેં સર નમાવ્યું-મારા પેદર મારા માથા-પર હાથ મુકીને ગયા અને હું મુસાફરીની

ગાઠવણમાં પડ્યો.

હું મુસાફરીએ નીકળ્યો-પહેલું મારું કામ મારી વ્હાલી મનુમાને મલવાતું હતું. હું દેહી ગયો. મારી છાતીના ધબકારા હું હજીખી ભુલતો નથી. હું વ્હાલી મનુના ઘર તરફ દોડ્યો, તેણી ત્યાં ઉભેલી હતી-પણ તેણી દલગીરીમાં ગરકાવ હતી.

હું દોડ્યો-હું મનુ તરફ ઉડ્યો-એક પલમાં તેણીને મેં મારી છાતીમાં દાખી દીધી અને વ્હાલી-પ્યારી મનુ તે છાતીમાં ડચકાં ડચકાં રડી પડી

ખુબ રડ્યા પછી તેણીએ ખુશસો આપ્યો હસીનાને ગુજરી ગયાને આઠ મહીના થયા હતા, મનુમા કેઈ બુદી નોકર સાથે રહેતી હતી. નવાબના ઠંડાવી નાખનારા કાગલથી મરહુમ હસીનાએ મનુમાને કસમ આપ્યા હતા કે તેણીએ મારા કાઝના વાચ્યા વગર એમના એમ ફાડી નાખવા

એ વરસના અરસામાં મારી મનુ એક ખરેખરી સ્ત્રી બની હતી અને તેની જીવાની તેના પુત્ર બકારમાં હતી એ, હું કેવી તેણીને ચાહતો !

હું દેહીમાં છુપાં નામથી રેહવા લાગ્યો કારણ કે હું બીહતો હતો કે રખેને—ફ્રી જઈ—અમારો પ્યાર વધારે અને વધારે મજબુત થયો અને આખરે હું એવા દેરાવપર આવ્યો કે મારા પેદરથી છુપાછુપ મારે મારી વાહલી મનુ સાથે લગનના ગાઠથી જોડાઈ જવું

અમો લાહોર છુપાં નામ તળે ગયા, પેલી બુદી નોકરને દેહીનું ઘર સોપતા ગયા અને લાહોરમાં અમો બેઠે જણા લગનના પવીત્ર ગાઠથી જોડાઈને માટી બાંધ્યો થયા.

મેં લાહોરથી મારા પીતાપર મારી ખજર અંતર લખી, પણ મારે મનુના લગનની વાત ખીલકુલ છુપીજ રાખી.

હજુર તો લગનને થોડા દીવસ ગયા નહી તેટલામાં મારીપર તાર આવ્યો, મારા પેદર ધણા ખીમાર પડી ગયા હતા અને તે તારમા મને એકદમ બેલાવવામા આવેલો હતો.

દુક વખતમાં મનુથી છુટા પડવાને લીધે મને ધણુ લાગ્યું—પણ હું લાચાર હતો હું તેણીને પાછી તેણીના ઘર દેહી લઇ ગયો, ત્યા પેથી છુટી ઓરત આગળ તેણીને રાખી, તેણીને ધણો ધણો દીલાસો દીવો અને રડતી આખો તથા ડચકા ભરેલી છાતી સાથે અમે છુટા પડ્યા.

છુટા પડતી વખતે મે મારી વ્હાલી ધણી-આણીના બાલના ગુછામાથી એક નાનો ગુચ્છો કાપી લીધો, અને મારા રરતા દર-મ્યાન મે વાર મવાર તે ગુચ્છાને ચુમીઓ લીધી.

વળી એવી ગોઠવણુ કરવામા આવી હતી કે અમારા લગનની વાત છુપીજ રાખવી, અને મનુએ પાતાના બાપીકા નામના જોડાણુ સાથેજ અસલની માફક રહેવું.

ત્યારે અમે બેઠિ છુટા પડ્યા, અને હું મારા પેદરના મહેલમા આવ્યો.

મારા પેદર બહુજ ખીમાર થઈ ગયા હતા સરવે કહેતા હતા કે તેવણુ મોતને ખીજાને હતા અને જે સરવે બનાવ બનતો હતો તેથી મારા પેદર નામકેઈ હતા કેમજે તેવ-ણુની સામે જેખી થાય કે બને તે જાણી શકવાની મુધીમા તેવણુ હતા નહી.

મારા પેદરના મહેલના ખીજાણુ આગળ મારા કાકા એસમાનજગ હાજર હતા હું

મારા કાકાને તે વખતે વણો થોડો પીજાણુનો હતો, પણ હાલમા બરોજર પીજાણુ છુ કે તે કેવો નમુનેદાર આદમી હતો.

તેણે મારા માથાપર હાથ પસવાર્યો, મારી સાથે માયાથી વરતયો, તે મારી સાથે એટલો બધો તો હલી ગયો કે મે— તેની આગળ મારી છુપા વાત-મારી પ્યારી મનુમા સાધનાં મારા છુપા લગનની વાત-કહી દીધી.

તે કાકાએ મને પાછો પસવાર્યો તેણે મારા લગન તગ્ધ ધણી ખુશી બતાવી, તેણે રાજ થવાના ધણુ ધણુ ચાલા કીધા અને તેથી મે મને પોતાને તેની આગળીપર નાચવા દીધો.

મે મહેલમા તેને વારતે ધણુ કીધું તેના દરજ્જા કરતાખી વધારે માન અકરામની હદપર હું ગયો, તેની સાથે ધણી માયા કરવા લગ્યો—તે મારી સાથે બહુ દીલવગી કરવા લાગ્યો અને હું તે મારા કાકાથી બહુજ ખુશી થયો.

મેહેલમા આવ્યાની ચેથી રાતના જ્યારે મારા પેદરની હાલત ક ઇક સુધરતી જણાતી હતી ત્યારે મારા પોતાના એકાત ઓરડામા મધ્ય રાત્રે ચાર આકાર દાખલ થયા.

મને પકડવામા આવ્યો—મે ધણી અઝાટ-પઝાટ કીધી—મારા માથાપર લાકડીનો એક ફટકો મારવામા આવ્યો—અને જ્યારે હું મહારી બેશુધીમાથી શુધીમા આવ્યો—ત્યારે મે મને પોતાને એક મેડ હાઉસમા બેસ્યો.

મકરણુ ૩ ભું.

કુટકારો

કાંઈ પોતાને કાચનો બોલો સમજતુ, કાંઈ પોતાને રાગ-પાદશાહ સમજતુ, કાંઈ લખપતી હોવાનો દાવો કરતો તો કાંઈ પોતાને અકુલા-તુન ઉસ્તાદ સમજતો એવા એવા દીવાના આદમીઓની વચ્ચે મને લઈ જઈને જાવી રાખવામા આવ્યો !

સીરફ કચ્છખાનું—આખા દીવસ દીવાના આદમીઓની વચ્ચે વસવાના બેઠક કટાળા સાથે હું મને પોતાને ગોયા છતે મગજે એમગ જ થતો જોતો હતો

તે લાહોરનું એક મેડહાઉસ હતુ, જેમા ગરીબ દીવાનાઓને નહીં પણ છાદાવાસા પાગ લોને રાખવામા આવતા હતા મને પણ મારા કાકા એકમાનજ જે ત્યાં એક દીવાના તરીકે ઠંસવી દેહ-લાગતા વળગતાઓના હાથમા સોના નાણુ સેરવ્યુ હતુ—મારા કાવત્રાંખોર કાકાએ માન્યુ કે મારા પીતા જીવવાના હતા નહી, અને મને દીવાના તરીકે મેડહાઉસમા ગખીને તે પોને મારા પીતાની પછી મારા વાલી તરીકે મેહેસુલ ઉતરાવવા વીગેરેનો કારોબાર ચલાવી પોતાનુ ગજવુ તર કરવાનો હતો

હું અદાર મહીના સુધી મેડહાઉસમા રહ્યો ! અદાર કટાળા ભરેલા મહીના સુધી, અને તે અદારે અદાર મહીનામા એવો એકબી દહાડો નહી હતો જે દહાડ મે મારી વહાલી મનુને યાદ નહી કીધી હોય

“ઓ મનુ, તુ મને કેવો બેવકા ધારશે ?” હું વારવાર બડબડતો “પાક ખુદા સાહેબ છે કે હું તને કેવો વફાદાર છું—પણ શુ કર કે લાચાર થઈ ગયોછ ! અકસોસ, મનુ ! તુ શુ

કરતી હોશે ? તું મને કેવો ધાતકી નીરદય દગાખાઝ માનતી હોશે ?” અને એમ બોલીને ઝાર ખેઝાર રડતો અને રડી રડીને પછી તેના પાલનુ ગુચ્છું લઈ મારી આંખોમાં દાખી દેહ તેને મીઠી યુમીઓ લેતો

એક રાત્રે મે ખાખ જોયો—આહા, તે સુદર સુરત ! ગોયા પરસતાન મારી આખ સામે હતુ, અને તેના ગુલાબના એક મોટા આ-માથી એક ગુલાબી ફુલ ખીલ્યુ અને તેમાથી મારી વહાલી—ખારી દીલદાર મનુ બહાર—નીકળી આવી !

“મનુ” હું તેણીને વળગી પડતા બોલ્યો
“મનુ, તુ શુ કરેછ ?”

પણ મનુ ખામોશ રહી
તે ખામોશ રહી તો ખરી—પણ તેની નજર મારા તરફ ટગર ટગર ટીકતી હતી અને એક-દમ તેની ખારી આખોમાથી આમુની નદી વહેવા લાગી.

મારો જન જળી ગયો ઓ ખુદા ! મારી નાનુક મનુ ઝાર ખેઝાર રડતી હતી ! ‘મનુ ! મનુ ! કાચ રડેછ ?’ મે પુછ્યુ

પણ વળી પાછુ તે કાંઈજ બોલી નહી
“મનુ કંઈ તો બોલ” મે સમજાવી
“ખુદાને ખાતર કંઈ તો બોલ”

ખુદાનુ નામ સાભળતાનેવાર તેના હોઠ ઉપડ્યા, પણ ઓ ખુદા ! તે હૈડ તો મને ટપકા આપતા હતા !

“દગો ? એક હુને દગો ? એક મુફ્લીસને દગો ? તાઝ ! દગો-દગો-દગો—” અને એમ બોલતાજ તેની આખોમાથી નવધાર આમુ પડ્યા

“મનુ-કાચ મને ટપકા આપેછ ? પાક ખુદા સાહેબ છે કે મે તુને નથી દીધો”

‘ તાજ ! એ તાજુલમુલક ! જાણ, એ તાજ !
કે હું એક મુઢ્ઢીસ કાચાર છોકરી છું જેનું
આંખે દુનીયામાં કંઈજ નહીં હતું પણ ફક્ત
ઇજત હતી—અને અફસોસ સદ હજાર અફ-
સોસ ! કે તે ઇજતની ધુળધાણી થઇ ગઇ, તે
ઇજતપર કાંઈ લાગે, તે ઇજત ચોરાઇ ગઇ
લુટાઇ ગઇ—સીરફ હાથથી જતી રહી. ”

અને પછી તે રડી.

“ મનુ હપકો ના દે ” મે કાલાવાલા
કરીને કહ્યું.

“ તાજ ! યાદ રાખ, હવે જેમ મારી જેમમાં
એક પુટી બદામ નથી તેમજ મારા હાથમાં
ઇજતની ચાવી નથી—એ સગદીલ તવગરો
તમે કાંઈ મુઢ્ઢીસોને સતાવો છો ? કાંઈ તે
લોકની એકની એક પુરી ચીજ—ઇજતની—બર-
બાદી કરો છો ? બાજ આપો, બાજ આવો,
એ કાતીલ દીલના સગદીલ માલદારો ! તમે
કોઇ ગરીબની મુઢ્ઢીસ ફક્ત પર હાથ ના
મારો. ”

“ ખુદાની કસમ છે—પાક પરવરદેગારના
સઉમદ છે મનુ કે હું દગાખાજ નથી થયો
શું કંઈ હું લાચાર છું—આવ મનુ તું દુર
ના જા ”

પણ, નહીં,—મનુ તો મારાથી ખસતીજ
જતી હતી

“ મનુ, તું મને નહીં માનતી ?—તું મારી
પાસ કાંઈ નહીં આવતી ? ” મે કાલાવાલા
કરીને કહ્યું ‘ તું મારી પાસ નહીં આવતી,
તો પછી અહીં આવીજ શું કામ ? ”

“ હા તાજ ! હવે મારા જેવી એક મુઢ્ઢીસ
છોકરીનું તું તે શું કામ છે ? ”

“ ખામોશ, મનુ ! તું મને ગેર ઇનસાફ
કરે છે ”

“ તું ગમે તે માન તું ગમે તે ધાર પણ

હું હવે ઝુરી ઝુરીને મરશ, તારો ગમ કરી
કરીને આખર થવશ, તારી જુદાઇમાં રડી
રડીને ખલાશ થવશ. પણ જીવીશના નવાખ !
યાદ રાખ કે હું મરશ તો તારો વારસખી
મરી જશે—તારા નવાખી દરજ્જાનું તારું
ફરજદખી નાશત થઇ જશે. ”

“ મતલબ ? ” મેં ચુચવાઇને પૂછ્યું “ મનુ,
શું બોલે છે ? બહાલી મનુ, તું કહેવા શ
માંગે છે ? ”

“ હું એટલુંજ કહેવા માગું તાજ કે
એકવારમાં તારી બહાલીમાં બહાલી પણ હાલમાં
તારી તમ્બચલી માથુક મનુ એ તારા વાર-
સને આ દુન્યાની સપાટીપર છોડયોજ જે
નવાખ તાજુલ મુલકનું એક પુર ફરજદ છે ”

એકાએક હું ખીજાનામાંથી કુદકો મારી
ઉઠ્યો, મારી આંખો ખુલ્લી થઇ થઇ, મેં
આંખુ બાંખુ નજર કીધી તો ત્યાં કોઇજ
નહીં હતું, પણ તે પાગલખાનાની ચાર
ચાર દીવાલો ફક્ત દેખાતી હતી

આ સ્વપ્નાથી હું જાણી શક્યો કે મારી
બહાલી મનુમાં બહુજ મોટા અંદેશમાં હતી
એટલુંજ નહીં પણ તે મારી વફાદાર બીબી શક
લઇ જતી હતી

હા—લેકીન, આ શું વાત છે ? શું એ
ખરૂ હતું કે મારી બહાલી મનુએ મારા
ફરજદનો જનમ આપ્યો હતો ?

એ—અફસોસ ! તે કાવત્રાખેર કાકાપર,
એ—ધ્યાનત ! તે મૂઝી સચતાનપર, તેણે એક
જનને આજાબ પહોચાડ્યો નહીં હતો પણ
ત્રણ ત્રણ જીવોને દુઃખના દરીયાવમાં હોમા-
વ્યા હતા !

ધ્યાનત—ધ્યાનત—ધ્યાનત !

અજબત, છુટા પડતી વખતે મે મનુને
ફક્ત ત્રણ ચાર મહીના ચાલે તેટલીજ જોગ-
વાઇ કરી આપી હતી, તો હવે તે પોતાના
બાળક બેટા સાથે પુટી નીમતી પણ
માહોતાજ હતી.

હું ઉઠીને તેની તરફ જવા માગતો હતો,
લેકીન શું કંઈ ?

આખરે તે વખતથી આવ્યો—પાગલ ખાના
મા મને પુરવાને અઘાર મહીના થઇ ગયા બાદ

એક દીવસે મને પાગલખાનાના ઉપરીએ પોતાની પાસે તેડીને છોડી મુકતા કહ્યું કે હું તે દીનથી છુટો થયો હતો.

મારો છુટકારો થયો-અને હું એક ઘેલા માણસની માફક બહારની ખુલ્લી હવામાં દોડ્યો બલકે કહો કે ઉડ્યો.

પ્રકરણ ૪ થુ.

જ્યારે હું મારા મેહલમાં પોંદ્યો ત્યારે મને માલમ પડ્યું કે મારા પેદર અદાર મહીના થયા મરણ પામ્યા હતા અને તે અદાર મહીનાઓ સુધી મારા કાવત્રાખોર કાકાએ જેમ ગમે તેમ જુહાડી બોગવી હતી.

લેકીન, હાલ મારો છુટકારો થયો તેનું કારણ એ હતું કે મારો તે નીરદય કાકાબી મોતને બીજાને પડ્યો હતો.

મને મારા કાકાએ પોતાના બીજાના તરફ બેલાઓ હું તેની પાસે જવા જરાકબી રાજી નહીં હતો પણ એક મરતા માણસની ઇચ્છાને નમવાનો મેં ઉત્તર ખ્યાલ કીધો.

એવું જણાયું કે મને મેડહાઉસમાં નાખવા પછીને છઠ્ઠે મહીને ધણી વાર જોઇ જોઇને મારી વ્હાલી મનુએ મારાપર એક કાગળ લખ્યો હતો અને તેમાં તેણે માગી લીધું હતું કે અમારા વચેનો બેદ જાહેર નહીં કરવા હજુરબી તે થોભી જતે પણ મારી તરફથી કાઠખી ઇસારો નહીં જવાના સખએ તેણીએ રખે અમે ફસી જઇએ તેની ધારતી સાથે બીહતા બીહતા લખ્યું હતું કે તે થોડા વખતમાં માદર થવાની હતી.

મારા નીરદય કાકાને ધારતી લાગી કે રખેને મનુ કાગળ કાઠખી રીતે કાઠના

હાથમાં જાય અને ત્યાર પછી ખજુખોદ નીકલે અને મનુ મેડ હાઉસમાં હતો એમ જાણે તો તે જીવાન છોકરી પોતાના જીવના જોખમેથી મને મેડ હાઉસમાંથી છોડવી જાય-તે ધાસ્તીથી મારા કાકાએ ધણીજ ધુરામાં ધુગી રીત અખત્યાર કરીને મારી બનાવટી સહી સાથેનો કાગળ લખીને મ ને હેરાન કીધો.

મારા કાકાએ મારી બનાવટી સહી સાથે મનુપર લખ્યું કે હું વધુવાર તેને ચાહતો નહીં હતો મારા પીતા જોકે સાજ થયા હતા તોબી તે મનુના આવેલા કાગલથી ગમ ખાધને મરી ગયા હતા, વળી મેં તેણીને તરછોડી હતી અટલે તેના બચ્ચાનીથી મને જરૂર નહીં હતી અને હવે તેણીએ પોતે પોતાનું કોડી લેવું.

હું તે મરતા કાકાના દીલપર પડીને મારા વેરમાં તેના બોટોબોટા ટુપી નાખ્યા - હને, મેં તેનો જીવ લીધો હતો-પણ હું ધીરજ રાખી તામોશ કરી ગયો, કમજે તે નીરદય દયાહીણ માણસ મરતો હતો અને તેને ઇનસાફ મેલવવા જવાનું હતું,

મારા કાકાએ મરતા મરતાબી લહડતી જવાને કહ્યું “તાઝ-મને-મા-મા-મા-ક-ક-ક-ર”

“નહી-ઓ નીરદય દયાહીણ શમસ, માશી તુ મારી પામે ના માગ પણ પાક પરવગેદગાર જે દયાળુ છે, રેહમાં છે તેની પાસે માગ-હું તુને માફ કરતો નથા, કારણ કે તે મને ગેર ઇનસાફ કીધોજ, મારા બાપની દલિલત લુટીછ, મને અદાર અદાર મહીના સુધી પાગલખાનામાં નાખયો છે, મારી વ્હાલી ધણીઆણીને સતાવીછ-

રીખાવીછ-તેને વગર મોતે મારીછ-છતે પછસે હવરાન કોધીછ અને કોણ જાણે મારા બચ્ચાનુ શુ થયુ છ ? મારી ધણીઆણીનુ શુ થયુ છ ?-નહી, હુ માફ કરી શકતો નથી ”

તે મરતા માણસને ધણુ લાગ્યુ, તેના ચેહેરો શીકા ફય થઇ ગયો, તેનુ લોહી ઉડી ગયુ, અને અછાડપછાડ પછી મે મારી નજર સામે તેના જનનને તેના બદનમાંથી નીકળતા જોયો

થોડો વખત,—અને ત્યા ખીજાનાપર ફક્ત એક લાશ હતી

લાશને દફનાવ્યા બાદ જે પેહેલું કામ મે કીધુ તે મારી બહાલી મનુના ધર તરફ જવાનુ હતુ

હુ દેહલી આવ્યો-તે એકાત મોહોલા તરફ ગયો-અને મે મનુમાનુ છુપકુ જોયુ

છુપડાની અંદર દાખલ થતાજ મે ત્યા પેલી બુઢયા ઓરત નોકરને જોઇ જેની પાસે એક બાળક રમતું હતુ-પણ મારી બહાલી મનુ ત્યા નહી હતી !

મને જોઇને તે ઓરત ડહધ ગઇ-તેણે ઝટ પેલા બાળકને પોતાની છાતીએ દાખી દીધુ અને હરણુકાર થઇને મારી તરફ જોવા લાગી

“બરીબી, મારી મનુ કયા છે ?” મે પુછયુ

“ખુફાને ખાતર” તેણીએ હુ કેા જવાબ દીધો

“તુને ખબર નથી ?”

“નહી”

“મને કહે તો ખરી કે તે ક્યાં ગઇ, ક્યારે ગઇ, શુ કરવા ગઇ ?” મે ગમ ખાઇને સવાલો કીધા

“નવાબ સાહેબ ! બેગમ સાહેબ કયા ગયા તેની મને ખબર નથી-શુ કરવા ગયા તેની હુ જાણતી નથી, લેકીન હુ, જે ચીજ કહી શકુ છ તે એટલીજ છે કે તેવણ આ બચ્ચાનો જનમ આપ્યા માદ એક મહીના પછી કેડે જતા રહયાછ”

“આ છોકર બેગમ મનુમાનુ છે ?” મે ખુશાલીથી સવાલ કીધો

“હાજી”

તેણીએ હાજી કીધુ કે તુરતજ મે તે મારા ફરજદને માગ હાથોમા ઉચકી લીધુ ને તેને અસખ્ય ચુમીઓ લીધી

હા-પણ માર જીગર કરમાઇ ગયુ મારો બેટો હતો, પણ તેની માદર કયા હતી ?

પેલી બુઢયાથી પુછતા જણાયુ કે છટે મહીને જ્યારે મનુને પેલુ નોકર કાગળ મળયુ હતુ ત્યારેજ તેણી ધરખાર છોડીને બદાર પડવાની હતી, લેકીન પોતાની આખર અને પોતાના બચ્ચાને ખાતર તેણી ખમીને ગમ કરી બેસી રહી

લેકીન બચ્ચાનો જનમ આપ્યા પછી ફક્ત એક મહીનો સુધી તે નાના બાળકને દુધ ધવાડી એક દીવસે મગજથી બેમગજ થઇ જતા તેણી ધરથી ચાલી ગઇ-અને તે દીન પછીથી પાછી ધર આવીજ નહી !

મારા બેટાને તે બુઢયા અઢરતે પોતાની એક ઓળખીતીને બોલાવી તેના દુધથી ઉધારયો અને નવ મહીનાનો કીધો હતો

પોતાના નવ મહીનાના છોટા નવાબ સાહેબની આખમાં જોઇ જોઇને હુ ઝારબે-ઝાર રડતો, કારણ કે તે બચ્ચાની આખ તેની માદર મનુમાની આંખને ખીલકુલ મળતી આવતી હતી.

સઉ ખલાસ થયુ-મે મનુને વારતે અની-ખના તારા તોડયા-પણ જ્યારે હું પોતાના મેહેલમાં નવાબ તરીકે પાછો ફર્યો ત્યારે મારી કેડપર છોટા નવાબ હતા-પણ અદ-સોસ કે તે છોટા નવાબની ચુમ થયલી માદર તો ત્યા હાજર હતીજ નહી

(સમાપ્ત.)

પારસી સંસારી વાર્તા.

(લખનાર—ભાગવ્યા.)

“ બલા મારે હવે તારૂં બાલ્યુ શાંભળવું નથી. તું કેમ કરજદાર થયો તથા તને તેમ કરવાની કેવી રીતે ફરજ પડી તે સાથે મને સેહેજખી લાગતું વળગતુ નથી સમજ્યો ! ”

લક્ષાધીપતી જમશેદજી નવલખીએ પોતાની સામે ઉભેલા જવાનને રોકડો પરખાવ્યો, ‘ પણ્ય એટલું તો ત્વન ખરજ છે કે વીશ હજાર રૂપીઆ માટે તુ મારો કરજદાર છે અને મને રૂપીઆ કે તારી દીકરી જોઈએ છે તે પણ્ય ત્વન ખરી વાત છે રૂસતમ, એ બચ્ચાને મને આપતા તારૂં કરજ હું તુરત ભરપાઈ કરી નાખીશ. આ મારી સઉથી મેવટની માગણી છે તે ખુશ યાદ રાખજે તારે જોઈએ તો કમુલ કે ના કમુલ, પણ્ય કરજનો ચોડો વધ્યો જાય છે અને તે તારે એકદમ ચુકતે તો કરવોજ પડશે હું તારા બચ્ચાને માગુ છું કેમકે મારી જરને ફક્ત એજ છુચી પસંદ છે જ્યારથી હમારી એક પુરી છુચી ગુજર પામી છે ત્યારથી મારી જર ગોચા દીવાના જેવી બની ગઈ છે તારી છુચીનો ચેહેરો મારા મરદુમ બચ્ચાને ઘણે ખરો મળતો આવતો હોવાથી મારી જરને તે ઘણીજ મમે છે. જરને ખુશ રાખરા હું મારો જોન આપુ તો તે મારે મનથી થોડું છે તેણીની ખાસ મરજીથીજ હું આ પગલુ ભરૂં છું. હમો આ બચ્ચાને હમારા તરીકેજ ઉછેરશુ દોલત અને સુખની રેલછેલમાજ એ બચ્ચુ મોટું થશે, ભવીષ્યમા પણ્ય એ બચ્ચુ કેડખી ચીજથી મોહતાજ તો રેહશેજ નહીં

એ તારે ખુશ યાદ રાખવું ’

‘ ત્યારે હમોને છુચી કઢીખી પછી મળી શકશેજ નહીં કે ? ’ રૂસતમ વાડીવાએ ઘણાજ ગમગીન જીરે સવાલ કીધો

‘ હું કાંઈ વચન બચન આપી શકતો નથી શરત એ છે કે કાંઈ પણ્ય બીજી ગોઠવણ વીના તું મને તારી છુચીનો હક સંપત્તર આપી દે છે અને તેના બદલામા હું તારૂં કરજ મારા હીસાબમા ચુકતે કરૂં છું હવડા વરસનો હીંગામ છે એટલે મારી જરને ખુશ કરવા હું તારી છુચીને મારી સાલગીરીને દીવસે મારે ઘર લઈ આવવા તને મેહતજ આપુ છું, નહીતર તેજ દીવસે ફરીયાદ માડી તને કેદમા નખાવીશ. તુ મને સારી પેટે જાણે છે કે હું ઘણોજ મજમ વીચારનો છું અને જે ખોલું છું તે જરૂર બજવુ છું. તારે જે જોઈએ તે વીચાર કરી મને કહે. ’

‘ બીજો શુ વીચાર કરૂં ? ’ તે જવાન ફાટ ફાટ થતા જીરે બોલ્યો, ‘ જ્યા નાશ કે આ સીવાય બીજો ઉપાયજ નથી ત્યા બીજી વધુ શુ થઈ શકે ? તમારી માગણી કમુમ્યા વીના મને છુટકોજ નથી હું કેદમા પડુ તો મારી બહાલી સ્ત્રીનુ શુ થાય ? ’

હીક, તે બહુ સારૂં ડહાપણ વાપરયુ છે, રૂસતમ હું આજે મારી જરને આ વાન કહીશ કે મારી સાલગીરીને દીવસે તુ છુચીને હમારે ઘર લઈ આવશે અગ્યાર વાગતા સુધી હું ઘરમાજ રહીશ અને તારી રાહ જોઈશ. યાદ રાખજે કે તુ તારૂં વચન પાલશે તો હું

તને સુખીજ કરીશ.’

‘સાહેબજી,’ રસતમે પોતાની પાઘડી ઉઘાડી જતાં જતાં કહ્યું. તે ઘણાજ ધીમા પગલે ત્યાંથી નીકળી ગયો અને દાદર ઉતરી બહાર આવ્યો.

જમશેદજી નવલખી મોટા દલાલ હતા શેર બજારના તો તેઓ રાજ સમાન લેખાતા હતા. તેમની જીદી અને ચપળાઈ તેમને દરેક કામમાં ફતેહમદ અનાવતી હતી નસીબદેવી તો ગોયા તેઓપર પ્રસન્ન હતી જેથી કામમાં તેઓ હાથ નાખતા તેમાંથી નફા વીના તો બહાર આવતાંજ નહી ગોયા તેમના હાથમાં ધુળ વટીકે સોનું થઈ જતી હતી નસીબના નખરાથી તેઓ શેર શટ્ટાના લખોની દોલત જમાવ કરી શક્યા હતા તેઓ મુકમ વીચારના હોવાથી પોતાની મતલબ પુરી પાડતા ગમે તે થઈ જાય તે તેની દરકાર કરતા ન હતા. પોતાના સુખને ખાતર બીજાના સુખનો નાશ થાય તો તેની તેને પરવા ન હતી, તેમની દુન્યા ફક્ત તેમની સ્ત્રી અને શેર બજારમાં જળ કપટમાં સમાયેલી હતી.

રસતમ વાડીયા, ત્રીસ વરસની ઉંમરથીજ શેર બજારમાં દલાલ તરીકે કામ કરતો હતો, ન્યારે નવલખી શેઠ પર ભાગ્યદેવી પ્રસન્ન હતી ત્યારે આ આપડાપર તે રહેલી હતી માતપીતા તરફથી મળેલી દોલત વધારવા જતા તે ધીમે ધીમે સધળું ખાહતો ગયો હતો. ખાવાની ખાક પણ રહી નહતી — તેવામાં ઐક ચોક્કસ ખાણુના શેરોનો સટો કરવાનો કેટલાક દલાલોના બેજામાં વીચાર થયો. રસતમ બીન વીચારે તે સટામાં સહાવાયો. ધારવા કરતા પાછો તદ્દનજ ઉલટાઈ ગયો અને નફાના સ્વપના જેવો રસતમ

આપડો ભારે ખોટમાં આવી ગયો નાણા કાષ્ટખી કીસમે ભરપાઈ કરવાના હોવાથી તે દલાલોના રાજ જેવા લેખાતા નવલખી શેઠ આગલ ગયો અને કાંકલુદીભરી અરજ કીધી. પોતાના ભાઈજાને મદદ કરવા નવલખી શેઠ ઐકે તડાકે ચોક્કસ વ્યાજે રૂપ્યા કાઢી આપ્યા રસતમે ઘણીખી મહેનત કીધી પણ નસીબનું પાસુ ફર્યુજ નહી. તે ફક્ત કઢાવેલા રૂપ્યાનું વ્યાજ માડ મડ આપી શકતો હતો અને ઘણી વેળા તો તે હકૂતો પણ તેનાથી અપાતો ન હતો અને હવે તેના પર મોટી ધાડ ધધડી હતી કેદખાનું કે તેની બહાલી દીકરી રતીનું વેચાણ તેની આગળ રજુ કરવામાં આવ્યું હતું કાષ્ટખી કરવા વીના છુટકોજ ન હતો. પોતાના અચ્ચાને વેચતા તેના જીગર પર ગોયા છરી ફરતી હતી

નાસીપાસીના ઉડા ગારમાં આવી પડી તે વીચારના વમલમાં વીટાલાયલો ધીમે ધીમે ચાલવા લાગ્યો. તે હવે પોતાના મનને મનાવવા લાગ્યો કે પોતાની દીકરીને વેચતા તેણે કાષ્ટ ખોટું કામ કીધું ન હતું ! ઉલટું તે અચ્ચુ દોલતની રેલછેલમાં અમન ચમન — કરશે ' તેણે ગમે તેટલો સધ્યારો લેવા ચાહ્યો પણ તેનું મન માની શક્યું નહી તે કરે પણ શું ? પોતાની બહાલી સ્ત્રીને તે ખરા જીગરથી ચાહતો હતો. તે જો કેદમાં પડે તો તેણીનું તથા તે બહાલ જીલકાનું શું થાય ? તે વીચાર જ તેને દીવાનો અનાવતો હતો તેને મદદ કરે એવો કાષ્ટ સગોબહાલો કે મીઠ હતોજ નહી તેની કરણીના ફળ તેનેજ ભોગવવાના હતા ! શરત કણુલ્યા વીના બીજે રરતો રહ્યોજ ન હતો. રતાંથી છુટા પડવા વીના ચારો હતો નહી તેની બહાલી શીરાંને સમજવ્યા વીના છુટકોજ ન હતો તે ડાહી અને તેણે ધાર્યું

કે તેની સંકડામણનો વીચાર કરી તેણી તેની માંગણી જરૂર કબુલશે. કમનસીબ જવાન ! તેણે સ્ત્રીના માયાળુ જીવનની હદ તથા તેણીનો અન્યા તરફનો પ્રેમ પોતાના જીવન જાણ્યો ! પૈસાને ખાતર તે પોતાનાં ફરજ અને વેચવા નીકળ્યો હતો એટલે તેણે માન્યું કે તેની સ્ત્રી પણ તે બહાલા ભુલકાનું ચલકતુ બનીખ્ય અરબાદ કરવાની હીંમત કરશે નહીં.

આજે બીજા ગાથાનો પરીત્ર દીવસ હતો અને ત્રીજે દીવસે તો તેને પોતાની શરત પાળવાની હતી. તે એકદમ બેપરવાહ બની ગયો અને પોતાથી બંન તેટલી સરમ રીતે આ બાકીનો વખત પસાર કરવાનો તેણે વીચાર કીધો.

રસ્તામા આવેલી રમકડા વેચવાની એક દુકાન આગળ તે થોભ્યો અને પોતાનાં—ભુલકાં માટે તેણે ઘણીક ડોલીઓ તથા રમકડા ખરીદ્યા તે ખરીદતા તેને દુઃખ થયું. ખરૂં, પણ અહારથી તે સાત રહ્યો હતો. રમકડાની અને ભુલકા માટેજ બીજી થોડી ઘણી સીએપર તેણે રૂપ્યા પચીસેકનો ધુમાડો કરી નાખ્યો. ત્યાંથી નીકળી તે બીજી મોટી દુકાનમા પેઠા અને પોતાની પ્રીયા માટે તેણીને અરની સીએ ખરીદ કરી પોતાના ગજવામાનો ભાર થોડો ધણો હલકો કીધો. ખરીદ કરતા તેની પાસે એટલા બધા બોચકા થઈ ગયા કે તેને વીકટોરયા કરીને ઘેર જતું પડ્યું. રસ્તામાથી જતા તે જાણીતા મીઠાઇગૌરને ખતાવવાનું પણ બુદ્ધ્યો ન હતો કાબખી રીતે તે પોતાનો ગમ બાબુએ મુકવા ચાહતો હતો.

‘જે થવાનું હશે તે થઈ રહેશે, પણ બે દીવસ તો હમો આનંદમાજ ગુજરીશું,’ તે

પોતાના દુખી જીવનને બે પરવાહ થઈ દીલાસો દેતો હતો ‘કાલે જો વરસાદ નહીં હશે તો હમો બધાં બહાર પીકનીક પર ઉતરી પડીશું’. શીરાને પણ ગમત પડશે ને માઈ’ ભુલકું બી લેહેરમા આરશે વખતના ગીત વખતે ગવાશે. હવડાં ચીંતાં કરવાની જરૂર નથી તેમજ શીરાને પણ કેહવાનું કામ નથી ગમે તે થાઓ પણ મારે બે દીવસ તો ખુશ મગહ કરી, મારા લાડકાઓને ખુશ કરવાં છે.’

ચીચપોગલી તરફના એક ખેડી ખામણીના કાટેજ આગળ ગાડી આવેને થોભી કે તુરત એક ઘણી મનમોહન સુદરી બહાર નીકળી આવી. તેણીનો ગોરો મુખડો પેહલીજ નજરે જોનારનું ચીત બ્રમીત કરે તેવો હતો, પણ હવડા તેપર ગમગીનીનો ઝાખો છાપ નજરે આવતો હતો તેણી એકવચ્ચ અગતી પણ ઉચા કંઈની હતી. સઉથી બે ચાણુ કારક તે, નેણીની કાળી ભમર આખો હતી, જે રૂતમ વાડયાને જોનાજ અજબ તેજથી ચમકારા મારતી હતી તેણીનો પોષાક ઘણો કીમતી નહી પણ અતી ઘણો સુષડ હતો તથા પેહેરનારીનો ફાકડો ટેન્ટ તુરત જણાઈ આવતો હતો તેણીની પાખડીએ વળગીને એક ધણુજ દીલકશ ભુલકું ઉભું હતું રેશમી ફરોકમા, છુટા બાલ સાથની તે ચાર વરસની ભુલકડા ત્રણીજ મનહર લાગતી હતી પોતાના બાપને જોતાજ તે ભુલકડી પોતાની માતાનો હાથ છોડી તેની તરફ, ‘પપાધી, પપાધી આયા’ કરતી દોડી

તે ભુલકાને જોતાજ તેના દીલમા ફરતું લોહી ગોયા બધ થઈ ગયું

આહ! મારે હવડા તો હુશયારી રાખવી

પડશે, પરમ દહાડે સાંજના શીગને કહીશ,' પપાને કાઠી નહીં કરતી કે ?'

તે ધીમેથી પટપટયો.
'પપા, એ શુ બધું લાયા ?' તે જુલકા
એ અજબ મઠ સવાર કીધો.

‘એ બધુ દીકરા તારે માટે ને મમાને
સાર છે, સમજી.’ તેણે તેને ઉચકી ધણી-
જ હેનથી કીસ કરતા કહ્યું.

શીરીન વાડયાની આખો ખુશાલીમાં ચમ-
કી રહી તેણીનો વ્હાલો રૂમી આજ કેટલા
દહાડાઓ થયા તો ગમગીન થઇને ફરતો
હતો કાંઈ આફત આવી પડી હોય તેવો
તેનો હાલ હતો ધરમા તે અરાખર વાતચીત
વટીક કરતો ન હતો આખો દીવસ બહાર
રેહતો અને ધર આવતો કે ઓરડામાં બરાબ
બેસતો હતો તેણીના કાલાવાલા કે સમજ-
વત તેનાપર કશી અસર કરતા ન હતા તે
તો પોતાને હાથ અફસોસના ઉડા ગારમા
ગરક થઇ ગયલો ગણતો હતો.

‘એ આ બધુ શુ લાયાછ, જનન’ રૂસ,
નહી લાયા નહીં લાયા ને લાયા તારે આખુ
બજરજ ખરીદ કીધુ કે ?’ તેણીએ હસીને
પુછ્યું.

‘ગતીને સરદીમાંથી અંદર લઇ જા, રી-
યર હુ હવડા માડીવાળાને પપસા આપી
આઉં છી.’ રૂસતમે જવાબ દીધો અને તેણીને
આપીને શેકહેન્ડ કીધી તુરત તેણી અંદર
ગઇ અને બે મીનીટમાં રૂસતમ ત્યાં આવી
લાગ્યો.

‘ચાલ શીરા,’ તેણે ધણીજ વ્હાલથી
તેણીને પોતાના હૃદય સાથે આપીને કીસ
કરતા કહ્યું, ‘આપણે ખુબ ધામધુમથી નરો-
ઝના દીવસો પસાર કરીશુ રતી દીકરા,

‘મમા, આધે પપાધીને થોલતી લાધીય
કે ?’ તે જુલકાએ પટપટારો કીધો.

‘એમ છે ખરૂં, રતામાય! તમે જમ્યા
કેની? ચાલો, દીકરા, પોઠી જાઓ! રૂસતમે
તેને પસવારતા કહ્યું.

જલદી તે જુલકુ પોતાની તોતડી ભાપાથી
પોતાના બાપ તથા તથા માયને ખુશ કરી
બાપના ખોળાપરજ સુઈ ગયું કે હવે તેને
પાળણમાં સુવાડી દેવામાં આવ્યું અને હવે
તે પ્રેમાળ જોડુ જમવા ઉઠ્યું.

‘રૂસી, જનન,’ શીરીને જમતા પુછ્યું,
‘મને કહોની કે આજે શુ બન્યું છે! અઝ્યાર
વાગતે આજે તમે હયાથી સીધાયાં ત્યારે તો
તમારી મદદ નસોસ થઇ ગયલા હતા હવ-
ડાનો તમારો હાવભાવ તો તદ્દનજ ઉલટાઈ
ગયો છે. રતી બોલી, તેમ કાંઈ સોરતી
લાગીછ કે, વ્હાલા ?’

‘નહી, તેવું કાંઈ નથી, પણ એક બાબ-
દનો આજે ચોક્કસ નીવડેો આવી ગયો છે
તેથી લગાર ખુશ છું કેમકે તે બાબદનો
ભાર મારાં બેજ પર અતીશય હતો નીકાલ
આવી ગયો છે એટલે પચાત કરવાની નથી
આપણે ત્રણે જણાં કાંઠે હયાથી કેથે બહાર
જઇ ગમત કરીશું.’

‘મારા જનન, આજે તમોને ખુશ થયલા
જોઇ મને ધણીજ ખુશાલી ઉપજી છે,’ તેની
પરજોતરે તેનો હાથ લઇ પોતાના હોઠો સાથે
લગાડના ખુશ મીઠજથી કહ્યું.

‘ચાલ રતી સુતેલી છે તો તેના પાળણ-
માં એના બધા રમકડા ગોઠવી આવ્યે ? એ
સહવારના ઉઠશે ? ત્યારે ખુબ ખુશ થશે.’

રૂસતમે એકાએક કાઢ નવો વીચાર આવતા જણાવ્યું.

શીરીન ત્યાંથી નીકળી તે પાળવા આગળ આવી. તે બુલકું નીરદોષ ઉંઘમા પડેલું હતું. ઉંઘમાં પણ તે મન્યુ ધણ વ્હાલુ લાગતું હતું. 'યાંથી તે બન્યાને કીસ લઈ તે બસતી —

“ ખુદા તુ સઠિની લાજ શરમનોરાખનાર છે ! આજની પેઠે મારો રૂશી સદા હસ્તો રહે અને હમે બન્ને સપમા રહ્યે તો પછી ગરીબાઈ-કગાલ ગરીબાઈની પણ દરકાર નહી કરીશ નહી ગરીબ થઈશુ તો તેથી શુ થયુ ? દાદાની દયા હશે તો કાલે દદાડો કેરવી નાખશે ! ”

રૂસતમ આપડો પોતાતુ મોઢુ માથુ ઢાકીને બેઠો હતો તેનુ અત કરણ જબગ ઉછાળા મારી ગયુ હતુ પોતાથી નહી બની શકે તેવુ મુશ્કેલ કામ તેણે માથે લાંધુ હતુ અતી ધણા દુખી વીચારના વખતમા ને વીટાયલો હતો તેવામા તેની વ્હાલી સ્ત્રીના પગલા તેને સભાળાયા કે તે જટ હસ્યાર થયો અને પોતાનો ગમગીન ચેહરો પાછો ખસાવ બનાવ્યો.

તે બને ધણી-ધણીયાળી હવે રમકડાના— પારસલા લઈ તે બુલકાના પારણા આગળ ગયા અને તેમની ચાંચે બહાર દાટી તે બુલકાની આસપાસ ગોઠવી મકી આ પ્રમાણે કંતા તે બને ધણાજ ઉમગમા આવી ગયા હતા શીરીનનો મોહક મુખડો ધણાજ દીલ ચરેખ બની ગયો હતો અને રૂસતમની નજરમા તેણી આજના જેવી ખુશમુગ્ત આગળ દેખાઈ ન હતી.

બીજે દીસે ઉડતા તે બુલકું પોતાની

આસપાસ પડેલા રમકડાંઓ જોઈ અતી ધણી ખુશાલીમાં આવી ગયુ તે ઘરમાં ખુશાળી મારે કુદવા અને નાચવા લાગ્યુ અને તેને આવું ગેલમા આવેલુ જોઈ તેના માથાપના જીગરે ધણાજ ખુશ થઈ ગયા.

તેઓએ આખો દીવસ બહાર ફરવા ફરવા વામા પમાર કાધે બપોરના એક હોટતમા જમ્યા અને રાતના બીજુ બાલુ જમી તેઓએ નાટકની મજા ચાખી અને મોડી રાત્રે ઘર આવ્યા બાંજન દીસસ તેઓએ આલુ પાનુની સુફર જગ્યાઓ જોવામા ગુજર્યો.

તે ખુશનુમા દીસસ પણ પસાર થઈ ગયો. રૂસતમ પોતાને ખરેખર મુખી ગણતો હતો ગમગીનીની વાદ તેણે પોતાના મનમાંથી દૂર કીધી હતી શીરીન અને રતીના ચેહરા ખરેખર મુખી જણાતા હતા.

‘આજે આપણે કયા જવાના છે વાલકા ?’ ત્રીજ દીસસ શીરીને પોતાના ધણીન સહવારના પહોંચમા લાડ કરતા પુછ્યુ, ‘આજ બહાર જઈના અને કાલે તા ધનમાજ— ગમત કરીશુ’.

‘મયોગ સુધી મને કામ છે, જનન ! બહારથી આવ્યા બાદ આપણે મરશુ’.

‘રૂમી કામ તો રોજન છે એ દીવસ માડી વાલોના !’

‘હું દીલગીર છું મારો જીગર, પણ મારે નવલખી શરૂના ચાકસ કામતર અગ્યાર વાગતે મળવાનુ છે એટલે ત્યા જવા વીના છુટકાજ નથી’.

‘ત્યારે તો કાંઈ નહી રૂમ’ રતી અને હું તમારે માટે જયોગના તદ્દયાર થઈ રહીશું’.

તેનું જીમર આ સાબળના ગોથા બધ થઈ ગયું પણ શીરીનને કરી ખબર પડી નહીં
' નમે બહાર સીધારવાના છે, વહાલા, તો
હું પણ નારતો ખાધને બહાર જઈશ આચાર
મારસી બીમાર છે ને ઘણા દીવસ થયા મારાથી
જવાબુ નથી તે હું જઈ આવીશ '

આ સાબળી રૂસતમે છુટકારાને દમ
એચો જે ચીજની તે રાહ જોતો હતો તથા
જે માટે તેના ધારવા મુજબ તેને ઘણીજ
મુશ્કેલી નડનાર હતી તે તો પોતાના મેળે તેના
હાથમા આવતી હતી તે ચાતકી કામ પુરેપુરે
કર્યા વીના કશો છુટકો હતોજ નહીં અલ-
બત તેણે ને ઘણુ દુ ખ થશે પણ તેણી—
જાણવા પામશે તે આગમજ તે કામ પુર
થઈ જશે

' રતીને હું મારી સાથે લઈ જઈ ' '
શીરીને પુગ્યુ

' નહીં સીદલા મારી આગળ રતીને રેઢવા
દે, કદાચ હું મોડેથી જઈશ ! '

નવેક વાગતાને મુમારે શીરીન બહાર ગઈ
તેણીના જવા પછી રૂસતમે પોતાના બુલકાને
રમાડવા બેઠો તે બુલકું તેના ખોળા પર ચઢી
એસી તરેહવાર પટપટતુ હતુ .

' મારા ખુદા મારાથી એ નહીજ બન-
વાનું ' ' રૂસતમે તે બુલકાને રમાડતા ગમ-
ખવારીથી વીચાર કાઢ્યો ' એના વાંશ લગન
તો એના નામ પરથી એવારી નાખુ , પણ
તોણી-તોણી મારા ખુદા, મારે જીમર તુટી
જશે ! કર્યા વીના પણ છુટકોજ નથી એ વહા
લાઓને મારે ખાતર આજ્ઞાતમા કેમ નાખુ ?

મમકાં બાર ધીઆથ, ' તે બુલકું તેના
તરફ ટગટગર જોતા બોલ્યુ તેણે તે બુલકાને
ચાપીને કાટી કાપી અને ત્યાર બાદ લોહીને

ગોટ ગળી બોલ્યો. ' માલ દીકરા, આપરેબી
ફરવા જઈએ મમા ગીયાછ તો આપરે શુ
કરવા રહીએ ' '

' ફલવા, ફલવા ' તાલો પપાધી ! મને તેત
અપાવતો કે ' ' તે બુલકું ગેલમા આવી જઈ
કુદતું બોલ્યુ

' હા, મારી દીકરીને કેક, મકકમ, બીસ-
કીટ ને બધુ અપાઉ ' તેણે જણાવ્યુ અને
તે બને બાપ દીકરા કપડા બદલવા ગયા
કપડા બદલી તેઓ બહાર નીકળ્યાં પણ જવા
પહેલા રૂસતમે એક ચીડી લખી ત્યાની ટેબલ
પર જણાય તેમ મુકી તેમા તેણે પોતાની
વહાલી શીરીનને જણાવ્યુ હતુ. તેમને આવતા
મોડુ થાય તો કશી શીકર કરવી નહી, કારણ
કે બીજા એક મીચને ત્યા તેને ખસ જવાનું
હતુ .

વીકટોરીયા કરી તેઓ ઝડપથી ગયા નવ-
લખી શેઠને મકાને આવતા તેઓ ઉતરી
પગ્ય રતા બીજા બચ્ચાઓના જેવી શરમાલ
હતી નહી, બધા સાથે જલદી હાળી જાય
તેવુ રમકડાજેવુ તે બુલકું હતુ આપની
પાખડી પકડી તેણી તે બધા મકાનમા દાખલ
થઈ ત્યાનો ભપકો સપકો જિતાવ તેણી
લગાર અગાધ ગઈ હવામા ઉડતા નાનેરી
બુલકા સાથેના તેણીનો દેખાવ ખરેખર દીલ-
કશ હતો

' સાહેબજી, શેઠ ! આ રહી મારી બુચી,
ખુદા ખાતર કામ જલદી પૂર કરી નાખો ! '
રૂસતમે અદર આવતા સમેત કઠોર અવાજે
કહ્યુ

તેણે તે વહાલા બુલકા તરફ જોયા વીના
તેણીની આગળ ખસડી, પોતાના હાથ છુટો
કાઢી તુરત નવલખી શેઠ ઉઠ્યા.

‘ અહુ ઠીક કીધુ. ’ તેઓએ જણાવ્યું, ‘ એ ભુલકાં માટે હમે હમાઈ ખરેખર બનતુ કરીશુ. તારા કરજની આ રહી રીસીટ સધળુ દોકડે પાછુ ચુકતે થયુ છે ’ આ બોલતા— સમેટ તેઓએ તે રીસીટ રૂસતમને આપી.

હવે માફ કરજ તો ચુકવાયુ છે, ત્રીજા કોષ્ટક આપી છે કે? ’ નવલખી શેઠે થે ડે વાર વીચાર કરી પૂછ્યુ

‘ નહીજી, હવે કોષ્ટક આપી નથી ’

‘ અહુ સાફ, ત્યારે આ એક હજારનો એક છે તે છે આવતે મહીને મારો મેનેજર બહાર ગામ જાય છે તો મારી મરજી તે જગ્યા તને આપવાની છે હુ જાણુ છું કે તુ દુસ્વાર છે તુ મને આ કામ માટે ખરેખરો હેવાન સમ જતો હશે પણ મારી હાલત ઘણીજ કફોડી છે મારી જરની ઉદાસી દુર કરવા હુ કાષ્ટખી નેખમ ખેડી, મોટો બોગ વડીક આપવા— તપચાર છુ ’

‘ મને એ એક નથી જામતો ગંદ, ’ રસ-તમે ગમખવારીથી જણાવ્યું ‘ હુ માફ ફોડી લેઈશ મેહેરબાની કરી, તમારા મેનેજરની જગ્યા ખાલી પડે તો જરૂર મને-મને યાદ કરજો આ બચ્ચાને ખાતર હુ ભાજ રેહ્યા ખરા જીગરથી રાજી થઈશ-માઝ જીગર તુટી ગયુ છે લાચારીને સખમે હુ માફ સુખ વેચવા નીકળ્યો છુ મારે બીજુ કામજ મહેતુ નથી ખુદાને ખાતર એ બચ્ચા પર મેહેરબાની રાખજો ! હવે મને ભાથી છટકવા દો ! ’

તે ભુલકુ આતુરતાથી કાચના કેસમા મુકેલી કુફકા મારતી સોનેરી માછલીઓને જોતુ હતુ

‘ પપા, ધાવ ધાવ આવ માચલીઓ— ’

રૂસતમે તે સાભળ્યુ તેનું જીગર ગોપા

ધડકતુ બધ થઈ ગયું પણ કાંઈની જવાબ આપ્યા વીના તે ઠડાક દબને બારણુ બધ કરી, થેલાની પેઠે ધસારાબધ બહાર નીકળી ગયો આહ ! તે તેના પોપટથી સદાનો છુટો પડ્યો હતો, વીસ હજારને ખાતર તેણે પોતાનું ભુલભુલ વેચ્યુ હતુ ! આહ ! હવે તે છુટો થયો હતો ખરો નવા અવતાર સાથ તે ફરી પાછી પોતાની જાંદગી થઈ કરનાર હતો તે પોતાને સુખી સમજતો હતો પણ તેના જીગરમા હુ ખની જવાળા ઉડતી હતી. તે ગાડાની પેઠે રખડ્યા કીધો અને પછી પોતાના ઉછળતા જીગરને શાત પાડવા તે દરથે કીનારે જઈને બેઠો

બારેક વાગતાને સુમારે શીરીન પોતાની માસીને ત્યાંથી આવી અને પોતાના બહાલા-ઓની રાહ જોવા લાગી પાછળથી રૂસતમની ચીકીપર તેણીનું ધ્યાન ખેંચાયુ, રૂસતમની આ રીત તેણીને ઝાઝી ગમી તો નહી પણ હવે થોભ્યા વીના છુટકોજ ન હતો તેણીને એકલુ મુદ્દજ જમવા ગમ્યુ નહી તેથી બે ચાર છુક ખાઈ તેણી ઉડી ગઈ રાતના ફરવા જવાના કપડા તપચાર કરી તેણીએ પોતાના કપડા પણ કાઢી મુક્યા એક વાગ્યો, બે થયા, ત્રણ વાગ્યા પણ હજી રૂસતમ આવ્યો નહી, શુ થયુ હશે તે વીચારતી તેણી ધડકતી છાતીએ પાછી રાહ જોવા લાગી. પાંચ વાગતા પછીજ બહારનો દરવાજો બિલડ્યો અને છાકટાની પેઠે લઈડતે પગલે રૂસતમ અદર આવ્યો

‘ હે, એ લોક આયા, ’ તેણીએ વીચાર્યું ‘ હવે મારા જીવને કરાર થશે. કોણુ જાણુ છે તે મારો જીવ ખાલી દોવાયા કરે છે ને મને મારી રતી હાથે ચઢવા કરે છે સરફીમા એના આપમી બહાર રખડવા લઈ

ગયા તે વળી જલદી આભ્યાજ નહીં-’ એમ વીચારતી તેણી ઝડપથી બહાર આવી.

‘રસી, વાહલા તમે આપા કે! રતી—રતી કાં છે?’

‘હું તને કહું છું,’ રસીએ તતપપ થતા જણાવ્યું.

તેનો અવાજ કઠોર હતો તથા તેનો ચહેરો તદ્દન ભખરાયેલો હતો. અજબ થતી તેણી તેની સાથે ઘરમા આવી.

‘રતી કાં છે?’ તેણીએ પાછું પુછ્યું.

‘જરા તું ધીરજ પકડ સીલ્લા-મારે તને કાંઈ બતાવવું છે.’

‘મારે રતાં સીવાય કાંઈખી જોયું નથી. મારે લુલકું છે કા’ પૂછ્યું.’

‘તું જરા આ જો તો ખરી, આજ સુધી ગભરાટ અકરાટમા ઉદાસ થઈ હું ફરતો હતો તે આની મોહકાણે!’

પોતાનો હાથ લાવ્યા વીના તેણી જડ થઈને ઉભી તેણે પેલી વીસ હજારની રીસીટ ગળવામાથી કાઢી અને ખુલ્લી કરી ટેબલપર મુકી.

‘જો, તે ધીમેથી બોલ્યો, ‘હું’ તને હમેશા કેહતો હતો કે મને નવલખી શેઠથી વધુ ડરવાનું હતું; કેમકે તેમના હાથમા મારો નાશ કરવાનું હથ્થાર હતું હવડા થોડુંક થયા હું તેનું વ્યાજ વરીક આપી શક્યો ન હતો એટલે તેણે થોડા વખતની વાતપર ખુબ તગાદો કાઢ્યા હતા. તને ખબર તો છે કે ચારેક મહીનાની વાતપર એ નવ-લખી શેઠના ધણીયાણીની જરઆઈ આપણે ત્યાં આવ્યાં હતા.’?

‘હા, મને યાદ છે,’ શીરીને ઝડપથી કહ્યું, ‘રતી તેમના ખોળાપર ચઢી બેઠી

હતી અને રતીને જોતાંજ તેમને તેમની ખુચી યાદ આવવાથી તેઓ રડ્યાં હતાં પણ રતી છે ક્યાં જ? એ તમારાં કરજની કે રીસીટની મને દરકાર નથી-મારે લુલકું કા’ છે?’

‘સાંભળ તો ખરી! મારે કરજ શીટી ગયું છે અને ભવીષ્યમા નવલખી શેઠ આપણા ખાસ મદદગાર થનાર છે તેઓએ મને પોતાના મેનેજર તરીકે ઓશીસમા રાખવા કબુલ્યું છે આ નોકરી મળવાથી જરૂર આપણે—આહ, સીલ્લા, તું શું નહીં સમજતી?’

મારા જનન, મને કહોની કે શું થયું છે! મારો જીવ ધસકે ધસકે ઉડી જાય છે ને તમે તો તાહેલું ચલાવોછો બોલી દેવની, એમ શું ક્યાં કરોછો?’

‘હું’ ધારૂં છે કે તને ધણજી લાગશે, પણ તેમ ક્યાં વીના બીજો છુટકો હતોજ નહીં. નવલખીના જરઆઈને રતી-રતી જોઈતી હતી તેથી-તેથી રતીને હું આપી આવ્યોછું’ તેણે તે રીસીટ તરફ આગળા બતાવતા જણાવ્યું.

‘તમે-તમે રતીને વેચી?’ શીરીને હરણ કાડ થઈ પુછ્યું.

‘હા, એમ કાંઈક છે ખરૂં.’

‘તમે આ કીધું-તમારા એજ લગામણા પછસા માટે?’

‘ખુદા જાણે છે કે મારે જીવ કેવું કપાઈ વઢાઈ જાય છે હું બહારથી શાંત દેખાઉ છું, પણ મારે કંલેજ અદરથી બળીને ખાખ રાખ થઈ ગયું છે લાચારીએ મને તેમ કરવાની ફરજ પાડી-પછસા નહીં આપુ તો—કેદમા જવા વીના બીજો છુટકોજ ન હતો. નવલખીના જેવા સખત હાઈયાનો માણસ

પોતાનું બોલવું બળવ્યા વીના રહેજ નહીં
મને વ્યાનતીમા લાવી બીન આધારે રખ-
ડતા કરવા મારો જીવ આજ્યો નહીં. હું કેદમાં
જાઉં તો પછી તમારું શું થાય મારા જીન ?
મને ના છુટકેજ આ પગલું ભરવું પડ્યું.

‘લાચારીને ખાતર-મારા ખુદા ! માઝ’
બુલકુ-મારી રતી-તમે તેને વેચી આવ્યા !’
દીલ પીગલનારા અવાજે કમલમ રડી પડતા
તેણી કરમરી

એક પળ સુધી તેણી શાત ઉભી રહી. રસ-
તમ કાચપર ફસડાઇ પડ્યો હતો અને તેણી
તરફ ટગરટગર જોતો હતો તેણીનો ચહેરો.
સકેદ પુણી જેવો થઇ ગયો હતો અને ગોષા
તેણી એકાએક પથરમાં બદલાઇ ગઇ હોય
તેમ જણાતુ હતુ ત્યાર પછી કાઠક વીચાર
આવતા રસતમ તરફ આડી નજરેણી નહી
જોતા તેણીએ તે બુલકાની કીમતવાળી એ
રીસીટ ઉચકી અને પોતાના ઓગામાં ચાલી
ગઇ હવે તેણીએ સહેજખી દીલ કાઢી નહી
તે બુલકાપર જેવો તેના આપનો હક હતો
તેવોજ તેણીનો પણ હતો તેણીએ ઝડપથી
કપડા બદલ્યા, અને તે રીસીટ પોતાના ગળ
વામાં દાવી મુકી ઝડપથી બહાર નીકળી ગઇ.

બાળુના ઓરડામાં નીરાશ થઇ પડેલા
આગલ તેણી હવે ગઇ નહી તે પછે તેને
વીચાર તેણીને આત્મેજ નહી. તે કમ-
નસીય ઘણીજ ગમજવારીમાં નસોસ થઇ
પડેલા હતા. તેથી અઢલ તથા દુરયારી જોવા
ગુમ થઇ ગઇ હતી તેણે બહારને દરવાજો
ઉઘડતા અને બધ થતા સાંભળ્યો પણ તેનું
બેજી કશું કામ ફરી શકતુ ન હતુ. ગમગીન
વીચારોમાં તે કલાકેક સુધી લીન થઇ ગયો.

‘મારા ખુદા, માફ કર-મને માફ કર !

મે શું હેમાકત કીધી ? મારું બુલકું-મારો
પોપટ મે વેચ્યો ? નહીં મારાથી એ જુદાઇ
ખમાવાની નહીં ! સીલ્લા-મારી શીરને હું શું
મોહુ બતાવ્યા કરીશ ! દાદાર દયા કર ! હું
ધારજ કે આ દુ.ખ ખમતા હું મેડ થઇ
જમશ કરોડોને મુલની મારી દીકરી ! નહીં,
તને નહીં છોડું ! ચાહે હું કેદમાં પડુ-દુન્યા
ની વ્યાનન ખમુ પણ તને નહીં છોડું ! મારી
શીરા તો દીવાની જેવી થઇ ગઇ છે તો તે
કેમ ખમીશ ! નહીંજ તેમ કર્યા વીના છુટ-
કાજ નથી ! હું આ કામને સહેલુ સમજતો
હતો પણ તે મારી હદ બહાર છે એમજ
એમજ ! દાદાર દયા કર ! તે દુ.ખી જગરે
ઉઠ્યો-એધ્યાને તેણે પોતાની પાઘડી પેહરી
અને પોતાના બુલકાને પાછુ લઇ આવવાના
અસ એકજ ખ્યાલે તે બહાર પડ્યો.

આ અરસામાં શીંગન ગાડી કરીને ઝડ-
પથી નવલખી શેઠને મુકામે પુગી ગઇ તે
મકાન આગળ આવતાજ તેણીના બદનમાં
લગાર જોશ આવ્યો વીજળીડ બદન દાબ-
તાજ શેઠનો કારભારી બહાર આવ્યો.

મેહરબાની કરી વીકટોરીયાનાલાને જરા
ભાડુ ચુકાવી આપશો !’ તેણીએ પ્રેરવા-
યા જણાવ્યું અને તે કારભારી તુરત તેણી-
ના ફરમાનને તામે થયો ‘હું ત્યા મળવા
આવી છું-આહ ! પેત્રા તથા નવલખી
શેઠ !’ તેણે બોલી, શીકર નહી, હું જઈશ
તમારો ઉપકાર થયો ખાહ’

તેણી ઝડપથી આગળ વધી નવલખી
શેઠ પોતાના હોલમાં કાઠ કામે અવગા હતા
તેઓએ શીરને બોળખી નહી પોતાની
ધખ્યાણીની કાઠ સહી મળવા આવી હશે
એમ તેમને લાગ્યું. પણ તેમની જર તો તે

વ મને ધોધમાર રડતા બુલકાને માળપર ફાકટમાં પટાવતી બેઠી હતી

‘મારે તમોને કાઢ કેહવું છેજી,, શીરીને કહેવું

,હા, બેહન-ખુશીથી બોલો તમારે શું કેહવું છે?’

‘મારૂં નામ શીરીન વાહડયા છે. મારે એક બે મીનીટ તમોને ખાનગી મળવું છે.’

‘ખુશીથી બેહન, પધારો મારા ઓરડામા’ એમ કહી કાઢક એએન જીવે તેઓ તેણીને નજદીકના ઓરડામા લઈ ગયા

‘હું રતીની માય છું, શીરીને ઓરડામા દાખલ થતા સમેત ધડાકો કાઢી હું રતાને માટે આવી છું મારો વીચાર મારા બુલકાને પાછું લઈ જવાનો છેજી’

‘મને લાગેજી કે તમો કાઢક બુલકા ગોતા ખાઓ છેજી,’ નવલખી શેઠે કાઢક દેખીતી નારાજીથી કહ્યું ‘અચ્ચાને હવડા તો ધાણુજ લાગે છે અને તમોને પણ લાગતું જ હશે પણ એક બે દીવસમા બધું સમાધાન થઈ જશે નવુસવું તે એમજ હોય એ અચ્ચા માટે હમે હમારૂં ખનતુ કરશું કાય, કાય શું છે?’—કેમકે શીરીને પોતાના ગજવામાથી પેલી રીસીટ બહાર કાઢી હતી તુરત તેણીએ તે કાગજના ચીરવા કરી તે નવલખી શેઠને ભેટ કાઢી

‘લેવ, તમારી રીસીટ!’ તેણી ઉચ્ચેરાધને બોલી, ‘તમે આ પદસાથી મારાં અચ્ચાને વેચાતુ લેવા માગ્યું’ કે? મને તમારા પદસા જોઈતા નથી. મને તો મારી દીકરી જોઈએ છે’

‘મારા ખુદા, તમારા ધણી કરજમા છે તેનો કાઢ ખ્યાલ કાઢો? ઉલટું મેં કેટલુંક

વ્યાજ છોડી દીધું છે હવે કેહવા શું માર્ગો છે—તમારૂં બેભુ બેભુ ગયું જી શું?’

‘નહીજી, મારૂં બેભુ તો તદન આખું ને ને સવાચાર છે તમે સમજ્યાજી! તમારા પદસાની મને તુલા નથી મને તો મારૂં—અચ્ચુજ જોઈએ છે આહ! મારી રતી રહે છે—ઓહ! આય શું મને તેનો સાદ આવેચ મને ના રોકો-ખુદાને ખાતર ના રોકો-મને મારી દીકરી આગળ લઈ જાય!’

‘એકજ મીનીટ થોભો, બેહેન જો તમો તમારા ધણીના કરજના બદલામા તેને આપેલી રીસીટ ના કણુલ કરતા હોય તો તેમા હમારો કશો જોર નથી તેમ થતા મારો કે મારી વહાલી જરૂરના તમારા અચ્ચાં પર કશો હક નથી ખુશીથી તમારા અચ્ચાને લઈ જાય! પણ આ બાબદનો છેડો શું આવશે તેનો વીચાર કરજો! હું એવી કીસમનો માણુસ નથી કે બોલુ કાઢ અને કરૂં કાઢ હું એકજ બોલનો માણુસ છું હમારા ધણી કેદમા જશે અને હમોને રખડવું-રઝળવું પડશે તમારો ધણી જવાન અને ચાલાક છે તેની હુસ્વારી તથા ચાલાકીનો તમો આ કામથી નાશ કરશે તેનું ભવીષ્ય નદન સીધા થઈ જશે વીચાર કરો અને મને કહો કે શું ખરેખર તમે આ પ્રમાણેજ કરવા માગો છો?’

‘હા, હા!’ તેણીએ જવાબ દીધો ‘મે ખરાખર વીચાર કાઢી છે જોઈએ તો મારા રૂસીને કે મનેખી કેદમા જવું પડે તો હમને તેની પરવાહ નથી-પણ મારી દીકરી ને તો હું લઈ જવાની અને ફર લઈ જવાની’

‘તમે ખરેખરા હોમતવાન છો, બેહન’ નવલખી શેઠે ખરા જીગરના વખાણુથી કહ્યું. ‘આ દાદર પર થઈને માળપર જાઓ. ઓરડો

જણાવજાની જરૂર નથી, કેમકે બચ્ચાંના—
અવાજ પરથી તમે ત્યાં સહેલાણીથી જઈ
શકશો. જવ ખુદા તમારો નેગેહ્યાન થાય !’

શીરીન બંને ફાંડે ઝડપથી દાદાર પરથી
ચઢી અને ત્યાંથી એક ભપકાદાર ઓરડામાં
ધુસી ગઈ. ગમગીનીના ઉડા છાપ સાથેના
સુકાઈ, સોહરાઈ ગયલા ચહેરાની એક અબળા
એક સુંદર પારણીને ઢીંચકા નાંખી, અદર
સુવાડેલી છેડાપલી રતીને પટાવતી હતી જર-
યાનું નવલખી ધણા ભલા ખવાસની રતી
હતી પોતાની જુવાનીમાં તેણી ચેહરે નમુન
હતી પણ પોતાની એક પુરી દીકરીના મરણ
પછી, પોતાના ધણીના અનુપમ સુખ છતાં
તેણી સુકાઈ સોહરાઈ ગઈ હતી તેણીના ચહે-
રા પર ઉદાસી હમેશાં રેહતી હતી અને તેણીના
જીગરમાં તે મરહુમ વ્હાલી દીકરીની યાદ—
હરદમ થતી હતી તે ઓરડામાં બાળુએ એક
આપા ઉભેલી હતી, પણ તે ભુલકુ ચુપ રહે-
વાને બદલે ઓર વધુ બે કંતુ હતુ અને ધડી
ધડી ઉઠીને બેસતુ હતુ

જેવી શીરીન તે ઓરડામાં દાખલ થઈ કે
તુરત રનાની નજર તેણી પર પડી તેજ પળે તે
બેકતી ચુપ થઈ ગઈ અને ગરીબ ગાય જેવી
બની ગઈ

‘ના રડ, દીકરા મારા ! કલેજ, શુ કરવા
રહે છે ? આપ શુ મમા તારી આગળ છે,’
તેણી બોલી અને જરયાનું એક શબ્દ પણ
કહ્યા વીના તેણી પાલણી આગળ ગઈ અને
તે ભુલકાને બહાર કાઢ્યુ

‘મમાને એક કીસને કોટી કર, બીહ ના,
દીકરા હવે તો હુ આવીશુ એટલે રડવાનું
નહી બે

‘હાધી મમા, મને બહુ ખીત લાધી !’

તે ભુલકુ ડચકાં ખાતુ બોલ્યું

‘મારું દીકરું-મારું લાડકું રે ! શીરીન તે
બચ્ચાંને ચુમીઓથી ગુગળાવી નાખતા બોલી.

જરયાનું તુરત ધીમે પગલે તે ઓરડામાંથી
નીકળી હેઠલ આવ્યાં. તેમનું બદન ધુજતુ
હતુ તથા તેમનો ગમગીન ચેહેરો વધુ શીકકો
થઈ ગયલો હતો પોતાના ધણીના ઓરડામાં
તેઓ ધીમાં કદમે દાખલ થયા. ‘જમશેદ,’
તેઓએ કહ્યું, ‘માય-ફીકરું હવડા સાથે છે.
કદી કદીથી જ્યાં સુધી જીવીશ ત્યાં સુધી
એક બચ્ચાને તેની માય પાસેથી લઈશ નહી.
મારા મરહુમ બચ્ચાની યાદજ રહે તો સાર.
મને આ બચ્ચાનો આટલા વખતનો ટગળાટ
મારાથી નેવાયોજ નહી વાહલા, તમે બે એ
માય દીકરાને જોયા હો-ન્યારે એ બાપ
અદર આવી ત્યારે તેણીના ચંકરા પર પથરા-
રાયલી ખુશાલી બચ્ચીત જોવા બેગજ હતી !’

‘ખરેખર કોઈ જ પરી છાતીવાળી બાપ
છે’ જમશેદજીએ જરયાનું ને પોતાના પાસામાં
બેસતા કહ્યું, ‘જર, એ બાપએ કેવી છાતી
ચલાવી તે તું જાણે ? મે મે તને કહ્યું’
હતુ કેની કે રસ્તમ વાડયો મારો વીસ—
હજાર રૂપાનો કરજદાર છે ! તને એનું
બચ્ચુ ધણુ પસંદ પડવાથી મે એ કરજની
તેને રીસીટ ભરપાઈ કરી આપી અને તેના
બદલામાં એ બચ્ચુ લીધુ આપા એક
ટેગણુ માટે મને મોટી કોમ્મત આપવી
પડી તો ખરી, પણ ન્યા એ બચ્ચુ તને
પસંદ પડ્યું એટલે મને ઝાઝો દરકાર લાગી
નહી. હવડા એ બાપ તે રીસીટ લાવી અને
મારી આગળ તે ફાંડીને ટુકડા કરી નાખી.
હવે એ રસ્તમ વાડયો મારો જવાનો ! હુ
શુ કરે !’

‘નહી, મારા જન તમે એમ ના કરતા.’
જરમાનુએ ઘણાજ હેતથી પોતાના ધણીના
ગાલો પસગરતા કહ્યું ‘એમ ના કરો! તેમ
થવાથી આપણા હાથમા શુ આવવાનું? અપોર
પછી એ બચ્ચાને પટાવતા મારો દમ આવી
ગયોછ પણ એ બચ્ચુ ચપ્પુજ નહી એ
બચ્ચાને ખાતર એના મા-જાપને સતાવવાની
જરૂર નથી, તમે જો મો ખરેખર ચાહતા
હો તો મારે ખાતર હુ કહુ તેમ કરો.’

‘કબુલ મજુર સહી દમ્તક પોતે’ બસ
ખીજુ કાઠ ખોલવુ છે ‘મારા જન, તુ
જાણે છે કે તારે ખાતર-તને ખુશ રાખવા હુ
કાઠખી કરવા તઇયાર છુ’

‘ત્યારે તો હુ કહુ તેમ કરો,’ જરમાનુએ
જણાવ્યું ‘હવડાજ તપે જાએને ખીચારા
રસ્તમ વાડયાને મળો તેને જઈને કહો કે
તેની બધરી તથા ભુચી હયા સારા પેટે છે
અન-જન-તેને તમારા માગતા પમસાની નવી
રીસીટ કરી આપજો મારી તરફથી આવતી
કાલની તમારી સાતગીરીની તેના બુલકાને બટ
ઢીંને આપજો ને આવતી કાલનો દીવસ એ
લોકો આપણે ત્યાજ ગુજરે એમ કરજો
જમશેદ જો તેમો ખુશ થયલી જોવા માગતા
હોય તો જરૂર હવડા જઈને આટલુ કરી
આવો!’

‘જર, તુ મો ખરેખર વીચીત્ર છે’ કાલ
મુઘી આ બચ્ચા માટે તુ’ મને જણાવતી
હતી અને હવે તે પાછુ આપવા માગે છે?’

‘એક માયનો પ્યાર કેવો બળવાન છે તે
હુ જુલો ગઇ હતી ને’ તેણીએ ખોલાસો
કાઢ્યો, ‘મારા કેહવા મુજબનુ હવડા કરો ને
એ ખીચારાને કાઠ ધધે લગાડો.’

‘ને તો હુ કરનારજ છુ મારા મેનેજ-

રની જગ્યા મે એને આપવા કહ્યુ છે
છ તો પોરીયો હુસ્વાર ને ચીલ ઝડપ્યો
મનેખી એવાનુજ કામ છે ચાવ વાર તુ
ખુશ થાય છે તો તારો હુકમ બજાવવા આ
હુ’ ચાહ્યો’

પણ નવલખી જોને બહાર નીકળવાની
જરૂર પડીજ નહી, કેમકે તેજ પળે રસ્તમ
ગમગીન જગરે પોનાના બુલકાને લઇ જવા
આવ્યો અરસપરસ ખોલાસા થઇ ગયા અને
બધાના જગર પાછા ખુશાલ થઇ ગયા, હસી
ખુશીમા તેઓ બધાએ સાથે સાલગીરીના
દીવસ ગુજાર્યો. નવલખી રેકે પોતાની જીને
આપેલુ વચન બરાબર પાળ્યુ

હવે કાઈ વધુની જરૂર છે?

(સમાપ્ત.)

માણેક પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ.

દરેક જાતનું છાપવાનું કામ
સફાઈદાર તથા વખતસર કરી—
આપવામાં આવે છે.

શીલાદી રામશનીના, નવજોત
તથા લગનનાં કોર્ડોની એક-કી
વેરાયતી પસંદ કરવા બેગ છે.

નમુનાઓ જોવાને ખુલા છે.

આઠ આના રૂપ્યાનું મોડું નહી
જોતા એક વખત ત્રાયલ લેશો?

ઢોંગ—સોગ ઓફીસ

આટરોડ ગ્રામ તરમીનસ—મુખઈ.

એક કાંદણી.

દંત્રેજ સંસારની વાર્તા.

(લખનાર—અમનજી નવરોજી કામરાજ.)

અમેરીકન ઇન્ડિયનોનું જોર ભાગવા માટે તેમના મુક્કોમાં રેલવેનો પગપેસારો કરવાનું સઉથી યોગ્ય પગલું જણાય હતું, અને તેથી ન્યુયોરકની બાબુમાથી રેલ નાંખવાને લગતા કત્રાકટના કામ જીવને જોખમે ચલાવવામાં આવતા હતા એમ જતા મરવુ કે નેડાલ થવું એવા અભિપ્રાયના આસામીઓ જોઈએ તે કરતા વધુ મલી આવી શકતા, ને તેવી એક ટોલકી જોન મારશલ નામના એક બહાદુર અને જવાન સીવીલ એનજીન્યરના ઉપરીપણા હેઠળ તે બોરદુમાં કામ કરતી પડાય નાખી પડેલી હતી એ જવાન કાલેજ-માથી નવોજ પાસ થઈ નીકળેલો હતો, ને તેણે હજી દુન્યા પુરી પાધરી જોઈ ન હતી, માટે તે બીહીક શ તે જાણતો ન હતો અને તેની હોમતને આધારે તેની ટોલકી બીનફહેજ અને ઉલટમફ કામ કરતી હતી.

એક ફક્કાડ જોન ‘મારશલ’ પોતાની ઓશીસમાં એસી કામ કરતો હતો તેની ‘ઓશીસ’ તે બાબુએ લાકડાનું કામ ચલાઉ ઉભું કરેલું જ ગલી જેવા દેખાતું એક ઝુપડું હતું, અને તે લખતો હતો તે કાગલપર સામેના દરવાજા પરથી કાઢી ઓળો પડ્યો, માટે ડોકું ઉઘુ કરી તેણે જોયું, તો ખાર-જામાં એક અલ્પત ખુશસુરત જવાન ઉમેલો.

‘હતો તેનો ચહેરો મીઠો અને હોસાન જોવા જોગ હતું ને તે માડ માડ સત્તર અઢાર વરસની ઉમરનો જણાતો હતો.

“કેમ અહીં શું માગેછ, છોકરા ?” મારશલે હીંસાથી પુછ્યું.

“મને કામ જોઈએય, સાહેબ,” તેણે બીહતા બીહતા કહ્યું.

“વેલ, અમારા સેકસનમાં હવે હું આપી શકું એવી મારા હાથ તલે જગ્યા ક્યાં નથી.”

“જોન મારસલે ઉઠીને હવે બહાર આવના કહ્યું, પણ તું શું કામ કરી શકશે ?”

“હું લખી જાણુય, કદાચ હીસાગ કે ચાપડાની બતાવશે તમ રાખી શકશ,” તેણે કહ્યું —

“પણ એમ કરતા તમારે ગમે તે—”

“પણ ત્યારે તું ક્યાં હથ્થારો વડે કામ કરી શકે એમ નથી ? તારા હાથ અતી ઘણા નાબુક જણાય છે.”

“જી હા, પણ હું વાખાનો મારેલો છેઉ, ને મને કોઈબી કામ આપશો તો તે હું ફીચથી પ્રશ” તે છોકરાએ આગ્રહ કર્યો.

“પણ તું એકલો આવા એક જ ગલી મુક્કમાં કેમ આવવા પામ્યો ?”

તે છોકરો કાઠક શરમાઇને લાલ થયો, પણ તેણે કશો જવાબ ફીધો નહિ.

“વેલ તુને તે નથી કહેવા ગમતું” તો મને કાંઈ તેની જરૂર નથી, પણ હવે તારું કરવું શું ? તુ કાંઈ રેલ નાખવાના ખડતલ કામમાં તો ચાલવાનો નથી, ત્યારે તુને બીજું શું કામ આપવું ? મારા પર કામનો ધણો બોળો છે ને મને એક મદદનીશ મારા હાથ નીચે કલારક બેઠાએ છે ખરો, અમારી બુખરી ખાસ કંપની તેવો પગાર” સેક્સન કરતી નથી.”

“તેની ચીતા નથી, સાહેબ,” તે છોકરાએ કાલાવાસાથી કહ્યું “એક થોડા મહિના તમારે ત્યાં જો મને ખાધા અદલ નોકરી રાખશે તોખી હું ધણી ખુશીથી અને ધણી ઇમાનદારીથી ને કરશ મને ફસ્ટ રેલેવાને એક છાપડું ને ખાવાને ડાર્બ સુકું પાકું મલે તેજ ધણું છે.”

“બોલ-રાઇટ, ત્યારે એ સરતે તને રાખવા ખુશી છું,” ફ્યાળુ રીલના જોન મારશલે તે છોકરાની અજબ જેવી કોમળતા અને ખુબ-સુરતીથી હક થઈ તેની દયા ખાના કહ્યું તાદ નામ શું ?”

“ફરેક જાઉં, સાહેબ.”

અને તે દહાડેથી જોન મારશલનો આ મદદનીશ તેને કોમતી મદદ કરવા લાગ્યો. તે નાજુક હતો અને તેથી ખડતલ ન હતો, પણ મેહેનતુ અને ઉમંગી હતો તે સારી રેવેસે નખી વાચી જાણતો હતો.

તેના હરફ જોન મારશલે હસેતા તેમ કાષ્ટક બધરા રોકા પણ ધણા ગેલુકદાર ને ખુબ-સુરત જોયા, તે શામટી રીતે તે એક ધણોજ ઉધ્યોગી મદદનીશ નીવડ્યો તે ખતથી મારસલનું અરધુ-અરધ કામ ઉપાડી લેતો, ને એ રેવેસે મહિનાઓ ગળાડી ગયા, કે જે અરસામાં તે સેક્સનમાં ફરેક સર્વ કાંઈતો

ધણો માનીતો લઇ પડ્યો.

અ તે તે બોરદુતુ મારશલના સેક્સનનું કંત્રાકટ તમામ થવા આવ્યું અને એ મુદત-માં ફરેક અને જોન વચ્ચે અતી ધણી મીત્રતા જન્મ પામી ચુકી હતી તે બેઉ વચ્ચે શેઠ અને વાણેતરનું નવું પણ આખો વખત સાથે રહેવાનું હોવાથી અને લગભગ સમવ-યના અને મજતાવડા રવભાવ ને ખવાસના હોવાથી તેઓ એક-મેકને એટલી બધી ઘાડી દોસ્તીથી હસી જવા પામ્યા કે એ કામ પુર થવા આવ્યું તે વખતની આસપાસ તો તેઓને એકમેક વગર ચાલતું વટીક ન હતું.

“ફરેક” એક દહાડે તથુમાં એકલા ને નવરા બેસતા જોન માત્સલે કહ્યું “આ અઠવાડીયાની આખેરીમાં આપણા સેક્સનનું કામ પુર થશે, ને બધા પોત-પોતાને વતન પાછા ફરશે, વાસ્તે તે તારે વાસ્તે શું ધારી મુક્યું છે ?”

“કશું નહિ, સાહેબ,” ફરેકે ગમીથી કહ્યું ને દુબથી માથું નમાવ્યું.

“હું તો એક મહિનો મારે મેર જવાનો છું” જોને પોતાની મતલબ સમજાવી કેમકે નવેસરથી કાંઈ નવા કામમાં પડવા પહેલાં આએ જેહેમત પછી મને એકાદ માસના વીસામાંની જરૂર જણાય છે પણ તુ શું કરશે ? જો તુને કેટ નહીં જવું હોય તો હું તુને મારી સાથે મારે ઘેર લઇ જવા ત્રણે ખુશી છું, કેમકે તે કાંઈ એવી રીતે મારે હીત આકરશી લીધું છે, કે જાણે મને તારેથી છુટો પરવા ગમતુ જ નથી ! અને જોન માર-સલ બેલના એ ખરા પણ બેવકુદી ભરેલા ખ્યાલની રમુજમાં ખડખડ હસી પર્યો.

પણ ફરેકે જાઉંને તો જરા મોંઢખી મજ કાઢ્યું નહિ !

“કેમ થુ છે ફરેક ?” મારસલે અન્યથા થી પુછયુ,

“આજે તુ જરાખી ખુશીમા જણાતો નથી”

“મારો જીવ રજા છે, ” ફરેકે ગમગીનીથી કહયુ ”

“પણ તેનો સબ્બ ?”

“તે એક લાંબાણુ વાત થશે, ” ફરેકે કહ્યું અને વળી તે કહેવામાં મને કેટલીક નામોશી લાગશે

‘હટ, હવે આપણે ઘેરો છીએ તો પછી નામોશી કેવી હોય.’ જન મારસલે હીમત આપી અને પછી તેને શુ કહેવું હતું ત ખારથી પટાવીને પુછયું, એટલે ફરેકે તે ફેરીયત કહી —

ન્યુયાર્કની મોહાક નદીને કાઠ એક વખત મીં. લેમપર્ટ નામનો એક વેપારી રહેતો હતો. એક વખત તે ન્યુયાર્કનો જાણીનો ને પકા-યક્ષો વેપારી હતો પણ પાછળથી કામક પડી લાગેા હતો, અને ત્યારે મોહાકના એક એકાત ખુણામા તે પોતાના નાધળા કુટુંબ સાથે સદાની એકાત જાગીમા પણ સુખથી રહેતા આવ્યો હતો તેનું કુટુંબ બધું નાધવું હતું કકટ તે પોતે, તેની બાવડી અને એકજ દીકરી, દીકરીનું નામ ફરેની હતું, અને તેઓ બધા ચમનમા રહેતા હતા.

“તેઓના મકાન આસપાસ કદા જાઝા લોક રસ્તા ન હતા, પણ તેની તેમને કાઠ પરના ન હતી. મીસ્તર અને મીસીસ લેમપર્ટ એકમેક પર જન આપે એવું વફાદારીમા વળગેલું એક જોડું હતું અને તેમની સદાની દોલતને સત્રળી મેળ એક પુરી ફરેનીમા સમા-યલી તેઓ માનતા હતા, મીં. લેમપર્ટ—

શકયા હતા તેના જોરે તે નોકર નફરોન સુખવાસ સાથે એ સધળું કુટુંબ પુરતાં આનંદમા હતું

“પણ એ નુખ સદા રહયું નહિ જે નનંદારસ્ત જગ્યામા તેઓ રહેતા હતા ત્યાખી કોલેરાએ પોતાનો નેસ દેખાવ કર્યો, ને તે-જેઠ ધણી-ધણ્યાણીને એ જાલેમ દેવ એકજ ફટકે જો-ત્રણ દલાડાની રમતમા નહિ ધારેલી રવેસે ધસડી ગયો. મોહન કોઇને મુકતુ નથી પણ આ અચભુચ આકૃતથી ગરીબ ફરેની જાઈ ગઇ તેની ઉમર હાલ પુરી તે: વરસની થઇ ન હતી ને તેટલા એ સતાપના સબ્બે તે નહી ધારેલી નીગધાર રવડી પડી તેને કાઇને કમો ઓધો ક આધાર હતો નહિ, ને નં દુરતા લતા ઉપરથી એ પાચ પડોશી મદદે આવ્યા હતા તેઓએ તેની એક દુરની સગી એક વીધવાને મોહોધી કાઢી દયાને ખાતર તેનું પાખડું તેણીને સોપી આપ્યું

“તે પછી ફરેની તેની સથે તેના ન્યુયાર્કના ઘેરમા રહેવા ગઇ ફરેનીના આપની જે થોડી ઘણી પુછ હતી તે ફરેનીની નાદાન વચનો-લાભ લઇ તેણે તેજ દલાડાથી પોતાની કરી લીધી, અને પછી તે છોકરીને તે ડોશી પો-તાની મતલબ મુજબ ઉધારવા લાગી ને તે-ખીની હા વચરની ખુબસુરતીથી જક થઇ હતી, અને તેથી ઉમરે આવતા તે કાઠ હવથી ધનવાનને લગનમા તેણીને વેચી નાખીને પોતા માટે એક સારી રકમ પેદા કરવાની ઉમેદમા હતી એ સધળું ફરેની જલદીજ જોઇને જાણી ગઇ પણ તે શુ કરે ને શુ કહે ? તેને ખીજે આશરો કાણુનો હતો ?

“અ તે તે ડોશીનો અલખરો પુરો પડે એવો એક ફરેનીના હાથનો દાવાદાર રજુ થયો.

તે એક લખોપતી હતો, અને ઉમરે માન ફરેનથી ત્રેવડી કરતા થોડી ધણી વધારે હતી તેની ઉમર સાહઠની હતી, ફરેનીએ આ રૂ-ખાસ્ત સામે બડ મચાવ્યું, ને તે સગીએ તેને આમ કસાઇને બારણે સમજીતથી વેચવાને ઉધુ ચતુ તહરેવાર સમજાવ્યું, પણ તેણીએ કશું માન્યું નહીં એ તે તેને દબરાવાને મસે એક દહાડે તે ડાસીએ તેને ચુરસામા પાખકુ વકડી ધરમાંથી બહાર હાકી કહાડી, ને તે કમ નશીબ છોકરી પોતાના નશીબને રડતી ને માગતી તે ધરમાંથી ચુપચુપ બાહરે નીકળી.”

હા તે છોકરો થોભ્યો અને આગલ વધવાને દેખીતી આનાકાની કરવા લાગ્યો.

“કેમ, તારી વાત તો અધુરી રહી ” તેને અન્યથાથી પુછ્યું, “તે છોકરીનું પછી શું થયું ને તેને તારી વાત સાથે શું નીશયત છે તે તો હજી કહ્યું નથી ? ”

“તે બીચારી પાસ પુર આવાનું લેવા જેટલા પદસાખી ન હતા માટે કાંઈ કામની ઉમેદમા અને પ્રમાણિક મહેનત કરી કમાઇ આવવાની આશામા તે દુકાને-દુકાન અને તે વખારે-વખાર કામને માટે રવડી ” ફરેક આકેને તે કેફયત પાછી આગળ ચલાવતા રહ્યું ” પણ તેને કાંઈએ કશું કામ આપ્યું નહિ. તે એક સગતા ભાડાના કગલ એકાતમા રાતવાસે રહેતી પણ પોતાની હોરમતના-બચાવને વારતે તેને ત્યાં હમેશ બીહી ધુજીને રહેવાનું હતું વળી તે જાહખી કામની સોહ-દમા જતી ત્યાં પોતાની ખુશસુરતીને નાચારીને સબ્યે અપમાનો ભરેલા સુખનો સાબળી જખમી દીલે અને ધીક્કારની લાગણી કરતી એ તે તેને એક ખ્યાલ થયો “જો હું છોકરીનો અવતાર નજી દઈ પુરૂષ તરીકે ફેરવાઇ

જાઉ તો મારો પંટનો જોખમ કપાઇ જાય ” તેણીએ એક દહાડે મનમા ધારયું, ને એ ધારવા સાથે તેણે એ ઠરાવ અમલમા મુક્યો. એક સાદો પુરૂષનો કપલીટ પોપાક તે ખરીદી લાવી અને પહેર્યો, પણ નાગન જેવા લાખા કાંઠા કમર સુધીના વાળની નડતલતો જેને તે રહી ! એ તે નડતલ કાતરે દુર કરી આપી. તેણીએ તે બધા બાલ કાપી નાખ્યા, ને છોકરાની અધના ટુકા બાલ ને મરદના પોપાકની તે ઓરત હતી, તે હવે પકકો મરદ બની ત્યાર પછી ભટકતા-ભટકતા તેને ‘બફેલો’ મા અને પછવાડેથી ચીકગોમા’ ટુક ટુક મુદતની નોકરીઓ મતી, જેથી પુરૂષ તરીકે તે ઠીક

કમનસીબ વખત ગુજરી શકી, તેને મા-બાપ ના રાજના સુખી દીવસો યાદ આવતા, ને તે લોહીના આસુ પોતાની આખોમાંથી એકાત મા બેસતી ત્યારે ટપકાવતી તેને ખડતલ કામ ધણી મલતા, પણ ને તે બીચારી કરી શકતી નહી, અને કલારક કે એવાજ નાનુક કામની નોકરીઓ તેને ઠરીઠામથી કે જલદી જલદી મલતી નહી, એ તે પછી આ જગલી બોરદુમા રેલ નાખવાનું કામ ચાલતું હતું તે વાત અકસમાતથી એક દહાડે એક પેપર માર ફેટે તેની જાણમાં આવી, અને ત્યારે તે હીમતથી અહીના બધા જોખમો છતાં એણીમેર આવી.”

“અહી ? ” જોન મારસલે અન્યથાથી ડોળા ફાડી પુછ્યું “આપરે, કીયા ? કીયા સેકસનમા ? ”

‘તમારે તાહા,’ નીચી નજરે ને ધણાજ ધીમા સાદે તે ઠગારા ‘ફરેકઆકેને’ જવાબ દીધો.

“સારે શું તું ઓરત છે ? ” જોન મારસલે બારે અન્યથામાં ખુરશી પરથી ઉઠાળો મારી ઉઠી બોલ્યો. તે પોતે કુમારો હતો અને

શરમાલ હતો, માટે હીમતવાન ફરેનીને પોતાની સામેની બેઠક પર સરમથી લાલચોળ થઈ ગયલી ને નીચી નજરે હવે બેઠેલી જોઈને તે પોને ધભાસા ને તથા આશકાઈ સરમાઈને લાલ લાલ થઈ ગયો! મહીનાના મહીના સુધી એવી એક હીમતવાન પણ આખરૂંદાર ને પ્રમાણીક છોકરી સાથે તે બાળબાળાં-એકાંતમાં રહેવા પામ્યો હતો તે આલસની બાળુમાંથી તે જવાન છોકરો પાણી પાણી થઈ ગયો. હવે તેને એ મહીનાઓના અરસામાં તેણે ફરેનીમાં ધણીક છોકરીને લગતી શરમ નાળુ-કાંત વીગેરે વીગેરે જોયું હતું તે બધું એક તડાંક યાદ આવ્યું તેની વાતચીતજ અકસર નીતી ને ચાલચલણની હદ બાહરે સખતાઈથી જે તે હમિશ તાળુપ થતો હતો ને તેની દરેક હીલચાલમાં દરકતમાં વીગેરેમાં એક નાળુક પથણીનીજ વતાણુ તે જોતે હતો, તેના બેદનો પરદો ખુલ્લો થતા તે બે શુભાર અન્યથાથી હેરત અને દગ થઈ રહ્યો!

પણ વાચનાર પુછશે કે પછી શું થયું ? પછી શું થયું તે કહેવું જોઈશે ? અ અરસ પરસના ખુલાસા થવા કેડે કેટલો વાર સુધીતો ગભરાતમાં ને આસકમાં બેઠે ચુપ બેસી રહ્યા, પણ તે અ તે જોન મારસલે દાલેરીથી કહ્યું, “ફરેની અરે ફરેની ફરેડ તરીકે હું તારાથી છુટો પડવા માગતો ન હતો નો ફરેની તરીકે તો તારી નીતી દેહરી ને સકટની આ એક બાળુવા જોગ ને દીલ ઉસ્ફેરનારી કાંઠણી સા-ભળ્યા પછી હું ખચીતજ છુટો પડી શકવાનો નથી, પણ તું એક અબળા છે ને તે બાળુવા પછી હું તારી સાથ આખરૂંથી રહી શકવાનો નથી, સિવાય કે તું દીલની ખરી ખુસીથી મને પરણીને મારી ધણ્યાણી થશે. ફરેનીના તે

શરમથી લાલ થયલા ચેહેરાએ ને નીચી નજરે કબુલ કીધું. તેનીથી એજ એકજ ઉમેદ હતી તે જોન મારસલના મદદનીસ રીકે રહેવા પામી તે પછી તે કુલવાન—જવાનમાં તેણે ધણીક એવું જોયું હતું કે જેથી તેની સાહસેસાઈ ચચળાઈ અને બીજા અનેક સદશુણો માટે તે ધણી મોટું મત ધરાવવા પામી, અને તેથી તે પ્રમાણીક ‘યારથી જોન મારસલને છુપી ચઢાતી હતી

તે પોતાના માતાપીતાના મરણના સકટ પછી જો સુખથી રહેવા પામી હોય તો ફક્ત જોન મારસલના આશરો નીચેજ તે થયું હતું, ને તેથી એ માનીતો આસરો ખોલી બેસવાની વાત તે વખત જ્યારે આવ્યો ત્યારે તે વીચારીને જે સ્વભાવીક દુખ લાગ્યું ને થયું તે બધું આપણે ઉપર વાંચી આવ્યા

અ તે ખરી વાત તે સંકશનમાં જાહેર કરવામાં આવી ને ફરેનીની હીમત અને દમાનદારી (નીતી) ના બાળબાળ વખાણુ સાથે સઉના ભલી દુઆ વચ્ચે ફરેની જોન મારસલની હકદાર ધણ્યાણી થઈ

જ્યારે એ ધણ્યાણી સાથે તે ધેગ પાછો ફર્યો ત્યારે તેના સગાઓ અને દોગતે તે એવી એક મનદરણુ મોહરદાર કથાથી ઉપાડી લાવવા પામ્યો તે જોન મારસલને અન્યથાથી પુછતા, અને જવાબમાં ઉપડી ધણી રમુજ વાત કહી દેવા હમિશ તદ્દપાર થતો પણ તે વખતે ત્યા ફરેની જો આગળ હોવા પામતી તો તે સરમાઈને આજની ધડી સુધી મોહાત સાથે પોતાના ખાવદના મોહ પર ન્હાનો નાળુક હાથ ઢાકી દઈ તેને બેલતો અટકાવા માગે છે। (સુખી સેવડ)

શેરદીલ માશુક.

(ટુંકી વારતા.)

(લખનાર—મશરેફ.)

પ્રકરણ ૧ છું.

મદીના લેઆસમાં ઝનાના !

એક ગમર અરબ સરદાર પોતાનો તેજ અરબ ઉપર સ્વાર થઇને તે થવા આવના અ-ધારાની દરકાર કર્યા વગર યાહોમ ધસ્યો જતો હતો.

એકાએક તેના કાનપર કોઇનો અવાજ આવ્યો, જે અવાજ તે જે દીશા તરફ જતો હતો ત્યાંથી નીકળતો નહીં હતો—મગર બીજા જ તરફ આવતો હતો.

હવે તેણે તે તરફ ઝીપલાવ્યું, અને સીદી અકબરની મશાઈફ આગલ જાગતાજ થોડાને ઉભો રાખ્યો. તેના એક ખડી-યરમાંથી થોડાક આસામીનો વાતચીત કરવા નો મોટો સાદ આવતો હતો, જે તેણે જાણી લીધું કે તેનીજ મડળીના માણસોનો હતો, એટલે તે અદર જવાની અગાઉ જરા વખત બહાર થોભ્યો ને પાક ખુદાની બદગી કરી લીધી—તેણે ઇચ્છ્યું કે તેના માણસો તરફથી તેને એવી ખુશ ખબર મલે કે દુશ્મનોને મારી હાલવાનો રસ્તો કઇ તરફ હતો અને હવે હુમલો કઇ પાખડીએ કરવાનો હતો.

“ પાક અદલાહ, તે બોયર અમારાં દુશ્મન રાગનું પોતાનુંજ બોયર હોય તેમ થવા—

દેજે—અમારા જસુસે જે વાત ને જે બીના તે છુપા ભોંયરાની બાબદમા કહી છે તે બધીજ ખુદા કરેને ખરી હોય—ને અમે તેજ ભોયરા મારફતે ધતી જઇ અમારા દુશ્મનનું સર તનથી જીતી કરીએ” —એટલું બોલી રહ્યો કે તે ચોક્યો, કાયજે સામેથી કોઇ સ્વારના ચાલવાનો સાદ તેના કાન પર પડ્યો.

તેણે એક ઝડપ નજર નાખી, પેલા થોડે-સ્વારને કોઇ જસુસ—દુશ્મનના—જસુસ—તરીકે માની લીધો ને તે એક છેડાયલા વાગની માફક થોડો દપટાની પેલા સ્વાર આગલ જઇ પુગ્યો ને તેને એક આચકો મારી થોડાપરથી નીચે ખેંચી નાખ્યો.

“ઉઠ” પોતાનું ખજર ખેંચી કહાડતા યુસુફે પોકાર કર્યો, “ઓ શયતાનઝાદા, તું અહીં શું કામ આવ્યો ! અને તેણે પોતાની કાલાહ તેના સરપરથી ઉચકી લીધી.

તેજ વખતે યુસુફ અગળ્યનીથી બે કદમ પાછલ હઈયો, કેમકે પેલો શખસ કોઇજ નહીં પણ મરદના લેઆસમાં એક ચોરત હતી !

‘ તે’ માફ બોલવાનું સાબળી લીધેલું છે, અમારો બેદ તે મારા મોઢેથી જાણ્યો છે ’ તુતજ પાછું ખજર ઉગામતા યુસુફે ચુસ્તથી કહ્યું “ ને તું ગમે તેબી હશે તોખી જો તું સીધો જવાબ નહીં દેસે તો અહીંઆને અહીં આજ દાર થઇ જશે. ”

મગર તે ઓરત ખામેશ રહી, યુસુફ વધુ ગુસ્સાખાઝ થયો ને તેને તેનો નેકાબ ચીરી નાખ્યો, ભુરખામાંથી જે આદ સમાન રહેરો દેખા ઇ આપ્યો તે જોઇને યુસુફ દગ થઇ ગયો, ને તેના હાથમાનુ ખજર પડી ગયુ અજબ જેવી ખુબસુરતી તેના રહેરાપર હતી ને અજબ લાલાશ તે ખતાસા જેવા ગાંઠોપર પચદા થઇ હતી—પાક ખુદાએ તેના ગાલને ભવાની વચમા એવી તો એ કાળીકાળી આપ્યો એસા-ડેલી હતી જે જોઇને કોઇખી મરદ સ'ત્ત અખમી થઇ જાય.

ધીમેથી તેણે પોતાની આપ્યો ઉચકી ને પાછી નીચે નાખી, જ્યારે તેની આખમાંથી આસુના એ ટીપા સરી પડ્યા

યુસુફે તેનો હાથ પકડી કહ્યુ “ખાનુ, તુ અમારા દુશમન રાજ્ય તરફની તો છે—મગર કોણ છે.”

લેકાન તે ખામેશ રડ્યા કીધી

“શુ તુ દલગીરીના દુખમા દુખેલી છે ?” યુસુફે નરમ થઇ પુછ્યુ “તુ કાવ આવી રાતને વખત અહીં આવી ?”

મગર તે ખામેશજ રડ્યાજ કીધી !

યુસુફ હવે તેની આગળ ગુઠ-ચે પડી જઇને સમજાવત કરવા લાગ્યો.

પ્રકરણ ૨ જી.

દુશમનપર આશંક

‘અફસોસ, મને એક એવા મરદ સાથે પરણવાનુ દયાણુ કરવામા આવેલ જે મને મુફ્ત પસદ નથી—ઓ હુ તેને માથાથી પગ સુધી ધીકારૂં છ તો કેમ તેની સાથે શીદાઈ કરી શકુ ?’ તે આખરે નીસાસો નાખીને બોલી ‘પ્યાર વગરના લગન કરતા તો મરવુ હજાર વાર બહેતર છે’

“એવા પ્યાર વગરના લગન કરવા તમને કોણુ કહેછ ? તમારા પીદર તેમ બોલતા હોય તો મને તેવણુ નામ આપો” યુસુફે કહ્યું.

યુસુફ હવે જરા પાણી પાણી થનો હતો ! “હાજી, મારા પીદર તેમ કહેછ, તે તેવણુ નામ સુલતાન અબદુલ્લા છે”

“કોણુ, સુલતાન અબદુલ્લા ? અમારો દુશમન ? ને તુ તેની બેટી મદ્રીયા ?” હયરત થઇને યુસુફ પોકારી ઉઠ્યો

“હાજી, હુ તમારા લેખાસ ઉપરથી જાણી શકીછ કે તમે મારા પીદરના દુશમન છેઓ”

“ખરી વાત છે યુસુફે હીમતથી કહ્યુ” આવલી કાલે અમારા પચાસ હજાર સીપાહો તમારા લશકર ઉપર તુડી પડશે—”

‘પચાસ હજાર ?’ તેણીએ શીકા પડી જતા જાને ચીસ પાડી “ને તમે મારા પીદરને મારી નાખશો—ઓ નહી, નહી, તમે મારા પીદરને ના મારતા, તેનો એક બાવળી વાકો ના કરતા”

“પ્યાર વગરના લગનનુ દયાણુ તારી ઉપર કરવામા આવેલ તોખી તુ તારા પીદરને બચાવવા માગેય ?” યુસુફે જરા અજબ થવાનો રહેરો કરીને સવાન કીધો.

“અરે હા” તેણે તુરતજ કહ્યુ ‘હુ મારા પીતાને ખાતર, મારા દેસને ખાતર, મારી રધયતને ખાતર તમેને મારો જાનખી આપવા હમણા ખુશી છુ, તે લોક ઉપરથી મારો પ્યારો જાન સંકે કરવા તઇયાર છુ.

“આજે રાતે આપણે મીત્ર તરીકે અહીં મલીએછ બદીઆ—મગર કાલે આપણે દુશમન તરીકે એક બીજાને જોઇશુ, હા—પણુ જો તુ મારા કાણુમા અહીંજ આજે રહે તો કાલે તારો જાન બચી શકશે”

“ નહીં ” બદ્રીયા ઉડીને હાંમતથી બોલી ‘ હું ’ એક ઓરત છઉં, મગર અહીં મને બચાવવાને ખાતર હું રહુ તેના કરતાં તો મારી રધયતમાના બે ચારનેથી બચાવી શકતી હોઉં તો હું લગ્નના મયદાનમાં તમો સાથ બથોઆથ લડીશ કંઈકને મારીશ ને પછીજ મારો જન મારા દેશને ખાતર છોડીશ ’

“ ચાલ રાખ બદ્રીયા, તું લગ્નના મયદાનમાં જાય તે અગાઉ તો એક જનસુસ કાયદાની રૂએ મને તું ને આજેજ-હમણાજ મારી નાખવી જોઈએ

“ માર, કાયદાની આખોએ જોતો હોય તો તું મને મારી નાખ, તારા ખજરની ધાર પર માર લોહી રાખીલે, ને મને કાલ કરતા આજેજ બેજન કરી દે, ” બદ્રીયા બહુજ મક્કમ રીતે બોલી ‘ લોક કહેશે-કહેશેને એટલુજ કહેશે કે તે એક સ્ત્રીને મારીછ, નીરાધાર, લાચાર એક અજાણને મારીછ ને આ ગમખારી, તે, એક એવી ઓરતને મારીછ જે પોતાની મરીજ રધયતને બચાવ માગતી હતી છતાંથી તે બચારી શકી નહીં હતી — ”

“ બસ બદ્રીયા બસ કર-હું તું ને કાયદાની નજરે જોતો નથી, હું તો તું ને કોઈ બીજાજ નજરે જોઉં છું અને તે શૂરવીર અહીં ગુઠ-ન્યે પડ્યો, ને તેણે પોતાના હાથમાં બદ્રીયાને જમણે હાથ લઈ ચુક્યો

પ્રકરણ ૩ જી.

ગીરફતાર.

બદ્રીયા લાલચોળ થઈ ગઈ, અને તેણે થોડીક પલ પછી એક નીસાસા સાથે યુસુફના

ખલાખર માથુ નાખી દીધુ યુસુફે તેના ગાલ પર બે ચાર ચુમી લીધી

આ વખતે કાઈ ખખડાત થયો, મગર એ ઉપર કંઈથી ધ્યાન આપનામાં આવ્યું નહીં લેકીન સામેની તરફથી તેનાજ માથુસોમાંથી એક લશકરી ટુકડી કોઈ બીજા અફસર સાથે તે લોકની તરફજ આવતી હતી

“ બદ્રીયા-મારા જન, પેચી તરફના ટુકડા રસ્તાએ નહાસી જ-સામેથી જે લોક આવેછ તે તું ને દુશમન બાણી જરૂરજ મારશે-ને જે તારા એકબી બાલને નુકશાન પહોંચશે તો હું મને પોતાને જીવતો મુએલો સમજીશ

બદ્રીયા પ્યારની એક નજર નાખી ઘોડો ડપકાવી ચાલી ગઈ-અને બેલબેલતામાં નજર આગલથી ચુમ થઈ

પાએક કલાકમાં પેલી ટુકડી ત્યાં આવી પહોંચી અને તે આવીને તુરંતજ એક માથુસ પહાર નીકલીને બોલ્યો ‘ આએજ તે યુસુફ છે, જે આપણો દોસ્ત થઈને દુશમનને મદદ કરે છે ”

“ શું છે, શું છે ? ” કેટલાકો પોકારી ઉઠ્યા “ હમણાજ પાએક કલાકની વાત ઉપર તેણે આપણા દુશમનની છોકરીને બચાવીને નહાડી છે, જે આપણી તરફ જનસુસી કરવા આવેલી હતી, હું પછવાડેની દીવાલ તરફ ઉભેલો હતો, મેં એ લોકની બધી વાત સાંભળેલી છે ને જે કે હું કોઈ રીતે તેજ વખતે એને પકડાવી સકું તેવા મોકામાં નહીં હતો તોખી હું ખરજ કહું છું કે એને એક-જુરામાં જુર કામ કીધું છે-દુશમનની છોકરી સાથે મહોબત કરી તેને હાથ આવેલી જતી મુકી છે.”

“ યુસુફ એ વાત શું ખરી છે ? ” પેલી ટુકડીના અફસરે પોકાર માર્યો

“ હું તેનો જવાબ આપવા સાફ ના પાડું છું ” યુસુફે હાંમતથી કહ્યું.

“ તારો જવાબજ કહી આપેછ કે તું શીતુરી છે-પકડો એને ને મુલતાન આગલ લઈ આવો

હુકમને તાપે થઇને ઘૂરતજ ચાર સીપાહો
યુસુફની આબુઆબુ વીટલાઇ ગયા અતે તેને
ગીરફતાર કીધો

યુસુફને રાતો રાત સુલતાને તેને મોતની
સજા કીધી

સહવાર પડી, એક તરફ યુસુફને મારી
નાખવા એક નાની ટુકડી જાવણીમા બહાર
પડી અને બીજી તરફ તોપના ગોળા ગબડવા
લગ્યા

યુસુફના કપડા ફાડી નાખી, તેનું બગ્નુસ
તેના સરીર પરથી ઉ કી લીધું ને તેને
ખજુરના એક ઝાડ સાથે મજબુત સીકડીલઇ
આંધ્રવામાં આવ્યો ને તે આખો દીવસ તેને
બુખે રાખી ચાબકે ચાબકે મારીને રીઆવી
રીઆવીને મારી નાખવાનો હતો

આખો દીવસ તો શુ મગર બે કલાકમા
માના જોરથી યુસુફ બે શુદ્ધ મુરદાલ થઇ
રહ્યો, અને બીજી તરફ બેઉ લશકરો વચ્ચે
મોટી જુમખેસી ચાલવા સાથે તોપના ગોળા
એકમેકના મુખ ઉપર મારવામા આવ્યા

પ્રકરણ ૪ થું.

શીહાદી

ત્યારે યુસુફ બેસુદ્દોમાથી જાગૃત થયો
ત્યારે તેણી પોતાની અબ્બયળી વચ્ચે પોતાને
એક નરમ રેશમી સુદર બીજાનામા સુતેલો
જોયો તેના શરીર પર ઠંડો પવન નાખતી
બે સ્ત્રી નોકરો ઉભી હતી અને હાથમા થડા
પાણીનું નકર મોનાનું બનાવેલું પ્યાલું પકડીને
કોઇ ખુશમુરત સુદરી બેઠી હતી જેબીના
હાથપર ચકચક કરતી હીરાઓની આગડાએ
ઝમઝમતી હતી અને તેણીના ગલામા મોતીની
માલા લટકતી હતી

યુસુફની આખ જેવી ઉઘડી કે તે ખુબ
સુરત સુદરીએ તેના કપાળપર એક ચુમી
લઇ વેહેલીકેજ પોતાના હાથમાનું ઠંડા પાણી
નું પ્યાલું તેના હોઠ આગળ ધર્યું

ગડગડ ગડગડ તે પાણી યુસુફે પીધું જેમા
ઉંચો શરબત નાખીને મીઠું બનાવવામા આવ્યું
હતું પાણી લીધા પછી “યા પાક ખુદા”

નો શુક ગુજરી કરનારો વાક્ય યુસુફે ઉચાર્યો
ને તે પાણીના આપનાર તરફ જોયું

તેજ-તેજ વખતે બદ્રીયા, તેની સુદર
જ્હાલી પાણી આપનાર માથુક તેની છાતીપર
ઢલી પડી અને તેના હોઠ સાથે પોતાના હોઠ
લગાડી તેમને તેમ થોડો વાર ઉભીજ રહી

આ વખતે એક દમામદાર આકાર ત્યા
આવ્યો અને તેને જોવાથી બદ્રીયા યુસુફના
માથામાથી છુટી પડી ગઇ અને યુસુફ તેને
જોઇને ઉઠી છાતીપર હાથ દઇ ઉભો

“પીર આ રહ્યો મારો જ્હાલો યુસુફ”

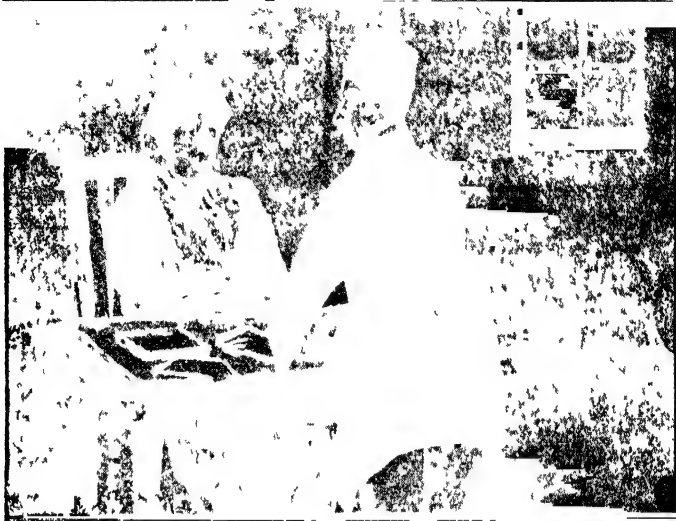
“હું નીહાયત ખુશી છું-હું ઘણાજ ખુશી
છું તમેને જોઇને આ નામવર યુસુફ-એમજ
જાણિકે તમેજ મારી રખવતને-મારા દેશો
ને અમે બેઉ આપ-દીકરીને બચાવ્યા છું”
સુલતાન ખુશ થઇને બોલ્યા “મારી બેટી
જે બાપરાની વાત અને તમે લોક શુ શુ-
કલવાના હતા તે વાત જાણીને પુરેપુરી જસુશી
ચનાતીને તમારા પગમા ફરી તેને તમે
બચાવીને અહી આવવા દીધી તેજ સમજો
કે અમારો બચાવ તમેએ કીધો અમને તે
લોક મારો મારીને મારો નાખવાના હતા,
પણ પાક અલ્લાહના હુકમથી તે અગાઉ તો
હું તમારા સવળા લશકરને જીતીને તમારા
દેશમા દાખલ થયો-અને તમને ઝાડ સાથ
બધાયલા જોયા ને મારી બેટી જે મર્તાના
લેખાસમા લગાડ અદર અમારી સાથે હતી
તેણે તમને પીજાણી લીધા-અહી લાવીને
તમારી સારવાર કરવામા આવી”

યુસુફ સુલતાનના પગ પર પડ્યો

થોડાજ દી સમા ખુબસરત શેરદીલ બદ્રીયા
ની શીહાદી યુસુફ સાથે કરવામા આવી

(સમાપ્ત.)

ખત્રીસ વાનાનું વસાણું.

એક દહાડ રતનશાહ શેઠ પોતાની મીસીસ યુક્તને કેવા બેઠાકે ગુલા-જો ગુલા
ધ્રમ્મા બનાવીને તાજુ તાજુ વસાણુ ખરાગ, આજે મારો એકાએક એવો જીવ થઇ
આયોજ કે તુ બનાવે તો હુ બેશીને ખાઉં । પણ, શુ કડ ? એમા તો કેજે ખત્રીસ
જાતનુ વાનુ હોય તો વસાણુ ખવાય । શુ એ વાત ખરી દશે ?

ગુલાં--બેજુ ના ખાએરે । તમુને તો વસાણુ-મેથીપાક-સુવાપાક બધુ ગમશે, મુઠિ
એકાએક એ શ યાદ આવી ગીઠિ । આજે પચીસ દહાડાની કેઠિય કે આપણા
ધનજીશાહના લગન આવી લાગા નેમાર તો કેતાકેતા તાલકુખી છોલાઇ ગીઠિ
પણ મનુ તમે તો પેલી લગનની સેસમા મુકવાને ચારીની જનશો નહી લાવતા
તે નહીજ લાવતા જાએ જોડિ પેલા જાનીતા વેપારી શાં હીરજી રામજી ને
ત્યાથી લગનની સેસમા મુકવા ચારીને છેરો પડે ગુલાખાશ પીગાણી માછલી પાન
મોપારી ખંડાવીગેરે લાવી આપો તો કાલનુ કાલ તમુને ખત્રીસ વાનાનુ વસાણુ
બનાવીને ખવરાવુ કે તમે મુખની તદુરસ્તી ભોગવો ને આપણે શાં હીરજી રામજી
ના જવજવતી પાલીશના લગનની સેસના દાગીના તેમજ સોનાના દાગીના ઓરડરથી
બનાવેલા પેહડીને દુન્યાના લોકોને દેખાડીએ । શુ સમજ્યા
રતનશાહ શેઠ ઉપલી જાનીતા દુકાન પરથી ખરીદી કરીને મીસીસનો બોલ રાખ્યો.

શાં હીરજી રામજી દુકાન ના રજા શેખ મેમન ઓટ-મુખ

ચમતકારીક દવા.

જડીબુટ્ટીની દવાનો ૨૪ કલાક માં થતો ફાયદો

એક આનાની ડીકાટ બીડવાથી જવાબ મોકલવામા આવશે, મળવાનો ટાઈમ ૮ થી ૧૦) વીક્રીટ ચાર્જ ૩ ૫૫ નવીન ગોધ અજબ ઉપાય

હરસ, મરડા, લગદર કડમાળા સારણગાંઠ, (Hernia) સગ્રણી તથા અતીસારનો રામખાણ ઉપાય—એક અંદવાડીયામાં પુરતો ચમતકાર બતાવે છે, અજમાયશ માટે એક અંદવાડીયાના ૨ ૩ ૩૦૭ જરૂર હોય તો મંગાવશો તકલીફ સીવાય વગર ઓપરેશને એક પાખવાડીયામા છદ્દગી પર્ણતનુ દરદ જદ મુલથી સાર થાય છે

કીંગ ઓફ ટોનીક પીલ્સ (સ્ત્રી તથા પુરૂષો માટે.)

ન ૧ લો ૧૦૫૦ ખાસ ગળઓજ માટે આ દવા છે

KING OF TONIC PILLS—એ દીવસમા દવાનો માગે તેવો ચમતકાર આપે છે અમારી દવા શક્તિ માટે આખા હીન્દુસ્તાનમા પેહલે નખરે વખણાયેલી છે ગયેલી સકિતા તથા નખણાઈને દુર કરી, લોહીને સુધારી શરીરને એકદમ જાગૃત કરી પુરતી તાકાત આપે છે ૮૦ વરસના બુઢાને પણ પુરતી તાકાત આપે છે, વધારે લખવાની જરૂર નથી એકવાર સાપ્તમી ખાત્રી કરો કીમન ૩ ૫૦૦ આ દીવસ માટે ૩ ૫૦૭ ગળીય લોકોને અડધી કીમને દવા મળશે

અદ્ભુત શાકત આપનારી, શરીરને જલદી જાગૃત કરનારી દવા—શરીરમ, યતી દમ્ભાકત, મગજ ખાલી લોહીનુ બગડવુ, જરૂરાનુ મદ, શરીરની નસોનુ દીલુ પડવુ એટલા રોગોને દુર કરી શરીરમા પુરતી તાકાત આપે છે અજમાયશ માટે એક અંદવાડી યાના ૩ ૩૦૭

ખરજવુ સુકુ અગર લીલુ—(અખ્યાવગરની દવા) પેદલા ન ના ૩ ૧૫૫ ખીજન ન ના ૩ ૧૦

ધાધર કાળી તથા રાતી—(અધ્યાવગરની દવા) કપડે ડાઘ લાગતો નથી અંતે મટરા પછી તે જગ્યાએ ફી થતી નથી કિ પેદલા ના ના ૩ ૩૫ ખીજન ન ૩ ૧૫

અદ્ભુત દત્તમ જન—દાતને લગતા તમામ રોગોને માટે અકર્મી છે હલતા દુખતા પડતા સગતા, તથા કાવાતા, એટલા રોગોને દુર કરી દત મજબુત બનાવે છે દિમત પેના નખરના ૩ ૫ ખીજન નખરના ૩, ૩૫ ત્રીજન નખરના ૩ ૨

નેત્રને લગતા તમામ રોગોને માટે અકર્મી ઉપાય—નેત્રમા થતી ગરમીથી પાણીનુ ઝરવુ, એથી થતા ખીજ, પડતી ઝાખ તથા ઝુવાનુ થવુ, મગજનુ ખાલી થવુ, ઝામડ તથા માથામા થતી આપત વેદના, એટલા રોગોને દુર કરી નેત્રને સાફ કરે છે કિમત ગોળી ૧ ના ૩ ૧૫ ડીપા નાખવાને શીશી ૧ ના ૩ ૫૫

કાનને લગતા તમામ રોગોને માટે ગમવાણુ ઉપાય—કાનમા થતુ દરદ, ગ્ગીનુ જવુ, ખરેરા થવુ તથા કાનમા થતા અવાજ એ સર્વ દરદોને સાન કરી રોગોને દુર કરે છે કિમત ૩ ૧૫

માથાને લગતા તમામ દરદોની ચમતકારીક દવા પેલા ન ના ખીજન ન. ના ૩ ૩) વધરાવળ તથા ગોળીનો અકર્મી ઉપાય આ દીવસની અજમાયશ માટે ૩ ૧૦) ફાયદો થાયતો મંગાવજો

શક્તિ સજીવન તેલ—શરીરની નખણી પડેલી નમેને ગઠી મજબુત કરી પુરતી તાકાત આપે છે કી, ૩ ૨૫ તોલા ૧ ના

મીઠી પીશાબને માટે એક જડીબુટ્ટીની દવા—કી ૩ ૩૦૦ આ દીવસ અજમાયશ માટે ૩ ૪૦

૩૦ દુબલ, ગીરગામ ત્રામ ટરમીનસ—મુખ.

ચમતકારીક દવા

નુરમાઇ હકીમજી.

એન્ડ ધ્રધર્સેની જુની અને જાણીતી દુકાન.

ખાનુઓને માટે ભરતકામ ગુથનકામને લગતી દરેક ચીજો મળી શકશે તેમજ હોજયરીને લગતો દરેક સામાન દરમિયે નવોજ આવતો રહેછે.

બાહર ગામના ઓરડરો તાકીદથી રવાના થાય છે.

કુપર બીલડીંગ દુકાન નાં ૪૨,
ગ્રાંટરોડ-મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવા માંથી હીંદુસ્તાન માં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેનો ઉપયોગ જ્યાંબી તમને શરીરમાં દુઃખાવો થાય ત્યારે અમૃતાંજન વાપરજો. આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક અતીશય રામબાણ ધક્કાજ પુરવાર થયલો છે.

ફક્ત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

Can be had from all Chemists and
Druggists in India

ઠેકાણ — હેડ ઓફીસ અમૃતાંજન ડીપો, નવી જેનરલ
પોસ્ટ ઓફીસ સામે, કોટ ક્રીચ રોડ

દાબ્રાહીમિઅબ્દુલ કાદર

જનરલ પેપર મરચંટ
સુતારચાલ નં. ૪૭ મુંબઈ.

જાણીતા વેપારીની એલતેમાશ.

રફ અને ગલેઝ પ્રીટીંગ ડબલ

અને સીગલ કુલીસકેપ

સાદા તથા બુકના મારબલ, બરાઉન

પેપર બુકનું કપડું, સુનેહી તથા

રૂપેહી પાઉદર દરેક જાતની છાપવાની

સાહી વગેરે વેચનાર.

બાહરગામના ઓરડરો ઉપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

વગર ખાધાની મોરચી.

એક વારતા.

(લખનાર—“ રફીક.”)

આજથી ઘગલગ સાત વરંષની વાત ઉપર મારી ઓશીસ તરફથી હું લાહોર ગયો હતો. મારી રૂબના હાથમા ત્યાની નોરંથ વેસ્ટરન રેલવેને માલ સપલાઈ કરવાનું કંત્રાકટ હતું. અને તેના સબધમા તે રેલવેના ચીફ સ્ટોર કોપર મી. કીટીજને મલવા ખાસ હું મુબદ્ધથી લાહોર આવ્યો હતો, અને ત્યાની મેલારામ કોટન મીલના તે વખતના મેનેજર મી. કીટીજને ભરૂચાને ત્યાં મેં ઉતારો લીધો હતો.

અગર મહીનાનો તે દીવસ હતો, અને હું ગુલાબસી હના પ્રેસની સામે આવેલા મકાનમા સ્ટોરખાતાના એક મદદનીસ લાલા બેહારીલાલને મલી ધર તન્ક જવા નીકળ્યો. ઝરમર ઝરમર વરસાદ પડતો હતો સાજ પડી ચુકી હતી પણ ધરે જવા માટે હજી ઘણું સકાર હોવાથી મેં અનારકલી તરફ હેરંચુ લીધું, અને ત્યાના એક બીલ્ડરડ રૂમમા વખત ગાલવાની મતલબથી હું ગયો. જોકે સહવારના મીલમા જતી વેલા મને મી. ભરૂચા સાથે મીલ ઉપર બોલાવી ગયા હતા અને ત્યાંથી અમારે બંનેએ લોરેન્સ પારકમા લટાર મારી ધરે આવવાનું હતું. પણ એ ટાઇમમા મને મી. ભરૂચાએ મીલ ઉપર આવવા કેહ્યું હતું, તે ટાઇમ થઇ ગયેલો હોવાથી અને હવે હું મીલ ઉપર જઈશ તો કદાચ તેવળું ત્યાંથી નીકલી ચુક્યા હશે અને મને નહીં મળી શકશે

તો મારો ત્યાં સુધીનો ફેરો ફોકટ જશે એમ સમજીનેજ મેં મીલપર જવાનું માંડી વાલચું, અને જરા લાજુ હેરંચુ મારી ધરેજ જવાનો વિચાર કરતા મેં તમને ઉપર કેહ્યું તેમ અનારકલીના પેલા બીલ્ડરડ સેલુનમા હું પેઠો.

બીલ્ડરડની બેઉ તેબલો એન્ગેજ હતી અને તેઓમાની એક ઉપર રમતા બે જનની રમત નિહાલતો હું એક ટૂંકાણે બેઠો, બેઉ ધણા અચ્છા રમનાર હતા અને તેઓની રમત જોવામા મને ગમત મલી. તેઓની રમત પુરી થતા તેઓમાનો એક ચાલી ગયો અને તે બાકી રહેલા બીજાએ મને રમવા આમ ત્રણ કીધું. મેં તુરંત હા કેહ્યું અને અમે અમારી રમત શુરૂ કીધી.

મારી સાથે રમનાર એક સારા દેખાવનો સારા ટેસ્ટથી સગેલા પોષાકવાલો પંજબી હતો તે એક ધણી સારી રીતભાતવાલો ન. માનો આત્મી રતો તે છતા તેની આખ્યો ઉપરથી મને એમ લાગ્યું કે તે ખધો હતો. રમત આગલ ચાલતા જે રીતે તે મારી તરફ જોતો હતો, તે ઉપરથી મને કાઠ તેના ચેન-ચાલા ઠીક લાગ્યા નહીં તો જોકે જે વખતે તેને પોતાના જાતભાઈ સાથે રમતા મને જોયો, તે વખતે તેનામા મને કંચુ તેવું વિચીત્ર નહીં લાગ્યું હતું.

અમારી રમત કીક ચાલી અને તે પુરી થતા મારી સાથવાલો ચઢે પોંદનટે જીતયો. મને તેની રમવાની દબ ધણી પસંદ પડી અને તેથી મેં તેને પુછ્યું —

“બીજી ગેમ માડ્યું ?”

“હા, જો તમે મારા મકાને આવો તો આપણે બીજી ગેમ તથા માડ્યે, મારે ત્યાં ધણી મજા હતી તેમજ છે,”

“પહેલે તો મેં ના કહ્યું પણ તેણે ધણી બોહોશ કીધી અને લાહોર તરફના સારા ખાનદાની પળખીઓને માટે મને વિચાર સારો હોવાથી તેની જીતને હું અતે તાબે થયો. તેનું મકાન અમે હાલ ૪૮૫૫ દુતા ત્યાંથી બસેક વારને છેટે હતું તથા અમે ગયા અને મારા સાથી એ કુચી વડે તેનું બધું બારણું ઉઘાડી મને પોતાની પાછળ તેડી તે પહેલોજ દાખલ થયો.

“મને નોકરો ગમતા નથી મને નોકરો ઉપર વિશ્વાસ નથી એટલે હું કોઇને મારી નોકરીમા રાખતો ન હોવાથી આપણે બંને અહીં એકલાજ છઇયે

આ બોલવા વખતે તેના ચેહેરાએ ધારણ કાઢેલો દગો મને ગમ્યો નહીં અને એ મારા મનનો એક ધખારો હોય કે શું પણ હવે તેનાથી જરા હું ડરવા લાગ્યો અને મેં મારી હુસી મારીમાજ રહેવાનો વિચાર કીધો. અમે જે ઓરડામા દાખલ થયા હતા તેની પાસે એક બીજો ઓરડો હતો જેમા પેલા ઓરડામાથી એક બારણું મારફતે જવાનું હતું તે બારણું તેણે ઉઘાડ્યું અને મને તથા તેણે બોલાવ્યો,

“જુવો મારી આય બીસથર.”

મેં તથા જઇ જોયું તો તે તેમજ ઉપર

ટાંગેલા લાંબોમાંથી મીનખતી બલતી હતી— તેમજ જાણે હમણાજ બરસ મારીને સાફ કીધી હોય તેવી સફાઇદાર દીસ્તી હતી અને તેમજને એક છેડેની ભીંટ ઉપર ઠોકેલા “રેક”માં ક્યુ “કેમ રશીક, શું ધારયું ?” “તેમજ બહુ અચ્છી છે”

અમો બંનેએ એકેક “ક્યુ” લીધી અને દાવ શુરૂ કીધો,

અતરે કહેવાની જરૂર છે કે ના તે પળખીએ પોતાના કપડા કાઢ્યા કે ના પોતાની પાંચડી ઉતારી કે ના તે મારી સાથે જરા વાતે બેઠો, ગેમ મજેહૂથી ચાલી અને તે મેવટનો સ્કોર નીચે મુજબ હતો,

સ્કોટ ૧૦૦, પ્લેન ૮૯

“ચાલો” તે બોલ્યો હવે બીજો ગેમ માડ્યે, આ વખત ૨૦૦ નો દાવ લઇયે, ”

“નહી” હું બોલ્યો તમો સાફ રમોજ અને તમારી એ રમત જોવાની મને આજે તક મળી તે માટે જો કે તમારો ઉપકાર માનું છું પણ હવે મને અશુરૂ થાયજ માટે હું રમ ચાહીસ”

, ‘નહી, તમોને એક બીજો ગેમ રમવોજ પડશે અને તમારીથી ના નહીં કહેવાશે કેમકે તમારી સાથે એક બીજો દાવ રમવાનો મોઠકાવ કીધો છે અને તે દાવ ઉપર મારે મોટી હાર જીતની બાજુ ખેલવાની છે આપણે એ દાવ ઉપર આપણા જનની આપણા જીવની શરત લઇયે”

“એટલે ? હું નહીં સમજ્યો તમે શું કહેવા માગોજ ?”

“તમુને રમવુંજ પડશે” તે પોતાના ગળ્યાંમાંથી એક પીસ્તોલ કાઢી બોલ્યો—

“નહીંતો તો તમુને આપજ પીરતોલે હાર કરી નાખશ.”

ઓ તારો આપ મરે તારો—એ એમ શુ કરતો હોશે ? હુ તો વીચારમા પડ્યો— હુ તો ખરેખર ખીધો કે હુ કોઈ પગલ- નાજ કબજામાં સપડાયો હતો—તે છતાં મેં જરા મોહ હસતુજ રાખી તેને સમજાવવા માડ્યો, પણ તે એકનો એ નહીં થયો.

“પણ, ભલા માણસ, માફ ખુન કરવાનો કાંઈ સમય ?”

“ખુન કેમ કહેવાય ? દાવની તકે હારમા છે જેમ હુ તારો જીવ લેવસ તેમ તુને ખી મારો જીવ લેવાનો ચાન્સ છે હવે તારી સાથે એજ શરતે રમવાનો મને તુ સમજ જણાવા માગતો હોય તો લે હુ તુને કેહુ ગઈ રાત્રે મને સ્વપ્ને આવ્યો જેમા એજ શરતે કોઈનીખી સાથે રમવાને મને ફરમાવવામાં આવ્યુ અને તે ફરમાનને જો હુ ના તાપે થાકે તો મારો નાશ થાય”

“પણ તારા જોડીદાર તરીકે મને પસંદ કરવાનું કાંઈ કારણ ?” મેં તેને પુછ્યુ

“કીસ્મત” તે જોલ્યો. “ચાલ વેક, ખોટી થવી નહીં જોઈએ—રમેષ કે નહીં ?”

“નહીં” મેં હી મતથી જવાબ દીધો.

“ઠીક ત્યારે—જે હું દસના આકડા ગણુ છ અને તેટલા જો તારો વિચાર ન ફેરવાશે તો તુ મારા પગ આગલ મુડકુ થઈને પડશે એક, બે, ત્રણ, ચાર, પચા, છ” પેલાએ ગણુ-વાનું ‘ચાલુ’જ રાખ્યુ “હુ રમુજ” હુ ખોલી ઉઠ્યો.

“ચાલ ત્યારે—આપણે મેચ ગોઠવ્યે અને

તેની શર્ત નક્કી કર્યે મેચ રમનાર સરદાર ગુરદતસીહ અને—તાફ નામ શુ, જમશેદ ? ત્યારે મેચ રમનાર સરદાર ગુરદતસીહ અને પારસી જમશેદજી—ગેમ ૨૦૦ જે જીતે તે તે હારનારનો જીવ લેય—બરાબર છેજ ચાર પ્રોસપેક્ટસ ?” આટલું ખોલી નાના બાળક પેઠે હસ્યો.

“પણ, એમ ધારોકે હુ જીત્યો તે છતાં તમે મારો જીવ નહીં લેશો તેની શુ સાબે-તી ?” મેં તેને પુછ્યુ.

“બેરાદર, તે બાબે તુને ખીલીવાલુ કામજી કારણ નથી. મારી ઉપર જે જીતની હકુ-મત ચાલેજ તેનાં ફરમાનને તાબે છેઉ—એક અડધી મીનીટ થોભ—હમણા બાહાર જઈ તારે વાસ્તે ગરમાગરમ કાશીનુ એક કપ લાઉછ—તારીથી મારી ગેરહાજરી દર-મ્યાન બહાર નીકલાશે નહીં તેની તુ ખાતર રાખજે “એમ કહી તે બાહાર ગયો અને બાહારથી બારણુ બંધ કરતો તે ગયો આ-હારનું બારણુ એ રીતે બંધ થયુ એટલે તે ખીલીમડ્ડમ એક બદીખાનામા ફેરવે ગયુ વખતખી આરતે આરતે ધસડાતો-ચાલ્યો અને તેને ગયાને લગભગ અડધો કલાક નીકળી ગયો કે બારણુ પાછું ઉઘડ્યું અને નાટકના શેતાનનો પાર્ટ લેનાર જેવો પોશાક પેહેરે છે તેવો પોશાક પેહેરીને તે અંદર આવ્યો સાથે કાશીનું કપ ખી તે લાવ્યો હતો જે તેણે મને આપ્યુ અને તે કપે મારા જખમાઈ ગયલા જીવને ખરેખર હુસ્વાર કીધો.

“કેમ, હવે તુ સમજ્યો હુ કોણુ છેઉ તે ?” મને પુછ્યુ

જે હુ તે બહાર ગયો તે અગાઉ તેનીથી

બીહી ધુણ રહ્યો હતો તો હાલ તેને આવા બચાનક પોપાકમા જોઇ મારા તો હાંબજ ગબડી ગયા. રાતના એમ કરતા આઠ વાગી ગયા હતા, અને હજી ઘરે ન આવેલો જોઇ બીચારો મારો મિત્ર ફફાર મારે માટે શીકરની ફાફા મારતો ખેડો હશે, તે વિચાર મને ઘણો કરડવા આવતો હતો, અને તેમ કરતા આ દેવાનાને હાથે હું માર્યોજ ગયો તો ?

તો શુ ? આગળ તો ચાલો

મે ત્યાંથી નીકળી જવાનું બાહાણ તો શોધ્યું પણ મને તે જડ્યું નહીં, અને જડ્યું હતો તો તે કારગત નહીં લાગતે એમ મારી ખાતરીજ હતી ગેમ પુરી તો થઇ. તેણે એક બેક કાપી અને તેની પાછળ સરોવર ખુદાનું નામ દઇને હું ચાલ્યો-રમત ઘણી ધીમી ચાલી-અમે બેઉમાથી ટાઇમી કઇ મોટો સ્કોર કરી શક્યું નહીં. મારે માટે પુછો તો મારી બધી હીમત ખલાસ થઇ ગઇ હતી. હું પગથી માથા સુધી ધુજતો હતો અને પેલો સરદાર ઠંડા બગ્દની માફક ધીરજથી ખેલ્યો જતો હતો. જોકે માર્યાં જવાની બીહીકથી હું ધ્યાન રાખીને રમતો હતો, તે છતાં પેલો ચુરદતસીહ મકમપણે સ્કોર ચઢાવતોજ ગયો એકાએક મારા મગ-જમા વાહાડ આવ્યું, અને જેવી પેલાની પીઠ મારી તરફ ફરી કે એકફમ હું તેની— ઉપર ઘરચો અને તેને વલગી પડી નીચે નાખવાની મે વેતરણુ ડાધી. તેનીચે પડ્યો ખરો પણ મનેબી સાથે લેઇનેજ પડ્યો અને હમો બેઉ જણા જીવ સરોસટની લડાઇ સાથે બન્ને ખુનખાર લડ્યા એકવાર તે— તે મને નીચે નાખી મારી ઉપર ચઢી ખેરતો તો વળી બીજવાર હું તેને નીચે પટકા

તેની ઉપર સ્વાર થઇ તેની ગળચી દબાવતો. મગર તેનાંમાં મારા જેવા દસ આદમીનું જોર હોય તેમ મને લાગ્યું. એકવાર તેને હાથે હું નીચે પટકાયો અને તેણે મને એવો દાખી રાખ્યો કે જમીન સાથે જાણે હું ચીટકીજ ગયો, અને તે છતાં તે તો જેવાને ને તેવા તાળે તકડનો મારી છાતી ઉપર મજેહુથી ખેડો હતો.

“કેમ બેરાદર ? તારે મનસે બીલ્ડરડને આવ ગેમ કે ? હું તો તુને જેન્ટલમેન ધારતો હતો”

“લડાઇ અને પ્યાર એમા ફગો શાનો ને લુચ્છાઇ શાની ? પણ વાર તું હવે મારી સાથે ફાવ્યોછ તો મને તુ મારી નાખશે કે ?”

“ખચીત નહી તારી સાથે આ ગેમ મારે પુરી કરવીજ જોઇયે ચાલ ત્યારે મને વચન આપ કે તુ આ ગેમ પુરીજ કરશે અને વળી ફરીથી નાહાસવાનો દાવ નહીં સાધશે”

આ બોલતી વેળા તેની આખોમા ખુન હતું. એટલે મે તેને માગ્યા મુજબન વચન તુરત આપ્યું, કે મારી છાતી ઉપરથી તે ઉડી ગયો, અને અમે બન્ને તે દાવ જયાથી અધુરો હતો ત્યાંથી પાછો શુર કાપ્યો અને અજબ જેવું કે મારે આગળ નરવસ લોહી ઉડી ગયું અને અજબ હીમતથી હું રમવા લાગ્યો થોડાવારમા તેના નેવું ને મારા સો થયા હવે હીમત છોડી દેવાની તેની વારી આવી ફાંફા મારી ગયો અને જેવું મેં જોયું કે ગેમ જીતવાનું મારાજ નસીબમા— છે કે તેણે એક ૭૮ ની બેક કાપી, અને તેના ૧૯૭ થઇ મારા માત્ર ૧૫૪ રહ્યા ! મેબી એક ફાંકડી ગેમ કાપી અને અમે

બન્ને એક સરખી લેવલપર આવી ઉભા. ગેમ પુરો કરવા માટે અમો બન્નેને ત્રણ જોઈતા હતા, અને આ રકોર જો હું મુકું તો તે જીતે તેમ હતું

“ખબરદાર ! જો તું ચુકયો તો હું જીતશ” તે બોલ્યો.

ઓ મારી એલ્ડીનસ્ટન કલમ અને બી-લ્ડના મારા ઉસ્તાદ રૂસ્તમ !—‘ખુદા તારી મદદ’ એમ બોલી બીલ્ડ ઉપર બરાબર વાકા વળી હાથ ઠેડવી નેમ લખને કયું જે મેં બોલ સામે ધકેલી કે ઓ ખુશાલ ! તે બોલ કુશન સાથે અથડી રીખાઉંડ થઈ લાલને ટક્કર મારી વચલા પોકેટમા ગેમ થયો, અને વાચનાર, તારા નસીબમા આપ કાલ્હણી વાચનાર તે હું એક પોઇન્ટે જીત્યો મારી જીદગી—જો મારો હમનબરદ પોતાના કોલ ઉપર સાબેત રહે, તો બચી હતી

“આહ ! તે બોલ્યો” હું હાર્યો અને તું જીત્યો, અને તોપણ મારે બડબડવું—જોઈતું નથી. આપણે આ બન્ને ધણુ ફાકકું રમ્યા જીદગીથી હું કટાળીજ ગયા છું મારી ઉપર હાકમી ભોગવનાર જીન રાત અને દીન મને હેરાન કરે છે મારો પીછા તે છોડતોજ નથી જોયું કેની આ દાવમાબી તે મારી આગળનો આગળજ હતો—તેણે મને હરાવ્યો અને તું ને જીતાવ્યો

તેને હું મેડ સમજતોજ હતો. એટલે તેની આ વાહીયાત વાતમા મને કાઇબી તેસ્ટ હતો નહીં એટલે હવે જવાની મેં તેની પાસે રજા માગી

“તું ને જવા દેઉં ! ખચીતજ નહીં તારે

તો મને મરતો જોવોજ પડશે, અને પછી તારે પોતે પોલીસને ખબર આપવી પડશે આહ ! પોલીસ બીચારી સમજશે કે હું પાગલ હતો, યા તો તે માફ ખુન કીધુંજ આહ ! હવે મને એક વિચાર આવેજ તારી ઉપર માફ ખુન કરવાનો આરોપ મુકાઉં ”

એટલું બોલી તે આરડામાથી ઝડપથી બાહાર દોડ્યો, અને બાહારથી બારણું બંધ કીધું, અને થોડીવારમા જડા મજબુત દોરડાનો એક કંકડો લઈ પાછો અંદર આવ્યો, અને હવે તું શું કરશે તેનો હજી તો હું વિચાર કરજ, તેટલા તો તે મને ધસડીને બીચીયડ તેમજ આગળ લઈ આવ્યો, અને મને એક પૈયા સાથે સીકરીને બાધ્યો અને મારા બન્ને હાથોને મારી પછવાડે જકડયા હું તદ્દન લાચાર બની ગયો

“સરદાર સાહેબ” હું બોલ્યો, તમે તો મને, હું જીતું તો, જવા દેવાનું વચન આપ્યું હતું ”

મેં તને એવું વચન આપ્યું તું કયા ? મેં તો એમ મ્હયું હતું કે તું જીતશે—તો હું તારો જીન નહીં લઈશ, અને હું તારો જીન લેતોજ નથી તે જો માફ ખુન કરવાની કોશિશ ન કીધી હતે, તો હું તને હાલ જવા દેતે, પણ હવે તને તારી હુલડાઈ માટે સજા થવીજ જોઈયે અતરે કોઈ આવી તું ને છુટો કરે ત્યાં સુધી અહીંજ રાખી મુકસ ”

મેં ધણાબી કાલાવાલા કીધા—પણ તે એકનો બે થયો નહીં

“ચાલ હવે હું મારો એકરાર લખી કાઢું” એમ કહી તે શાહી, કલમ લાવ્યો, અને થોડોક વખત સુધી તે લખતો બેઠો

“જેઓ આપ ચાલશે કેની?” મારી આખ સામે તે તેણે લખેલ કાગળ ધરી તે બોલ્યો.

ઓ ખુદા! તે કાગળમાં તેણે નીચે મુજબ લખ્યું હતું.

“જે શખ્સને મે બીલીચું તેમણ સાથે બાંધ્યો છે, તેણે પીસ્તોલથી મને જબેહ કીધો છે. ગોળી મને પહેલે તો ઘણી લાગી નહીં, અને તેથી જેમ તેમ મે બાંધ્યો, અને તેને સીકરવાનું કામ પુરૂ થતા હું ઉધે મસ્તકે પડ્યો, એટલું જતા જેમ તેમ ફસડ્યા મારી હું હયાં સુધી આવ્યો અને આ મે લખ્યું છે હવે હું મરૂ જ તેમ મને લાગેજ, અને મરતી વખતની મારી અરજ માત્ર એજ છે, કે તેની ઉપર સત્તાવાલાઓએ એ જખુન કામનો જલ્લમ કીનો લેવો.”

૨

મે તે સત્યાનાસીનું ખત પાછું ધ્યાનથી વાંચ્યું.

“આવું શયતાની કામ તું કેમ કરેછ તેની મને સમજ પડતી નથી”

અને મે જાણે મારા આ બોલવામાં તેની કેવીક તારોફ કીધી હોય, તેમ તે મલકામને બોલ્યો “હા, કેમ કાંઈ ખરાબ તો નથીને?”

તેટલા પાસેનાં કાંઈ ઘડયાળમાં દસના ટકારા વાગતા મને સંભળાયા—અને મને જોકે ત્યાં આવ્યાને સાડાત્રણ—ચાર કલાક થયા હતા, તે જતા જાણે જીંદગીભર હું ત્યાજ હોવિ તેમ મને લાગ્યું

“હવે મને મારવાને માત્ર બે કલાક રહ્યા છે. માર વાગે મારે મરવુંજ જોઈયે. ત્યારે હવે મારો આટલો બાકી રહેલો વખત

સોહોવાવાની તું કાંઈ તજવીજ કર—લાવ તારી ઉપર કાંઈ અખતરા અજમાવુ.”

એમ બોલી તે વળી બાહાર ગયો, અને જ્યારે તે પાછો આવ્યો ત્યારે પોતાની સાથે ધગધગતા ઇગારથી ભરેલી એક નાની સગડી, અને થોડાક અણીદાર લોખંડના સળીયાના ટુકડા લઈ અંદર આવ્યો, અને એક ટુકડાણે મારી નજીકમાંજ ગોઠવાઈ તે સળીયાને તે સગડીમાં ખોશી ગરમ કરલા લાગ્યો.

આ દેખાવ મારા જેવા હૈયાના એકા આદમી માટે ઘણો થઈ ગયો—અને થોડા વારમાં હું એસુંદ્ર થઈ પડ્યો

એમને એમ થોડા કલાક હું પડી રહ્યો હોવસ, અને જ્યારે હું હુશ્યાર થયો ત્યારે મારો પહેલી નજર પેલા સરદારના લોથ પોથ થઈને પડના બદન ઉપર પડી, અને મને જાંતા-જાણતાવાર ન લાગી, કે તેના તે બદનમાં કસો જન બાકી રહ્યો ન હતો, અંત તેની પાસે પેલુંજ કાગળીયું પડેલું હતું એકાએક મને જરા વધુ હોશ આવતા મારા એક પગને ઘણું દુખ થતું હોય, તેમ મને લાગ્યું, અને તે પગ તપાસી જોયો, તો ઓ ખુદા! પેલા નાપાકે તે બધો બાળી નાખ્યો હતો, મારી પાટળી ઉપર ઝીણીઝીણી છેદ હતા જે પેલા લોખંડના ચુલાઓથી ગરમ કરી તે વડે પાડ્યા હોય એમ ખુલ્લું દેખાતું હતું, અને તે વખતે હું મારી હોશમાં ન હતો તે માટે હું શુકર ગુજરી કરવા લાગ્યો

એટલામાં મે ત્રણ વાગતા સાંભળ્યા. ખીચારા મારા દોસ્ત ફકીરજીની હાલતનું શું થયું હશે તેનો હું વીચાર કરવા લાગ્યો સહવારના છ વાગ્યા અગાઉ મને મદદ મલી શકે તેમ ન હતું. એટલે મારે આયજ હાલતમાં ખીજ ત્રણ

કલાક પડી રહેવા સીવાય છુટકો ન હતો હવે મીનીટો મને વર્ષો જેટલી અને કલાકો સદીઓ જેટલા લાગ્યા. એકાએક મારી સામે પહેલું પેલું શય જાણે ઉઠીને મારી આગળ આવતું હોય તેમ મને લાગ્યું, અને તે જાણી હું બીધો અને નાહસવાના મે ધણા તરફડયા માર્યા, પણ હું એવો જકડાઈને બધાયો હતો કે મારો કરો ઈલાજજ ચાલતો ન હતો. એટલે કાનના બેહર ફાડી નાખે તેવી મેં ચીસ પાડી અને હું પાણી પાણી ચંપ ગયો, અને જે લલા ફિરેશતાએ આટલે સુધી મને પોતાની પનાહમા રાખી મને બચાવ્યો હતો તેણે પાછી મને ઉઘ આપી અને હું નિદ્રાવશ થઈ ગયો હું ઉઘાયો પણ માફ તે ઉઘવું કાંઈ નથીત જીવન ન હતું, કેમકે થોડોજ વખત હું એમ સુતો પણ પછી ઉઘમા બીહા મણા સ્વપના જોઈ હું બીહી ઉઠ્યો, અને જોઉં તો સહવાર પડી ચુકી હતી, એટલે મે ખાતરીથી માન્યું, કે કોઈબી તે તરફ આવશે ખરૂં રસ્તેથી જતા લોકોના પગલાનો અવાજ મારે કાને આવતો હતો, અને જો હું જીમ માફ તો તે તેઓને સભળાશે કે નહીં તેના વિચારમા હું પડ્યો, કેમકે હું ઠાકાને એવો નાસોસ થઈ ગયો હતો કે મારાથી મોટેથી જીમથી પડાય તેમ ન હતું, અને તોપણ મે જોરથી ‘કોઈ બચાવો’—‘કોઈ બચાવો’ કરી જીમો બે ત્રણ પાડી, અને મકાનનાં કમ્પાઉડમા કોઈ બેજણા વાત કરવાનો અવાજ મારે કાને આવ્યાથી મે જાણ્યું કે તે જીમ સભળાઈ હતી ખરી

“એ કોણ જીમ પાડે ?”

“હું-હું મે” જવાબ દીધો

“ક્યાથી—તું ક્યા છે ?”

“અહીં—આય ધરમાં !”

“હીક છે !” પેલો અવાજ પાછો આવ્યો “એક અડધી મીનીટ થોલ-અમે હમણું અદર આવ્યેછ” કહેવાની જરૂર નથી કે આ વાનચીત ઉરદુમાંજ ચાલી હતી-હું તે જખાન ભાગી તુટી બોલતો હતો જ્યારે મારી જખાનનો જવાબ ફાકડી ઉરદુ ભાષામાં મને મળતો હતો

થોડવારે તે મકાનનું બારણું ભાગીને— ઉઘાડવામા આવ્યું અને બે પોલીસવાલાઓ અદર દાખલ થયા. તેઓ ત્યાં પેલા સખને જોઈ ચોક્કસે ઉભા મે તેઓને બધો હાલ અહેવાલ કહ્યો પણ તે વાત કાંઈ તેઓના સમજમા ઉતરી. નહીં, “લાઈ મને છોડ— કેમકે મને આયજ હાલતમા નજદીક આં કલાક થયા, ને માફ આગ બધું” કપાઈ વહે-રાઈ જાયછ ”

તુરત મારા બધ કાપી નાખી મને છુટો કર વામા આવ્યો અને મને તેઓ બનેએ પકડીને ઉઠાડ્યો, અને એક ખુરસી પર લઈ જઈ બેસાડ્યો. તેજ પળે પેલાઓમાના એકની નજર પેલા શયની પાસેજ પડેલી પેલી ચીઠી પર પડી, તે લઈ તેણે વાચી

“ઓહો વાત તો જીદીજ છે” તે બોલ્યો “દરબારમા તું જા અને થાણા પરથી ઇન્સ-પેક્ટરને બોલાવી લાવ ”

ઇન્સપેક્ટર આવ્યા અને લાખી વાત દુકમા પનાવવા કહું તો મને કચેરીમા— ખુનના વાક સાફ કાપદા પુર્વક ઉભો કરવામા આવ્યો, પણ એણીગમ મારા દોસ્ત ફકીરજી હતા તેવજીને મે બોલાવી મગાવ્યા હતા તેવજી મારી તરફથી સારી ધરપકડ કીધી અને— પજાબનો મુલક એટલે વખતે કઈ કામ વધે એમ બીહીને મારી તરફથી ત્યાના બાહોસ

બેરીસ્ટરો મી. એ અને ઑનરેબલ મી. શાહલાલને રાજી રાખ્યા હતા. પણ ખુદના હુકમથી તેવું કાંઈ કામ પડ્યું નહીં,— પેલાએ પેહરેલો પોપાક, મારા પગની પાટલી ઉપર દીધેલા પેલા ડહામ, અને એ સધળું મારૂં નિર્દોષપણું પુરવાર કરવાને પુરતા થઈ પડ્યા હતા.

પેલાનું કાંઈ નામ નિશાન કે તેણે શું આશા માટે કીધું તે કાંઈજ માલમ પડ્યું નહીં

પેલાએ મારા પગની પાટલી ઉપર— દીધેલા ડહામોને માત્ર હું ડહામજ સમજ્યો હતો. પણ એક વખત ફરીજ સાથે એજ બનાવને લગતી વાતચીત કરતા ફરીજ— ચડપ દધને ઉઠ્યા અને મારા પગની તે પાટલી તપાસતા તેવણને માલમ પડ્યું કે તે ગરમ કાંધેલા લોખંડી મદદથી તેણે ઉરદુમા લખ્યું હતું, અને તે ઉરદું જાણનાર એકની મદદથી વાચતા માલમ પડ્યું, કે લખેલા શબ્દનો ગુજરાતી અક્ષર ‘કીનો’ થતો હતો પણ કીનો શાનો ?

તેથી થોડા વખતમા માલમ પડ્યું

લાહોરનું મારૂં કામ ખલાસ થવાથી જે રાતે હું મુબઇ આવવા નીકળનાર હતો તે દીવસની સાંજે લૉરન્સ પાર્કમા ભાઈ ફરીજ સાથે ફરતો હતો તે વખતે મારા પગ આગળ કાગલની એક બીડી આવીને પડી. તે કાણે નાખી તે જોવા અમે બંધે નજર ફાંધી, પણ ત્યાંતો કાંઈ દેખાયું નહીં મેં તે ઉચકી ઉપેડી તો તેમા ઉરદું જ્યાનમા કાંઈ લખેલું હતું જે ત્યાજ એક ગ્રેહોમેદન ગ્રહસ્થ પાસે વચાવતા તેનો અર્થ તેણે અમને નીચે મુજબ વાઙી સભળાવ્યો —

“આખરે મારૂં વેર વળી રહ્યું છે તારી

પુઠે હું અડધી દુન્યા ફર્યો પણ મેં તને છોડ્યો નહીં દરેક વાતે તે મને નુકશાન પહોંચાડીયું છે મારી જે મહાશુભ અને જેની સાથે હું શાદી કરનાર હતો, તેનો તે જીવ લીધો અને હવે તેથીબી ન ધરાઈ મારો જીવ લેવાની તે મને ફરજ પાડી છે ખુદા તુને તારે ઘટ્ટે ફેંજે પેલી જહાનમા પુગાડે ”

બસ એટલું હતું પણ તે અમો બન્નેને કાંઈજ સમજ પડી નહીં ખલાસ !

(સમ.મ.)

જમારૂપી- હકીમા સાથે.

શેહીઆ—તમને ધર્મપર એકીન છે કે ?

હા—હા જરૂરથીરતી ધર્મની સ્પીરીટ જો પારસીઓના દીલમા નહીં હોય તો પછી—

પછી શું !!!

જમારૂપી વાચીને તમારૂં એકીન લાંવાની ?

પેહલા દગ્તુર મેહરજીરાણા લાઈબ્રેરીમાની જુનામા જુની કેતાબનો ખોલેખોલનો તરજુમો છે, હકીમ તાવીજો અને દુન્યાદારીનું જ્ઞાનનો ભગાર ભરેલો છે જરા વાચી તો જુઓ ? કીમત રૂ ૩ પોસ્ટેજ જુદું

દેશાવર વી પી થી મોકલવામા આવે છે લખો —

દીનશા એદલજી કરકરીઆ.
આટરોડ ત્રામતરમીનસ—મુબઇ.

ઊંચામાં ઊંચા પથ્થરના

બેહુક સસ્તા ભાવ. **ચસમા.** ૧૮ વરસના અનુભવી

હંડા પથ્થરના ચસમા ક્રીકાયત ભાવે હમારે ત્યા આપવામા આવે છે દરેક ચસમાની સાથે ૬ મહીનાની લેખીત જામીનગીરી આપવામા આવે છે જે આટલી મુદતમા ચસમાનો નબર બદલાવાની જરૂર પડે, યા ચસમો ઉતરી જાય તો હમે કાંઈ પણ વધુ દામ લીધા વિના ને બદલી આપવા લેખીત કબુલાત કરીએ છીએ હમારો “આઝીલીયન પથ્થર” ના ચસમા ફક્ત એકજવાર વાપરી ખાત્રી કરો આ ચસમા આખો હંડક આપીતે રાહત બખશે છે અને કર્કપણુ ખગાય થતા નથી, જેની હમો ૬ મહીનાની લેખીત જામીનગીરી આપીએ છીએ કાંઈપણુ ઓસપીતજના યા દાક્ટરોના નબર પ્રમાણે ચસમા (જામીનગીરીથી) ધણાજ ક્રીકાયત ભાવથી બનાવી આપીશુ, હમો ૧૯ વરસ સુધી બાહોશ દાક્ટરના હાથ હથેલ રહી ધણીજ સરસ રીતે એકદાશ કરીએ છીએ ડબલ પાવરના એક ચસમાથી નજરેક તેમજ દુર બેઠે રીતે દેખાઈ શકે તેવા ચસમા ઓરડરથી બનાવી આપવામા આવેછે એકવાર મુલાકાત લઈ ભાવે અને માલની ખાત્રી કરો જે હમારો બનાવેલો ચસમો ડાક્ટર ના પસંદ કરે, યા કાંઈપણુ વાધાભર્યો જણાય તો હમો તેના કુલે પૈસા પાછા આપવાની લેખીત કબુલાત આપીએ છીએ બરા માનની ચાહીની, રોડઝ ગોઝની, નીકલની, સ્ટીલની, પીન્સનેજની એમ્યુલેત, છે-લામા છેલ્લી ફેશનની ચસમાની ફ્રેમો સરવે જાતનો ચસમાને લગતો સામાન ધણાજ ક્રીકાયત ભાવે મળશે

કેબશરૂ આદરજી આંટીયા (ચસમાવાળા.)

જગન્નાથ જરીવાળાની સામે,
(અજસોના પાટીયાના બાજુમાં)
કાલબાદેવી રોડ, નંબર ૩૮૩-સુંબાઈ

જાહેર ખબર.

લક્ષ્મી પેન્સીલનાં સોલ એજન્ટસ,
મણીલાલ માણેકલાલની કુંપની.

સ્ટેશનર્સ એન્ડ કમીશન એજન્ટસ.

સુતારચાલ સામે મુંબઈ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતનાં નોટપેપર, તથા કવર્સ તથા દરેક મેકરોની ટ્રેન્સી પેનસીલ, હોલકરો તથા લગનસરા માટે ફ્રેન્સી કાર્ડસ તથા ઓફીસને લગતી દરેક જાતની સ્ટેશનરી ઘણા કીફાયત ભાવે મલશે. બહાર ગામના ઓરડરો વી. પી. થી ઘણીજ સંભાળથી મોકલવામાં આવશે.

હાજીમહમદ અબ્બા

હાઈ ક્લાસ

ટેલર્સ એન્ડ આઉટફીટ્સ.

દરેક કોમને સુટ થાય એવાં બધેએસ્તાં કપડાંઓ સીવવાનું મારકીટમાં આ એકજ ખાતું છે. બાહરગામના ઓરડરો ઉપર—પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

ઠેકાણુ—નવી ઉમરીગર બીલ્ડીંગ

કાર્ડ મારકીટ સામે

મુબઇ.

ચોખાં ગાયનાં ઘીમાં ચુનાનાં ભેલ વગરની પ્રખ્યાત તપકારના- એકલાજ સૌથી પુરાંનાં પારસી વેપારી.

હમારી જગ પ્રસીધ થયલી મધરાસી તપકાર તમામ માથાના ચાલુ દુખારા સરદી સહેજ મ વીગેરે ઉપર રામખાણ અસર કરે છે

આ તપકાર ખાસ ચોખા ગાયના ઘીમાં ઘુટી તયાર કરવામાં આવે છે તેથી ખીજી હલકી ચુનાના ભેલવાલી તપકારની માફક કોષપણુ જાતનુ નુકશાન કરતી નથી પણ મગજને ઘણીજ તાજગી આપી તમામ સરદીથી દુર રાખે છે દાંતે ધસવા માટે પણ હમો ખાસ ભલામન કરીએ છીએ જેઓએ આ તપકાર વાપરી છે તેઓ ખીજી હલકી તપકારને મુફલ હાય લગાડતા નથી નકલી માલથી પુર સાવચેત રેહશોજ ન રતલી પેકેટના ૮ આના

રતલનો ૩ ૨ તથા નાના પરીકાનો ૧)આનો કીધો છે બહારગામ. વી પી થી તુરત રવાના કરીએ છીએ

ફસતમજી નસરવાનજી જરીવાલા, ૩૪૫ કાલખાદેવી રોડ મુંબઈ.

જીક કસબનાં સૌથી પુરાંણાં પારસી વેપારી.

હમારે ત્યા ફરેક જાનનો જીક કસબનો માલ તદ્દન ચોખી ચાદીનોજ ઊંચામાં ઉ ચોખે છે

તીલી કસબના સેકડો ઉમદા નમુનાઓ ભેટેસ્ત ફેસનના તથા ભરેલી તોપીઓ કારો જભલા વીગેરે ઉસ્તાફ કારીગરોને હાથના તૈયાર મોટા જથ્થામાં રાખીએ છીએ. શાજવારીની તમામ ભરેલી શાદીઓના ઉમદા નમુનાઓ દુક મુફતમાં તૈયાર કરી આપીએ છીએ

લાકડી કસબની અસલ ભગ્ત કામની હાલ ફેસન ચાલુ થઇ છે અને હમો અસલ માફકજ ખાતરીનુ કામ એકજ વાયદે અને સસતે દામે કરી આપીએ છીએ

હમારો માલ કોષ દીવસ કોષોપડતો નથી તેની ખાતરી આપીએ છીએ હમારો માલ જે લોકોએ વાપર્યો છે તેઓ ખીલકુલજ ખીજી હલકા માલને હાથ લગાડતા નથી મહાર ગામના ઓરકરો તાકીદે સતોસકારક બનવીશું. સસતુ દામ ચોખુ કામ અને એકજ વાયદો એજ હમારો મુદ્રા લેખ છે

નસરવાંનજી દીનસા એન્ડ સન, જરીવાલા.

૩૪૫ કાલખાદેવીરોડ મુંબઈ.

ચોક્કસ ફતેહ

જો તમારે શરીરે મજબુત અને ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિવાળા
થઈ વિદ્યાભ્યાસમાં તેમજ દરેક કાર્યમાં ફતેહ
મેળવવી હાય તો—

પ્રજ્ઞાત

આતંક નિગ્રહ ગોળીઓ

વાપરો. ચાલુ બત્રીસ વરસો થયાં આખી દુનિયામાં
તેની ફતેહ જાણીતી છે.

અખુટ શક્તિ આપનારી દવાઓમાં તે સર્વથી પહેલા
નંબર પર આવે છે.

કીંમત-ગોળી ૩૨ ની રૂબી ૧ નો રૂપીઓ ૧ એક.
વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઈસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાય ઑરીસ —

મુજબ — કાલ્યાણેવી રોડ

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

જામનગર, કાઠીયાવાડ.

કાંટા નું કટેસર.

એક ટુકડી વારતા.

(સખનાર — ભાગલ્યા.)

કરોડપત્ની જેમ્સ મોરટનની ઝાંરીસમા તેમજ તેના બાઈશાહી મકાનમા કાઠ અજળ ગભરાટ આજે ફેલાઈ રહેલો હતો બધા આપસ આપસમા ઘુસ ઘુસ કરી કાઠક તરે-હવાર કલ્પના કરતા હતા નહીં અનવાન્નગ બનતા પામ્યુ હતુ ગળે પરવતો સુરય આજે પશ્ચિમમાથી ઉગ્યો હોય તેમ લાગતુ હતુ મનમા નહિ, ચટમા નહિ ને 'દાહ્યા દોહરા ને વરયાવના વહોઆ' આ કરોડપત્નીના બેગમા વદાઈ આવ્યુ ને કાઠને કદયા મુક્યા, યા પોતાનો બદોબગત કર્યા વિના પોતાની વડાલી રત્રો તથા એક પુરી ખેડી, તેમજ ખીકતો ધધો છોડી, મેલેલ કરવા નીકળી જાય એ ખરેખર અગત્યની હતી

માન સગ્ગામાનુ કાગળ ઉખેડતાજ મને તો લાગ્યુ હતુ કે લાગીજીતુ કાતરયુ લગાર ધસવાની તબયારીમા હાવુ જોઈએ મારા વરની તે ચીટી હમેશની હજ મુજબની હતીજ નહિ રખે આપો એકાએક દીવાનો બની ગયો હોય' હુન્યાના વેપારને હથેલી-મા નચાવી રહેલા આ કરોડપત્નીનુ બેજુ એકાએક પેચ્યુ પડી જાય, તેમા નગમ નહિ જ્યા ચાવીસ કલાકમા વીસ કલાક તરેહવાર યુક્તિઓમા બેજુ ચાલુ રોકાય ત્યા આરા પરીણામની શી નવાઈ?

મારાપર જે ચીટી લખવામા આવી હતી ને નીચે મુજબ હતી, પચણ બુલ્યો બાપજી! હુ તો માઈજ હાબ્યા કરજી હતા સેવક કોણ તે તો જણાવતોજ નથી તમારો નાચિત શીદવી, આરથર કરાકરડ, કરોડપત્ની શેક્યા જેમ્સ મોરટનનો વીસ્વાસ મેકેટરી આપની હાજરીમા ઉભો છે. જો કે હુ પગારનાર નોકર હતો પણ ઘરમાના એક જેવોજ ગણાનો હતો ચાલ ભક્ષા, ત્યારે આ ચીટી શુ હતી તે તમેજ માગી સાથે વાચો 'વદાલા આરચી'

મારો વીચાર લગાર એકાદ મહિના એકલો અટુલો બહાર કરી આશાયશ લેવાનો છે મે 'એસી' ને જણાવ્યુ છે ને બેનેટને ટેલીફોનથી ખબર આપી છે મારી હાજરીની હાલ જરૂર નથી માઈ ખાનગી કામાકજ તુ ચલાવે છે તેમ ચલાવજે સાહેબજી, દીકરા-ટ-ટા

તારો વિશ્વાસ,
જેમ્સ મોરટન.

મારા ગભીર શેક તરફથી આવા પત્રની મને કદીખી આશા ન હતી એટલે તે વાચતા મને ઉપજંલી અગત્યથીનો ખ્યાલ ભલા, તમેજ કરી હ્યો તો બસ છે મારી શીકર લગાર મજબુત થઈ કાગળમાના અક્ષરો

આખાદ મારા શેઠના જેવાજ હતા એટલે ખીજી જાતનો વેહેમ તો મને કશો હતોજ નહિ. ધીમેથી હું નાસ્તો લેવા હેઠળ ગયો ત્યાં મેં મારાં શેઠાણી તથા શેઠના એકપુરા બેઠીને આગુર ચેહરે મારી રાહ જોતા જોયા. ‘સાહેબજી, આરમી,’ લેડી એસ તે મારા, વઢાલા શેઠાણીએ મારા તરફ આગુરતાથી જોતા કહ્યું ‘જેમીના ઉપડી જવાની ખબર તને પણ મળેલી જણાય છે કાલે રાતના કાંઈ તેઓ આ બાબે બોલ્યા હતા કે ‘

“એક બોલ પણ નહિ,” મેં જણાવ્યું ‘રાતના બાર વાગતા સુધી તો હમે ખીલી-ચરડ રમ્યા હતા અને ત્યાર પછી હું સુવા ગયો ત્યારે તેઓ કાગળ લખવાનું જણાવી લાઇબ્રેરી રૂમમાં ગયા હતા, પણ બહાર જવા વિષે સસારો વટિક કાઢ્યો ન હતો આજે સવારના ટેબલપર મારા નામનું કાગળ પડેલું ઉબેડી ને વાચતાજ મેં જાણ્યું હતું’

‘મને પણ કાગળથીજ વાકેફ કરવામાં આવી હતી,’ લેડી એસે કામક દીલગીરી અવાજે કહ્યું. ‘કેાઈ મારા આરણીની નીચે તે નાખી ગયું અને તેમાં આશાપશની જરૂર અર્થે આ પગલું ભરેલું જણાવવામાં આવ્યું હતું’

મારા શેઠાણીના ચહેરાપરથી મને લાગ્યું કે શેઠે મારીપરના કાગળ જેવીજ તેઓપર પણ ભાષા વાપરેલી હશે

‘હું ઇચ્છું છું કે એમની માગી મુરાર ફળે,’ ધીમેથી મેં દુવા ચાલી

“આમીન.” આઈ સાહેબે ઉમેરતું અને હમે બધા એટલે હું, બાઈજી અને મારા મનના મોહન પુતળી મોશી મળી પેટની પુગલ કરવા લાગ્યા

મને લાગે છે કે મારો વાચક અને કાંઈક અજાણ વમાસણમાં પડી જશે અને તેથી આ બાબે કાંઈક વધુ ખુલાસો કરવાની જરૂર છે મારા શેઠ કાંઈ પેલા ‘આઈકલોક-આઈકા લોક-દેખો’ મેં કયલા હુસ્વાર-મયનેજ ઇતની દોલત જમાઇ, વાળા વરગતા ન હતા. તેઓનું ખાનદાન પુરાતન અને માન મન્ત્યા સાથે અતિ ઘણું શ્રીમત હતું તેમની પેઢી અસ-લથીજ વિખ્યાત હતી અને તે વિખ્યાતીમાં મારા શેઠે પોતાની ચથાર્થ શક્તિ મુજબ સારો ઉમેરો કર્યો હતો મારા શેઠ કેળવણી તથા અનુભવી હતા અને તેથી તેઓ એક ઉમંગવાની બેઠી જોડે પરણી શક્યા હતા. નિદાબોરોને તો પુછવું જ નહિ! આ બદમા-શોએ ગપાટો ઉરાડ્યો હતો કે પછસાપર લેડી બેસે વેચાયા હતા’ આ બામદમાં ખીલકુલ વળુદ ન હતું આ તો પ્યારના લગ્ન હતા અને તે જોડા જેવું કેાઈ ખીજું જેવું સુખી ન હતું બન્ને જણા એક બીજાપર જાનો નીસાર હતા

તેમને ત્યાં ફરજ દની વૃદ્ધિ થઈ ન હતી પણ પાછળથી પરમાત્માએ એક હસતી પુતળાની અક્ષેસ કરી હતી આ વઢાલી બેઠીપર તેણીના માતપીતાના થતા ધરાપરા ખરેજ જોવાજોગ હતા તેણીની મરજી તે બન્નેને ગોયા કાયદા સમાન હતી આવા ભારે લાડ જતા ને સુદરી મેહેજ પણ છકી ગયલી ન હતી-તેણીમાં કશો પણ ગરવ હતો નહિ તેણી તો નિર્દોષતા, પવિત્રાઈ તથા સ્વલેસપણાની અખડ મુરતિ હતી. તેણીના ભદ્રા સદગુણો-ભવા, એમ ડોળા શીદને ચઢાવો છે? મુજમાં હસવાનું કારણ શું? આગું તો ચલો સહી! સીધી ભાઈ

ચાંદ દેખેતો બાપા આપસીજ નજર આચમા!

જ્યારે ઘરમાના બધાની ઓળખ તમારી સાથે, જલા વાયક, મે કરાવી છે ત્યારે મારે મુજકમતરીનને પણ જુલવો જોઈતો નથી સાધારણ નોકર જેવો આ તમારો દાસ આ ઘરમા હતો નહિ એ તો હું અત્યાર આગમજનુ જણાવી ગયો છું. તમારો શીદવી આ કરોડપતિ શેઠનો દુરનો સગો હતો અને ખુદનુ આપેલું મારી પાસે પુરતું હતું એટલે નોકરીપરજ કાંઈ મારો એકલો આધાર ન હતો શરૂઆતમા તેની આગળ મને એવી આશા આપવામા આવી હતી કે મારા સગાને બેટો ન હોવાથી જાવિ પ્યમા તે ધીકતી પેદીનો માલેક થનાનો મને દરેક સભવ હતો આ મારી આશામા અત્યાર આગમજનો હું કેટલાક પગલા ભરી પણ ચુક્યો હતો દીકરો અને જમાઈ થવાના મારો સજોગો ઝાઝા દુર ન હતા પણ આહ-‘ધઉ ખતમે, ચણા પેટમે વાળા વાત મારે હાલ કરવી નથી

દયુસાપર દયુસા દયાવી, નાસ્તો જેમ તેમ પુરો કરી, હમો ત્રણડે ત્યાથી બિઠી હમારા કામપર મડી ગયા લાઈખરેરીમા જઈ મે મારા શેઠના પારકર નામના વીશ્વા સુ નોકરને બોલાવ્યો મારા શેઠની બેઠી હીલચાલની ખબર તેને પણ મળી ગયલી જણાતી હતી. મારા સવાલના જવાબમા તેણે જણાવ્યું કે ખાસ પ્રસંગ સિવાય તેના શેઠ રાતના તેને બોલાવતા હતાજ નહિ અને તેથી તો મધરાત આગમજનો તે કરારે ઉઘી ગયો હતો સવારના પ્રહરમા શેઠના

કપડા બદલવાના ઓરડામા તેને બાઈ સાહેબે ખબર આપી હતી કે શેઠ રાતના બહાર ગયા હતા. ઓરડામા તપાસ કરતાં તેને એક નાનો ગ્લેસ્ટનબેગ અને થોડીક જરૂરી ચીજો ખુટતી જણાઈ હતી. શેઠે આગલી રાતે પેહડેલા કપડા બોયપર પડેલા હતાં અને ખુરસીપર બીજા દિવસ માટે ગોઠવી રાખેલો નવો સુટ તેની જગ્યાએ હતો નહિ

‘આજ ત્રીસ વરષ થયા હું શેઠની નોકરી કરું છું, પણ આવો બનાવ તો કરીબી અન્યો નથી’ તે વક્ષાદાર નોકર અજબબીમા ડોકુ ધુણાવતો બોલ્યો ‘દીલપરના કપડા ભરજ મારા શેઠ બહાર જાય એથી એક મોજેજોજ છે મને તો કાંઈ સમજ પડતી નથી, સાહેબ’

‘હીક છે હીક છે,’ મે સધયારો આપ્યો. ‘તારે આ વાત કોઈ આગળ કરવાની જરૂર નથી નકામું કાંટાનું કંઠસર થઈ ન પડે તેની હવે સભાળ રાખવાની જરૂર છે”

નોકર ગયો કે હું પાછો વિચારમા પડ્યો મારા દીલમા કાંઈ અજબ ખટરો થયા કરતો હતો ધીમેથી મે માફ એશ્કી ઘડયાળ કાઢ્યું અને ટેબલપર મુકલા અતિ કિમતી વિજળીક ઘડયાળ સાથે ટાઇમ સરખાવવા તે તરફ નજર કોંધી ચાહું. ઘડયાળ તો બધ પડેલું હતું તેની ટકોરીનો અવાજ નહિ સરખો હતો એટલે હું દગાયો હતો. તે ઘડયાળ ગઈ રાતની એકને સુડતાળીસ મિનિટે બધ પડેલું હતું

તે ઘડયાળ વીજળીક શોધનો એક ખરેજ કળાબાજ નમુનો હતો જે પ્રવાહથી આ ઘડયાળનું સાચાકામ ચાલતું હતું ને પ્રવાહનો તાર ઉપર જણાવેલો વખતે કોઈએ કાઢી

નાખેલો હતો. બે વરપ થયાં આ ધડયાળ વપરાસમા આવ્યું હતું પણ એકબી દીવસ તે પોતાની નીચમીત ચાલમા ચુક્યું ન હતું જ્યારે બધું જ ઉધું થતું હતું ત્યારે આ ધડયાળે પણ દગો દીધો, છતાં તે બાબે ખાલી ચુનોચરા કરવી ફેકટની ધારી મે પ્રવાહનો તાર પાછો જોડી તેને ચાલુ કર્યું.

હું હજી આ કામમા હતો તેટલામા કેાઇ લાઇબરેરીનું આરણ્ય ધણુજ અળગા હાથે ઉઘાડતું હોય તેમ મને લાગ્યું, તે તરફ ઝડપથી નજર કરના મે લોરડ વીલફ્રીસનો ઝનુની બદસુરત ચહેરો આરણ્યમાથી ડોક્યું કરતો જોયો.

‘લાલાજી હયાથી બહાર ગયા છે તે ખરી વાત કે?’ તે જવાન ઉમરાવ મારા તરફ આતુરતાથી જોતો અદઃ આવી બોલ્યો.

‘હા,’ મે ટુકમા પતાવ્યું ‘શેઠ સાહેબ હતા ખાવા થોડો વખત બહાર ગયા છે.’

‘કમઅખત બધીજ વખતે મને નડે છે,’ તે ધ્રુપરાયલા અવાજે બોલ્યો ‘આજે મને બસે ક પાઉન્ડની જરૂર હતી ત્યારે એ બહાર જઇ ભરાપોજી ભલા, એટલી મદદ ચેકપર તારી સબી કરી તું ન કરી શકે.’

‘માફ કરો મારાથી તેમ બને નહિ.’ મે જણાવ્યું ‘શેઠ સાહેબ પધારે ત્યાં તુલીક થાંભ્યા વિના તમારો છુટકોજ નથી.’

‘મરવાદે ત્યારે!’ તે બડબડો ‘પેદલી રાતે મરે તેને કયા સુધી રડ’ આર્ચી બચ્ચા તું બી તફન શીકેકો ફ્ય થઇ ગયેલો જણાય છે તો તારા શેઠની પેડે તું પણ કમ ઉતરી નહિ પડતો.’

કશો પણ જવાબ ન મળતા તે મારા તરફ ડોળા વડાવી ત્યાંથી ચાલી ગયો અને

પોતાની અપવિત્ર હવાથી તે ઓરડાને મુક્ત કાઢ્યો મારે મનથી તે પાપીનો પાપી હતો. તે મને ધીકકારતો હતો અને હું તેને ધીકકારતો હતો તે તો ખુલ્લી ખીના હતી, છતાં હું હમેશા તેના તરફ માનથી વરતતો હતો કેમકે તે મારા વ્હાલા ભાઇનો ભાણેજ હતો. તે જબરો કુછ દી અને બદમાશ હતો પાપી અને લુચ્છાઓ સાથે તે પોતાનો વખત, પુરો કરી, ધણો ખરો મારા શેઠની આપની મદદ પર જીવતો હતો માગ શેઠ પોતાની સ્ત્રીના આ વ્હાલા સગાને હમેશા મદદ કરતા હતા તેની દરેક જાનની શોખાઇ હું સાખીજ જતો હતો પણ જ્યારે તે મવાલીએ ખરડેલા પગ ગાલીચાપગ લખાવી મારા મનની પુતળી તરફ પોતાની ચુચી આપો લખાવી હતી ત્યારથી તે મારે મનથી ઝેર સમાન હતો ટુકમા આ પાપીમા પાપી લુચ્છો પોતાના ખાનદાન અને મોટા નામની બરકતે માગ સરળ મારગમા જબરો હરીફ હતો. યાહ! નિર્દોષ સોશીનો આ હડહડતો બદમાશ ધણી થાય! મારા ખુદા તે વીચારજ ઠંડીતું લખલખુ ફિલમા બરાવવા માટે પુરતો હતો.

પાછળથી મને માલમ પડ્યું કે મારા શેઠ ભુલમા પોતાની પરણેતરને ખુશ કરવાના ખ્યાલથી તે બદમાશને ચાલુ મદદ કરતા હતા એક એકપર ચાલુ માગણીઓ થવાથી શેઠ ધીમે ધીમે કટાળી ગયા હતા એક વખત તો શેઠ એટલા બધા ખીજવાઇ ગયા હતા કે ફરીથી લોરડ વીલફ્રીસ મદદ માગવા આવે તો તેની સારી પેડે ધુણ પખોડી નાખવાનો વીચાર મને જણાવ્યો હતો મને લાગે છે તે મવાલીને શેઠના તમતમતા

ભાષણનો ચમચમાટ જખરો થયેલો હોવો જોઈએ.

આવા આ નેક નામનો ખ્યાલ હવે મારાં મનથી દુર કરી મેં મારા શેઠે જણાવેલી છેલ્લી હકીકતની જાતે ખાતરી કરવાનો વીચાર કીધો જો કે શેઠના ખુલ્લા દરકતો આવું કશું પગલું પણ નહિ ભરવા મને જાણે સમજાવના હતા પણ મારા અંતકરણની કોઈ છુપી લાગણી મને તેમ કરવા ઉત્કેરતી હતી મારા શેઠના કાગળની ભાષા મને ભારે ગુચવાડામાં નાંખતી હતી તૈયાર થઈ, ગાડી જોતરાવી હું બહાર પડ્યો અને થોડા વખતમાં શેઠેરના મધ્યાનમાં આવેલી અમારી ઓશીસમાં જઈ ઉભો અને જલદીથી શેઠના જમણા હાથ જેવા ભલા મેનેજર મી. બેનેટને જઈ મળ્યો.

તેણે જણાવ્યું કે ગઈ રાતના બે એકને શુભારે તેના નોકરે ટેલીફોનના સ્વગપરથી તેને ઉઠાડ્યો હતો અને ટેલીફોનમાં વાન કરતા શેઠે હવા ખાવા જવાનો પોતાનો ઇરાદો જણાવ્યો હતો જો કે વાતચીત બહુજ દુર્કાં હતી પણ શેઠનો અવાજ ઘણોજ શાંત હતો, છતાં તેને કોઈ દહાડો નહિ સાભળેલા વાક્યો સાભળવા પડ્યાં હતા શેઠીયા લોક ધડીમાં કેમ બોલે અને ધડીમાં કેમ કરે? બાપા એ લોકને જો શીખામણ આપવા જઈએ તો ઉપરથી મોટી જેવી ઝાડુ મલ્યાવિના રહેજ નહિ

‘શેઠ સાહેબની વાતચીતમાના શબ્દો જો કે મને કોઈ પણ પસંદ કરવાજોગ ન હતા અને જો કે મેં કોઈ દીવસ પણ તેમને આ પ્રમાણે બોલતા સાભળ્યા ન હતા, છતાં હું સારી પેઠે જાણું છું કે કામ કરતું માણસ

જ્યારે પોતાનાં મનપરનો બોજ ઓછો કરે છે ત્યારે લગાર વીચીત્ર બની જાય છે,’ મી. બેનેટ ધીમેથી જણાવ્યું ‘મારા પોતાના બાબમાં એવું અવારનવાર બનવા પામે છે એટલે એમાં નવાઈ નથી એ તો જેના પર પડે તેનેજ અનુભવ થાય.’

આ પછી હવે ગુપચુપ બેસવામાજ મેં ડહાપણ જોયું. નાહક ફસ કરવો મારા શેઠને મુતલગ પસંદ હતો નહીં હવે શું બને છે તે હું જોવા લાગ્યો ધીમે ધીમે વાત લગાર ગભીર બનતી ગઈ. મારા શેઠની કાંઈ પણ ધનનસલ કાગળ પત્રથી મને કે મારાં બાઈને મળી નહીં પણ બહારગામોમાં મારા શેઠની સહીના વટાતા ચેકોપરથી તેમની હસ્તીની ખાતમી મળી આ ચેકો પહેલાં તો નાની રકમના હતા પણ ધીમે ધીમે તે રકમનો આકડો મોટો થતો ગયો મારા શેઠે જાણે છેકજ લાલ વાવટો સુક્યો હોય તેમ ખુલ્લું દીરવું હતું

મારા શેઠાણીને મેં આ વાતની જરાપણ ખબર પડવા દીધી નહિ. હું જોતો હતો કે દીવસોપર દીવસો વહી જવા છતાં મારા શેઠની કશી ખબર તેણીને ન પડવાથી તે બાપડી ચિંતા અને દુઃખમાં ગળાતી જતી હતી મારી વ્હાલી સોશી પણ પોતાના પ્રેમાળ પીતાનાં આવા વીચીત્ર વીચોગથી અતી દુઃખી હતી. તેમને દીક્રાસો દેવાને હું માફ બનવું કરતો હતો પણ જે ચીજમાં મને પોતાને વીશ્વાસ નહીં તે ચીજ હું બીજાઓના મનપર કેવી ગીતે ઠસાવી શકું? આખા યુરોપમાં વટાવવામાં આવતા મોટી રકમોના ચેકો પછી માફ મન વધુ અને વધુ દગમગ્યાજ કીધું

આઠ દીવસ-પંદર દીવસ પસાર થઇ ગયા પછી મામલો જેની તેજ હદે હતો. એક દીવસે હું મી॰ બેનેટના ઇજનને માન આપી ઓશીસમા ગયો તે વીસવાસુ બેનેટજરનો ચહેરો સ્ત્રીતાથી છવાયેલો ગભીર હતો.

‘મી॰ કાફરડ, આ મામલો કેમ વધુવાર ચાલી શકશે તે હું જોઇ શકતો નથી,’ તેમના ખાનગી ઓરડામા એકલા પડતાં તે ખાહોશ બેનેટજરે ગંભીર અવાજે કહ્યું. ‘આજે વીએના બેકના અત્રેના આડવાઓએ હમા પચીસ હજાર પાઉન્ડનો ચેક રજુ કરી દેતા આજ સુધીમા શેઠના ખાનગી ખરચને હીસાબે ચાલીસ હજાર પાઉન્ડનો ખરચાઇ ચુક્યા છે. આવો લખણટ ખગ્ય શેઠ કેમ કરે છે તે મારે મનથી ઉપ્પાણુ સમાન છે જો કે આજે મારી મોટી ભુલ થઇ છે છતાં સલામતીની બાબતે રહેવા મેં આ ચેકના નાણા સ્વીકારવા ના પાડ્યા છે અને જણાવ્યું કે હવેથી એ કીસમના વધુ ચેકો હું સ્વીકારી શકીશ નહીં.

‘કારણ ?’ રખે મારા શેઠને ખોટો ચેક વટાવવાના ગુનાહ માટે કોઇ પરદેશી રાજ્યમા પકડવામા આવે એ વાચારથી અકળાઇને મેં સવાલ કર્યા

‘શકમદ સહીનું મેં કારણ જણાવ્યું છે,’ બેનેટજરે જણાવ્યું ‘જો કે સહીતો મારા શેઠનીજ આનાદ છે, પણ તેમા અક્ષરોની વલણ લગાર ફેરવાયેલી હોવાથી મને શકમદ થવાનું કારણ મળ્યું. મન લાગે છે કે હવે નાણા પગાર કરવાનું બધ થવાથી જે તે વીગન બહાર આવ્યા વીના રહેનાર નથી. માણસ માત્ર કાટાખાજ હોય છે, પણ આવો ફાટો ! બાહ-કાઇથી બેદ હોય એમ

મને તો લાગે છે અને મોડે વહેલે પોલીસની આપણને જરૂર મદદ લેવી પડશે.’

બેનેટજરના શબ્દોપર ગભીર ધોર કરતો હું નીકળ્યો મારા બળતા કપાળને શાંત કરવા મારી ગાડીને પછવાડે આવવાનું ફરમાવી હું બે ધ્યાને ચાલવા લાગ્યો થોડે દૂર જતા ડીટેક્ટીવ ખાતાંની હેડ ઓશીસ પર મારી નજર પડતા મારા બેગ માંનો કોડો ચડી આવ્યો. જો શકમદ સહીથી નાણા પગાર નહીં કરવાનું હવાપણુ બેનેટજરને અનુસરવું લાગ્યું હોય તો આ માટે પોલીસની મદદ નહીં લેવાનું હું હવાપણુ કહું ? બેનેટજરને તો ફક્ત પછસા તરફ જ જોવાનું હતું, પણ મારે તો છુપાગમમા ગળાતા બે ઉમદા ભૂમરો તરફ ખાસ ધ્યાન આપવાનું હતું અને તેથી મને કાઇ પણ પ્રલાજ કામે લગાડવાની જરૂર જણાઇ

પેલા અટકેલા ઇડયાળાંના પણુ મને ખ્યાલ થયો એટલે તુરત હું ઓશીસમા ધુર્યો અને ડીટેક્ટીવોના સરદાર સમાન લેખાતા ઇન્સપેક્ટર કરટીસને મળવા માગ્યું મારા શેઠના ઓચર્યાઓને લગતી ચેારીમા મેં આ ઇન્સપેક્ટરને સારી મદદ કરી હતી તેથી હમો વચ્ચે તે વખતથી મીત્રાચારીનો ગાઠ બધાયેલો હતો. સારા નરીબે ઇન્સપેક્ટર ઓશીસમાજ હોવાથી મને તુરતજ મળ્યો અને બીજી પળે તેને મેં મારી વીગતોથી જાણીતો કરીધો

તારે આ બાબે મને આગમજથી જણાવવું હતું,’ તેણે લગાર ખભરીને કહ્યું.

કારણ ? શું તને આમા કાઇ કાળુ દીસે છે કે ?’ મેં ધભરાઇને ફગલાયેલે ચહેરે પુછ્યું ‘મારાપર તેમજ મારા બાઇપર

તેમના પોતાના હાથના કાગલો આવ્યાં હતા, પછી અમે શા સાર શકમંદ બન્યે ?

‘આ કાગળો તેમજ છુટથી વટાવવામાં આવતા બધા ચેકો ફારજરીના નમુના કેમ ન હોય ? ડીટેક્ટીવે હસીને ગભીર અવાજે કહ્યું. ‘પણ તે બહુવાનગ છે કે સહી ખરી હોય છતા જખરદસ્તીથી લેવામાં આવી હોય મને લાગે છે કે આનું છેવટ જખરદસ્તીનું પરીણામ નીકળશે.’

‘કારણ ?’ મેં ગભરાઇને પુછ્યું આવા પરીણામનો તો સ્વપ્ને પણ મને ખ્યાલ થયો ન હતો.

‘કારણ,’ તે બાહોશ શખ્સે જણાવ્યું, ‘કારણ કે જો આ સહીઓ ફારજરી હોય તો તારો શેઠ મુવેલોજ હોવો જોઇએ જો તેની પાસે જખરદસ્તીથી આ સહીઓ લેવાતી હોય તો હું ‘ધાર્છુ’ કે કાંઈક મતલબને ખાબરજ તેને જીવતો રાખેલો હોવો જોઇએ ચાલ, ડીયર, તારી ગાડી બહાર ઉભેલી છે ને મને તારા શેઠને મકાને લઇ જા મારે પેલું ઘડયાળ જોવું છે મેં પણ વીજળીનો થોડો ધણો અભ્યાસ કરેલો છે, દોસ્ત’

પા કલાકમાં તો હું, ડીટેક્ટીવ કરટીસ સાથે લાઇબ્રેરીમાં જઈ મારા શેઠનું કીમતી ઘડયાળ તપાસવા લાગ્યો તે ધડીયાળને કેમ ચલાવવું તથા કેમ બંદ કરવું તેજ વીગત મેં કરટીસને ફક્ત જણાવી

હું જોઉં છું કે આ ઘડયાળનો વીજળીક પ્રવાહ કોઈ જાહેર ખાતા તરફથી મળતો નથી,’ તે ડીટેક્ટીવે બારીક તપાસ કરતા કહ્યું ‘કોઈ ખાનગી ડાયનેમો મારફતે આ પ્રવાહ મળતો જણાય છે બસ, આ ડાય-

નેમો મારફતે કોઈ બીજી ચીજને પણ પ્રવાહ મળે છે કે ?’

આ સવાલથી મારી આખોપર ફરી વળેલો અધિકાર દુર થઈ ગયો અને મારો ચહેરો ઉજળો સપ થઈ ગયો.

‘આહ !’ હું અત્યંત કડવાસથી બોલ્યો ‘કરટીસ, પહેલેજ દહાડે આ બાબે તારી સલાહ ન લેવામાં મેં જખર કાઢ્યું કાઢ્યું છે, પણ મારા શેઠના આવા કાગળ પછી હું કેવી રીતે આવું પગલું ભરી શકું ? આ મકાનમાં ચોરોને સપડાવવા માટે ધણે ઠેકાણે વિજળીક ધટો મુકેલા છે અને તેમનો પ્રવાહ નીચેના ડાયનેમોમાંથી મળે છે. હું ધાર છું તેમ કોઈએ આ પ્રવાહને અટકાવી પાછળથી જોડી દીધેલો હોવો જોઇએ, પણ તેમ કરતા કાંઈ ભુલથી યા નહિ જાણી શકવાથી ધડ-યાલને ચાલુ કરી શકાયું ન હશે જોકે એને બંધ કરવાનો તાર બધાને મળતો છે પણ ચાલુ કરવા માટેના તારનો સંબંધ તદ્દનજ જુદો છે’

ઇન્સપેક્ટર કરટીસ એક બોલ પણ બોલ્યો નહી તેની તદ્દન ખાતરી થઈ ગઈ કે તે ધનાઢ્ય વેપારીને મુવેલો યા જીવતો તેના ધરમાંથી તેજ રાત્રે કોઈ બદમાશો ઉપાડી ગયેલા હોવા જોઇએ.

‘મારા પહેલા અનુમાનો ત્યારે ખરા પડતા લાગે છે,’ થોડો વાર તપાસ કરી તે ડીટેક્ટીવે જણાવ્યું. ‘કયા તો તારા શેઠને તેના ઝોરડામાં મારી નાખી તેનું ઝુડું ઉચ્ચી જવામાં આવ્યું હોય યા તો તેની જીંદગી બચાવવાના વચને તેની પાસે પેલી ચીઠ્ઠીઓ લખાવી લઈ તારા મેનેજરને તેલી-ફોન કરાવ્યો હોય યા તેને બેશુધ્ધ કરી

એકદમ ઉપાડી ગયા હોય. આ કાંઈ એક જથ્થાનું કામ લાગતું નથી,'

તે ઠીટકટીવના આ શબ્દોથી મારા કાન તાબડા થઈ ગયા.

‘કરટીસ,’ હું દ્રઢતાથી બોલ્યો. મારી ખાતરી છે કે મારા શેઠ જીવતા છે અને તેમની પાસે જળરીથી નાણા કઢાવવામાં આવે છે. ટેલીફોન મારફતે મી. બેનેટને જે અવાજે સુચના આપી હતી તે અવાજ મારા શેઠનો નહીં પણ પેલા પત્ની બર્નાડીસનો હોવો જોઈએ.’

‘બર્નાડીસ-પેલો બદમાશ પત્ની આહ- એ મવાલીને હું સારી પેટે ઝોળાયું છું.’

મારાં શેઠશ્રીના નામચીન લાણેજ બાપુ, લોરડ વીલફ્રીસનનો હાલ એ જળરો માંગતો છે. લોરડ વીલફ્રીસને આ મકાનમાં મુકેલા ચોરોને પકડવાના ત્રિજળીક ઘટોની ખબર છે. બીજી સહવારે હું ધડયાળ ચાલુ કરતો હતો ત્યારે હવે તે હયાં આવી ચુકી આખે જોતો હતો તેની રીતભાત તો તે વેળા કાંઈક વિચિત્ર હતી. તારા પ્લાનમાં કાંઈ વાત ઉતરે છે ?’

‘લોરડ વીલફ્રીસ હયાજ રહે છે કે ?’

‘ના, પણ તેને હયા આવવા જવાની ફરેક છુટ છે, એ જવાબ દીધો. ‘ઓત્તારી કમખખતનું નામ ફેતાજ સપતાનની પેટે આવી લાગ્યો આ શુ દાદરપર ચલતો એનોજ અવાજ સંભળાય છે, એ હયાજ આવતો હોવો જોઈએ.’

‘ચુપ! કરટીસે મારો હાથ પકડી ધીમેથી કહ્યું. ‘એક બોલ પણ બોલતો નહિ — પેલા પડા પછવાડે મારી પુટે ધીમેથી આર’

હજી હમો ગરાબર સંતાઈ રહ્યા નહીં તેટલામાં લાયબરેરીનું બારણું ઉઘાડી બે જથ્થા અંદર આવ્યા. તેમની વાતચીતપરથી મારી ગુસ્સે ખાત્રી થઈ કે લોરડ વીલફ્રીસનો સાથી મારી વહાલી સોશી હતી.

‘વહાલા, ખુદા જાણે છે હમારો આખો દીવસ કેમ જાય છે!’ સોશી દુખી અવાજે બોલી ‘પપાની આ બેદી ગેરહાજરી હમારે તનમન બાળી નાખે છે.’

‘ધાર કે હું તારા પપાને માટે આસમાન ને ધરતી એક કરી તેમને શોધી લાવું તો ?’ તે બદમાશ કેરગાનો કગાળ સવાલ થયો.

‘તુ!’ તેણી અજબ થતાં બોલી ‘આહ! ત્યારે તને પપાની ખબર છે ને તુ હમાને જણાવતો નથી? જા બા, તુ તો કાટકી છે! આવા તે ચેહડા કાઢવાના હોય ?’

‘એ કયા કહ્યું કે તારા પપાની મને ખબર છે,’ તે ચડાળ સતી થયો ‘પણ મારી ખાતરી છે કે જો હું ખાસ મેહનત કરું તો તારા પપાને શોધી લાવ્યા વીના રહું પણ નહીં. પણ મારી મેહનતનો બદલો તો મળવોજ જોઈએ. બોલ, ડીયર, જો તારા પપાને એક અઠવાડયાની અંદર હયા પાછો લાવી શકું તો તુ મારી સાથે પરણશે ?’

‘તુ જેવો કાટકી છે તેવોજ કગાળ નીચ છે!’ બાઈ સાહેબ ચીચવાયા કે જે સાંભળતા મારે કલેજે ટાકડ વળી.

‘તારે જાણ્યું તેમ બકા!’ તે બદમાશ ફજેત થવા છતાં તુ દાંધથી બોલ્યો ‘મારી મદદ મેળવવી હેય તો આ શરત કમ્બલ કર નહીતર હું કયા તને જળરી કરું છું ? છતાં તને ચેતાવવાને મને ખાસ જરૂર છે કે જો

તું મારી માંગણી કશુંકશે નહીં તો તારા પપાને તું કદીથી જીવતા જોશે નહિ' તેઓ વચ્ચે ચુપકાદી ફેલાઈ જો કરડીસે મારો હાથ મજબુત પકડી ગમ્મો નહોત તો તેજ વેળા હું તે ચડાળ કારગાને બરાબર સ્વાદ ચખાડતે મારી વ્હાલી સોસી રડતી હોય તેમ મને લાગતું-આહ! આ દાક્ષત હું કેમ ખમી શકું ?

‘તું જ્યારે જમરીજ પાડે છે ત્યારે મારા પપાની સલામતીને ખાતર હું તારી શરત કંજુલ કરીશ,’ સોસીનો ધીમે ગમખવાર જવાબ નીકળ્યો ‘તારે એટલું તો તારા બ્યાનમાં રાખવું કે ફરજની મારી હું આ કંજુલીશ, પણ મારે મનથી તું કમીના કુતરા ઘરતા પણ બહેતર નથી બસ, હવે તું જ મારે મમા સાથે વાત કરવી છે’

તેઓ મહાર પડ્યા અને જલદીથી લોરડ વીલક્રીસ ખુશાલ જગરે મીઠ્ઠી ફાડતો તે મકાન છોડી ગયો તેની ગણતરી મુજબ કામ પાર પાતું જોઈ તે હરખમા દીવાનો અને તેની શી નવાઈ પાચેક મીનીટ થોભ્યા પછી હમે પડા પછવાડેથી બહાર નીકળ્યા

મારે એ લાલાજીની પુઠ પકડવી પડશે,’ કરડીશ ઝડપથી વીચાર કરતો બોલ્યો ‘મારી ખાતરી છે કે એ બદમાશ હયાથી સીધો પોતાનો મળત્યાઓ આગળ જશે અને એ ઉઠાવગીરે તારા શેઠ પાસેથી હજી થોડા વધુ ચેકો લખાવશે. ત્યાર પછી આ કારગો તે બાપડાને બચાવવાનું માન ખાતી જવાનો તાગડો રચશે, પણ એને થોડી ખચર છે કે મારા જેવા સાથે એ લાલાજીને કામ પાડવા નું છે મારી ખાતરી છે કે આ જાવાઓએ

તારા શેઠની દોલત સરખે ભાગે વહેંચી લેવા નો પ્રપચ કરેલો હશે! વાહ! જોઈએ, બચ્ચાજી, કાણ ફાવે છે તે! આરથી તું હયાથી આજે જરા પણ બહાર ફટકો ના કાઢખી પણ તારું કામ પડશે મારે તું ધરમાજ રહેજે, સાહેબજી

એક બોલ પણ વધુ બોલ્યા વિના તે મશ હુર ડીટેક્ટીવ ત્યાંથી ચાલી ગયો અને હું આ બનાવ પર મબીર ધોર કરતો પડી-હયો બપોરના ખાનાં વખતે મા દીકરીઓ પોતપોતાના ઓરડામાજ ખાનું લીધું હતું. મને લાગ્યું કે મારી સોસીએ પોતાની વિગતથી તે વ્હાલી માતાને વોકેફ કરી હશે.

આખો વખત હું લાઇબ્રેરીમા બેસી રહ્યો અને ધ્યાન કે જેના પરથી હમોને સરસ ખાતમી મળી હતી તે તરફ ટમરમગર જોયા કીધું વાળનો ટકોરો પડતાવ નોકરે અદર આવી મારા હાથમા તાર મુક્યો તે નીચે મુજબ હતો

‘પેહલી ટ્રને ઇસેકસમા આવેલા રીવરમા શં રેશને આવ તારે સાફ અચ્છીખચર છે રેશનપર હું મળીશ, કરડીશ”

એ કલાકમા તો વીજળી વેગે દોડતી એક્સપ્રેસ ટ્રેન મારફતે હું ઉપલા રેશન પર ઉતર્યો કડીશ મને પ્લેટફોર્મપર મળ્યો તેની સાથે મારા શેઠ તદ્દન ખખડી વખડી ગયલી દાક્ષતમા ધુજતા-ધખકતા ત્યા ઉભેલા હતા

‘લે આપ તારા શેઠને હું શોધી લાગ્યો છું, તે ખુશ થતો બોલ્યો ‘હવે તો તું એમને ધર લઈ જઈ જરા બરાબર બર-દાસ્ત કર કે એઓ પાછા થોડા વખતમા થોડા જેવા થઈ જશે મારે તો હયાં લગાર કામ

છે આજે એ બદમાશોની આખી ટોળી કલાકેકમાં હમારા પગમાં આવવાની છે ચાલો, સાહેબજી અરે વાર એમા ઉપકાર શાનો? તમારી મેહરબાની છે એટલે બસ છે!’

* * *

તે રાતરે હમારૂં ભવ્ય મકાન ફરી પાછું ગાજતું-વાજતું થઇ ગયું મારાશેઠ પોતાના ધણીયાણી અને બેટીની ખતીલી સારવાર હેઠળ જલદીથી સાજા થઇ ગયા જો કે હમો બધાએ તેમને આ બાબતપર વધુ વિચાર કરવા ના કહ્યું હતું છતાં તેમણે પોતાની વીગતો જણાવી અને તેપરથી મારી ખાતરી થઇ કે કરડીસ અને તમારા સેવક જે અનુમાનો કર્યા હતા તે તદ્દન ખરા હતા

નેઆ લાઇબ્રેરીમા કાગળ લખતા હતા તવામા મોટું ઢાંકેલા ચાર રાખસો તેમની પર તુટી પડ્યા અને તેમનામાના એકે રીવોલ્વરની ધમકી સાથે પેંકા કાગળો લખવાની ફરજ પાડી હતી આ પછી તેઓ-માનો ટેલીફોન આગળ ગયો અને આબાદ તેમનાજ અવાજે બેનેટને કામ ચાલુ રાખવા હુકમ કીધો ત્યાર પછી તેમના મોઢામા ડુચા મારી તેમન અક મોટરમા બેસાડી દુર લઇ ગયામા આવ્યા

તેમને ઉપકા એકાત ગામડામા બદીવાન કરવામા આવ્યા અને વારવાર તેમને જન હોવાની ધમકીએ તેમની પાસેથી એકો લખાવવામા આવ્યા હતા. આ એકો યુરોપના જુદા જુદા શહેરમા મળત્યાઓપર મોકલી વટાવવા આવતા હતા છુટવાને માટે ગમે

તેવો પ્રપંચ મરતા તેઓ કાવ્યા ન હતા ઉશ્કડુ તેમ થતા તેમનાપરની સખતાઇ બેહદ બધી ગઇ હતી આખરે કશું ન વળતા તેમણે પોતાની સહીમા સેહેજ ફરફાર કીધો હતો કે કદાચ તેપરથી કાંઈ તજવીજ થાય ધડયાળની મોહકાણુ અને તેમની પોતાની ચાકાકીથીજ તેમનો છુટકો થયો હતો

આ બધું પોલીસની તપાસમા બહાર આવ્યું પોલીસે ચાર જણને પકડી બતબે મોકલાવી દીધા હતા કરડીસ મારી આગળથી જતાજ હોરડ વીલશીસની પુઠે લાગ્યો હતો એક નાના ભથથારખાનામા તે મવાલી પોતા ના સાથીને મળ્યો હતો તેમની વાતચીતપરથી કેદખાનાની જગ્યાની તેને ખબર પડી હતી હોરડ વીલશીસ ત્રણેક દિવસ પછી તે કરોડપતીનો અચાનક બચાવ કરવાની પેરવા કરતો હતો તેમામા આ કાંટાનું કટેસર થઇ ગયું અને તે મિયા મીડુને સરકારના મુક્ત ખીચડા અને વગર ભારેના મકાનનો લાભો વખત સુધી લાભ લેવો પડ્યો

બધા ખુશી થયા અને તમારો મેવક-શુ પુછવું? લલા તમો જાણોજ કે મને દીકરો ને જમાઇ કરવાનો પેહલેથીજ વીચાર રાખેલો હતો એટલે પછી તેમા કાંઈ વાધા સાધા કદીખી નીકળે કે ‘ચાલો બા, સૌ સાર જંનુ મેવટ સાર’

દોંગ-સોંગ ચોપાન્યું.

વાચનારને રમુજ અને બે ઘડી ગમત આપે છે વરસ હહાડે એનું લવાજમ વી. પી. પોસ્ટેજ ખરચ સાથે રૂ. ૧૦૦ આના છે. લખો મેનેજર દોંગ-સોંગ ઑટરોડ મુંબઈ.

કરણીનો ફેજ!

ઈંગ્લેન્ડ સંસારની એક વારતા,

[લખનાર—ખ. ન. કાબરાણ.]

“પણ નાહના ચાર્લિને અહીં એકલો મેલીને અમો કેમ જમએ, ડાક્ટર ?”

“બાપ સાહેબ,” તે તખીએ માનથી સમજાવી કહ્યું, ‘તમેને તમારાં મનની—બીલકુલ શાત સમાધાની સારૂ તો હું જવા કહું છું’, હવે તે છતાં જો તમે ગજબ થઈ ચાર્લિને લઈ જશો તો જે ફાયદાની વજીથી તમે અતરેથી જસો તેમા તમેને ખચ્ચીત નાશીપાસ થવું પડશે.”

“ખરૂ છે, ડીયર,” મીસીસ કલેગને હવે તેનો ભરથાર સમજાવવા પડ્યો, “ડાક્ટર બેન કહે છે તે ખરૂ છે ચાર્લિને આપણે અહીં અચ્છી માવજતમાં છોડી જઈશું, ને વળી હું પોતે અવારનવાર અહીં ફેરો ખાતો રહે-વશ એટલે કશી અડચણ થવાની નથી સઉથી પેહેલ્લા મારે તારી તનદરોસ્તી જાલવવી છે. વળી આપણને કાંઈ વરસ બે વરસ તો નથી રહેવાનું જે તેની ખવાત ?”

અતે મીસીસ કલેગને આ જીક્કરને તાબે થવા વના ચાલ્યું નહીં. એક માતાના કાલ-જીવત હેત અને વિરૂદ્ધ હાવભાવથી પોતાના સુખને સારૂ પોતાના બચ્ચાને એકલું આપા-દાપાઓ દરતક મુકી જવા ખાતર તેણીને બારે દુખ થતું હતું, પણ તોખી પોતાના ધરના ડાક્ટર અને પોતાના વ્હાલા ખાવદની જીદ આગળ તે તદન આજેજ અને લાચાર બની.

મીં કલેગ એક પેહેલેવાધેનો સારી પુછવાલો માતબર મદરથ હતો તેના બેબગલા હતા—એક જ્યાં તે દમણા રહેતો હતો ને

જેને “કલેગ માર્ટ” કહેતા હતા તે, અને બીજો એક ખુશનુમા ગામડામાં દરિઆ કીનારા તરફ હતો, જે “સીલ્વર બીચ” નાં ઘણાં અનુ-કુળ નામથી ઓલખાતો હતો.

મીસીસ કલેગને ખહીનો નેહસ્ત મરજ લાગ્યું થયો હતો, અને તે બીચારી બચે એવું લાગતું ન હતું તે બાપડી ખહીથી જલદીજ ખવાતી ચાલતી હતી એ દરદ તેણીને ઓધો ઉતરતું હતું, અને તે સારૂ કરાવાને તેના ખાવદે પૈસા પાપરીની પેટું વેરવા પાછળ કાંઈ જોયું નહીં, પણ કશું વલ્લે એમ લાગતું ન હતું જે બી કાંઈ જે બી કાંઈ કહેતું તે ગરીબ મીં કલેગ જે પોતાની ધણીયાણીને પોતાના જનથી જવાદા ચાહતો હતો તે અજમાવી જોવાને ચુકતો નહીં, પણ કમનસીબે તેની કશી બી સારી અસર માલમ પડતી હતી નહીં અતે ફેમેલી ડાક્ટર મીં બેને હવે હવા ફેરફાર કરવા સારૂ જવાને મજબુત બલામણ કરી, પણ સાથે મીં કલેગના નાકના ગોલાખ જેવા ગલગોટા ચાર્લિને લઈ જવા દેવા તે તખીબ એકમત થઈ શક્યો નહીં. “જો નહાનો ચાર્લિ સાથે હશે,” તે ડાક્ટરે એકા-તમા મીં કલેગને સમજાવ્યું, “તો મીસીસ કલેગને પોતાનાં બચ્ચાંપર દેખરેખ રાખવીજ પડશે, અને તેની ચીતા અથવા કાલજ એવ-ણીની નબત્તી હાલતમાં એવણને હાલ મુતલક જોઈતીજ નથી. પુરતા આરામ ને તદન શાંત આસાએસનીજ એવણને હાલ ધણી જરૂર છે. હવાના ફેરફાર સાથે એમનું મન વેરાય એવું બી

કાંઈ કરવું નેહશે.”—અને મી• કલેગે એ સઘળું કણ્ઠ કીધું હતું. તેણે પોતાનાં અને મીસીસ કલેગનાં કેટલાક જાનીં દોસ્ત આસનાઓને “સીલવર બીચ” બંગલામાં મેહ માન બોલાવ્યા હતા, કે જ્યારે નહાના ચાર્લ્સને તો એમ ધણીજ વિસ્વાસ આપાને તેવાજ જુના નસ્વામ્ નોકરાના હાથ હેઠલ “કલેગ કોર્ટ” ખાતે છોડી જવાના હતા.

“અતે “સીલવર બીચ” ખાતે આવ્યા પછી મીસીસ કલેગની તબ્બતમાં કાષ્ઠક સુધારો થતો જણાયો, જે તેના આતુર ભરથાર માટે પણ્ય સુખદાયક થઈ પડ્યું હતું.

“જુલ્યા” એક દિવસ નારતા ઉપર મી• કલેગે પોતાની ધણીઆણીને ખબર આપી, “કલેગ-સનો હમણાજ એક કાગલ આવ્યો છે ને તેમાં તે લખેલ કે આજ રાતની ટરેનમાં તે અતરે આવશે.”

“આજે?”

“હા, અને હું તેથી ધણી ખુશી છું,” મી• કલેગે ચાલુ રાખ્યું. “ધણે લાખે વખતે એ મારો જવાન ભત્રીજો ફેઠ ઇટલીયા અને આવી મલશે તે ધણી હરખાવનારી વાત છે.”

જુલ્યાએ કશે જવાબ કર્યો નહીં.

“ફેમ, તું કંઈ બોલતી નથી, વ્હાલી?” મી• કલેગે જરાક થોભીને પુછ્યું. “તું કલેગ-સ તમ્ને કાંઈ કુદરતી ધીકકાર લખે અને પંડ્યાઈ! તે તેને કદી ખુશીથી આવકાર દાંધે નથી, અને તોપણ તું વીસરી જાયછ, ડારલીંગ, કે તું મારી સાથે પરણી તે આગમય અને તે એક માહરા ફીકરા જેવો હતો!”

“હું તેને ધીકકારું છું તેના કારણે છે, યુસ્ટેસ,” મીસીસ કલેગે તેના ભરથારને સમજાવ્યું. “આપણા લગન થયા ત્યારથી તમારો એ

ભત્રીજો અને ધીકકારતો આવ્યો છે, કેમકે તમે કુંવારા હતા ત્યારે તમારી પછવાડે તમારી માલ મીલકતનો તે વારેસ થવાની દેખાઈતી ઉમીદ ધરાવતો હતો, જે આપણા લગનથી ભાગી પડવાનો ભય બરખા થયો હતો. વળી તેમાં આપણા વ્હાલા ચાર્લ્સનાં જન્મથી તો તે તેની આશા તદન ધૂલ મલી છે, એટલે તે મારી ને ચાર્લ્સની તરફ જે અદેખાઈ રાખેલ તે હું તામેશ કરી શકતી નથી.”

“પણ જુલ્યા—”

“પણ તમે દલગીર ના થાઓ, વ્હાલા,” મીસીસ કલેગે મીઠાશથી હમાને પોતાના ખાવદને સધારો આપવાની ઉતાવલ કરી. “જ્યારે એ તમારો ભત્રીજો ચાલી ચલાવીને હાંવેર આપણે ઘેરજ આવેલ ત્યારે તો હું મારી ફરજ પ્રમાણે તેને બનશે એટલા સારા આવકાર આપવાને ચુકશ નહીં.”

તે ફાટો પસાર થઈ ગયો, ને સાંહજ પડો. સાંહજનું ઝગઝગ ની લગભગ ખતમ થયા આવ્યું હતું, અને પેહેલા મજલાની એક બાહર ખેચેલી અગામી ઉપર મી• કલેગ પોતાનાં પહોંચાણો સાથે કીનારા તરફની ટાડી લેહડા જે આખા દિવસના તાપને મારી હટાડી સહિને ધણી ખુશ કરતી ને તાજગી બખ્શતી હતી ને ચોરતો વાતે ખેઠો હતો, તેટલા તેની ધણીઆણી હજબની દોડતી સામેથા આવી.

“કયા છે એ યુસ્ટેસ!” તેણે હરખથી હાકના કહ્યું, બોલો, તમે એને કયા સાંત્યો? એ મારે આવ્યો? અને કોણ લાવ્યું? બોલો, જલદી બોલો! મારી ધીરજ રહેતી નથી.”

મી• કલેગ પોતાનો ખુરસીપરથી ડહાલો મારી તાબુખીમાં ઉભો થયો.

“વ્હાલી જુદ્યા,” તેણે અચરતીથી કહ્યું, “એ તુ શું કેહેછ ને કોણ વીશે બોલેછ તે હું કશું સમજી શકતો નથી.”

“કાએ ?” મીસીસ કલેગે નાસીપાસીના ખીજવાતથી કહ્યું, “આપણે ચાર્લી ક્યા છે ?”

‘ચાર્લી, જુદ્યા ? ચાર્લી તે તો કલેગ કોર્ટ ખાને છે.”

“નહીં, તે હયાં આવેલો છે,” તેણીએ અજ-દાઈથી કહ્યું. “મે તેને દુરથી આ અગા-સીના ઉબરમાં ઉભેલો જોયો. તેના હાથમા તરેહવાર પુલોનો જુમખો હતો, અને હું હરખભર તેણે બેટવા અહીં દોડી આવી તો તે ભરાઈ ગયો. તમેએ તેને શાતી દીધી છે ?”

મી. કલેગ ધાગતી અને અચરતીથી પો-તાની ખીમાર મોહરદાર અને પોતાના પરોણાઓના ચેહરાસમ અવારનવાર જોવા લાગ્યો.

“વ્હાલી જુદ્યા,” તેણે તેણીને સમજાવવાને કહ્યું, “લગાર ધીરજ પકડ હું તને ખાત્રી આપુચ કે ચાર્લી અહીં આવ્યોજ નથી, અને આ જે કામ જોયું છે તે તાહરા વેહમાયલા મગજનો કામ ખાલી ખ્યાલ હોશે.”

પણ મીસીસ કલેગના ધ્યાનમા તે વાત ઉતરી શકી નહીં. આખું ઘર તેણીએ ખેલી જોવાડ્યું ! દરેક નોકરને તેણીએ પોતે પુછ્યું, પણ સૌની તરફથી એકજ નાઉમેદ કરનારો જવાબ મળ્યો કે ચાર્લી હયાં આવ્યોજ નથી હવે મીસીસ કલેગની ખાત્રી થઈ, પણ વળી ઘણી દુખભરી ખાત્રી થઈ.

તેણી શીકકી પડી જઈ થરથર ધુજતી એક ખુરસીમાં બેસી ગઈ “યુસતેસ,” તેણે પો-તાના ભરથારને કહ્યું, “યુસતેસ, જો આપણે ચાર્લી હયા ન આવ્યો હોય તો હું કહુંજ જે માહરા વ્હાલા દીકરાનો જીવ મને આવીને નજરે પડી ગયો છે ! એ મારા દીકરાને ત્યારે તો કંઈ ખી થયયું છે ! એકદમ આપણે ન્યુયોર્ક ખાતેના આપણા કલેગ કોર્ટમા જમ્યો !”

“એ તુ શું બકે ૭, ડીયર ?” મી. કલેગે કહ્યું, “આવા નાફાનીયતભરેલા એક ખ્યાલ માટે તુ હવા ખાવા આવેલી અત્રેથી એક-દમ પાછી જવા માગે છે ?”

“ત્યારે એકદમ તાર કરી પુછાવો,” તેણીએ જોના તે ઘભરાત ને આતુરતાથી કહ્યું

“હા, તુને રાજી રાખવા ખાતર એમ કરવાને હું કરી અડગણ જોતો નથી”—અને મી. કલેગે ‘કલેગકોર્ટ’ ખાતેનાં પોતાના મકાનમાં જ્યાં ન્હાના ચાર્લીને તેઓ મુકી આવ્યા હતા ત્યાં—તાર કરી પોતાના બેટાની ખબર અતર પુછાવી.

* * *

રાતના નવ વાગાની ગાડીમા “સીલ-વગ ખીચ” ખાતે એક ખીજો પહોરોણો આવ્યો, અને તે મી. કલેગનો બત્રીજો હતો. મી. કલેગે તેને ઘણા હરખથી આવકાર દેવાને બનતું કીધું. એ પછી થોડા વારમા પેલા તારનો જવાબ આવ્યો મીસીસ કલેગે હેઠલ દોડી જઈ સિપાઈના હાથમાંથી તે છુટી લીધો, ઉખેડ્યો, વાગ્યો, અને એક ચીઝવારી પાડી તે બેહોસ તુટી પડી. મી. કલેગે હવે તેનો વારો આવતાં તે તાર અતી ગભરાતમાં

ઉંચડી વાંચ્યો, ને તેણે જોયું કે તેનું બહાણું બાળક મરીજ ગએલું હતું !! તારમાં નીચે પ્રમાણે હતું—“આજે સાંજે ચાર્લી પછવાડેની ઉંચી ટેકડીપર આપા સાથે ફરતો હતો તેટલાં નજર ચુકાવી છુટા પડી ગયો, અને પછી નીચે ખાલીમાં ગબડી પડેલો જણાયો છે. અમો તાર કરવાજ દોડાદોડીમાં હતા તેટલાં તમારો તાર આવ્યો.”

અરે, પહોરોણાઓ અને મી. અને મીસીસ કલેગ વચ્ચે જે ગભરાત વગેરે બરપા થયું, અને તેઓ “સીલવર બીચ” બંધ કરી રડતા ગમગીનીથી પોતપોતાને મકાને નીકળી ગયાં તે સધળું આપણે મુકી જઇ આગલ ચાલીશું

નાહના ચાર્લીના મરણને ધણા દિવસ થયા છે. મીસીસ કલેગ તે બાળકપ્રેતાના મરણ પછી ખહીથી વધારે જલ્દી ખવાતી ચાલી ને કદી દસતી જણાઇ નહીં તેની વિશ્વાસુ દાયાએ તેને સમજાવ્યું હતું કે ચાર્લી ઝૂલ એકઠા કરતો આપાના હાથમાથી આગલ નીકળી ગયો, ને તેણીએ જોયું કે તેજ દપે તે મોહત વચ્ચેથી તેને (પોતાની માતાને) નજરે પડવા આવ્યો હતો !!

કલેગ-સ—મી. કલેગનો ભત્રીજો હતો કલેગફોર્ટ ખાતેજ રહેતો હતો, અને મીસીસ કલેગ પોતાના ભરથારના ગમે એવા સમજવા છતાં તેના તરફનો પોતાનો અભાવ પોતે દીલમાં સમાવી શકતી નહીં “કોણ જાણે શું થયું છે તે મને એ માણસના મોહતાગમ જોવાજ ગમતું નથી,” તે પોતાના ખાવ દને ગમગીનીથી હ મેશ એકનોએક

જવાબ આપતી; હુ એ તમારા ભત્રીજાને ધીકારું છું !”

* * *

“તમે મીસીસ કલેગ છો, બાપ ?” મીસીસ કલેગ એક સાંજે બાગમાં એકલી ગમગીન બેઠેલી હતી તેની આગલ જઇ એક ગરીબ નાહતી છોકરીએ અચ્ચુચ સવાલ કીધો.

“હા, મહારાં બચ્ચા ! કેમ વાર ?”

“મારી માતાએ આ ચીટ્ટી તમેનેજ હાથોહાથ આપવા કહેલી છે”

મીસીસ કલેગે તે ચીટ્ટી ધુજતા હાથે ઉપેડી, લીધી અને વાચી તેમાં નીચે મુજબ હતું —

“તમારો ચાર્લી કેમ મુવો તે જો તમારે જાણવું હોય તો હયાના ગરીબ લોકોની ચાલીવાલા મકાનના ૧૩ મા નજરવાળા ઓરડામાં આજ રાત્રે દસ વાગે આવવું. ને આગમજથી એ વિશે કોઇને કાંઈ કહેવું નહીં.”

“આ તારી માતાએ લખ્યું, બેટી ?”

“હા બાપજી”

“તારી માતા હયાનીજ કોઇ રહેવા-સણ છે ?”

“નહીજ, અમો તો દેવાનશાયરથી અમારી માસીને ઘર અતરે થોડુંક થયું પરોણા તરીકે આવેલા છીએ”

મીસીસ કલેગે તેણીને ધણુક નાણુ આપી વીદાય કરી અને જાગ્યામાં પોને જરૂર રાત્રે આવવા જણાવ્યું

તે પછી રાત્રે દસ વાગે તે ચોક્કસ નજર વાલા ઓરડાનું એક નરમ હાથે બારણું

થોકાયુ, જે એક ડોસીએ ઉઘાડ્યુ. તે મીસીસ કલેગને જોઈને ધણી નમનતાઈથી વાકી વળી નમી. “તમે મારાપર પેલી ચીઢી મોકળા ?” મીસીસ કલેગે તુરત તેણીને સવાલ કર્યો,

“નહીજ, મારી બેઢને: તે દેવનશાયરથી આવી છે, તે ધણુંની અહીં માદી પડેલી છે; ને આજે જરા હોરપાર થતાજ તમોને અત્રે તેડવાની બોહોસ કરી મેં કહ્યુ કે મોટા માણસોને તરફી આપીને આપણા ગરીબ ઘરમાં—”

“તેની કાઠ ચીંતા નહી,” મીસીસ કલેગે ધીરજ આપી, “મને તેણીની આગલ એક-દમ લાગ જાઓ.”

તે જુદાયાએ એ સાલળા મીસીસ કલેગને એક બીજી બાળુનુ બારણુ ઉઘાડી આપ્યુ, ને મીસીસ કલેગ એક કંગલ સરખા ઓરડામાં અદર ગઈ ત્યાં ટેબલપર એક દીવો ધીમી આંચે બલતો હતો, અને એક કંગલ ખાટલીમાં તે બીમાર અબળા પડેલી હતી મીમીસ કલેગ તેણીના બીજાણાની અડોઅડ ગઈ, અને પાસેજ એક ખુરસી ખેંચી તે ઉપર બેઠી

“આમ, તારે મને શું કહેવુ છે ?” બેઠા પછી તેણીએ પુછ્યુ

“હુ દલગીરછુ,” તે બીમાર અબળાએ જવાબ દીધો, “કે મારે જે કહેવુ છે તે હુ આથી જલ્દી તમને કહી શકી નહી તેજ દિવસથી મને તાવ ચઢી આવી, તેની બેલાંતીમાંથી હુ આજેજ હોશીઆર થઈ.

૧૦ મી આગસ્ટનો દિવસ તો તમને યાદ છે ?”

“યાદ છે !” મીસીસ કલેગ પોતાનાં અતી પ્યારા બચ્ચાંના મોહોતના દિવસની યાદ થતા એક ગમખાર હાથ મારી બોલી

“ત્યારે એ દિવસે રહાજે હુ તમારાં ઘરની પછવાડેની પેલી ખાહીવાલી ટેકડીપર એકલી ફરતી હતી, તેટલાં મેં પગલા સાલળ્યા હુ એક ઝાડને આંચે બાળુ થઈ ગઈ તો પેલો તમારો સગો કલેરન્સ તમારા ચાર્લિને પાખડી વલગાડી ચલાવતો ને વાત કરાવતો લાગ્યો તેણે મને જોઈ નહી, પણ તેઓને મેં જોયા કીધા કલેરન્સ તેને વાત કરાવતો ખાહીની છેક અડોઅડ લેઈ ગયો, ને પછી દ્વાથ માથી પકડી ઉઘે ઉપાડી તે ખુની ચડાલે પથ્થર જેવા સખ્ત દીલથી તે પુલ બચ્ચાને ખાહીમાં નાખ્યુ અને તે છેક હેંઠાણમાં ગયુ કે નહી તે જમીનપર વાકો વલી જેવા લાગ્યો એમ કરતા તેના ગળવામાંથી એક સોનાનો બાકસ પડી ગયો તેની તેને ખબર રહી નહી, ને જ્યારે તે બચ્ચાને છેક હેંઠાણમાં ગમડી મુવેલુ જોયુ ત્યારે તે કરપીણ પોતે મુછમાં હસતો ને ખુમાંથી કાઠક બબડનો ત્યાથી ચાલી ગયો. માઝ તનબદન ધુજવા લાગ્યુ, અને મને કશુ સુજ્યુ નહી. હુ તે ચડાલની પુઠે પડી તેને પકડવા માગતી હતી, પણ તે કાઠ બન્યુ નહી તે ખુની મનેથી તેમજ ખાહીમાં ગળાવી નાંખશે એ ભયકાર વિચારે હું જ્યાં ઉભી હતી ત્યાથી ખસી શકી નહી”

“ક્યા છે તે સોનાનો બાકસ ?” મીસીસ કલેગ ખુનખાર આંખોએ ને ધણુ ધારા ખોખરા સારે ઉરકેરાઈ આવી પુછ્યુ

તે માંદી અળળાએ કુજતા હાથે પોતાનાં બીજાંજી તલેથી તે કાઢી આપ્યો. જે મીસીસ કલેમ દીવા આગમ્ય ગ્રંથ, અને તુરત તે તેણે કલેરન્સના તરીકે પીઠાણી કાઢ્યો. તે ઉપર કલેરન્સનું નામ પણ હતું ! મીસીસ કલેમે તે પોતાનાં બદનમા છુપાવ્યો, ને કાંઈ અજબ જેવી મન શાંતની પણ ગમખાર સમાધાનીમાં પાછી જઈ ખુરસી પર બેઠી.

“હું તે દહાડેથી ઘરે આરતાજ ધાસ્તીની સખખત તારે બીમાર પડી,” મીસીસ કલેમના બેસવા પછી તે અળળાએ પાછું ચલાવ્યું, “ને મારી બેહેન કહે છે કે હું જરા જરામાંજ બચી ગઈ છું. મારી કશી આસાજ ન હતી. તે બચકાર દેખાવ મારી નજર આગલથી ખસતોજ નથી ! ને તે ખુબસુરત બચ્ચાંની છેલ્લી ચીન્મારી હતી મારા કાનમા વાગ્યા કરે છે.”

મીસીસ કલેમે કાને હાથ દીધા તે વધુ સાંભળી શકી નહીં વધુ વાર ત્યાં બેસી પણ શકી નહીં હવે તેના આગમા પણ તાપ ભરાઈ આવી. તે ત્યાંથી એકદમ ઉઠી અને ટેબલપર એક નાણાથી ચીકાર ભરેલી કાંઠલી મેલી તે બીમાર અળળાનું ડચકારી ગુગલાતા સાદે બારે એહેસાન માની બાહેર નીકળી પોતાને ઘર ગઈ.

તેણીએ તુરત પોતાના ડાકટર બેનને બોલાવ્યા મગાવી તે બધી બીમાર અળળાની માવજત સાડે પોતાને ખરચે મોકળી આપ્યો, અને પછી પોતાના ભરથારને આ સધળી દુખભરી હકીકત કહેવા બેઠી, કે જે પોતાને જે ભત્રીજામાં આવેા વીશ્વાસ અને તેને જેનાપર આવેા પ્યાર તેનાપર મેલાયેલો આ

માદ કરપીણ અપરાધ પેલેલાં તો માની પણ શક્યો નહીં ! અંતે મજબુત પુરાવાથી તેની ખાત્રી થઈ, અને ત્યારે તેણે કુખની એક હાથ મારી

બીજી સહવારે કલેરન્સ એક ખુની તરીકે બંદીખાનામા પડેલો હતો, ને તેજ સાંઠાંજે તેજ બંદીખાનામાં તે મુએલો મલી આવ્યો. તેની તપાસ થાય તેટલાં બી તે જીવી શક્યો નહીં દીલના ડખ ને જગની નામોથી સામે તે ટકી શક્યો નહીં, ને તેણે એક ચીડી લખી પોતાનું પાપ કયુલી પોતાની પાપી જીવગીનો આપધાનનાં નામોશીભરેલા નવા પાપે છેડા આપ્યો હતો એક કરણીની ફેજ હતી તેણે પોતાની છેલ્લી ચીડીમા જણાવ્યું હતું કે “ચાર્લીના જન્મથી કલેમકોર્ટના મારા વારસાપરનો હક ખોટો થયો તેથી હું નેનો કોટો કાઢવાનો રસ્તો સોધ્યાજ કરતો હતો, તેટલા તક મલવે હું “સીલવર બીચ” મા જે રાત્રે આવ્યો તેજ સાદજે ભરતો છુપાતો “કલેમકોર્ટ” ખાતે પેહલા ગયો, ને ચાર્લીને ટેકડીપર હાથમા કુલ લઈ એકલો રમતો જોયો.”

હવે લખાણ કરવાની અગત નથી “કલેમકોર્ટ” હવે વેરાન જેવો લાગે છે જુલ્યા હતી જીવે છે, પણ તેણે જેટલા વરસ કાઢ્યા તેટલા દહાડા નહીં કાઢે એવીજ રીતે જીવે છે, અને તેનો ગમખાર ભરથાર તેનાપર ગુજરેલા ગજબથી ચીતાતુર હાલે પોતાની મરવા સુતેલી ઓરતના બીજાજી પાસ કાલજથી હમશે બેસી રહે છે !

જગ્યાની તગાસને લીધે “મુર્તીની આખનો હીરો” નામની ચાલુ વાતાં આ વખતે આવશે નહીં અં. ટોંગ-સોંગ

The Kalkadevi Shorthaud & Typewriting Institution.

ESTABLISHED 1898.

More than 5000 Students joined upto date

EFFECTIVE COACHING EXCELLENT RESULTS

The only Successful and therefore the Best.

Special arrangements for LADIES

Subjects Taught :-

Shorthand, Typewriting, Book-keeping and Accountancy.

And all Commercial Subjects

Students prepared for the Recognized

London Examinations.

Testimonials from M P &c &c

Particulars & the Highest Bonafide press & other Opinions from,

GOPALDAS LALDAS

MANAGING PROPRIETOR

Opposite Bhangwadi, Kalkadevi Road,—BOMBAY.

લીફ્ટ ચાલુ છે.

તારાપોર ભેદવાર રુડયો

અમારાં ઘરાકોને ખાસ—

ખજર અત્રેથી આપવામાં આવે છે કે અમારો જીનો રુડયો જે અમુને
ધણો નાનો પડતો હતો તે અસલ જગાપરથી બદલીને તદ્દન નવીજ—
અમારે માટે સબલી સામગ્રી સાથેનો અધિકો રુડયો કે જે કાલખાદેવીના
નાકે ખાખમ સોમાયતીરાળા મકાનમાં લખ ગયા છે ત્યાં પધારવા ભેદ-
રખાની કરવીજ જે કાખ ઓશીસરોને કે ખીજ કામદાર વર્ગને દીવસનાં પુરસદ
નહી મલતી હોય તેઓ માટે રાત્રે પથ ફેટો લેવાના યત્રો અમારી પાશે
મોજુદ છે જે માટેનો વખત નક્કી કરવા ત્યાજ અમારી ઓશીસમા બદાયસ્ત
કરી શકાશે

જાંહગીર એસ. તારાપોરવાળા બી. એ.

ભેડવાર એન્ડ તારાપોરવાળા રુડયો

ખાખમલ સોસાઈટી બીલડીંગ્સ ધોખીતજાવ જ કસન મુખ્ય

ટેલીગ્રાફીક એડ્રેસ “ મેનેલીકાઝ. ”

એમ. એમ. કોપટીની કું.

આરસ તથા ટાઇફસના વેપારી તથા કત્રાકટરો જમીન દીરાણ અને ફરનીયરન બરના સફેદ તથા ફેન્સી લાદીઓ (ટાઇફસ) મારસેલ્સની રંગીન તથા લાલ લાદીઓ માર્ગરોલી નળીઆ, આરસના સફેદ તથા કાળી લાદીઓ તથા પાટીઆ ટેબલને માટે આરસના ચોકઠાં પોટેલેન્ડસીમેન્ટ શાહબાદી લાદી બરોડન મોઝેક ટાઇફસ વગેરે જથા બધ તથા છુટક હમારે ત્યાંથી કીફાયન ભાવે મલશે આરસ ઉપર કોતરકામ કીફાયન ભાવે કરી આપવામાં આવશે.

એમ. એમ. કોપટીની કું.

૪૮ કસ્ટમ હાઉસ રોડ મુંબઈ.

નાગપુરના એજન્ટ.

મી. તૈયબઅલી બરૂદીન બસરાય.

૬૦ અદીતવારી બગર—નાગપુર.

તમોએ આએ નામ જોયું કે ?

દુન્યા હેર ઓઇલ.

અમારો જીનો અનુભવ મળી દેખરેખ સાથે જમાનાને અનુસરવું બનાવેલું છે

અડધા આનાનો રટાંપ
મોકલી સેમ્પલ ફી
મ ગાવી ત્રાયલ
કરો

દુન્યા હેર ઓઇલ મધુર
અને સુવાસીક ખુશ-
બોદાર લોકપ્રિય
થઈ પડેલું છે

તમારા ગામમા દરેક ખોરાકના
વાલાને ત્યાંથી મલસે. ન
મલે તો નીચલે ઠેકાણે-
થી મ ગાવી લેવું

દુન્યા હેર ઓઇલ ખરી
જતા બાલને અટકાવી
માથાને ઠડક
પોચાડે છે

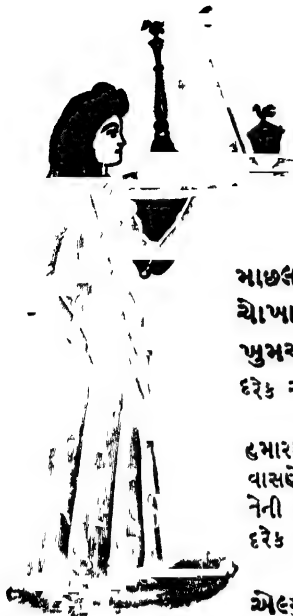
દુન્યા હેર ઓઇલ ચાલુ
વપરાસથી આવતી નર
માસ અને ચલકાટ લાવે
છે માટે જરૂર ત્રાય કરો

દુન્યા હેર ઓઇલ
સ્ત્રીઓના ડરેસ સાથની
કાં તીમાં ફસ થણો
વધાગે કરે છે.

કીમત બાટલી ૧ ના બાર આના પોષ્ટ ખરમ ચાર આના જુદા

એકલા બનાવનાર—

એ. ઇ. પાટનવાલા. ભાણપાલા લેન મુંબઈ નં. ૩

લગનની સેસ

જુઓ આ બાકનો હાથ કેવો
શાલી રહ્યો છે?

લગનસરાને લગતી જરૂરમન સીલવરની તેમજ
રૂપાની દરેક ચીજો જેવી કે ગોસાગાશ, પીગાણી
માછલી, પાનસોપારી, ખારક બદામ, બતાસા, નારીયેલ
ચોખા, ફુલ, તોરા, નીખીયા, પાનખીડાં ત્રે, ખુમચી
ખુમચા, કલસીઆ, તામડી, હાંડા, ચણુલા પડા વગેરે
દરેક ચીજો, હમારી વીસ વરસની જુની અને બજારી દુકાન ઉપર
૧૫૫૨ મળશે

હમારા પહેલા ન અરના જરૂરમન સીલવરના
વાસણો હમેશા ચાંદી જેવાં સફેદ રહે છે
નેની હમે એરડી આપીએ છીએ
દરેક વાસણ ઉપર અમારો છાપ જોવાનો
મહેરબાની કરશે

SPECIALLY MADE
FOR N.M. SHROFF & CO.

એલ્યુમીનયમ તથા ચાંદી કામના વેપારીઓ

નવરોજ શરાફની કું

૨૫૮, ૩૬૦ બજારગેટ

ભીટને નાક, કોટ મુબઈ,

આહરગામના ઓરડેરા ધણી સંભાળથી રવાના કરવામા આવે છે

તદન ચોખ્ખું માથેરાનનું

મધ.

કોઈ પણ જાતની ભેળમેળ વગરનું હોવા
થી દવાને માટે સઉથી સરસ છે
હિંદુસ્તાનના કોઈ પણ ભાગમા ઘેર
બેઠા પહોંચતુ

રતલ ૧ નો રૂ. ૧

ગોવીંદજી વસનજી.

કોઠારદાર—મુબઈ

ટયુશન કલાસ.

નવ વરસનાં જુના અને બજારીતા

અ. મા. બલસારા.

એલ્યુમેટ, અંડર એલ્યુમેટ—
અનુભવી શીક્ષકો છોકરા છોક-
રીઓને કે ખ થી મેટ્રીક સુધી
અને બાનુ'ઓ માટે અંગ્રેજી કલાસો
ટેકાલુ—કોટ કાવશજી પટેલ ભીટ
અને

ચીરાબજાર મુબઈ.

પુનખાર ભોંયરં!

અને

તેના ચાર કમનસીબ ભોગ!!

(મ્હોમેદન સ સારની એક ત્રેલ્હી.)

કુંડી વારતા.

લખનાર—' મશરેક. '

પ્રકરણ ૧ હું.

આંધળો ખાર.

મહારી આ ત્રેલ્હક વાતની સફે મોગલ શાહનશાહ અકબરનાં ઝમાનામા ખુલે છે, જેની કમનસીબી આજેખી માણસનું જીવર તે બનાવની દુખી યાદથી આઝોરદે કયાં વગર રહે નહીં.

અકબરની દરબારનો એક માનીનો ગ્યાસુદીન જે પોતાની એક બેટી, એક બેટા અને વહુ સાથે સુખમાં દહાડા કાઢતો હતો—તેના અશરફને શાહનશાહ અકબરે લકનૌ ખાતેની શૈજના અકસર તરીકે નેમ્યો અને અશરફને તુરતજ દીલ્હીથી લકનૌ જઇ રહેવાને શાહી હુકમ થયો. આ હુકમ મુજબ અશરફ પોતાની ધણીઆણી ગુલીસ્તાનને લઇ જઇને લકનૌ રહ્યો.

અશરફ અને ગુલીસ્તાન લકનૌ જઇ રહ્યા, મગર ખાન ગ્યાસુદીનને તો દરબારી કામ હોવાથી પોતાની બેટી માહાતાબ સાથે દીલ્હી માજ રહેવું પડ્યું.

લકનૌનું અશરફનું મકાન એક બહુજ જૂના વખતનું મોટું જખરદસ્ત મકાન હતું જેમાં એક છુપું ભોંયરં હતું—આ ભોંયરની હવા આવજવ વારતે બે બારીઓ હતી. મગર વરસોયા તે વપરાસમાં નહીં હોવાથી એમની એમ બધ રહેલી હતી અને તેથી ભોંયરામાં ઘેરાયલી ઝહેરી હવાએ જગ્યા લીધી હતી. અશરફ પોતાની પુરસદે આ ભોંયરાં તરફ જતો હતો અને ગુલીસ્તાન તેને મહીને બે મહીને નોકરો પાસે ખોલાવી તેની બારીઓ ખુલ્લી મુકાવી સારી હવા અદર લઇ ઝાડી છુડી સાફ રખાવતી હતી—તે ભોંયરં તે ધણી ધણીયાણી પોતાના કંઇખી વપરાસમાં બેતા તો નહીં હતા, મગર તે જખરદસ્ત મોટા મકાનને જખારેખી ગુલીસ્તાન સાફ કરાવતી ત્યારે ભોંયરંનીખી ચોખી હવા અદર લઇને સાફ સફાજ રાખવામાં આવતું, અને પછી બારી બધ કરી દેવામાં આવતી

વખત વહ્યો ગયો, અને વરસો પસાર થઇ ગયાં.

એક દીવસે છુડા ખાન ગ્યાસુદીનનું કાગળ અશરફ પર આવ્યું. જેમાં ગ્યાસુદીને રડી

રહીને લખ્યું હતું જે માહાતાય દરબારના એક કમીના નોકર નામે ગુલામ સરી ઉપર આક્ષેપ પડી હતી અને માહાતાય બસ સરીને જ પરણવાની ઝીદ લઇ બેઠી હતી.

આ કાગળ અશરફે બહુજ દીલગીરી સાથે વાંચ્યું અને કોઇખી રવેશે એ માહાતાયને તે નીચ દલકા નોકર સાથે નહીં પરણવા દેવાનો વીચાર કર્યો—તેણે તે કાગળ ગુલીસ્તાનને બતાવ્યો અને ગુલીસ્તાનખી વાંચી દીલગીર થઇ.

આપ સાથે પત્ર વહેવાર ચલાવતા અશરફને થોડા ફાહાડા થયા નહીં તેટલા તો એક દીવસે દરબાર તરફથી અશરફપર કાગળ આવ્યો કે તેનો ખુધ્ધો પીના ખાન ગ્યાસુદીન મરણ પામ્યો હતો.

હવે અશરફે દીલ્લી જવાનો વખત જોયો અને જોડે ગુલીસ્તાન તેની સાથે જવા માંગતી હતી તોખી તેને લાંધા વગર અશરફ દીલ્લી જવા નીકળ્યો.

“પ્યારી ગુલીસ્તાન, પીદરની કાંયા વીગેરેનો અંદોઅરત કરી હું જહેન માહાતાયને લઇને પંદર દીવસની અંદર અહાં પાછો આવીશ મુસાફરીની હેજગારી તુ ના માથે લે, પંદર દીવસની અંદર તો હું ત્હારી પાસે પાછો હાજર થઇશ ”

અને તેણે ગુલીસ્તાનના ગુલાખી ગાલ ઉપર ચુમી કઇ પેતાના તેજ થોડા પર સવાર થઇ દીલ્લી તરફ કૂચ કીધી

પંદર દહાડા પસાર થઇ ગયા, અને સોળમા દીવસની રહાજે માહાતાયને લઇને અશરફ લકનૌના પોતાના ઘર તરફ આવ્યો.—માહાતાય એક ખની માહાતાયજ હતી, તેની ખુબમરતી ઘણીજ ઉમદા પ્રકારની હતી અને

તેનો સોહામણો ચેહેરો જોઇને આદમી તેના તરફ ખેચાઇ જાય તેવું હતું.

માહાતાય પોતાની લામી મુલીસનાન સાથે ઠર પડી અને લકનૌમાં હવે જીદગી ગુજારવા લાગી, મગર તે પોતાના સરીને હરદમ ને હરપલ યાદ કરતી ઠડી સાંસ બરતી રહી

ગુલીસ્તાન પોતાની નસ્યુદનો આ જતનો આધળો પ્યાર જોઇ દીલગીરી તેમજ દીલ-સોઝીના બેલથી વીચારવત થઇ જતી.

મકરણુ ૨ જી.

સફી.

લકનૌમા માહાતાયને આવ્યા પછીના—ચોથા દીવસની રહાજના જ્યારે અશરફ ખહાર ગયલો હતો અને રાતના મોડે મુધી ખહાર કામેજ રેહનાર હતો તે રહાજના ગુલીસ્તાન અને માહાતાય બારી આગલ ગુફતેગો કરવા બેઠી

“જહેન માહાતાય” ગુલીસ્તાને કહ્યુ “કાય વુ ત્હારા દીલને મુખી ને ખુશી રાખતી નથી, ને હરહમેસ હાલનીસાસા કરે છે ?”

“અફસોસ !” એક ઠડી સાસ મારતા માહાતાય બોલી ‘મ્હાર દીલ લુટાઇ ગીયુ જ, અફસોસ હું સરી વગર અરધી થતી જાઉં જ, એ સરી ! આસુની એક ધારા વહી ગઇ

“જહેન, સરી એક દરબારી ગુલામ છે—અને એવા દલકાં તોખમના એક ગુલામ—”

“નહી—નહી”, એ ખફ છે કે સરી એક ગુલામ છે, મગર તે દલકાં તોખમનો તે

નથીજ. ઓ મહને તો મહારો સરી એક ઉચ તોખમનો ગચર હાગેજ. ઓ સરી !” ને પાછી તે રડી.

“મગર, આખર તોખી તે એક ગુલામ છેની ?” ગુલીસ્તાને કહયુ

“તે ગુલામ છે, પણ તહમે મહારી આખ લખને જુઓ કે તે આખે તહમુને સરી કેવો હાગેજ ? ઓ સરી !” અને પાછો એક થડો નીસાસો તે ગોરી નાજુક છાતીમાંથી નીકળ્યો !

તેટલામાં બહાર ઉભેલા એક જુવાન શખ્સને માહતાબે ચીસ પાડી જતા તેણે જુમ પાડી ‘ઓ, તેજ !”

ગુલીસ્તાને માહતાબને તડી કરતા બહાર જોયુ તો એક ખુબસુરત જુવાન મરદ અદમ્યથી ધર તરફ જોતો હતો. માહતાબની નજર પાછી પડતા તેણે સલામ કરીને હોથ પર હાથ ચુમી ને, હાથ છાતીપર મુક્યો.

“તેજ છે ! મહારો સરી !” માહતાબ ગુલીસ્તાનનો હાથ પકડતા બોલી ‘એજ મહારો સરી છે.”

ગુલીસ્તાનથી માહતાબનુ આવુ દીલ તે જુવાન તરફ જોઈ કંઈ પીગલી ગઈ, અને માહતાબના નીસાસાથી તેનીથી છાતીમાંથી એક સાસ નીકળવા સાથે આખમાંથી પાણી ટપકયુ !

એકએક માહતાબ ચૂંચે પડી, તેણે ગુલીસ્તાનનો હાથ પોતાના બેઉ હાથોમાં પકડી લીધો તેને પોતાની રડતી આંખોમાં દાખી દીધો, અને ગુલીસ્તાનના માથાપર માથું મુકી દીધુ.

“મહારી બહાલી લાભી” તે રડનાં ગલગલા

સાદે બોલી “તું મહારીપર દયા કર, મહારી હાલતપર દયા કર, ઓ રહેમદીલ ગુલીસ્તાન, તહારી નજુકપર મેહરબાની કર એક થોડો વખત મહને મહારા બહાલા સરીને મલવા દે, જરા મહારી સાથે વાત કરવા દેએ મહને નર્સી મલવા દેશે તો મહાર જીગર ચીરઈ જશે—મહાર દીલ ફાટી જશે ઓ દયા—જરાક દયા કર”

અને પાછુ તે માથુ ગુલીસ્તાનના પગપર મુકાયુ !

“એ એક પ્રાણજ જોખમ ભરેલુ પગલુ છે બહેન માહતાબ” ગુલીસ્તાને તેને ઉઠાડતાં કહયુ.

“નહીં, જાંહાંસુધી મહારી ઇજાને તું ખુશી નહીં કરશે તાંહાંસુધી આએ માથુ તહારા કદમપરથી નહીં ઉંચકાશે—ઓ ગુલીસ્તાન. મહારાપર દયા કર”

ત્યારે તહારી મરજી મુજબ થવા દે” ગુલીસ્તાને કહ્યું

માહતાબને આ સાંભલીને જાણે જીવ આવ્યો, તે એક કુદકો મારીને ઉઠી, ગુલીસ્તાનને ગભે વલગી પડી, બીજી પલે છુટી પડી જઈને તેણે સરીને ઇસારત કીધી.

સરી ધરમા આવ્યો !

તે બે બહાલાઓના મેલાપનુ વરણન કરવુ નકામું છે. ઓ તે બેઉ એકમેકને જોતાને વાર વલગી પડ્યાં, ગાંઠોપર ચુમીઓ લીધી ને હોથની સાથે હોથ દાખી દઈને જાણે એકમેકની સાથે વલગી ગયાં ! નીસાસા—આંસુ—આશા—દીલાસા અને મહોબતનું ઓ તે “સુખનુ દૂખ”—તેણે તે બેઉને હરખમાં આંસુથી રગવ્યાં ને હસાવ્યાં !

તે મહાબતની મીઠી મેળમાં અરધા કલાક પસાર થઈ ગયો-ઝઝકલું થવા આવ્યું, દીવા બતીનો વખત થયો-અને તેવામાં એકાએક પાસેના ઓરડામાંથી ગુલીસ્તાનની ધીમી ધીમી ચીસનો સાદ આવ્યો. તે બે બદલાંઓ પોતાની બગલગીરીમાંથી ચોંક્યા, ને તેઓએ જોયું તે રાથેડી પગલા સાંભળ્યા-અશરફ જે રાતના મોડેથી આવનાર હતો તે હમનાંજ આવી લાગ્યો હતો, અને ઉપર આવતો હતો.

અરધી મીનીટમાં તો બધાં ફસી જને, મગર ગુલીસ્તાનનાં બેળામાં એકદમ એક વીચાર આવ્યો અને તે માહાતાય આગલ ધસી જઈ બોલી “ બહેન, તુ તારા બાઇને વાતમાં રોકજે, હું સરીને આ ધમ્માના બોયરામાં છુપાવી આઉં છું ”

ગુલીસ્તાનની પાછળ પાછળ સરી ચાલ્યો, તેઓ તે ઓરડામાંથી બીજા ઓરડામાં ગયાં કે અશરફ દાખલ થયો અને એક ખુરશીમાં બેસી જઈ બહેન પાસે પાછી માંગી પીધું-અને માહાતાય તેની પાસે બેસી ગુફતેગો કરવા લાગ્યા.

ગુલીસ્તાન સરીને લઇને તે બોયરા તરફ ચાલી તેણે બોયરાનું લોખંડી બારણું ખોલ્યું, સરીને અદર ધકેલી દીધો અને બોલી બાઇ સરી, ફકટ થોડાજ કલાક, ધીરજ ધરજે, હું કાઢી રવેશી અરધી રાતના તો આવીને પુને અહીંથી નહસાડી દેવસ ’

અને તેટલું કહી ગભરાટ-ધાસ્તી અને પોતાની ગેરહાઝરી વધારે વખત અશરફથી નહો રહે તેની કાલજની બીલીક સાથે ઝડપથી ગુલીસ્તાને તે બોયરાનો લોખંડી દર-

વાઝો બંધ કરીને ને તેને તાલું માર્યું અને ઉપર ઝડપથી દોડી મઢ.

અફસોસ !

તેણે ગભરાતમાં બપ્પુબી નહીં કે તે અંધારાં ભોંયરાની પેશી બે બારીઓ તો છેલ્લે બંધ કરવામાં આવેલી એમની એમ બંધજ રહીગયલી હતી !

મકરણુ ૩ ભું.

ચાર ભોગ !

માહાતાયના આવ્યાની ચાર દીવશની મુદતમાં માહાતાયને તે ધરમાનાં છુપા ભોંયરાંની વાતની ખબર પડી નહીં હતી અને ગુલીસ્તાન સરીને ધરના કયા ભાગના ભોંયરામાં લઇ મઢ હતી તેથી તે અંગણ હતી.

ગુલીસ્તાને આવતાને વાર માહાતાયને છુપી ધશારતથી એવું જાણવા દીધું કે સરીને છુપાવ્યો, મગર તે બેઠેને પુરી વાત કરવાનો મઉકો મલ્યો નહીં—જમવાનું થયું, ને પછી અશરફના હુકમથી સર્વે આરામ કરવા પોતપોતાને બીજાને ગયા. બીજાને જવા અગાઉ જે જરા વાત ગુલીસ્તાને અને માહાતાયે કરી લીધી હતી તે એ હતી કે સરી તે બોયરામાં સલામત હતો અને અરધી રાતનાજ જે બની શકે તો છુપેથી જઇને સરીને નહસાડવાનો હતો.

સહ પોતપોતાને બીજાને તો ગયા, મગર ગુલીસ્તાનને ઉધ નહીં આવી ને માહાતાય બીજાનામાં ચટપટ કરવા લાગી થોડે વખતે અશરફ તો ખાખમાં પડીને ધોરવા લાગ્યો.

પોતાનો ધણી ઉધતો હતો તે તકનો લાલ લાલ ગુલીસ્તાન ખીજાનાપરથી ઉઠી તેણે એક નાની બતી સલગાવી ને પેલા ભોંયરાં તરફ ચાલવા માંડ્યુ—તેણે ધણો વીચાર થયો કે પાસેના ઓરડામાંથી માહા-તાબને ઉઠાડીને સાથે લઈ જવી, પણ ગડબડ થતાં કદાચ અશરફ જગી ઉઠે તે ધારતીથી સરીને ભોયરામાંથી જેમ અને તેમ જલદીથી છોડવા તે ઝડપથી ભોયરા તરફ ગઈ.

કમનસીબે અશરફ જગી ઉઠ્યો !

જગી ઉઠતાંનેવાર તેણે જોયું તો ખીજાનામાં ગુલીસ્તાન નહીં હતી, તે ઉઠ્યો ને આભુઆભુ જોવા લાગ્યો તેટલાં દુર એક ઓરો જણાયો જે જતો હતો

“મોટી રાતનો વખત ! ને ભોયરામાંની તરફ કાચ ?” તે બડબડ્યો, ને તેણે—હથીયાર સાથેનો ઉતારેલો પોતાનો ફાટ પેહેરી લઈ હાથમાં બતી લઈ ગુલીસ્તાનની પાછલ તંને ચાલવા માંડ્યુ.

ગુલીસ્તાન ભોયરા આગલ આવી

તેને દીવો નીચે મુક્યો, અને હલવેથી તે ભોયરાના ઓરડાનો લોખડી દરવાજો ખોલવા માંડ્યો—અશરફ દીવાલને ઓથે સામી આભુએ છુપાઈને તેની હીલચાલ જોવા લાગ્યો તેના દીલમાં અત્યાર અગાઉનો ગુલીસ્તાનની નીતી માટે કંઈક વહેમ ગયો હતો, અને તે અગારથી સલગાવી મુકેલો જાણે તપીને ગરમ થઈ આવ્યો હતો.

ગુલીસ્તાને ભોયરાના ઓરડાનો દરવાજો ખોલ્યો કે તેજ વખતે તેના દમમાં કંઈ ખરાબ ઝહેરી હવાનો વાસ ગયો—તેને ફેર આવ્યા—તેનું માથું ફરવા લાગ્યું—અને

તેનાં હાથમાંની બતી ઝાખી થઈ ગઈ.

ઓરડામાં પણ મુકતાને વાર તેના પગને કંઈ ચીજ અથડી—તેથી ગુલીસ્તાને ઠોકર ખાધી અને તે પડી ગઈ પડતાં પડતાં તેણે જોયું તો સરી લાંબો છટ થઈને પડેલો હતો, તે પડી તે સરીના બદનની પાસેજ પડી અને તેજ વખતે તેનો હાથ સરીના હાથને લાગ્યો તો ઓ અફસોસ ! તે હાથ થડો ગાર હતો ! સરી મરણ પામ્યો હતો !

અફસોસ તે બધ ઓરડાની ઘેરાયલી હવામાં ખીચારો સરી ગુંગળાઈને મરણ-પામ્યો હતો !

સરીના શય આગળ પડેલી ગુલીસ્તાનની નજર હવે તેની સામે આવી ઉભેલા તેના ભરથાર અશરફ ઉપર પડી અને તેજ વખતે ધારતીથી ગુલીસ્તાને એક લાખી ચીસ પાડી

અશરફ ગુસ્સાથી દીવાનો થઈ ગયો તેણે પુરી ખાતરીથી માની લીધું કે ગુલીસ્તાને પોતાની ખરાબ ચાલ પકડાઈ આવવાથી ચીસ પાડી હતી અને તેથી અશરફ પોતાની ધણીઆણીની અનીતીમરી ચાલથી ગુસ્સાથી દીવાનો થઈ ગયો તે એકદમ આગળ ધસ્યો, તેણે ગુલીસ્તાનના માથાનો અમમોરો પકડી લીધો અને જોરથી ગુલીસ્તાનનું માથું તે ભોંયરાની—પથ્થરની દીવાલ સાથે અદ્રાધુ—તે નીર્દોષ ઓરડા ધબ દઈને ભોયરાપર પડી, તેના ગલા-માથી એક ધીમો ગુગલાતો સાદ નીકળ્યો, તેના ફાટેલા માથામાંથી લોહીની ચાર વહેવા લાગી તેની છાતીમાંથી એક ડચકું નીકળ્યું એક નીસાસો—ને સહજુ ખલાસ ! અશરફ તે પછી મુએલા પડેલા સરીની છાતીમાં—થેલાઝનુનથી ખજર મારી દીધું

ગુલીસ્તાનનો જન નીકળી ગયો !

મરી ચુકેલી ગુલીસ્તાનની ગભરાતની જે ચીસ નીકળી હતી તે જગતી રહેલી ધડક ધુળરામાં વખત કહાડતી માહાતાબને કાને પડી અને તે એકદમ આવાઝ તરફ દોડી ગઈ.

સામેથી દીવાનો બનેલો અશરફ મલ્યો.

“ શુ છે ભાઈ ? એ ચીસ હમણીં કમાથી આવીતી ? કાણે પાડી ? ” તેણે ગભરાતથી અશરફને યુછયું.

“ એ ચીસ ત્હારી બેવફા બામીની હતી, અફસોસ જેને હું નીતીમાન સમજતો હતો તે ધુળ નીકળી ” તે દુઃખથી બોલ્યો. આવ જો, તે પોતાના આશક સાથે પડલી છે ”

ધખરાયલી—અકરાયલી—ધુજતી—કાપતી માહાતાબ ચાલીને નહીં પણ તે જણે ધસડાઇને પોતાના ભાઈ સાથે ગઈ—અને ત્યાં તેણે શુ જોયું ?

સરીને ગુલીસ્તાનની લાશ પડેલી હતી !

“ જો—જો, આએ તે બેવફા ઓરત છે જે મારું દીવાલ સાથે અફલીને મે ફાડી નાખ્યું છે, ને આએ તેનો આશક છે જે એ બેવફાની વાટ જોતો આએ બોયરામાં સુતેલો હતો જેની છાતીમાં ખજર ચલાવી દઇ મે તેને મારી નાખેલો છે ”

“ કાણુ ? સરી મરી ગીઓ ? ” માહાતાબે ચીસ પાડી

“ સરી ! સરી ! ” અશરફે પોકાર કર્યો.

“ મ્હારો આશક, મ્હારો બહાલો, મ્હારો એકનો એક પુરો પ્યારો. ” તેણે રડીને ચીસ પાડતા કહ્યું એ ગુલીસ્તાન તો નીર્દોષ હતી.

“ ગુલીસ્તાન નીર્દોષ હતી ? તે કેમ ? અશરફે અજબપીથી જુમ પાડી

અહીં ટુંકમાં આગલી કહાણીનો બનાવ માહાતાબે અશરફને કહ્યો જે સાંભળીને તેના માથામાં કોઇએ લોખંડનો સલીઓ મારીએ હોય તેમ ગફિલ બની ગયો.

માહાતાબે તેજ વખતે અશરફનું ખજર તેના પટામાંથી ખેંચી કહાડી પોતાની છાતીમાં મારયું અને સરીના શબ પર તે તુટી પડી.

તે પેલા ખુનખાર ભોંયરાનો ત્રીજો ભોગ હતી

અશરફ પોતાની ખતાથી આવું જુરું પરિણામ આવેલું જોઇ ગભરાયો—અકલાયો—ગફિલ થઇ ગયો—હવે તો તે બસ મગજથી બેમગજ થઇ ગયો.

તેની આંખે અધારા આવી ગયા—તેણે તે ત્રણે લાશ તરફ એક નજર નાખી—તેની બહેન તો હજી મોતના તરફડીઆ મારતી હતી તેનાથી તે જોવાયું નહીં—તેણે ત્યાં પડેલું—ખજર ઉચ્ચલી લીધું—આધળાં દીવાના ઝનુનથી પોતાની છાતીમાં ચલાવી દીધું

તે ખુનની પ્યાસી બોયરાની જમીનનો આ ચોથો ભોગ હતો ! (સમાપ્ત.)

* આ પ્લોટ મી. “ મશરેફ ” ના પોતાના નવા લખાતા કથાની નાટકમાં તેવણે લખેલો છે મારે મહેરબાની કરીને કોઇએ તફાવવાની તસ્દી લેવી નહીં અ. ટોમ—સોંગ

ભાગલાનું ગુલશન ચોપાન્યું.

એક સરસ હાઇ ક્લાસ ચોપાન્યુ તમુને મેળવવું હોય તો ગુલશન જરૂર વાંચો કીમત બેટની ચોપડી સાથે વરસ દહાડે લવાજમ રૂ. ૩૫

લખો—મેનેજર ગુલશન

નવસારી.

ધીરજનું ધન

યાને

સખુરીનો બદલો.

(એક પારસી સંસારી દુ'કી વારતા.)

લખનાર—મિસ શીરીન.

“ દુનીયાની સર્વે માલમતામા મોહરદાર શ્રેષ્ઠ ગણાય છે જ્યારે એક ખરાબ ત્તો મનુષ્યની આખી જીવગી અકારી કરી મુકે છે ”

(*Jeremy Taylor*)

“ માઇ ગોડ ” રળી પાછી નીરા-
શીજ / અરે એ તો જીલમ કહેવાય, એમ
તે કયા સુધી ખમાય / આટલી સખત—
મહેનત છતાંપી પરિણામમા નિશફતા-
માવાય, બીજી કાઈજ નહી અલાગા
નસીય / તુ એટલુ બધુ ઘાટકા કાય
થાય ? ” રફડતો, ચટકતો, ગુસ્સાથી હાથ
પગ અફાળતો, જાગીર હીરા માગક એક
સહવારે ઉપર મુજબનુ ખખાળતો પોતા-
ની રોક બાનુના બેડ રમમા ધસારાબધ
જખત થયો.

‘ શુ છે, જાગીર એટલા બધા ચીર-
ડાવે.ય શુ કામ, વળી શુ છે ? ’ મહા-
મહેનતે જેમ તેમ સાક્ષાપર ઉડી બેસતા
તે દુખી મોહરદારે ઢાળણથી પુછયુ.

‘ શુ છે ? માણેક, એ મારા બદખ-
ખત નસીબતો બધા વાક છે મેહનત કરી.
તે લખેલી મારી વારતાઓ પેલા કમખખત
એડીટરે આજે પાછી મોકલીય એ લીલુ
હેનવદખનુ ચાંદર ખાલવાની મારી લીમત

ચાલતી નથી, તેથી સ્ટડી રમમા ટેબલ-
પર નાખી હુ તારી આગળ ધીરજના
સખુનોની કરીવાદ કરવા આયોચ, બોલ હવે મને
કહે હજી હુ શુ કર મને તો કાઈજ
સુઝતુ નથી ” અને હયા નાસીપાસ થય
લો તે દુખી ભરથાર સોફા નજીક ગૂંઠણ
મડ્યે ફસડાઇ પડ્યો.

પાતાના વહાલા ખાવ દતે મહાડે-
થી અવી નાખુશ ખખર સમજી તે અખ-
ળાએ એક છુપી હાય મારી, અને પછી
તુરત કાર્ન હોયજ નહી તેજ શાન્ત દેખા-
વ કરી તારથી ખખડતો પાતાનો નાજુક
હાથ તેના ખભા ઉપર મુકી બોલી,
“ કાઈ નહી, જાગુ. તમે દતગીર ના
થાઓ ધીરજ ધરો, એડીટરને એ વારતા-
ઓ કદાચ ગમી નહી હશે તેમા શુ થયુ ?
બીજી લખી મોકલો આટલી મહેનત કરોચ
કેની, તે એક વખત બીજી ત્રાય કરો.

‘ ધીરજ / ધીરજ કહાં સુધી રાખુ ?
માફી, તુ શુ જોતી નથી કે ધીરજ રાખ-

તાં રાખતાં તો હવે દમખી ઉપર આપોજી, ધીરજનીથી હદ હોય. જોની, આટલું વહીતર કરવા છતાંપણ ગરીબાઈ આપણે પીછો છોડી નથી તે ? મારે તો રહ્યું, પણ તુંને એવી કમાળ હાલતમાં રાખતાં મારે. જીવ બહુ બલેજ, તારો એવો કુખી હાલ હવે મારીશો જેવોતો નથી એવી ગરીબ સ્થિતિમાં મારીથી તારે માટે કાષ્ટજ થઈ શકતું નથી. અરે, તારી સેકનેસ—” તે એકદમ બોલતો અચકી ગયો, કેમકે તેણીને એકાએક ઠાંસાની એવી તો જળ્યરી ગુન્હા આવી કે તેના જોશથી હારી જઈ ગુંગળાતી છાતીએ તેણીએ તકયાપર માથું નાખી દીધું.

“માણેક,” બોલપરથી એકદમ ઉભો થઈ તેણીની નજીક પહોંચ્યાપર એસી માયાથી તેણીનું માથું પસવાતાં તેને પુછ્યું “માણેક, તુંને શું છે ડીઅર ? વધારે સીક દેખાય. તારો ઠાસોખી દહાડે દહાડે વધતોજ જાય. મધ રાતેખી મને સ્ટડી-રમમા આખીજ રાત તારો ઠાસવાનો સાદ સમજાયા કીધો મને કહેની, તુંને શું છે?”

“નહીરે જાગી, મને શું હોય ?” તેણી શીકક હસતા બોલી “મને મધજ નથી એ તો બે દહારાની જરા શરદીખી વધારે છે તેથી ઠાસાનું જોર વધુ. તમે જેજોની બે ચાર દહારામાં હું પાછી કેવી થોડા જેવી થાઉં તે.”

પણ એ તો બહુ મન સમજાવવાનું હતું, એમ તે સારી રીતે સમજતો હતો ઠાસાનું જોર દનપરદન વધુજ જતું હતું અને તે સાથે વળી તાપ પણ લાગત

આવતી હોવાથી તેણી છેક નજીક— અને શીકક થતી જતી હતી. પણ ગરીબ આપડો કરેમી શું ? ગરીબાઈના— પંખમાં ઘેરાયલાં આદમ માટે મુજે મ્હોડે એસી રહેવા સીવાય બીજો ઉપાયજ શું છે વાર ?

જાગીર, તમે સ્ટડી રમમા પાછા જાવ અને જોવ કે કંઈ વારતાઓ પાછી આવીય. કદાચ થોડી વારતા એડીટરે રાખી હશે, તમે જેવતો ખરા.” વાત ઉડાવવાની મતલબથી કાષ્ટખી રવેસે તેને સીક-રમમાથી બહાર મોકલાવવાના ધરાદાથી તેણીએ તેને સમજાવ્યો.

“નહી એ ચીકર ઉઘાડવાની મારી હી મત થતી નથી.” તેણે મજમપણે કહ્યું. “બધીજ વારતાઓ પાછી આવી હોશે એડીટર શું રાખતો—તો તેનું કપાળ હું તો હવે કટાણી ગીયે. ખુદા આપણી સાથે કાય એટલો બધો રહેયો હશે ? જ્યાં પૈસાની રેલછેત્ર હોય ત્યાં તે વધારે રેડેય— અને તર્ગ હોય ત્યાં કાષ્ટખી નહી, નસીબ મારા ! આ ખુદા જે મને પૈસા આપે, તો તું મારા બેમુલા માણેકને, આવી રીતની હાલતમાંથી છોડવું તારી સીકનેસને માટ કામ મોટા તખીનની સલાહ અને મદદ મેળવું મારો ખોરાક, કામેત્ર નર્સ અને બાજુ ફેરક જોતી નગવડો તારે માટે કર. પણ તે દહાડોજ કહા છે ? તેવા નશીબજ કહાથી લાવે ?” અને એમ બોલતાજ તે અભાગ્યા જવાને છોડી દીધું.

“વળી—વળી તમે એમ કીધું, વહાવા જાય ? તમે એમ ના કરો જોવ ખુદાને ખાતર નહો તો મારે ખાતર તમે હી મત રાખો ના હી મત કેમ થાઓ ? આપણે

ગરીબ થયા તો શું થયું ? પૈસા પૈસા શું કરાવ્યે ડીયરેસ્ટ ? પૈસા એ શું ચીજ છે ? એ તો હાથનો મેલ છે તે કોઇના રહ્યા નથી ને રહેવાનાં નથી તે રાશને રક કરનારો, રંકને રાય કરનારો, અને પ્રમાણીકને અપ્રમાણીક કરનારો છે. એ તો નસીબની વાત છે આપ દોરગી દુન્યામા ધીરજ ને સતોષ સીવાય માણસ જાતને માટે બીજી દોલત કાઢી છેજ નહીં ધીરજ એ મોટું ધન છે લોભ એ પાપનું મુળ છે મારે માટે તમે જરાબી શીકર ના કરો મને પૈસા જોઇતાજ નથી. તમે છેલ્લો એટલો મારે મન મોટી દોલત છે આપણી હાલની સ્થિતીજ મારે મનથી સતોષકારક છે તમે ફરી એકવાર ટરાપ કરો, ખુદા મેહરબાન થશે તો તમને ફતેહજ મળશે જાવ, વહાલા, જાઓ. ને જાવ કે વારતા કેમ પાછી આવીય, ” પ્યારથી પસવારી પ્યારના દીવાસાઈપી શબ્દો સંભળાવી, કાસી કરી મનાવી, પટાવી, તે—ભલી મોહરદાર નાહી મત બનેલા પોતાના વહાલા ભરથારને આશાવત જગરે સ્ટડી રૂમમાં પાછો મોકલવામા ફતેહ પામી

આહા ! સ્ત્રીધન તારી સચુરીને ! તું મરદના સુખ દુખની બાગ્યચુજ નહીં પણ તેનો મદદગાર શીરેસો પણ છે, એમ કોણના કહેવાની હીંમત કરશે ? એક સદગુણી, નેક, અને ભલી મોહરદાર, એ માણસને ઇશ્વરની છેલ્લામા છેલ્લી અને ઉત્તમમા ઉત્તમ બક્ષેસ છે. મરદના સુખ દુખની લગામ સ્ત્રીનાજ હાથમા છે નાજીક સદગુણો ધરાવતી, કામળ સ્ત્રી જાતી ઉપર માયા, દયા, મમતા, સુખ દુખની સેહેલાઇથી અક્ષર થાય છે. તેવી મરદોપગ થતી નથી, કારણ

મરદોના સદગુણો સખત સદગુણો છે સ્ત્રીનો દરજ્જો ઉંચો અને ચઢતાતો છે વહાલનો બદલો તેણી સદા વહાલથી વાળે છે. ગમે એવી આફત તથા દુખમા પણ તેણી ચીવટાઇથી વફાદારી સાથે મરદને વળગી રહે છે, કે જ્યારે એક મરદ બાજે વખત બેવફા અને બેદરકાર થવાને પણ ચુકતો નથી અફસોસ ! એવી મરદની જાત છે.

ડીઅર રીડર ! મારી આ વારતાથી સેહેજ વેગળા જવા માટે ટુકે મારી ચાહી આ વારતાના નાયક માટે એક ટુકે ખુલાશો, તારી જાણ માટે નીચે રજુ કરે છું

જગીર હીરા માણેક, પૈસાની રેલછેલમા, માતપીતાના વહાલ અને લાડમા ઉધરેલો એક જવાન હતો ગાડી, થોડા, — અને વાડી બગલા, નોકરનફર, એ સઘળાનો તે એક વેળા શેઠ ગણતો હતો, તે આગલા સુખી વખતમા માતપીતાનો એક પુરો અને લાડકવાયો; એ બેરો પૈસા ટકાનાજ સુખમા નહીં પણ પોતાની વહાલી મનપસદ પ્રીયાના સુખમા બેવડી મોજ મારતો હતો પણ અફસોસ ! કુદરતના કેહેરથી કોણ બચ્યું છે કે માલેતુજાર બાપનો એ એક પુરો બેટો પોતાના લગન પછી પોતાની વહાલી મોહરદાર સાથે દનીમુત ગુજરવા તે દુર દેશાવરોમા ફરવા ગીયો, જ્યાં થોડે થોડે વખતને અતરે તેને પોતાના વહાલાં માતપીતાના જુગર પામવાની દુખદાયક ખબરો મળવાથી તે થેર તરફ પાછો ફર્યો, પણ રસ્તામા ગાડીને કાંઈ એકસીડન્ટ થવાથી તેની મોહરદારને સખત ઇજા થઇ, અને વળી અધુરું હોય તેમ થેર ફરવા પછી તેને માલમ પડ્યું કે તેના માતપીતાએ મરતી વખતે તેની ગેરહાજરીમા

જે સમસને પોતાના વીલ અને અસકયામત નો તરડી નેમ્મે હતો તે તેની ગેરહાજરીનો લાભ લઇ બંધુ સાતરેસાત કરી ન્હાસી ગયો હતો. સીવાય કે 'જાંચુ લોડજ' અને તેમાંનું ફરગીચર," દુખ આવી પડેય ત્યારે સામદુજ. તેજ હાલ જાગીરનો પણ થયો. માઆપ ખોદ્યા, પછસા ખોદ્યા, અને વળી પોતાની જાન કરતા જ્યાદા વહાલી પરણે તરને થયલા ગભીર અકમાતને લીધે— ભયકાર માદગીને બીજાણે પડી. જાદગીર તો આય અચ્છુચ આવી પડેલી આફતથી વીગમુદ્દ બની ગયો. દજનરોની દોલતનો વારેસ એક ધડીમા પછ વગરનો બીખારી થઇ ગયો. સગા વહાલા તો તેના કોઇ હતા નહીં—તેમજ તેની પરણેતર પણ માઆપ વીનાની એકલવાઇ હોવાથી કોઇના પણ આસરા યા ટેકા વગર એ બને ધણીધણ્યાણી તદ્દન નિરાધાર બની ગયા પણ આફરીન છે તે બહી અનં સદગુણી મોહરદારને કે બીજી કમસમજ અબળાઓ માફક 'દુખપર દહામ' નીસાલ ટાણા ટપલાથી પોતાના આવડને વીધી નહીં નાખતા, તેણીએ હીમત અને ધીરજ રાખી, સચુરી અને દીલાસાના મીઠા સખુનોવી હીમત આપી તેના દુખમા ગારબી ઘટાડા કાઢ્યા "પછસા ગીયા તેથી શુ થયુ ?" તેણી વારંવાર કહેતી "તમારી પામ વીદ્યા છે એ એક ખગતોજ છે તેના બળે આપણે આપણો સસાર સુખથી ચલાવશુ આપણુ બને અકમેકના યાગમા સદા રોટણીએ સુખી અને સતેશી રહીશુ તો માલમખી નહી પડશે તમે જે થોડુ કમાશે તે અને મારા મરહુમ પપા મારે માટે જ મામીકે દુક આવક મુકી ગીયાય

તેમાથી હુ કરકસરથી ઘેર ચલાવશ એટલે બસ બવીપમા ખુદા આપણને ધણી આપશે, તેમા શુ ?" અને એવા સધ્યારા અને દીલાસાના સખુનોનાજ બળે જાગીરે હીમત પકડી પોતે સાર શીખેલો હોવાથી, અને વાર્તાઓ લખી 'પોપુલર મેગેઝીન' નામનુ જગજાણીતા ચોપાન્યાના એડીટર ઉપર મોકલવા માડી પણ આપણે આ વાર્તાને મઠાલે જોઇ ગયા તેમ પરીણામ નીરાશીમાજ આવતુ કામજ કદાચ એકાદ વાર્તા રાખવામા આવતી, તો વળી બધી પાછી ફરતી એ મુજબ તે કાઇ ધણુ કમાતો નહી, પણ માણેકના પીતાના વીલની રહે તેણીને જે દુક આવક મળતી તે ઉપર તેઓનુ ટટુ ચાલવા ગયુ એક વખત સુખ અને ફાલતની રેલછેલમા ઉધરેલા આપણા આય જવાનને ગરીબાઇનુ દુખ ધણુ જ લાગતુ હતુ તે વારેઘડીએ કટાણી ફ્યાદ કરતો પણ માણેકના માયા બરેલા સખુનોની અસરથી પાછી ધીરજ ધરતો સાચ્યા સુદ પ્રેમની એ ખુબી નહીં તો બીજુ શુ ? શુદ્ધ ખરા પ્રેમ કે જ આગીયા કીડા જેવો નહી, પણ પરિત્ર લાગણીની રૂપરી સાકળ, રેશમની દોરીના જેવી ગાં છે - જે મને મન, હરફે હરફે, ને શરીરે શરીરને એકાઝ કરી નાખે છે પ્યાર કે જે અજીતને અમર છે મડોને ખગવાન છે ગમે તેવો ખુની, લુટારો, કે ચોર, પ્રેમાળ પત્નીના પ્રેમબળે ગરીમ ગાય જેવો તે બની ગય છે એની પ્રેમાળ અને ગુપ્તતા માયાના પ્રેમની ખુબી છે તેની સદગુણી રચીના પતી જેવો દુન્યામા બીજો કોઇજ સુખી નથી પણ પગેલી જીદગીનુ મુખ

કાંઈ દરેકનાજ નસીબમાં હોતુ નથી. 'ઉતાવળે પરણી પાછળથી પસ્તાવો કરવાના' બધા દાખલાઓ આ દોરગી દુન્યા માં આપણી નજરે પડે છે. પણ તેમાં મુખ્ય વાક જેવો તો પતિનો છે. હા સ્ત્રીનો વાક ખરો, તોપણ મુખ્ય દોશ પતીને ધટે છે. પતિ જે એક પત્ની જીવધારી હોય તો સ્ત્રીને અયોગ્ય રસતો લેવો નહીજ પડે પોતાના પતિ તરફથી સ્ત્રીને પ્રેમના બદલો પ્રેમ અને વફાદારીથીજ મળે તો પછી દુખી થવાનું અને સસાર દુખી કરવાનું કારણ તેણીને કાંઈજ રહેતુ નથી. ધણી વખતે તેની સ્ત્રી ભાગ્યેજ સુખી રહે છે. માટે પરણેલી જીવગી દુખી નીવડે તે આવ દની મુખાંધનેજ લાંબું છે પરંપ્રથા સસાર સુખી અથવા દુખી કરવાનો સ્ત્રી તેમજ મરદ એ બંનેના ગુણ તેમજ ખાસીયતોપર આધાર રહેલો છે તેમાં મુખ્ય સ્ત્રી જાતી પોતાના મનને સુખી કરવાની પોતાની ફરજ જેવી સારી રીતે સમજે છે અને બજાવે છે તેવી રીતે મરદ પોને સમજી શકતો નથી વાચક! મારે હવે મારી વાત આગળ ચલાવવી જોઈએ કેમકે નહીતો વધુ લખાણ થઈ જશે તો નાહક પીડા પરણેલી જીવગીતુ સુખ, દુખ, કુવારો શુ જાણે-કેમ ભલા!

પોતાની વહાલી બાનુની સમજાવટથી જાગીર રટડી રૂમમાં પાછો ફર્યો અને ધડકની જાતી અને ધુજતા હાથોએ પેલું લીલું પરબીડું તેણે ખોલ્યું, તો તેની બારે અચરતી વચ્ચે તેની વારતાના પેપરો વતરોએ એક લખાણ લખેલું 'કાગળ નીકળ્યું'. તે કાગળ તેને હરખ અને ઉલટયા વાચ્યું તે પેલાજ એડીટર તરફથી આવ્યું હતું કે

જેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે 'આવતા કુધવારે અથવા તો ભરેસપતવારે જો તેની ઓશીસમાં આવી મળશે તો જરૂર પોતાના લાભનુજ કાંઈ સમજશે' અને વળી તે કાગળમાં એડીટરે તેને પ્રોત્સાહન પણ આપ્યું હતું કે જો "તે જો તેના કહેવા મુજબ કરશે તો ભવિષ્યમાં આગળ વધવાના સારા ચાન્સ તેને આપવામાં આવશે" આજ કાગળ વાંચી જહાગીર હરખાઈ ગયો

"માણેકે એ વાંચવું જ જોઈએ. મારી હાર્દમાં એનેજાણવું જ જોઈએ" તે પટપટ્યો, અને એ ખુશ ખબર જણાવવા તે વાહોમ માળપર ધસ્યો

"આજ વાચ મારા માણેક, આજ વાંચ અને ખુશીયા અરે મારી વહાલી, સુખના દીવસો આપણે માટે નજદીક આવેચ." તે કાગળ તેણીના હાથમાં મુકતાં તે બોલ્યો તેણીએ તે વાચ્યું અને પછી હરખના આંસુ વરસાવતી, ખુશનો આભાર માનવા લાગી.

"માફા તુ ખુશી થઈ?" તેણીને પાસામાં ખેંચી માયાથી કીસ કરતા તેને પુછ્યું. "માણેક ડીઅર, હવે હું તારા માટે મારેથી બનતું દરશ દરેક દરેક સુખ તુને દેખાડશ આહ! ખુદા. તારી કરામત અપાર!"

તેણી હસી એક માફુ હસવું વાચનાર, તેના દુખમાં સુખ હતું

"વહાલા-એ એક ફતેહ કહેવાય-તમારી ફતેહ છે ખુદાની મદદથી તમે વારતાઓ લખી શકો અને પછી ભવિષ્યમાં એક સારી નોવેલ કહાડી શકશો. એક ધણીજ સરસ નોવેલ કે, જે વાંચી દુન્યાનાં લોકો ખ્યાર અને સુખમાં માનતા રાખે, કે જેમાંથી

જ્ઞાન મેળવવા માટે એક માતા મગરથી પોતાની બેટીના હાથમાં મુકે, અને એક પિતા પોતાના બેટા સાથે હરખથી સ્ટડી કરે અને જાગીર, તે ચોપડીનો અકેક શબ્દ, અકેક લાઇન હું કહેવા હેતથી ચલાવશ.”

“ખુદાની મહેરબાની,” તે પટપટયો “ડીપરેસ્ટ, હું તારા કહેવા મુજબ એક નોવેલ જરૂર કહાડશ તુનેજ ગમતી અને તે તારીજ થશે તુનેજ તે બેટ કરવામાં આવશે. તે તારીજ થશે, વહાલી,—જે માફક હું તારીજ છેઉ તેજ રીતે”

* * *

“કેમ, મીં હીરા માણેક, તમે હવે સમજ્યા કે? તમે જો એટલી વારતાઓ મારા કહેવા મુજબ લખી આપશો, તો એવીજ સ્ટાઇલની તમારે હાથે લખાયત્રી ચોપડી હું જાહેરમાં લાવી સોસાયટીમાં તમારું નામ બહાર પાડવાને મારેથી બનતું કરશ.” શીરાજ દાદી બરબર “પોપ્યુલર મેગેઝીન” નો મહાન એડીટર—પોતાની મોટી આર્મચેર ઉપર અદેરી જાગીર તરફ એકકડી ટગરે ટીકતા બોલ્યો.

જાગીર એકદમ પોતાની જગ્યાએથી ઉઠી ઉભો થયો. તેનો ચેહરો ઉસ્કેરાયલો હતો, અને હોઠ ધુજતા હતા છ વારતાઓ લખી આપવાનું તેને કષ્ટવ્યુ હતું. છ વાર્તા—કે જ્યારે ફકટ અકત્ર વાર્તા એ જગજાહેર મેગેઝીનમાં લખવાનું એ એક લખનાર માટે મોટી મગરૂરી બરબુ ગણાતુ હતું.

“હા, હું સમજ્યો” ઘાડા બોખરા સાદે તેનું જવાબ આપ્યો. “એક તદ્દન દીવ્ય કમકમાવનારી, ખરાબ, કટાણા ભરેલી વાર્તા પછી મને કહેશે મીં દાદી બરબર, કે

મારીજ તરફથી એવી વાર્તાઓ તમે કાંચ માગોચ, તે હું સમજી શકતો નથી.”

ઓ પસ, માઇ બોય, હું તમારી સાથે છુટથીજ વાત કરશ” મુઠના આકડા ઝહાડવા તોણે કહ્યું “સમજો મીં હીરામાણેક, તમારી કનેથીજ એવી વાર્તાઓ માગવાનું કારણ એક લેખકો જેઓ વરસો સુધી મારા મેગેઝીનમાં લખાણો આપતા નેઓને એવી વારતાઓ માટે પુછવાની મને હીમત થતી નથી; અને વળી ખીજી તો એકે તેઓએ તો લેખકો દાખલ જાહેરમાં પોતાનું નામ કહાડ્યું છે, કે જ્યારે તમે તો હજીર સોસાયટીથી દુરજ રહેલા છેવ, એટલે તમને આપ સરો આનંસખી છે તમે સોસાયટીને મનપસદ વાર્તાઓ જરૂરજ લખી શકસો.”

“શું તમે માર્ગ પાસે જેવી વાર્તા લખાવવા માગોચ, તે પ્રત્નને ગમશે? શું તેઓ તેવી માગેચ?” અજાનબી સાથે તેને પુછ્યું.

“હા હા હા હા” તે ખરખર મોટેથી દરયો. “લોકને જેવી વાર્તાઓ પસદ પડે, તેવીજ સ્ટાઇલનું લખાણ હું તારી પાસે માગુચ તો દોસ્ત, તેમાં નુકશાન શું છે? કથાઓ અને લેખકો સોસાયટીને ગમતા લખાણો બહાર નહીં પાડે તો પછી કામના શું? તદ્દયાર થઇ જા, મારા દીકરા, અને એ વાર્તાઓ લખી કાઢા શું તુને પદસાવાલો થવા નહીં ગમતું?”

“પદસા?” જાગીર પુકારી ઉઠ્યો. “પદસા—માઇ હોડ” નાજીક મોહરફારની મારે સબાજ લેવાની છે, એક બલી નેક પરણેતર જેણીને હું સારો ખોરાક, અને

દરેક સમયેડો ને હું પુરી નહીં પાડુ તો તેણી મરી જશે અને પછસાની ખાસ અગત છે. પણ-નહી, એવી રીતે નહીં”

“કાચ નહીં?” તે એડીટરે સાવાલ કીધો

“કાચ જે એવું લખાણ લખતા અને કમકમાટ છુટશે, મારી વ્હાલી શરમની મારી મરી જશે’

“પણ તું તેણીને એ વીસે જણાવતોજ નાની. પછી કાંઈ છે? વીચાર કર, દસ ગીની વાર્તા માટે અને મોટી રકમનો એક ચક તારી નોવેલ માટે કેમ કેવા સગસ લાભ એ હ?” જાહાગીરને સીસામા ઉતારવાની કેશેશ કરતા તે હુન્ન્યા એડીટરે કહ્યું

જાગીર થોરોકવાર વીચાર કરતો ચુપ એમી રહ્યો. પણ એકાએક કાંઈ યાદ આવવાથી તે બોલ્યો

“એકજ સરતે મી. દાદી બરબેર, હું તમારી સાથે કબુલ થાઉં અને તે એજ કે મારૂં ખરૂં નામ હું જાહેરમા એવા લખાણો માટે લાવવા માગતો નહીં હોવાથી જુદુજ નામ ટુકમા આપશ”

“ધેટસધટ બાઇ જોવ! હું બી તેજ કહેવા જતો હો તમે જુદુજ નામ લખજો, કારણ તેઓજ એવી વાર્તાઓ લખી શકે કેમ ખરૂં ની? અને ત્યારે જાગીરે દ્યુપડ્યુ કચરાતા દીત તે એડીટરના માગવા મુજબનું પ્રેમીસ આપ્યું ગરીબ બચારો! પોતાની વ્હાલી વાઇફને મોતના ડરામણા પાખમાંથી બચાવવા માટે, પછસાની જરૂર હોવાથી, શીરોઝ જેવા એક હુન્ન્યાની માગ-

ણીને વસ થઇ, આખરથી એઆખર થવાની બીડીક વગર, તેણે એ નીચ માગણી કબુલી હતી. પણ એમા કસુર કોણનો? આસ સારૂં પી સાગરમાં કેટલીકવાર ઇનસાનને એવા કહંગા સનેગોમાંથી પસાર થવું પડેચ કે જીગરના હેતુઓ બુદ્ધિ હોના છતાં પોતાની વહાલામા વહાલી ચીજને માટે, વાતો પોતાની ઇજત અને ટેકણે માટે અણગમતા આસરાઓને સરણે થવું પડે છે

તે હુન્ન્યા એડીટર પકડો હેવાથી, જાંગીરને ફ્રંટ પ્રેમીસથીજ આધી નહીં લેતા, અગાઉથી એક ચેક તેણે આપ્યો, કે જેથી તે પછવાડેથી ફરી જઇ શકે નહીં એડીસમા થી નીકળી જાગીર પોતાની વાઇફ માટે થોડાક ખોરાક, વાઇન, વીગેરે લઇ થેર ગયો. જ્યાં માણેકે તેની મુલાકાત વીસે પુછતા તેણે ટુકમા એટલુજ જણાવ્યું કે “એડીટર મી. દાદીબરબેરને થોડીક વાર્તાઓ જોઇએચ, અને મારી નોવેલ જાહેરમા લાવવાનું તેને પરોમીશ આપ્યુચ, બસ એટલીજ ખબર મારે તું ને કહેવાની છે”

તેણી આસાલબતા સાથે ખુશ થતાં જગરે હસી “તે ચોપડી મારીજ થશે તમારી પોતાની વાઇફનેજ અરપણુ કરવામા આવશે જગુ ડીઅર એ ચોપડી ધણીજ ફરેટકલાસ લખજો-કાચ કે આપણુ જ ને એક બીજાને સાચ્યા પ્યારથી ગાહીયેછ એ ચોપડી આપણા મોત પછી, આપણા જાળક, આપણા વારસ, આપણી દોલત, અને આપણી અમર યાદગારી દાખલ રહેશે કેમ ખરૂં કેની?”

પણ તે જવાબ આપી શક્યો નહીં. તે ધુજ્યો અને ચુપજ રહ્યો અરે, તે તેણીને સાચ્યા દહીકત કેમ ન જણાવે કે પછસા

જેવી નીચ ચીજને ખાતર ને બેઆબરૂ નામોશીમાં આવવાને તક્યાર થયો હતો ? પણ એ સઘળું કાણુને ખાતર. તેણીનેજ ખાતર. તેણીને માટેના ખારનેજ ખાતર.

ખાણાપરખી તે ચુપ અને ગંભીર રહ્યો. માણેકને અભયખી લાગી, પણ તેણીએ એમ ધારયું કે તે વાર્તાઓ લખવાનો પ્લોટ રચતો હશે, અને તેણી ચુપજ રહી.

* * *

ટુક વખતમા જાગીરે છ વાર્તાઓમાની એ વારતાઓ લખી એડીટર ઉપર મોકલી, અને ખીજ ચાર ધીરે રહીને લખવાના ઇરાદાથી પેલી ચોપડી લખવાની શરૂ કીધી. તેણે કદી માણેકને પોતાનું લખાણ દેખાડ્યું નહી, અને ચોપડી પણ તેણીથી છુપીગ રખી તેણી જ્યારે પણ કાલાવાલા કરી જોવા માગતી, ત્યારે ફક્ત ના-નું ડોકું જુલ્યાવતો તે તેણીને કેમ દેખાડે ? એવી ખરાબ, ગલીચ, લખાણથી લખેલી ચોપડી તે તેણીના હાથમાજ કેમ આપી શકે ? માણેક તેના એવી ચાલથી અન્યજ નહી પણ દુખાખી થઇ તેણીનો ખારદ તેણીને અદાગ વહાવ ચલાવા છતા પોતાના વી-વાસમા કાચ નહી લેતો હતો, તેજ તેણીની મોટી અચરતી હતી. કોઇવાર તો તેણી ખીજાણામાં પડી છુપા આસુ પણ પાડતી, જાગીર ચોપડી જલ્દી લખવાને ખતથી મહેનત કરતો હતો કોઇ વેળા તે એટલો કચચાતો હતો કે પાસેની સગડીમા તે પેપરે નાખા દેવા તક્યાર થતો. પણ પાસેનાં રમમાથી આવતો પોતાની પરણેતરનો હાસવાનો સહાદ સમજી તુરંત પાછો અચકી જતો એમ કંતા આખરે જીન મલીનાની

આખેરીએ તેને તે ચોપડી પુરી કીધી, અને ખરાબર રાતે સાડા ખારે તે ખીજાણે ગયો, કે જ્યાં સુધી માણેક તેની વાટ જોતી જામતીજ રહી હતી ખીજાણે જવા અગાઉ વાંકો વળી તેણીને કાસ કરવા જતાં એક ડચકુ તેનાં ગળાંમાથી નીકળતું અચાનક માણેકે સમજ્યુ. પણ તેણીએ એમજ ધારયું કે સખ્ત મહેનત અને ઉભગરાથી તે કાકા ગયો હતો.

તે રાતે કુદરતી તેણીને ઉધ આવી નહી, અને તેથી નીચે જઇ રટડી રમમાથી એકાદ ચોપડી લાવી વાચવાનો ઠેડાવ કરી ધીમે પગલે નીચે ઉતરી, રમમા દાખલ થઇ ખતી સળગાવી એક બાજુએ સગડીમાં ઢગઢગતો આતસ બળતો હતો જ્યારે ખીજ બાજુએ એક મોટી ટેબલ ઉપર પેલુજ પુસ્તક, જે જાગીર આજે અતીથણો કાકા જવાથી પોતાની ડેસ્કમા મુકવાનું જીવી ગયો હતો, તે પડેલુ હતુ માણેકને માટે વાચવા ગોયા ખુદરતેજ તે આજે મહાર રખાચુ હતુ. તેણીએ તે વાચ્યુ શબ્દે શબ્દે પાને પાનુ તેણીએ વાચ્યુ, અને પછી દીલ સાથે અતી થણી કચવાઇને કમકમી તેણી ધુજી—ગરમ આસુએ તેણી શીકકા ગાલો ઉપરથી સરવા લાગ્યાં. તેણીના ખાવદ-બલા, નેક અને આખરદાર જવાને એમ શા માટે કીધું હશે-તે એટલો બધો મુરખ કેમ થયો હશે ? થુ તે ઘેલા થયો હતો ? પણ એકાએક જ્યારે તેણીને ખ્યાલ થયો કે જાગીરે તેણીનેજ ખાતર-તેણીને સુખા કરવા માટેજ એવુ એક પગલુ ભરયું હતુ, ત્યારે એક શીકકુ હસવુ તેણીના હોઠા ઉપર રમી રહ્યુ. એક સેકડ, અને પછી

તેણી સમગ્રી નજદીક ગુંથણ મંડરે ખેતી જમ તે પુસ્તકનું એકે એક ખાનું સંભાલથી ફાડ્યું, અને સપડીમાં બાલી મુક્યું જ્યારે સપડી બળી રહ્યું ત્યારેજ તેણી ઉડી બારી આગળ જમ, તે ઉધાડી નાંખી. આકાશ તરફ ટીકટી થોડી પણ ઉભી, અને પછી ઠંસાની એક જભરી ગુચ્છ આવવાથી એતાકાત બની જમ, ઉભી હતી ત્યાંજ એમુધ્ધ મધ લાંબી છત પડી.

છેક સહવારે જાગીર જ્યારે જાગ્યો ત્યારે પોતાની નજદીક બીજાણીપર માણેકને નહીં જોઈ, એકદમ દાદર ઉતરી રટડી રમમા દોડ્યો. ત્યાં તેણીને એહોશ પડેલી જોતાંજ ગભરાયેલે એહરે નીચે ખેતી જમ તેણીના ઠંડા હાથો ગરમી લાવવા માટે પોતાના હાથોમાં જોરથી મસજવા લાગ્યો, અને તેણીના શીકકા ગાંભો ઉપર અસંખ્ય ચુંબીઓ લેવા લાગ્યો થોડેવારે તેણી જાગરત થઈ ખેડી.

મે-મે પેલી ચોપડી વાંચીજ તમે ગુસ્સે થયાય ? તેણીએ જરા પણ બીહીધા વિના પુછ્યું. “તમે મારે ખાતર એમ કીધું હતું ની વહાલા ?”

“તે વાંચી ? માફી ડીયર ! તે એ ચોપડી વાંચી ?” ડોળા ફાડી અજાણીથી ડીકતા તેને પુછ્યું

“હા, ડીયરેસ્ટ, મે તે વાંચી, એટલુંજ નહીં, પણ તે તો આતથનો ખોરાકખી થઈ ગઈ. પણ તમે તેના બદલામાં બીજું લખી શકશો-એ જાંઘાનીર, મને પરાંમીસ આપો, કે તમે બીજી સરસ લખશો.”

“અને શકસા ? અરે માણેક, એ તેં શું

કીધું.’ હવે હું તુંને ચેન્નપર કેમ મોકલશ ? તુંને સુખી કેમ કરશ ? એ તે તેં શું કીધું ?”

મેં શું કીધું ? વહાલા, મેં તમારી આબરૂ બચાવી, તમારી આબરૂ.” અને હયાં તેણીની નીરદોશ આંખોમાં ફોતેહ-અછત ફોતેહનાં કારણે ચમકી રહ્યાં.

“આબરૂ બચાવી ? અને શું કીમતે ?”

“શું કીમતે ? આ હા હા એ માઈ ડીઅર, આબરૂ અને ફોતેહની કાંઈ કીમત થાય કે ?” એમ બોલતી તે તેણીએ બને નાજુક હાથો તેના ગળા આસપાસ વિટાળ્યા. “જનું મારા લવ. તમે મારેવરે જરાકખી ફકર ના કરો હું કાંઈ હવડાં મરવાની નથી, વહાલા, હું તો જીવવાનીજ છેલ્લું. તમારી દરેક દરેક ચોપડીઓ વાચવા જાહેર થયેલી જોવા, અને તે દરેક ચોપડીઓ લખવામાં તમને મદદ કરવા હું જીવવાનીજ છેલ્લું. તમે એક બીજી સરસ ચોપડી લખજો, વહાલા, વહાલા, અને એજ એડીટર ઉપર મોકલજો, તેને દેખાડો કે આપણે ગરીબ હોવા છતાં આબરૂ આપણને કેટલી વહાલી છે.”

જાગીર તો એ સમજી કાઢ થઈ ગીયો. “વહાલી,” તે બોલ્યો, “તારા કહેવા મુજબની ચોપડી હું લખસ, પણ-મને શીકર લાગેય કે ચોપડી જાહેર થઈ તેના બદલે મેળવવા અમાઉ તું મરી જશે તો ? તું મરી જશે તો ? તું મારા માણેકને હું ગુમાવી દેતું તો ? પછી માન અને દોલત મને શું કામની ? તારા વખતે તે બધું રહ છે.”

“નહી, તમે બુલોચ” જુસ્સાથી તેણી

બોલી. “જેવા સાચ્યા પ્યારથી હું તમને ચાહું છું, તેવાજ પ્યારથી જો એક સ્ત્રી પોતાના ધણીને ચાહે તો તેણીને મરણું ધણું મુશ્કેલ લાગેય. તમે એ ચોપડી લખી ફેરવે અને જીત મેળવો, અને પછી મને ચેન્ન પર લઇ જાઓ, સમજ્યા?” અને તેણી પ્યારથી તેને પસવારવા લાગી.

તેણીના કહેવા મુજબ જાગીરે ટુક વખતમાં એક ધણીજ સરસ બોધધાયક નોવેલ લખી, પેલાજ એડીટર કને લઇ ગીયો, જે વાચતાંજ તેતો હરજીવાર થઇ ગીયો. અને જોશથી શેકહેન્ડ કરતાં તેણે જાગીરને મુખ્ય-રકબાદી આપી

“હાઇ હાર્લીલી કોન્ટ્રેન્યુએટ યુ, માઇ ડીઅર ફ્રેન્ડ, હું નહીં વારતો હતા કે તું એવું સરસ લખી શકશે. એ તો ધણુંજ આંન્ડ છે. ઠીક. ઠીક એ ચોપડી માટે હું માફ ખનતું કરશ, અને તારી મહેનતનો ખદ્દો તું જરૂરજ મળશે.”

અને તેમજ થયું, જાગીરની તે ચોપડી સોસાયટીને એટલી તો પસંદ પડી, કે ઘેરેઘેર ન્હાનાં કે મોટાં, ઘરડાંકે જીવાન, દરેક સ્ત્રી મરદ હોશથી વાચવા લાગ્યા તે ચોપડીપર એટલી તો તટાકુટ પડી કે તેની ગળવર સખ્યા ટુક વખતમાં ઉચકાઇ ગઇ, અને તેની કરામતથી જાગીરે એક ન્હાની જેવી દોલત એકઠી કીધી પણ તે એટલેથીજ અટક્યો નહીં માણેકની મદદ અને ઉસ્કેર-ણીથી તેણે એકેકથી સરસ ઉમદા લખાણોથી જરૂર ચોપડીઓ બહાર પાડી, તેનો સુખી બદલો મેળવતોજ ગીયો. પણ એ સુખમાં તે માણેકનું સુખ જીવ્યો નહીં. તેણીને માટે પોતાથી ખનતું દરેક તે કરવા

લાગ્યું, અને બીજી ધણી સુખ લાગ્યી, દરેક રીતની સંભાળ, અને કાળજીથી તેણીને અભ્યજના જેવી તંનદરેસ્ત, અને સુખી કીધી તે પોતાનેજ હેસાનમંદ સમજતો, અને વારેઘડીએ તે માટે કહેતો, પણ તે કબી પરજીતર મગરૂરાધી પુલી ન જતાં એટલુંજ કહેતી કે “વહાલા, તમે મારા નહીં પણ ખુદાના હેસાનમંદ છે. મેં તો જેમ દરેક સ્ત્રીની ફરજ છે, તેમ માત્ર તમે મારા વહાલા ધણી તરફની મારી ફરજો બખતવા સીવાય બીજું કાંઈજ કીધું નથી. આરતી તમુનેજ ધન્યવાદ ઘટેય ખુદાની મેહરથી તમે જો ધીરજ અને સજીવ રાખી નહીં હોતો તો આજે આપણે એમ સુખી થતેજ નહીં.” અને માણેકનું આ કહેવું ખરુંજ છે, અલખત, પોતાના ધણી તરફની, પછી બહો હોવ યા જીડો હોય, પણ તેની તરફની દરેક ફરજો વહાલ, વફાદારી અને તાબેદારીથી બખતવી એ દરેક સ્ત્રીનું સરવ-થી પહેલું અને મુખ્ય કરતવ્ય છે, અને તેજ ખુદા તરફની પણ ફરજ બખતેલી કહેવાય છે એક વફાદાર અને બહી પરજીતર આ દુન્યામાં ગમે તેવી આફતો અને મુસી-બતોમાંથી સેહેલથી બચી જઇ આવ્યું સુખી જ થાય છે ‘ખાવંદ તે ખુદા બરોબર’ મણતી નારોને મન આ દુન્યામાં એક બાજે બેઠસ્ત છે, અને તેણીનો ખુદા છે.

બોલ હવે વાચક ડીયર! મારી આ વારતાને મઠાજો, જેરીમી ટેલરે ર્સ્વી જાતી માટે જે મન આપેલું લખ્યું છે તે ખરું છે કે ખોટું?

(સમાપ્ત.)

દબ્બલ આપઘાત!

ટુંકી વાર્તા.

(લખનાર—મશરેક.)

૩૪૬ મારટીનના મોહોલામાંથી હું પસાર થતો હતો હું વીચારમાં ગુથાયેલો હતો, કારણ કે મેં એક એવો દેખાવ જોયો હતો જેણે મારી લાગણી ઉશ્કેરાયેલી રાખી હતી. મારી ફરજ અને મારી નોકરી તે એક રીપોર્ટરની નોકરી છે અને મારા શેઠના ન્યુસપેપર માટે તરેહવાર જાતની તાજી ખબરો લાવવા માટે આખો વખત ભટકવું પડતું હતું રીપોર્ટરનું કામ જોખમ ભરેલું અને ઘણું કટાણા ભરેલું હોય છે એ નીતા તો મેં જોખી રાખી હતી પણ મહાવેરો પડતા મેં ઘણી આસાનીથી તે કામ જાળવવા માંડ્યું હતું

મેં તે દીવસની મારી ફરજ તરીકે બારામા આવેલી સ્ટીમર ઉપરના ઉતાડ્યોની વીગત મેળવવાનું નક્કી કર્યું હતું અને તેનો રીપોર્ટ મેં લખી કહાડ્યો હતો પણ જે દેખાવ મને જોવો પડ્યો હતો તે દેખાવથી મારી લાગણી ઉપર દલગીરી સાથે ઉશ્કેરણીનો ભોગ થઈ રહેલો હતો મજબૂર સ્ટીમરના ઉતાડ્યો દેશ પાર થયેલા શખસો હતા જેઓના ન્યાની સરકારે પાછું છુટાપાછું આપવાથી તેઓને તેમના વતન તરફ પાછા રવાને કરવામાં આવ્યા હતા સ્ટીમર આવીને ઉભી રહી કે સુધળા દેશપારીઓ જેઓ વરસો સુધી પોતાના ઘરબારથી દૂર રહ્યા હતા તેઓ પોતાના સગાવડાઓને મલવા આવતુર આપોથી બદર ઉપર ચોમેર જોતા હતા તેઓના ઉતરી ગયેલા ચેહેરા અને ચુકકા થઈ ગયેલા બદનો ખરેખર દલગીરી

ખરપા કરતા હતાં અને તેઓના સગા વહાલાઓ મલતાજી તેઓ નવધાર આસુએ રડી તેમને તુરતજ બગલગીરી કરી પડતા તે દેખાવ ખચીતજ દયાની લાગણીને ઉશ્કેરી રાખતો એવો દેખાવ હતો

તે દેખાવનો રીપોર્ટ અને દેશપારીઓ જેઓએ છુટાપાછું મેળવ્યું હતું તેમના નામ વીગેરેની વીગત મેળવ્યા મેં ચાર કોલમનું એક સુદર લાચુ વાચવા લાયક લખાણ લખીને તબયાર કરી રાખ્યું અને તે મારા શેઠના ન્યુસપેપરના કમપોઝ ખાતા પર મોકલી આપવા માટે હું પોતે મારી કેપીઓ લખને જતો હતો તેટલા મેં ઉપર કહ્યું તેમ ૩૪૬ મારટીનના મોહોલામાંથી પસાર થતા મારી ઉશ્કેરાયેલી લાગણીમાં વધારો થયો પાંચે કારણ કે મેં એક ઘેરને ચોથે મળેથી કોઇ સ્ત્રીની ફીલ જખમી કરાવનારી લાખી ચીમ સાલળી અને કંઈ બીજો રીપોર્ટ લખવાનો મલશે એ હીસાએ હું તે ચીસ જ્યાંથી આવી તે ઘેરમાં ચઢી ગયો

ઘણા હોકા બીધેલા ચેહેરાએ મને જોવા પડ્યા પહેલે, બીજે અને ત્રીજે માલના લોકો સમજી ગયા કે ચોથે માળે કંઈમી માઠો બનાવ બનવા પામ્યો છે અને તેથી તે શુ બનાવ બનવા પામ્યો હતો તે જાણવા સાફ તેઓ ઘણા આવતુર થઈ રહેલા જણાયા.

ઉપર હું જઈ પહોંચ્યો કે ચીસ પાડનારી પેની ઓરનનો આકાર મને સામે મલ્યો

તેના ચેહેરાપર શીકી ક્ય શકેદી છપાઇ રહી હતી અને તેણીના હાથ પગ ધુજતા હતા.

“ઓ-આવો-તમે અદર આવો તો જરા અને જોવાની એલીસે શું કાધુ છે ?”

“બાઇ, બાનુ, ગભરાઓ ના ’ મેં તે ધભરાયેલી ઓરતને સધયારો આપ્યો “બીહવાનું કસુ કારણ નથી કાઇએ કંઈ કાધું હોય તો તેનો ઇલાજ છે.”

તે મને એક ઓરડા તરફ તેડી ગઇ ન્યાં અદર જતા મે બીછાના ઉપર જવાન ઓરતના એક આકારને હાથ પગ લાખા કરીને પડેલી જોઇ તેણીના ચેહેરો શીકકોક્ય હતો, આખ બધ હતી, દમ રૂધાઇ ગયો હતો અને છાતીમાંથી એકબી ધપકારો બહાર પડ્યો નહીં હતો તે ઓરત મરણ પામેલી હતી પાસેની ટેબલપર ઝેરનુ નામ ધરાવતી એક બાટલી હતી અને તે બાટલીને જોવા પછી એકજ પળમા હુ સમજી ગયો કે તે ઓરત તે બાટલીમાંની ઝહેરી પ્રહવાલીથી આપઘાત કાઢ્યો હતો તે આખા ઓરડામા ધણુ જ સફાઇદાર રીતે બધુ ગોઠવવામા આવેલુ હતુ અને ટેબલ ઉપર એ જણને માટે ખાવાનુબી તખયાર એમનુ એમ હાથ લગાડયા વગર મુકી રાખેલુ હતુ

“આપઘાત કાઢ્યો છે ” મે પેલી ધભરાયેલી ઓરતને સમજણુ પાડી “ને આએ ચીહીમા શુ છે ?” મે ચાલુખાલુ નજર નાખતા એક લખાયલી ચીહી જોતાજ સવાલ નાખ્યો

પેલી રત્રાએ ઉતાવળી અદાથી પેલી ચીહી ઉચકી લીધી અને તે નીચે મુજબ વાચી —

‘ મારા વ્હાલા ધણીને દેશપાર કરવામા આવ્યો હતો. તે મારો પ્યારો ધણી આ

દુન્યામા મારી સર્વ વ્હાલી ચીજો કરતાં વધારે વ્હાલો હતો. તેના દેસપાર થવા પછી મે તેની તરફથી એકબી બોલ મેળવ્યો નહીં, એકબી ખબર સાંભળી નહીં અને એકબી કાગળ આવેલો દીઠો નહીં આજના દીવસ સુધી થોભી જવા જેટલીજી હુ ધીરજવંતી રહી પણ આજે રહવારે આવેલી સ્ટીમરમાંના દરેક દરેક માણસનો ચેહેરો જોવા છતા મારો ધણી મે જોયો નહીં, તે ઉપરથી મે અનુમાન કાધુ કે તે મારો પ્યારો આ દુન્યામાંથી ચાલી ગયો હશે-તો પછી મારે આ દુન્યા મા રહીને શુ કરવુ છે / મારે હવે એક મીનીટનીબી ઢીલ કરવી જોઇતી નથી અને મારા વ્હાલા ધણીની ગોદામા સુવા જવાનુ વધારે પ્યાર અને વધારે સાડ હુ જાણુ છુ

લી.

મુએલા ખાવીદની મુએલી

મોહરદાર એલીશ પીકારડ.”

મામલો શુ બનવા પામ્યો હતો તે મે તુરત જણી લીધુ. એલીશ પોતાનો ધણી જરૂર આત્મજી એવા હીસાબમા રહી હતી અને તેથી તેણીએ તે વ્હાલા ધણીની સાથે ખેસીને જમવા માટે એ જણાનુ બોજન ટેબલ પર તખયાર રાખ્યુ હતુ પણ તેને વ્હાલો દેશપારીઓમા તેને નહી જણાવાથી તેને મુએલો સમજીને તેણીએ પોતે આપઘાત કાઢ્યો હતો

મારો રીપોટ લખને હુ તો ચાલી જવા કરતો હતો તેટલા મારા ખભા પર— કાઇએ હાથ મુક્યો પાછળ ફરીને મે જોયુ તો પેલી ઓરત હતી જેણીએ પહેલા બારી

એથી ચીસ પાડીને ગભરાટથી ચેતવણી આપી હતી.

“તમે જરા મારા ઓરડામા આવોની તકલીફ લેશો?” તેણીએ પુછ્યું “હું તમારી સાથે આ બાબદમા કંઈ વધારે વાતચીત કરવા માગુ છું.”

આતુરતાથી ભરેલો હું હતો એટલે તુરત તજ તેની પાછળ ગયો.

“મોશયુર! એલીસ અને હું બને જણા સાથે રહેતા હતા તે મારી પેટા ભાડુન હતી તેણીનું કોઈ હતુ નહી પછી ઓરતે મારી આગલ ખુલાસો કરવા માડ્યો “તેણી મારી તરફ ધણીજ માયાળુ હતી અને પોતાના દુઃખની સઘળી વીગત કહેતી હતી તેણી પોતાના ધણી માટે વારંમવાર બોલતી હતી કે તે તેણીનો વાહલો ભરથાર તે એક બી દીવસ તેણીને ઉઠાસ જોતો તો ધણેજ દલગીર થઇ જતો હતો અને “મારી એલીસ” “મારી એલીસ” કરીને દર પળે તેણીને માયા મોહાતના શબ્દો કહેતો.”

“તેણીનો ચેહરો ગઇ કાલે સુરજ જેવો પ્રકાશીત થઇ રહ્યો હતો” તે ઓરતે ખુલાસો વધારે કરવા માડ્યો ‘તેણી વારંવાર બોલતી કે ‘તે બીન્દઓ સાથેજ આવશેજ અને તે વખતે હું તેને પુછીશ કે તે મારા પર કાગળ ક્રમ નહી લખ્યું—તમેએ કેવી રીતે પોતાના ધણી માટે બોજન તઘવાર રાખ્યું હતુ તે જોયું કે?’” મને તે ઓરતે પુછ્યું “એલીસ કાલે મારી સાથે બનરે આવી હતી અને ‘મારા વરને તો આએ ચીજ ધણીજ ગમેછ, પેલી ચીજ ધણીજ ગમેછ’ કરીને જે ચીજ તેણીના વરને ધણી ગમતી હતી તે બધી ચીજો તેણીએ વેચાની લીધી હતી”

‘વાર એલીસની આગલી જીદગીનો બનાવ તો તમને ખબર હશે, નહી વાર?’ તે ઓરતને મેં પુછ્યું. “તમારી આગળ તેણી બધી વાત કરતી હતી એટલે તો તમે તેણીની જીદગીના આગલા બનાવની વાત જાણતાજ હશો”

“હા હું તે જાણુ છું” તે ઓરતે જણાવ્યું. “અને હું તેણીની જીદગીમાની પરણેલી જીદગીનો અને તે આગાહના થોડા વખત આગમજનો બનાવ દરશાવીશ”

અને તે ઓરતે મને જે સઘળી વાત કહી તે હું નીચે મુજબ રજુ કરે છું.

એલીસ લીપેઝ કાઠ પુખ્તસુરત નહોતી પણ તેણીનો ચહેરો તેણીના ચહેરાનો ઘાટ અને ઘટમ તો એટલા તો ખેચાલુકારક હતા કે તેણી જોકે સફેદ ચામડીની નહી હતી છતા તેણીપર જે કુવારા જવાનની નજર પડતી તે તેણીના ચાહ અને ચેહરા માટે ટવળયા વગર રહે નહી તેણીનો બાપ એક અચ્છો મયુઝીશીયન હતો, અને વાજા ઉપરનો તેનો કાણુ ધણેજ ઉમદા ઢપનો હતો. તે આખા ગામમા એક વખણાયલા વાજાગર અને મધુર ગાયનકાર તરીકે ધણે મશહુર થયો હતો. બાપ દીકરી સાદા પણ સગવડ ભરેલા એક મકાનને પહેલે માળે રહેતા હતાં અને તેઓને ઉપરને માળે પીકારક બીરાદરો નામના બે ભાઈઓ રહેતા હતા તે પીકારક ભાઈઓમાના મોટા ભાઈને વાજાગરો શોખ હતો અને તેથી તે મશહુર લીપેઝની સાથે ઘાડી મીત્રાગરીમાં આવ્યો હતો રોજ સાજને છેડે જીન, પીકારક ભાઈઓમાનો વડો ભાઈ, મોશયુર લીપેઝ પાસે જતો હતો અને બંને પાડોશીઓ વાજાગર ખુબ તાન લેતા હતા

જન પીકારડ લીપેઝના ઘેરમાં આવતો જ તો થવાથી તેનું દીલ દીલકસ એહેરાની નવજીવાન એલીસ તરફ ખુશાઈ ગયું અને દરરોજ સાંજે તે મોશયુર લીપેઝનાં ઘરમાં બે કારણોસર વખતસરની હાજરી આપતો થયો. તેમાનું એક તો વાણ ત્રનો શોખ અને બીજું—તો એલીસનો દેખાવડો એહેરા.

એક દિવસે જન પીકારડે લીપેઝની સાથે વાતચીત કરતા એલીસની વાત ચલાવી અને વરૂંધ લીપેઝને તે છોકરાએ સઘળી ખાત્રી આપી કે તે પોતે એલીસને જીગરો જાનથી હમોશ ચાહશે અને તેણીનો પડતો ખોલ ઉપાડી બેશે. લીપેઝ તો આ વાત સાંભળી ખુશનુદ થઈ ગયો. પહેલા તો એ કે તે હવે ઝાઝા દહાડા કહાડે તેનું નહીં હોવાથી તેણી એલીસ કોખના આશગમા હોય તો સારું એમ તેણે માન્યું અને બીજું તો એ કે જન પીકારડ જેવો સારોલાયક છોકરો એલીસ માટે તેના ધ્યાનમાં અત્યાર સુધીમાં બીજો કોઈ જણાયો નહીં જન પીકારડ કંઈ ધણો દેખાવદો જવાનયો નહીં હતો પણ મોશયુર લીપેઝે તેને પોતાના જમાઈ તરીકે કરવા માટે મોટી ખુશી ખતાવી કારણ કે તે જોતો અને જાણતો થયો હતો કે જન એલીસને જીગરો જાનથી ચાહે એવો છોકરો હતો જન પોતાનો જમાઈ થશે તે ઉપરથી વરૂંધ લીપેઝને જાણે લખખોતી દોલત મળશે એવી ખુશાલી ઉપજી અને તે પોતાને એક ગરીબ વાણ ત્રકાર કરતા પોતાને એક લખપતી શેહ્યો માનવા લાગ્યો જનનું માથું અને ગગજ એકજ ઇચ્છા, એકજ આશા અને માગણી તરફ વળાણુ ધરાવતી હતી અને તે એટલું જ ખોદા પાસે દરપળે અને

હરધડીએ ઇચ્છતો કે એલીસ તેની ધણી આણી થાય.

એક સાંજે જન એલીસને મથીને પોતાના દીલની બધી વાત કહેનાર હતો અને તેની તે પોતાના માલપરથી ઉતરી નીચે મોશયુર લીપેઝના માલમાં જવાનું કરતો હતો તેટલાં તેની નજર નીચેના દાદરપર પડી તે દાદર પર બે જણા પાસે પાસે ઉભા રહીને વાત કરતાં હતાં—જન તે બે જણાને ધણજાં ધારી ધારીને જોયા અને જ્યારે તેમાના એક આકારે બીજા આકરના હાથમાં હાથ આપ્યો ત્યારે તેના ડોળામાં ગુસ્સો વ્યાપી રહ્યો. તે બે કોણુ હતા ?

તેનાં ભાઈ કેમીલે અને એલીસ ! !

‘શુ’ પયારમાં હતા ? શુ તેઓએ એકમેકને પરણવાનાં કોલ આપવા માટે એકમેકના હાથમાં હાથ મેળવ્યો હતો ? શુ તેઓ વફાત, પયાર અને મોહબતની વાતમાં ગુટાવત્તા રતા ? એવા એવા અનેક વીચારો જન પીકારના માથામાંથી પવન વગે ઉડતા અને આવતા અને તેથી તેની આખ ગુસ્સાથી લાલ થઈ હતી અને તેનું દીમાગ અદેખાઈથી ફાટી જતું હતું

તેટલામાં કેમીલે ઉપર આવ્યો અને પોતાના ભાઈને સત્તામ કરી ઓરડામાં ગયો તેની પાછળ જન ગયો અને તેણે કેમીલેને આજી માધી પકડી એકદમ ઉભો રાખી પુછ્યું

“ કેમ ભાઈ કાંઈ આપદામાં આવી પડેલા જેવા લાગેછ ? આપદા શું છે તેનું બીયાનબી કરશે કે નહીં ? ” અને તેણે પોતાના ભાઈ કેમીલેને ચોકનો જોવાથી ગુસાથી પુછ્યું “ તમેએ તેણીને કહ્યું છે કે તમે કોણુ છેઓ કરોને ? અને શુ તેણીએ તમારી સાથે

પરણવા ના પાડી છેની ?”

કેમીલી જે તામસી સ્વભાવનો હતો પણ જે કાંઈ કારણસર પોતાના ભાઇના હાથ તળે દબાયેલો હતો તેણે ચુરસાથી પુલી આવેલી પોતાની નેસો સાથે લાલચોળ થઈ જઈ પુછ્યું .

“ તેણી એટલે કાણુ ? તમારું બોલવું હું સમજી નથી શકતો.”

“ તમે બોલોજ તે સાચું નથી-તમે મારું બોલવાનું બરાબર સમજી શકોજ.” અને અરબચડે સાદે કહ્યું “ પણ જ્યારે તમે નહીં સમજી શકવાના જુલો ઢોગજ કરોજ ત્યારે તો જાણો કે હું સાફ, નીરદોશ, ઉચ્ચ-મગજની છોકરો એલીસ માટે ઇસારો કરુંજ-તેણી તમને બલાહ અને નેકીના નમુના તરીકે પીછાનતી હશે કેમ ?”

“ અને જે તેણી મને નવા તરીકે પીછાનતી હોય નો ?” કેમીલીએ પુછ્યું

જેને એજ લાખો દમ મેં ર્યો અને ધીમે થી પાછળ હટ્યો

“ તો તો હું તેણીને તેવા જુલ બરેલા વીચારથી મોકલી કરીશ” અને મક્કમ અવાજે પોકાર કરીધો “તો હું તેણીને એક ડગના હાથમાંથી બચાવીશ”

કેમીલીએ આપરથી ટગર ટગર પોતાના ભાઇના ચેહેગ સામે કેટલોક વખત સુધી જોયા કરીધું અને ત્યાર પછી બોલ્યો

“ ત્યારે સુ તમેખી એલીસને ચાહોજ કે ?”

“ હા, હું તેનીને ચાહુજ” જન બોલ્યો, “ હુ ખી” કરીને વુને બોલવા દેવશ નહીં કારણ કે વુ કાંઈ તેને ચાહતો નથી જો વુ તેણીને ચાહતોજ હતો તો વુ તેણીની પાસે થી દુર થને અને તેણીની નજીક જતે નહીં મરણ કે વુ એક ચુનેહગાર—”

“ મુગો રહે !” કેમીલીએ જુમ પારી “શું વુ મને પકડાવવા માગેજ !”

જેને એકદમ દોડી પોતાના ભાઇ કેમીલી ના ખભાપર માથ મુક્યો, તેનો ચેહેરો પોતાની આંખો તરફ બરાબર ફેરવ્યો અને પછી બોલ્યો.

“ વુ” ધુજેજ, વુ કાપેજ, અને તારો ચેહેરો સ જેમરમરના પથર જેવો શીકો સફેદ થઈ રહ્યો છે શું કેમીલી કંઈ બીજી ધારતી વુને છે”

એક ચીસ સાથે કેમીલી પોતાના ભાઇના હથમાંથી છુટો થયો અને મોટેથી બોલ્યો

તમુને તે સવાલ પુછવાનો શું હક છે ? તમુને જવાબ નહીં મળશે. તમેએ જે જસુસી મારાપર અત્યાર વુલીકમા ચલાવી છે તેથી હું પુરતો ધરાયેલો છું”

એક મીનીટમાં તે પોતાના હાથમાં મેગ લઇને પાછો આવ્યો. ઉતાવળમાં અને ઉતાવળમાં તે જવાનું કરતો હતો તેટલાં જો તેને અટકાવ્યો.

“ એની મતલબ શું છે ? તમે ક્યાં જાઓજ ? તમે ક્યાં જાઓજ તે વાત મારેથી કાય છુપી રાખો છો ?”

એક પળ સુધી બેદીલ થઈ ગયેલા સરીર સાથના કેમીલીએ ચુપકીદી અખતયાર કરીધી પણ તે પછી પોતાના ભાઇના પગો નજીક નીચે પડીને તે રડમસ ચેહેરે બોલ્યો.

“ જન, મારું ખરાબ થયુજ, હું પડી ભાગોચ. મેં પાછો જુગાર રમ્યો-આવતી કાલે, અરે, આજે રાતેજ મારા શેડીયાએ ચોપડા તપાસશે અને—”

“ તારું કરજ કેટલું થયલું છે ? અને મેં ચોપડામાં ઉથલપાથલ કરીને કેટલા રૂપિયા ઊગાવત કરીધા છે ?” જોને પોતાના ભાઇની

મતલબથી ગમગીન થઇ જતાં પુછ્યું.

“વીસ હજાર કાંકનું કરજ અને ચોપડામાં દશ હજાર કાંકનો ઘોટાળો.”

“એ બધું જુગારથી થયું ?” જીને સવાલ કીધો.

“હા ભાઇ બધું જુગારમાં મેં ગુમાવ્યું.” કેમ્બીલીએ જવાબ દીધો “હવે હું અહીંથી કેટે દુરદરાજ ચાલી જાઉં છું. એલીસને છેલ્લી સલામ કરવા હું તેણીના પાસે ગયો હતો. તેણી રહતી રહતી મને દાદર આગલ મુકવા આવી હતી અને મારી હાલત પર અફસોસ નાંખીને તેણીએ મને સધીયારો આપીને પોતાનો હાથ શેકહેડ માટે આપ્યો હતો.” તે ડચકાં ખાતો બોલ્યો “ભાઇ જીન, હું આજથી જાઉં છું, હું મેહનત કરશ જયારેથી ૧૦ હજાર કાંક મારા શેઠીયાઓને પાછા આપવા જેટલો હું શક્તીવાન થવશ ત્યારે હું અત્રે પાછો ફરશ—તે આગમજ તો કદીથી નહીં-હરગીજ નહીં.”

તેજ રાતે કેમ્બીલી ચાલો ગયો અને તે પછીથી તેનો કાઇથી પતો મળી શક્યો નહીં અને તેને વીશી તેના ભાઇઓએ કશું બી તેની તરફથી જાણ્યું કે સાલગયું નહીં.”

જીન પોતાની ઉમેદવારી પોતાના ભાઇના ચાલી ગયા પછી તે ત્રીજે દીરસે એલીસને કહી અને એલીસે તેને પોતાની ખુશમદી જાહેર કીધી

તે પછી જીન અને એલીસના લગન થયા અને તેઓ બધા સુખથી રહેવા લાગ્યા. એવો ધાડો પ્યાર તે બધી બધાંઆણી વચ્ચે બાજ્યો કે એક બીજાથી જો એકબી દહાડો તેઓ જુદા પડે તો તેમને ને દહાડો ગુમાવે વા બહુજ મુશ્કેલ થતો વખત જતા વરૂધ

મયુગીરીયન લીપેઝ મરણ પામ્યો અને તેની નાની માયાપુજ એકમેક પર જમરો જનથી કુરખાન થનાર વહાલા બધી-બધીઆણીને મલી.

લગભગ ત્રણ વરસ પસાર થઇ ગયા જયાર પછી દેશમાં બળવો જાગ્યો અને તેમાં જીને પોતાનો હીસો આપ્યો. બળવો એસાડી દેવામાં આવ્યો અને બળવાખોરોના આગેવા નેને દેશપાર કરવામાં આવ્યા, આ દેશપારી ઓમાં જીનથી હતો અને તેનેથી રાજ્ય તર ફથી દેશવટો ભોગવવા માટે રટીમરમાં ઉપાડી જવામાં આવ્યો

એલીસે પોતાના બધીથી છુટી પડતા માથે માથાં ફાડી નાંખ્યા અને સતાવાળાઓને આજુજ કરી કે તેણીના બધી સાથે તેણીને પોતાનોની દેશવટો ભોમવવા દેવો, પણ સતા વાળાઓને આજુજ કરી કે તેણીના બધી સાથે તેણીને પોતાનેથી દેશવટો ભોમવવા દેવો, પણ સતાવાળાઓએ તેણીનું કહ્યું મનપુજ નહીં

આખરે તેણીનો બધી તેણીથી છુટો પડ્યો અને તે દીન પછીથી કેઈથી દીવસે એલી સનો એહેરો હસતો દેખાયોજ નહીં એલીસ દર રાત્રે રડી રડીને પોતાના બધીને યાદ કરતી હતી અને તે ક્યારે પાછો આવે તેની રાહ જોતી હતી. આખરે તેણીએ જાણ્યું કે લાએ વખતે દેસપારીઓને સરકારે છુટા-પણ બધીયુ હતુ અને તેઓ આજે આવ નાર હતા એલાસે માની લીધું કે જરૂરજ પોતાનો વહાલો ભરથાર જીન પીકારડ તે દેશપારીઓમાં હશેજ પણ જયારે તેણીએ પોતાના વહાલા બધીને નહીં આવેલો દીરો તયારે તેણીએ મને મુવેલો ધાર્યો અને હવે તેણીનું જીવનું કાઇથી કામનુ નથી

એમ માની લઇ તેણીએ આપઘાત કરી પોતાનો ભોગ આપ્યો.

* * *

અત્રે તે બાનુની વાત પુરી થઇ અને હું વફાદાર પણ આપઘાત કરવા જેવી હદ સુધીની નાદાન એલીસનો છેલ્લી વખતે ચેહેરો જોઇ લઇ માહરો રીપોર્ટ આપવા સાર જવાનો વીચાર કરતો હતો તેટલા ધર ધર કરતુ દાદર ઉપરથી કાંઇ ચઢી આવયુ.

“મારી વહાલી એલીસ ક્યાં છે?” તે આકારે પુગતાને વાર સવાલ નાખ્યો.

સહ કાંઇ તે મરદના આતુર ચેહેરા તરફ જોવા લાગ્યા અને ધણકોના મુખમાંથી સવલ નીકળી પડ્યો.

“તમે કોણુ છો?”

“હું” જન પીકારડ છુ અને મારી વહાલી એલીસને હું સદા સુખીની મારે ગળે લગાડવા આવ્યો છુ—એલીસ ક્યાં છે તે મને જલદી કહેશો?”

સહ કાંઇ જેઓએ તે મરદના ગળામાંથી નીકળતો સાદ સાંભળ્યો તેઓએ અફસોસનો દમ ભર્યો તે શખસને તુરતજ એલીસના મુરદા સનમુખ લઇ જવામા આવ્યો અને જે દેખાવ જોઇ એક બકરાને કાપે તેવો દરદમંદ દીલ કાપી નાખનારો અવાજ તે મરદના જીવરમાંથી નીકળ્યો.

“શું” મારી એલીસ મરી ગઇ—આજેજ તે મરી ગઇ—કાય મરી ગઇ—કેમ મરી ગઇ—ઓ ખોલો સુના સાવજ જેવાં ના ઉભા રહો—જલદી ખોલો મારી એલીસ કેમ મરી ગઇ” તે મરદે પોતાનુ માથુ દાખતા અને બહાર નીકળી આવેલા ડોળા સાથે આવરા બાહરના બની જઇ સવાલો કીધા

“ગરીબ ખીચારી એલીસ,” એલીસની પડો શરૂ ખુલાસો કીધો. જન પીકારડ, તમે આજે આવનાર હતા, પણ તમેને રટીમરપર એલીસે જોયા નહી—તેણીએ તમને મુએલા ધારવા અને તેથી તેણીએ આપઘાત કીધો.”

“ઓ હું મુઓ.” જને પોતાના કપાળપર મુઠી મારતાં જુમ પાડી. મારી એલીસ તુ જો કે ખીચારી કે મારા ચેહરામાં મોટી હદ સુધીનો ફેરફાર થવા પામ્યો હતો અને હું અસમ્મ હતો તેના કરતાં ગળાખને હાડપીજર થઇ ગયો હતો હા, તેણીએ તેથીજ મને ઝાળખ્યો—પણ વાર એને ક્યારે આપઘાત કીધો?”

“ફક્ત એકજ કલાકની આગમજ.” પેલી ઝોરતે સમજાવયું.

“ઓ—એલીસ—એલીસ! અરે ફક્ત એકજ કલાકની દીલ કાય તે કીધી નહી? અરે એકજ કલાક તુ થોભી ગઇ હતે તો હું તારો જન તુને આવી મળતે—પણ એલીસ! મારા જન તુ મરી ગઇછ તોખી હું તારીજ સાથે છેઉં—

અને ખમ ખોલતાંજ તે શખસે એલીસે પીધેલાં ઝેરની બાટલીમાના પ્રવાહીનો બાકી રહેલો ગોટ ગળી લઇ એલીસના શરીરપર નખાવી દીધુ.

બધાઓએ તેને મરતો અટકાવવા માટે પેલી બાટલી પકડવા હાથ લામો કીધો હતો પણ તેઓ તેને અટકાવી શકે તે આગમજ તો તેની ધાટીમાંથી તે ઝેરી પ્રવાહી નીચે ઉતરી ચુકી હતી

(સમાપ્ત.)

ખુદાનો કોપ.

(પારસી સંસારી ટુંકી વારતા.)

લાખનાર—લાગળીયા.

મુંબઈના શેરખાનરનો શાહ ગણાતો જાણીતો સાહસીક વેપારી બન્ને હીરજી હીરા-માણેક પોતાની કેમનાં નવાં વસ્ત્રોને દહાડે સવારના પ્રવાહમાં વાદરા ખાતે આવેલા પોતાના કુશાદે બગલામાંના એક ઓરડામાં દાટી બેડાંતો આપણી નજરે પડે છે. હીરજી શેઠ ધણીજ ઉતાવળમાં હોવાથી ઝડપ કરવા જતા ચપ દેતો કે ચપકા પડ્યો અને સામુના શીલુથી બરાબ ગયલો તેમનો ચેહેરો હવે લાલ રંગવા લાગ્યો સહવારનાં ઉડતાજ શેઠની મીઝસની બાવરી ચસકી ગયલી હતી અને તેમાં આ થતાંજ ગુસાની કીટલી નનજ ફાટી ગઈ.

‘જહાનમમાં જય સખ! આહ—’ પારણા આગલ ઉબેલા નોકરને જોઈ શેઠ આંખનો ખાર બાઈપર કાઢવા લાગ્યો ‘કેમરે એમ ચડાલ? શું કહેવા માગેછ? એમ જનાવર ની કાની જોયા શું કરેછ? બોસી મરની?’

શેઠનો માનીતો નોકર પોતાના માથાની સલાલ ભેતો અદર આવ્યો, કેમકે કોઈખી ચીજ જલદીથી તેના માથાની મુલાકાત લેશે એવી તેને દરેક વક્ષી હતી પણ આભુઆભુ કાંઈ ન હેવાથી તે બચી ગયો, જે કે છેડા યસા શેઠનો ‘શેરીંગ બોક્સ’ છુટો મારવાનો ઢયુ પચુ વીચાર તો થયલો હતોજ

‘જરા આ પાઉડર લગાડો, શેઠ—’ શેઠનો રંગબેરંગી થતો ચેહેરો જોતા તે નોકર પાઉડરનો દાખડો લેવા દોડ્યો ‘એથી હવડા ચપ દેતુ કે લોહી બંધ થઈ જશે તેણે ધણીજ ચાક્કા કીથી પાઉડર દાખ્યો અને લોહી નીકલતુ બંધ થયુ કે શેઠને પણ લગાર કરાર થયો ‘કોઈ ખાધ આપને મલવા આવેલા છે હોલમાં બેસાડેલાં છે’

‘જે રે, એમ સુવર! મારે કોઈને મલ્લુ નથી જોએ તો જહાનમમાં કેમ નહીં જાય પણ મારે કોઈનું માનવું નથી મારા ખુદા, શું મારા પોતાના ઘરમાં પણ ત્યારે મને કરાગ નહીજ કે? બોસની, ધધેડાના કાકા શું કહી મરેછ? શું કેરામ ઇટાંગની પેડે જોયા કરેછ? શું મારા ઘરમાંખી મને બધા સતાવે કે?’

‘કોઈ બીખારડણુ હશે સાબળતા સાબળતા હવે તો કાનમાંના કીડા પણ નીકળી ગયા, છતાં એ કમજખતોના રડણ પાટલા પુરા થતા નથી બદખખતોને જ્યારે હુ ગણુ કારતો નથી ત્યારે મને કબુસ, ચોટો, હુઝો, બદમાશ વીગેરે વીશેષણેથી નવાજે છે જહાનમમાં કેમ નહીં બધા જાય પણ મારે એ કોઈને મળવુંજ નથી જા, જોઈએ તો કાંઈ બોસ પણ એ લોકોની કાળી સુરત

મને ના બતાવ ! લાવ, સરટ ક્યા છે ?
પેલો કોલર લાવ--લાવ યુ સ્ટુપીડ ગંધા' અને તે સાથેજ ધરાય કરતી લાત પડી રીંછની પેઠે હવે શેઠે શરટના બટન પોવા માડ્યાં પણ કોલર બટન આવેજ નહીં જોર કરતા હોલ ચીગયો અને અ તે બટન આવ્યુ નોકર બાપડો બારણા આગળ નહાસવાની પેરવી કરતો અકરાતો ઉભો હતો કેમકે આજે કંઈ નવું જીવું થઈ જવાનું હતું, એમ તો શેઠના હુકમ મુજબ તે મળવા આવેલા બાઇને ક્યારની રૂપસદ આપી દેતે, પણ વાત એમ હતી કે તેને ઠીક ચંરી મેરી મળી હતી એટલે તે પોતાનું કામ પાકું કરવા માગતો હતો શેઠના મીનસની તેને ક્યા ખચર ન હતી એ તો હોય ! ઘણાજણયા શેઠને ધડીમા ઘોડ તો ધડીમા ધધેડા બની જતા કરી વાર લાગતી ન હતી

‘પણ છી ને કરીને, શેઠ,’ તેણે ધીમેથી કહ્યું કે શેઠે બે ચાર ચાપડી કાઢી આ બાઇ કાંઈ માગવા આવેલા હોય તેવા નથી લાગતા ગરીબોના જેવા તે મુદ્દલ દેખાતાજ નથી એ બીચારા રડતા હતા--રડતા રડતા બેઠેલા છે, બીચારાથી બોલાવુંથી નથી તેઓ કહેછ કે તમને મળવાની તેમને દરજ છે કેમકે તેમા મોત અને જીવનનો સવાલ સમાવેલો છે.

‘કેમ બચ્યા કાંઈ માથું ધુમેછ શું ?’ શેઠે ચીચવાળને કહ્યું તને શાને માટે પગાર મળે છે ? સીધું સીધું હયા રેહવું હોય તો બરાબર કામ કર ! જ જઈને એ બાઇને હયાથી રૂપસદ આપ વું સમજ્યો કે ?’

‘હા બરાબર સમજ્યોજી,’ શેઠ બાબુમાં કાંઈ તટોક્ષતા જોઈ તે નોકરે ધભરાટમાં ત્યાથી પોબારા ગણતાં જણાવ્યું, કેમકે તે જણતો હતો કે તેનો છેડાયેલો શેઠ જે તેના હાથમા આવે છુટ્ટ મારે તેવો હતો તે હોલમા આયો તો ત્યાં પેલા મળવા આવેલા બધા ગમખાવર ચેહરે નમોસ થઈને બેઠેલા હતા તેને જોતાજ તે બાપડી ઉભી થઈ પણ તે નોકરે ગભીર ચેહરે ડોકું ધુણાવ્યું

‘બાઇ તમે ધણેજ કદગે વખતે આયા-છ,’ તેણે ધીમેથી જણાવ્યું. શેઠે હજી ચાહે પણ પીધી નથી અને શદ્વારમા તેઓ ધુખરાયલા ચાના જેવાજ રહે છે હવડા તો એમને છેડાયજ નહીં હું ધણેજ દક્ષગીર છું જોઈએ તો બપોરના આવજો બપોર પછી એમનો લહા ઉતરે છે મે તો તમો માટે મારે બનવું કીધું પણ એ માને તેવા આસામી નથીતો ?

‘મારે એમને મળવુંજ જોઈએ, તે અબ-ળાએ દીક્ષ પીગલાવનારા ધણેજ દુખી અવાજે કહ્યું ‘ખુદા ખાતર કાંઈથી કર એક જીવગી બચાવવાનું તને પુન મળશે ખુદા ખાતર તારા શેઠને જઈને કહે કે એકજ મીનીટ મને મળશે હું તેમને પગે લાગી અરજ કર છું’

‘ખુદા તને સુખી રાખે તે, તે નોકરે ‘કીકું’ હતીને જણાવ્યું તેમ કીધાથી કાંઈથી વળે તેમ નથી કાલાવાલાથી પીગલે એવો માણસ મારો શેઠ નથી. પણ હું તમને એક તાલ બતાઉછ--તમે દશ મીનીટ હયાં થોભશો ને ? હું હવડાજ એમની ચાહે લઈ જાઉં છું દશ મીનીટ પછી એઓ આ બાબુએથી ઉતરશે. જેવા આવે કે તેવા પકડજો. તેમ

થશે એટલે એમનાથી છટકાવાનું નથી તમે જરા આ પરદા પછવાડે ઉભા રહેજો કે ઉતરતાં એમની નજર તમારી પર પડે નહીં. જરાક ઢુશીઆરી રાખજો કે તમારું કામ થઈ જશે.

‘હા, હા,’ તે અબજા ગચકાતી ગચકાતી બોલી, ‘તારો મોટો ઉપકાર થયો બાઈ હા, તું કેહસે તેમ કરીશ કેમકે અગીઆર વાગતા આગમજ મારે એમને મળવું’ જોઈએ.’ તેણી ઝડપથી ત્યાંથી નીકળી તે નોકરના બતાવવા મુજબ પડદા પછવાડે ઉભી. હોલમાં હવે કોઈ નજરે પડતું નહતું એક મીનીટ થોભી તે નોકર પોતાના શેઠની આંહોની ત્રે લઈ માત્ર પર ગયો.

હીરજી શેઠ જખરો ગણત્રાયાજ વેપારી હતો. શેર સટાથી આલમમાં તેનો બોલ સતાધારી સમાન થઈ પડ્યો હતો. રમકડા સાથે રમતાં બચ્ચાની પેઠે તે લખખો અને કરોડા રૂપયાની રમત રમતો હતો તેની વીખ્યાતી પણ બારી હતી દેશના રાજાઓ અને મોટા મોટા અધીકારીઓ તેને પોતાના મીત્ર તરીકે ગણતા હતા અને અવાર નવાર તેઓ પોતાના આ ‘બસ્ત’ના કલાબાજ બંજના ફાટાથી ઠીક ખાટના હતા પ્યાલા-માની ખાડ ડહોલવતો તે પોતાના વીચારના વમલના ઘોડા ચાહોમ ઝોકાવ્યો જતો હતો અને તેમ કરતા તેના દ્રઢ ચંદ્રાપર અવાર નવાર શીકકુ હસવું પ્રગટ થતું હતું આહ! આજે ખુશખુશાલ હતો કેમકે ગઈ કાલેજ તેણે પોતાના ધણાક હરીફોને ધુળ ચાટતા કરી પોતાની કુનેહથી દોલતનો ગાસડો ખાધ્યો હતો અને તે હરીફો પાયા-પાંચીની કેર પર આવી ગયા હતા છ દીવસ સુધી તેણે અથાગ જેહમત ખેતી તાગડાઓ રચ્યા

હતા અને ત્યાર પછી જેવો તેને મારવા માગતા હતા તેમનેજ તેણે ધુલમાં રગદોલવા હતા લડાઈની અદર પોતાના હમનગરદોને દાર કરી ખુશાલીમાં પ્રવૃત્તીત થયલા સીપાહ બચ્ચાની પેઠે તે આનંદી બન્યો હતો, કેમકે પોતાની ફતેહથી તે ફેટલું કમાયો હતો તેનો આકડો ગણતા તેની આખો ખુશાલીમાં ચમકારા મારી રહી હતી. પણ તેના કંઠાર હાથ યામાં પોતાના હરીફો માટે કરી દયા કે માયા હતીજ નહીં. જેઓ તેના સમાગમમાં આવતા હતા તેઓ તેને બાપોકાર ધાતકી અને ખારીલો જાહેર કરતા હતા તેના કામમાં દયાનો અશ કે માયાની કરી લાગણી હતીજ નહીં તે હદવીનાનો મકમ મનતો હતો અને તેના દીલમાં ગોચા પથરે વાસો કાઢ્યો હોય તેમ ખુલ્લું જણાતું હતું.

‘દયાને માયા એ બધું હ બગ છે’ તેની જીદગીનો આ મુદરા લેખ હતો ‘બાહ! એ દયા ને કરૂપા ધધામાં નહીં જોઈએ તેમ કીધું કે મુવાજ છુટા લાગણી રાખી કે તે ભાગેલા વહાણના જેવી હાલતનો થઈ પડે છે ધધામાં તે એવી ચીજ હોય? ચાહે દુન્યા જુદું બંધે પણ મારે મનથી તો એવી ચીજ ધધામાં જોઈએજ નહીં જેમ આગ અને પાની એકત્ર થતા નથી તેમજ ધધામાં પણ થવું જોઈએ’ આ તેની દયાહીણુ રીત તે પુર છુટથી અમલમાં મુકતો હતો તેનો જીવ જન દોસ્ત વરીક જે તેના મારગમાં આવતાતો સેહેજેળી લાગણી વીના તે તેને ધુલમાં રગદોળતો હતો અને પોતાની ફતેહના સાધનો આગલ અને આગલ વધારયાજ જતો હતો

‘ગઈ કાલનો દીવસ કાઈ ખરાબ ગયો નથી,’ ટેબલ પરથી ઉઠી નીચે જવાની તધ્યારી

કરતાં તે મનથીજ પટપટયો, ‘એ કમળ-ખતોને પગભર કરતા હવે જમાનો જોઈશે ને સેવક તે કરતા વધુ સલામત છે. હવે તો જગ હેઠલ નારનો લઈ પેપરો તપાસી જોખ ભણુ અને પછી નહીં તો સાજના લગાર ખુદાને યાદ કરી લઇશ’ ગાલીઆ પાંચરેલી ચાલમાં થઇને તે દાદર આગલ આવ્યો થોડે દુર તે એક બધ ઓરડા આગલ ઉભો અંદરથી કશો અવાજ ન આવતો હોવાથી તેણે બારણુ ઉઘાડ્યું તેની આખોમા નમરતાનો છાપ છવાયો અને હવે તે ધીમા કદમે દાદર પરથી ઉતર્યો.

જેવા તે છેલ્લા ફાડયાપર આવ્યો કે પેલી અબલા બહાર નીકળી આવી, ને ઝડપથી બોલવા લાગી તે એકદમ ગુસ્સામા ખચાઇને લગાર પાછળ હટ્યો, ‘તેની નમરતા હવામા ઉડી ગઇ અને તેનો ચહેરો ઘણોજ કઠોર થઇ ગયો.

આ વખતે હું કોઇને મળતો નથી બાઈ, તેણે ઘણાજ કડવાસથી કહ્યું તમને મોકલી દેવા મેં મારા નોકરને ફરમાયું હતું મેહેર બાની કરી પધારો નહીં કર—’

‘હું નહીં જવાની! તેણી ત્રણીજ ભુસ્સાથી બોલી, હું જે તમને કહેવા આવી છું તે કહ્યા વીના હયાથી એક પગલુ પણ હટીશ નહીં. હીરજી શેઠ, ખુદાને ખાતર મને એક પાચ મીનીટ—એ મીનીટ—જોઈએ તો એકજ મીનીટ તમને ખોલાસાથી કેહવા દેવ તમને સાલળવીજ પડશે નહીં તો પાક પગ વરદેગારના કસમથી કહું કે હું હયા તમારા પગ આગળ જોર પીને મરી જઈશ’ તેણીના શબ્દો કાંઈ ખ્યાલી ન હતા. તેણી બોલે તે બળવે તેમની હતી વાશકુટના

ગળવામા તેણીનો હાથ ગયો કે જ્યાં એક સીસી ઉંપસી આવેલી દેખાતી હતી.

‘ભલા એ નાટક ફાટક મને જોઈતો નથી. તેણે કટાણીને કહ્યું ‘તમે શું કહેવા માંગોછ? વળી કાંઈ રૂમડી મુકવાની વાત હશે તમારા લોકથી તો બેજાર થઇ ગયો શું છે? છોકરી પરણાવવી છે કે માટી અશકત થઇ ગયોછ કે ભુખે મરેછ કે—’ શેઠ, હું એવી કીસમની નથી,’ તેણી ઝનુનથી બોલી ‘હું જીવપર આવેલી અબળા છું અને તમે શું એમ ધારોછ કે જ્યાં સુધી ચોકસ ફરજ પડે નહીં ત્યાં સુધી એક સ્ત્રી તમારી આગળ પગે પડા કદીખી કાલાવાલા કરે? હું ખુદાને હાજર નાજર ગણીને મ્હુ છું કે જે તમો મારૂં કેહવું સાબળસો નહીં તો જરૂર હું હયાં મારો જન આપીશ’

‘એમ કે? ખરેખર તમે તો કાંઈ જબરાં છો! ભલા કહેશો વાર કે મારેજ ત્યાં આવી એમ કરવાનું કારણ શું?’

‘કારણ જણવા માગોછ? કારણ તો સાદું ને સેહલું છે જે હયા મરી જાઉં. તો તમે મારા ખુની ગણાઓ, જોકે હું પોતે મારો જન લઈશ પણ દુનીયા તમનેજ ખુની ગણશે’

‘ધુત, એ વાહીયાત વીચાર તમારા બેજા માજ રાખો એકદમ હયાથી ચાલી જાઓને ડાકટરને ત્યાંથી દવાનો ડોઝ લઇને મળહના પોલી જાઓ કે એમ બેજા. ચસી જાય નહીં. એ તમારા ઉશકરાયલા બેજા નો રામ-બાણુ ઇલાજ છે, સમજ્યાં’ તેનો અવાજ કઠોર પણ લગાર ફયાવત હતો હવે તે તે અબળા તરફ આતુરતાથી જેવા લાગ્યો તે ઘણીજ ખુશસુરત તો હતીજ નહીં.

તેણીનો ચેહરો નીરદોષ અને સેદેજ સામળો પણ દેખાવડો હતો રડતાં તેણીનું નાક તથા આખ સુઝી આવ્યા હતા એટલે તેણી અવતાર બે અવતાર થઈ ગયલી હતી. તેણીની છાતી જોરથી હિ ચઢાતી હતી તેણીનો પોષાક ધણેજ એશકી નહી, પણ સાદો અને ખરેજ બંધ બેસતો હતો. હીરજી શેઠને ખુબસુરત બધરા ધણાજ ગમતા હતાં પણ જરા એવા તેવા ને જોતાજ તેમના નસકોરા ચઢીજતા હતા. આ સ્ત્રીને જોતા તેમનું નસકોર ચઢ્યું ખરૂં, પણ પેલી સીસીવાળી ધમકીથી તેઓ લગાર ડરીયા

‘વારૂં,’ તેણે ધુખરાયલે અવાજે કહ્યું. ‘તમે કહેવા શુ માગો છ ? જલદી કરો, નહીં કર નોકરો પાસે ધકકા મરાવી તમને બહાર પોલીસના હાથમા તમારૂં પાખડું પકડાવી દઇશ ખાલી બકબક કરી નકામો વખત લેતાં ના ! વારૂં પણ તમે પોતે કાણુ છો ?’

‘હુ મીસીસ રૂસ્તમ કાળાપેસી છુ,’ તેણીએ જવાબ દીધો આશાનુ એક ઝીનુ ડ્રારણુ તેણીના ચેહરાપર પ્રગટ થયુ અને તેણીનો ચેહરો ગુલાબી બની ગયો ‘હુ’ ધારૂં છ કે મારા નામથી તમોને કાંઈ સમજ તો પડશેજ નહીં !’ તેણે ડોક ધુણાવ્યુ અને ચુપ ઉબો રહ્યો.

‘નહીં, હુ ધારતી હતીજ નહીં, પણ મારા રૂસ્તમ તમોને ઓલખે છે અને હર પળે દરેક બદ દુઆ સાથે તમોને યાદ કરે છે ગઇ કાલે જે બેવકુફોને તમારી મળહ ખાતર તમોએ રમાડી રમાડી ને પાયામાલ કાઢ્યા છે તેઓમાનો એક તેઓ છે ચા માટે હુ હયા આવી છુ તે હવે તમે સમજ્યા કેની ?’

‘બાઈ જે તમારો વર આતશ સાથે ચેડાં કાઢતાં દાઝી ગયો હોય તો તેમાં તેને કપકો ઘટે છે, તમે તેમાં મને શુ કહો છો ?’

‘તમોને શુ કહુ ? તમોને ? જ્યાં સુધી તમારા ધાતકી પ જનમા તે બાપડો સપડાયો નહાં ત્યાં સુધી તે એક ખરેજ સુધ્ધો જવાન હતો રટડો કરવાનો દીવાનો ખ્યાલ તેમને આવ્યો નહીં ત્યાં સુધી તેમના મનમા કદીબી જુરી વાસનાઓએ જગ્યા લીધી ન હતી તેમણે પેહેલા પોતાના પછસામાથી નાનો સટડો કરવા માડ્યો અને થોડુ ક કમાયા થી તેમનામા હીમત આવી અને તેમણે વધુ આગલ પગલા બરયા અને તેમા પણ કમાયા આ વખતે તમે તમારી ચડાલ યુક્તી સાથે બહાર આવ્યા અને તમારી જાજમા બીજાઓની પેટો સટો કરવાને તેઓ લલચાયા તેમા હારતા તેઓ હારેલા જુગારીની પેટો બેવડુ રમવા લાગ્યા પણ વધુ ચુમાનતા ગયા આવી હદે માનતો આવ્યા હતા તેવામા એકે અપાટે પોતાને ગયલી ખાટ બરપાછ ડરી વડુ મેજવવાની એક મોટી લાલચ તેમના હાથમા આવી તેમની પાસે તો હવે અરધી રહી ન હતી પણ પોતે બે કમા કેસયર હોવાથી પછસાની મોટી રકમ તેમના હાથમા રેહલી હતી, તેથી તેમણે પાગકા પદરો ઉઝીના લીધા અને તે વડે ઉદેપુરની હીંગની ખાણવાલા શેરો ખરીદ્યા. હવે તમે શીકકા કેમ પડો છો ? શુ બન્યુ તે હવે તમે સમજતા હશે !’

‘બાઈ, તમારી આખો તમને હંગતી જણાય છે મને શીકકું પડવાનુ કારણુ શુ ? તમારી વાત ચલાવો, જે કે શુ બન્યુ હશે તો તે હુ સમજી ગયો છુ તેણે ઉદેપુરની ખાણવાલા શેરો ખરીદ્યા ને ? હા—હા !

એસો પેલી ખુરશીપર જરા હુશયાર થઇને પછી બોલો.’

ડચ્ઝંઓથી તેણી શુ ગળતી હતી. ધીમેથી હુશયાર થઇ તેણી તેની તરફ ટગર ટગર નેવા લાગી.

‘શુ અન્યુ’ તે તે તમે જાણો છો દરેક જણુ ધારતુ અને માનતુ’ હતુ કે આ શેરોના ભાવો જલદી વધી જવાના હતા મારા રસ્તેમે જ્યાં સુધી ભાવો ગળડવા લાગ્યા ત્યાં સુધી શેરો ખરીદ કરવાજ કીચા. ભાવ તો ગળડતાજ ગયા તેમની ખાતરી હતી કે શેરોના ભાવમા જલદી ઉઠાળો થયા વીના રેહનાર ન હતો તેમના દલાલ મીત્રો તેમજ શેર બજારના આગેવાનોએ પણ તેમને તે બાબે ખાતરી આપી હતી એટલે મકમપાણુ વધ્યુ, પણ ભાવો તો ગળડતાને ગળડતાજ ગયા કેમકે તમે તમારી જાળ પાથરી હતી ચાલુ ગગડના ભાવો જોઇ હવે રૂસ તડખાંચો અને શેરો વેચી નાખવા પ્રયત્ન નાંધો પણ ખરીદે કેાણુ? એટલી બધી નીચી હવે ભાવો આપી ગયા હતા કે ફદ યામા દોડ ગરને હીસામે વેપારીને શેરોના ચીથડા આપવાનો વખત આવ્યો હતો ખરીદદાર કોઇ નહી મળવાથી પાયમાલી વધી ગઇ જે શેરો વેચાયા હોત તો કાઠબી કીસમે બાકીનુ નાણુ એઝુ કરી ઉછીની લીધેલી રકમ ભરપાઇ કરી દીધી હોત પણ શેર તો ખાલી ચીથડાને ભાવે પણ બજારમા ઉચકાયા નહી અને હવે--તેણીએ એક મોટુ ડચકુ ખાણુ અને ધસી આવતા ગ્રાસુઓ અટકાવવા તેણીએ પોતાનો ચેહરો ઢાક્યો

‘પછી શુ થયુ બાઇ?’

‘રૂસ, સદતર પાયમાલ થઇ ગયો છે. જે બે કમાથી ઉપાડેલા પછસા આજે અગ-વાર વાગતા સુધીમાં ભરપાઇ ન કરવામાં આવશે તો તેમનુ આવીજ અન્યુ કેમકે બપોરના તેમના ચોપડા તપાસવાના છે કોઇ ધીરતુ પણ નથી. મારી પાસે જે કાઇ હતુ તે આપતાં પણ પુરતી રકમ મળતી નથી, અને વળી કોઇ જામીન પણ રહી શકતુ નથી, એટલે પુરા બાર વાગી જવાના છે. પછસા ઉચાપત કરવાનુ તહોમત તેમના પર મુકવામા આવશે અને પછસા નહી ભરાવાથી તેઓ એમને-એક સાધારણ ચેરની પેઠે કેદમા નાખશે.’

‘વાજબી-કેદખાનાને તે બરાબર લાયક છે. મારા વીચાર પ્રમાણુ જે માણસ વીશ-વાસુ ઓધો ધરાવી પોતાને હસ્તક સોપવામા આવેલી રકમો બરાબર રાખી શકે નહી તે કેદમા પડવોજ જોઇએ આવા બદમાશોમા મજબુત દાખલો બેસાડવોજ જોઇએ, હુ દરગીર છુ કે બાઇ, તમારા ધણી-એ લુચ્છાઇથી નાણા ઉચાપત કયા છે તમે કહોછ તેમ જે તેની આ ફકત ભુલજ હોય તો પણ તેણે પોતાની ભુલની શીક્ષા જરૂર ખમવીજ જવએ આવી ભુલો લઇ ચલાવાયજ નહી.’

તેણી તેને બખી ખાતી હોય તેમજ ડોળા ધુરકી જેવા લાગી, પણ તે તો કશીબી દરકાર મરયા વીના ચુપ ઉભો હતો આવા આવા તો સેકડો ફારસો તેણે જોયા હતા. જે તે દયાવત હોત તો તે ખાલી દયા પણ બતાવતે-પણ ના, તેનું જીગર તો સખ્તમા સખ્ત પથર જેવુ હતું સંગદીલપણે તો તેણે પોતાની દોલત મેળવી હતી એટલે તેને કોઇ બીજાની દરકાર ન હતી

“ત્યારે તમે કાંઈજ કરશો નહીં? તેણી ખુરશી પરથી ઓડી ઉઠતાં આતુર દમે બોલી. તેણે ફકત પોતાનું ‘ડોકુ’ ધુણાવ્યું અને તેનો ચેહેરો વધુ સખત બન્યો.

‘કાંઈજ નહીં બાઈ સાહેબ તમારા પેટે ‘તેરા કુતા ઓર મેરી કુહાડી’ જેવી વાતો સાંભળી મેં મારી ગોઠવણો ફેરવી કેની તો થોડા વખતમાં મને થાણાની ફીવાનશાળાનો રસ્તો પકડવો પડે, તમે સમજ્યા કેની? મારાથી એ બાબતમાં હવે વધુ કાંઈજ બની શકે નહીં જે બાબતમાં તમારો ધણી સમજે નહીં તે બાબતમાં ફરીથી માથું મારે નહીં એવી નેને સલાહ આપજો હું ઇચ્છુ છું, કે તમારી મુજબણો જલ્દી ખનમ થઈ જાય મારાથી તો કાંઈજ બનવાનું નહીં.

કેદમાં જવાની લયાનત તેઓ કરી સાબવાના નથી’ તેણી બગીડી ‘હું પોતે તેમને તેમ કરવા જવા દ્રમશજ નહીં તેઓ કેદમાં સાધારણ કેદીની પેટું જાય તે કરતા મરણ પામે તે બદલ, પણ આ કમનસીમ બાબતનો કલક! આ કલક! મારા ખુદા! મારા ગાય જેવા બચ્ચાઓ પર આ શું સીનમ! ભય અને ધારતીમાં તેણી દરદગવા લાગી એકાએક તેણી ખુરશી પર તટણુખાર બેઠી અને તેણીનો ચેહેરો વીકાળ બની ગયો.

‘ત્યારે શું તમે કાંઈજ કરવાના નહીં?’ તેણીએ ફરીથી સવાલ કીધો પણ તેણે ખાલી ડોકુ ધુણાવ્યું.

‘હું શું કરું? શું તમે એમ કહેવા માગો છું કે તમારા ધણીને લાગેલી ખાતના પદસા મારે ભરપાઈ કરી આપવા? એટલે શું મારે તેને ફરી પાછો ગુનાહ કરવાનો લાઝમમાં નાખવો? નહીં બાઈ, માફ કરો કદાચ હું એમ

કરું પણ હું તમારા ધણીને ઓલખતો નથી એટલે દીલગીર છું.’

‘તમારા પદસા જહાંનમમાં નાખો તમારા પદસાને તો હમે અડક્યેથી નહીં હમને તમારા પદસા બેઠતા નથી, પણ ખુદા ખાતર શેરોના બાવોમાં કાંઈ ફેરફાર કરો! તમે ચાહે તેમ કરી શકશો અસલ ખરીદીના બાવ પરજ શેરો મુકી અને મારા રસને સુધારવાની આ એકજ નક આપો. તમોને પગે લાગુ તમોનેથી બચ્યા હશે તો કોઈ તરફ નહીં ને મારા ગરીબ બચ્યા આ તરફ ભુઓ. રશી કાંઈ બદમાશ નથી. શેરના બાવો ઉછલશે એવી નેની સ પુરબ ખાતરી હતી, પણ તમારી નીચ યુક્તીએ શેરોને ગબડાવી નાખ્યા ખુદા ખાતર-કાંઈને બી ખાતર દયા-કરો! હું તમારી જ દગીલગ આભારી થઈશ એટલી દયા કરો-અગરે! શું પશ્ચર જવું તમારું જીગર પીગલતું જ નથી? જરા તો ખુદાનો દગ કરો? ખુદા કયા સુધી આ બધું સાંખશે?

મારા ગરીબ બચ્ચાઓ દલવસતા રખડશે તેમની તરફ તો જરા ભુઓ!’ તેણી ધોધમાર રડતી તેને પગે પડી અને તેને વીનવવા લાગી પણ પશ્ચર પર પાણી! આ વ્યાજનક દેખાવ થી ને ધાતકી હાથપર કરીથી અમર થઈ નહીં એવા એરા તો અનેક દેખાવો તેણે જોયા હતા એટલે તેને કરી પરવા હતી નહીં,

‘બાઈ, કાફા શું કરવા મારો છે? તમારું કાંઈ વલવાનું નથી હું મારી ગોઠાણ કદી ફેરવાતો નથી આ શેરોના ભાર ન્યા સુધી મને પસંદ પડશે ત્યા સુધી મગડેવાજ રાખીશ હા! બધાઓની ટોળી મને હકાવવા આવી હતીને? વેલ બેઠશું કે કોણ જીતે છે ન્યા સુધી એ બધા ધુળ ચાટતા થાય નહીં ત્યા સુધી

હુ પણ ખરો કે એ શેરોને એવી ગરડેલીજ હાલતમા રાખુ ! મારી સામે સરકશી ? બધાને પાયમાલ કરે નહીં તો હુ મારા બાપનો નહીં ! જાવ બાપ, જાવ ! મને ફોકટ સતાવો ના ! હુ કાઢખી કરવાનો નથી આ બધા દોંગસોગ તમારે ધર જઈ કરવા કરજો હયાથી એકદમ ચાલી જાવ નહી તો તમને ભારી પડશે.

તેણીનો ચહેરો કદરખીહામણો થઈ ગયો તેણી ઝડપથી ઉઠી અને પોતાની સાડી સફા કીધી તેણીની આબોમાથી તો ગોચા આતશ ચમકારા મારી રહ્યો હતો

‘ તમે કાઢજ કરવાના નહી ? ત્યારે તો માગે હડહડતા શાપ તમે અને આ તમારા ધરપર ઉતરજો ખુદા કરે ને હયાથી તમને એક મીનીટનુ ખી સુખ આ દુનયામા મહે નહી તમારી અત્ય ત જરૂરને વખતેજ તમારા બચ્ચા તમારી સામે રૂંદી અને તમને હડધુત કરશે ! ખુદા કરેને કટોન્ટ વખતે તમારે બેજુ નમજુ પડી જાય અને બીજાઓ પાયમાલ થના બચી જાય ! આજના પવીત્ર દીવસે તમે મને ટળાવનતી કાઢો છો પણ મારી આતરડીની હાય તમેને સદા વળગશે ગરીબ હાય કદી ખાલી થતી નથી તો જરૂર તે મહાન કીરતાર તમાગે ધધામા ફરજ દમા તમારી—તેણી દમ ભેવા થોભી તેણીનો—ઉશકેરાટ ઝેઈ હીરજી શેઈ પણ ઠંડી ગયા

‘ નીકળ એકદમ ! ’ તેણે પોકાર કીયો એકદમ જ, નહીતર ધકકો મરાવી ખહાર કાઢીશ તારી એવી સાધારણ વાતની મને પરવા નથી બસ, હયાથી નીકલ ! ’

‘ સાધારણ ? તુ એને સાધારણ કહે છે ? હુ ખીની હાય બોખ ક પીગલાવી નાખે છે તો

તારા શા ભાર ! ખુદા કરે ને તાર નેસ થાય તેજ પળે તે જગ્ય મકાનમા અની ધણા હુ ખમા કોઇ જુમ પાડતું હોય તેવી તીક્ષણ ચીચયારી સભળાઇ ઉપરા—સાપરી વે ચીસો પડા લાગી અને તે સાંભળતાજ તે ધાતકી હઠયાના રાખશનો ચેહરો એકદમજ શીકેરા મારી ગયો એકાએક ગુગળાતો અવાજ સભળાયો માર પરથી કોઇ ઉઘાડે પગે ધભર ધભર દોડતુ સભળાયુ અને બીજી પળે હીરજી શેઈના બણીયાણી ભયભીત ચેહરે દોડતા બાવી માળપરથીજ અની વણા હુ ખમા બોલવા લાગ્યા

‘ હીરા ! હીરા ! જલદી—ઝડપ—કર—ખુચો ! ખુચો સીક થઈ ગયો છે ડાકટર ઓ કોઇ ડાકટરને બેલાવોરે મારો દીકરો ! ઓ, મારો દીકરો —’

એકજ કુદકે હીરજી શેઈ બાબુમા મુકેલા ટેલીફોન તરફ ધસ્યા અને પુર જોરમા ઘેલાની પેટે નબર જોડવા માગણી કીધી કેમકે થુ થયુ હતું તે તેઓ સારી પેટે સમજી ગયા હતા તેમનો લાડકવાયો બેટો—એક પુરી તેમની જ દગીની રોશની—ધણો માદો હતો ને બચ્ચા પર બને ધણી ધણીયાણીનુ ધણજ હેત હતુ કરોશની દોલતના તે એકસો વારસ હતો તેઓ બનેની ખુશાલી મળહ ગોચા આખી દુનયા તે બુલકામા સમાવશી હતી. આખી દુનીયા સાથે ધાતકીપણે વરતનો તે દયાહીણ શબસ પોતાના એકપુરા ફરજંદને અજગ્ય પ્યારથી ચાહતો હતો. જ્યારથી તે બાળક માફુ પડ્યુ હતું ત્યારથી આવા આવા ઉપહ્યા ના હુમલાવો તેને થતા હતા ભક્ષા ભક્ષા ડાક- ટરોની સારવાર થઈ હતી પણ કાંઈ વધ્યુ હતુ નહીં આવા અચાનક હુમલાઓમાં એક

દમ ડાકટરી મદદ મેળવવાની ખાસ ચેતવણી આપવામાં આવી હતી.

એ કમળખતોનો નંબર જોતાં કેટલો બધો વીક્ષ્ય ! કોણ જાણે શું કરી મરે છે ? આહ ! લે જવાળા આવ્યો.

“હલો, જલદી કરો. એકદમ મુજકો નંબર ૧૨૮૭ દેદો. ઝડપ કરો જનનવરની પેઠે ખાલી બક્યા શું કરો છ ? હલો ! હલો ! ! નંબર ૧૨૮૭ કે ? હા હા મીઠા હીરજી હીરા-માણેકે કહ્યું. ડાકટર માયરને કહે કે એકદમ બ ગલે આવે, એકદમ સમજ્યો કે ? મારો દીકરો એકદમ બેદાલ થઇ ગયો છ શું ? શું ? ? ડાકટર માયર ગભીર કેસમાં બહાર ગયલા છે તે આવી શકશે નહીં ! મારા ખુદા ! હલો એક સેકન્ડ સભર કરો ! ગાઇડ કોણ જાણે ક્યા પડી છ ! જરા સભર કરો શું ક્યા હોય ડાકટરજી હવડા નહીં મલે ? હલો, નંબર ૧૨૮૭ ! કોણ ડાકટર દાદીના કે ? નહીજી, ડાકટર હવડાજ પેશન્ટને ત્યાં ગયા છ ! દોઝ એકદમ ને ડાકટરને કહે કે એક પલ્લખી ગુમાવ્યા વીના મોટરમાં મારે બ ગલે આવે

‘હીરા, હીરા ! ભુચા આગલ આવો રે !’ વળી પાછી ઉપરથા ગાફેલ જેવી બની ગયલી માતાએ બરાડ પાડી

ઝનુનમાં આવી જઇ હીરજી શેઠે ડાકટરને તેડવા માણસને દોડાવ્યો તેમનું આખું મોઢું પરસેરાથી ગરકાવ થઇ ગયું હતું

‘દોડતો જા, અને ડાકટરને ખબર કર, ખે મીનીટમાં જશે તો તને સો-બમે રૂપ્યા આપશ ડાકટરને કહેજે કે યાહોમ મોટરમાં આવે પોલીશની ફરકાર કરવી નહીં હું ‘બધુ’ ભોગવી લખશ

ડાકટર આવે છ કે હીરા ?

‘માયરને તો રોકાણુ છે, ગણ ડાકટર દાદી ના પેશન્ટને ત્યાં ગયલા છે તે માણસ દોડતુ ગયુ છે હવડા આવશે. તુ કાય હેબત ખાય છ જલુ

‘હુ શું કરું મારો દીકરો-ઓ મારો જન એનાં વગર હુ છું કરશ ? ઓ હું તો મારો જન પટકી નાખશ જો ’

અત્યાર સુધી મીસીસ કાળાપેસી ગુપત્યુપ પડી રહી સધળું જોયા કરતી પણ હવે તેણી એકદમ સાવધ થઇ ચાલાક બની માતાને પોતાના બચ્ચાના આ દુ ખમા કેવુ દુ ખ થાય છે તેના ખ્યાલે તેણીનો આગલો ગમ ભુલાવી નાખ્યો જે માણસે તેણીને હડધુત કરી તેણીનાં કુટુંબને બદનામ કરવા વિલંબ લગાડ્યો ન હતો તે માણસ પર પડતી આવી આક્રમક કુદરતી શીક્ષા ગણી ધણી ખુશ થતી હતી પણ તે દુ ખી માતા તરફ તેણીની દીક્ષમોજ ખેચાઇ તેણી પોતે એક માતા હતી અને તે બાલકને કેવુ દુ ખ થતુ હશે તેનો તેણીને ખ્યાલ આવ્યો

‘ભુચો ક્યા છે ?’ તેણીએ સવાલ કીધો

“તમે કોણુ છે ? હીરજી શેઠના ધણી-યાણીએ અજ્ઞયખીમાં પુઝ્યુ અને ફરી પાછી તે દુ ખી માતા દાદરપર ચઢવા—લાગી

‘બહેન મને પોતાને ‘પચા છે મારા લગન આગમજ હુ નગસ તરીકે કામ કરતી હતી ઝડપ કરો અને મને તમારા બચ્ચા આગળ જવા દો ’ અનહય દુ ખમાં વળી પાછી માર પરથી ચીસપર ચીસ પડવા લાગી અને પાછુ તે બાળક ગુગલાત્રા લાગ્યુ જરા પણ દીક્ષ કર્યા વીના મીસીસ કાળાપેસી બમે ફાડીયે માલપર ગમ અને જાણ હીરામાણેકે તેણીની

અધિકારમાં કાંઈ થતું હતું ખરૂં પણ શું થતું હતું તેની તેને ખબર ન હતી.

તે ફરી પાછો નીચે ઉતર્યો અને પાંજરામાં પુરેલા વાધની પેઠે આમથી તેમ ફરવા લાગ્યો. પા કલાક—અડધો કલાક પસાર થઈ ગયો પણ ડાકટરની કશી ધન નસલ જણાઈ જ નહીં ગયા તેટલા વખતમાં તે જોરેમંદ કમતાકાન બની ગયો અને તેને મનથી તેના બાલો વટીક સફેદ જેવા થઇ ગયા તેનું દુઃખ અસ્થય હતું એકાએક દુરથી ધસી આવતી મોટરના જીગળાનો અવાજ તેના કાન પર અડક્યો તેણે ત્રેવે છુટકારાનો દમ ખેંચ્યો મોટર એકાએક અટકી કે તેણે બહાર નીકળી દરવાજાને ખોલ્યો બીજી પળે જવાન ડાકટર દાદીના પોતાની ‘ હમરજનસી બેગ ’ સાથે કુદી પડ્યો, તેના ભખી ખાધેલા ચેહરા તરફ ડાકટરે આતુરતાથી જોયું

‘ શું છે ? ’ ડાકટરે સવાલ કીધો એક બોલખી બોલ્યા વીના ટસટસ થતા નળા સાથે તે દુખી બાપે દાદર તરફ આગળી કીધી

ડાકટર ચચાર ફાટ્યા કુદાવતો ઉપર ધસ્યો અને તે દરદમદ જીગરે રાહ જોતો બેઠો ! ખુદા ! ખુદા ! ! કેાઇ જીરાને એવો વખત બતાવે નહીં ! તે ગમખવાર બાપનું અસ્થય દુઃખ જોઇ શકાય તેવું હતું જ નહીં માળ પરથી કશો અવાજ આરતો ન હતો તેના ફેનાલા ડાકટરની ચેતવણી મુજબ શું ત્યારે આ છેલ્લા હુમલાથી તે બાળક ગુજર પામ્યું હતું ! મારા ખુદા, તે આ ગમખવાર બનાવનો ખ્યાલ જ કરી શક્યો નહીં ! ડાકટર માથર કાંઇ લેભાગ્યું હતો નહીં. તેણે ખુદશી ચેતવણી આપી હતી કે હવે પછીના હુમલામાં થોડી મીનીટની પણ ડાકટરની સારવારમાં દીલ થઇ તો તે

અચ્ચુ જરૂર મરી જશે

તેથી ઇતેમની અનહદ વધી ગઇ હતી, કેાઈ તરફથી ખોલાસો મલતો ન હતો તેન ગોચા ગુરાજ ભાંગી ગયા હતા એટલે તે ઉપર પણ જઇ શકતો ન હતો. એકાએક કોઇને દાદર પરથી ઉતરતાં સાંભળી તે લડકડે પગલે ત્યાં ધસ્યો.

‘ હીમત રાખો, હીરજી શેઠ ’ તે જવાન ડાકટરે દીવાસો દેતાં કહ્યું, એમ હીમત શું. છોડી દેવો છો ? તમારૂં અચ્ચુ ખુદાની કરમ. બક્ષેસથી સારી પેઠે છે મારો તો ફેરો ફેાકટજ ગયો છે, કેમકે હું ધણો મોડો આવ્યો છું પણ પેલાં બીજા બાઇ માળ પર કોણ છે ? એ બાઇએ તમારા અચ્ચાંની જીદગી બચાવી છે એમ કહેવામાં હું જગખી ખોટો નથી એક કાબેલ ડાકટરની પેઠે બાઇએ સારવાર કીધી છે હું તો ખચીતજ હેરત થઇ ગયો. પણ બાઇના જણાયા મુજબ એઓએ આગળ નરસ તરીકે કામ કીધું હતું અને તેવા આવા ધણાક કેસો તેણીના હાથ તળે આવી ગયા હતા. હું હીમતથી કહું છું કે હું આવો છું છતાં એટલી બધી ચાલાકીયાં કામ કરી શકતેજ નહીં ખુદાની શુકર કરો કે આ બાઇની તમોને વખતસર મદદ મલી છે. ખરેજ કેાઇ પરદુઃખ ભજન નાર છે. ચાલો શેઠ તમે હવે હુશીયારી પકડો. હવે ચીતા રાખવાની જરૂર નથી. તમો નારતો કીધો છે કે ? નહીં ! જાવ, જાવ, ભલા અને મળહથી નાસતો ખાઓ અને પછી ખુદાના શુકર કરો. ચાલો હું હવડાં તમારી આગળ આવું છું આવો આચીંતા ભયભીત બનાવોની ડાકટરે પોતાની લાહેરી ચલાવી પણ હીરજી શેઠે કશા પર ખ્યાન આપ્યું નહીં, કેમકે તેજ પળે જે ઓરતે

અધકારમા કાંઈ થતું હતું ખરૂં પણ શું બચ્યું જરૂર મરી જશે
થતું હતું તેની તેને ખબર ન હતી

તે ફરી પાછો નીચે ઉતર્યો અને પાંજરા
મા પુરેલા બાધની પેઠે આમથી તેમ ફરવા
લાગ્યો. પા કલાક—અડધો કલાક પસાર થઈ
ગયો પણ ડાકટરની કશી ધન નસલ જણાઈ
જ નહીં ગોળા તેટલા વખતમા તે જોરેમદ
કમતાકાત બની ગયો અને તેને મનથી તેના
બાલો વરીક સફેદ જોવા થઈ ગયા તેનું દુઃખ
અસહ્ય હતું એકાએક દુરથી ધસી આવતી
ગોટરના ભુગણનો અવાજ તેના કાન પર
અડડ્યો તેણે હવે છુટકાગતો દમ બેઠ્યા
મોટર એકાએક અટકી કે તેણે બદાર નીકળી
ફરવાજો ખોડ્યો બીજી પળે જવાન ડાકટર
દાર્દના પોતાની ‘ઇમરજન્સી બેગ’ સાથે ફૂટી
પડ્યો, તેના ભખી બાધેલા એકરા તરફ ડાક-
ટર આવુંતાથી જંતયુ

‘નુ છ !’ ડાકટરે સવાસ કાઢ્યા એક
બોલખી બોલ્યા વીના ટસટસ થતા નળા સાથ
ત દુખી બાપ દાદર તરફ આગળી કાઢી
ડાકટર ચગાર કાઢ્યા કુદાવતો ઉપર ધસ્યો
અન તે દરદમદ જીગરે રાહ જોતો બેઠો.
ખુદા ! ખુદા ! કાંઈ ખુશન એવો વખત મતાવે
નહીં ! તે ગમખવાર બાપનું અલ્હય દુઃખ
બદલ શકાય તેવું હતું જ નહીં માળ પગથી
કશો અરાજ આપતો ન હતો તેના ફેમાલી
ડાકટરની ચેતવણી મુજબ શુ ત્યારે આ છેલ્લા
હમલાથી તે બાળક ગુજર પામ્યું હતું
મારા ખુદા, તે આ ગમખવાર બનાવનો ખ્યાલ
જ કરી શક્યો નહીં ! ડાકટર માથે કાંઈ
લેભાય હતો નહીં તેણે ખુદાની ચેતવણી આપી
હતી કે હવે પછીના હમલામા થોડી મીનીટની
પણ ડાકટરની સારવારમા દીવ થઈ તો તે

તેથી ઇનેમરી અનહદ વધી ગઈ હતી,
કાંઈ તરફથી બેલાસો મજતો ન હતો તેના
ગોળા ગુરાજ સાગી ગયા હતા એટલે તે ઉપર
પણ જઈ શકતો ન હતો એકાએક કોઈને
દાદર પરથી ઉતરતા સાબળી ને લડડને પગલે
ત્યાં ધસ્યો

‘હીમત રાખો, હીજી ગેટ’ ને જવાન
ડાકટરે દીનારો દેતા કંદયુ, એમ હીમત શુ
છોડી દેવો છો ? તમારું બચ્યું ખુદાની કૃમ
બહેમથી સર્ગ પેઠે છે મરે તો ફેગે ફોડટગ
ગયો છે, કેમકે હું થાગે મોટો આવ્યો છું
પણ પેલા બીજન બાઈ માળ પર ડાણુ જે
એ બાઈએ તમાગ મર્યાા બીજી બચતી
છે એમ કહેવામા હું જાગતી ખોટો નથી
એક કાળેન ડાકટરની પેઠે બાઈએ સારવાર
કાઢી ૬ હું તો ખચીતજ દરત થઈ ગયો
પણ બાઈના જણાયા મુજબ બેગેનાં બાગળ
નસ તરીકે કમ કાંધુ હતું અને તેના
આરા ચણાક કેસો તેનીના ડાય તળે આવી
ગયા હતા હું હીમતથી ડડુંછ કે હું આવો
છું હતા એટલી બધી ચાવાકીયો કાન કરી
શકેજ નહીં ખુદાની શુકર કરો કે આ બાઈ-
ની તળોને ખખસર મદદ મથી છે ખરેજ
કાંઈ પડકુખ ભજન નાં છે ચાલો શેક તમે
હવે હુશીયારી પકડો હવે ચીતા રાખસાા
જરૂર નથી તમે નારતો કીધો છે કે ? નહીં !
બાવ, બાવ, ભજા અને મગલધથી નાસતો
બાઈઓ અને પછી ખુદાના શુકર કરો ચાલો
હું હવડા તમારી આગળ આવું છું આવો
બોચીતા ભયભીત બનાવોની ડાકટરે પોતાની
લાહેરી ચઢાવી પણ હીરજી શેરે કશા પર
ધ્યાન આપ્યું નહીં, કેમકે તેજ પળે જો ઓરવ

તેના એકપુરા ચેરાગની જીદગી બચાવી હતી પોતાના અસીહય દુ ખમા તેનાપર ઝુનાખ માપોનાં વરસાદ વરસાવ્યો હતો તે નીચેઉતરી આવતી હતી તેણીના પગો ઘેરીયા રમતા હતા અને હવે પોતાની લયબીન દાલતના ખયાલે તેણીની રાત્રી નાકાત જતી રહી હતી જેમતેમ લઈને પગલે તેણી દાદરપરથી હેઠળ ઉતરી બાબુમાની એક ખુરશી પર— પછાપ પડી

‘ હયાજ એસો, બેહેન, તેણે ઝડ થી કહ્યું, અને જ્યા શુધી હુ પાછા ફર નહીં ત્યા શુધી હયાથી ખમતા ના તેજુ એકફમ પોતાની ઝડપી મોટર બોનાની મગાવી અન માટર આવતાજ પોતાની બુખ કે તરસના તીચાર કર્યા વીના તે ઝડપથી ત્યાથી નીકળી ગયો

દુ ખી તત્કાન્ત આગળથી મીસીસ કાલ પેસી નારતા પર બેઠી ખરી પણ એક છુકળી ખાધ સકા નહીં જાયા તે ખારાક તેણીને ગુગળાવી મારતો હતો બે એક મીનીટ સુધી રહેજ સાજ ચુથી ચબડી તેણી ઉઠી ગઇ અને તે બે દુ મી સ્ત્રો તે અચ્ચાના ઓનામા જઈ એક બીગને ખરા જગરથી રાગી ને બેઠી, મીસીસ કાળાપેસીની કમનસીબ હાલત મી જલુને ઘણજ લાગ્યુ એક બીગને દીલાસો દેતા ને બે ત્યા બેઠા હતા અને તે અચ્ચુ શાન ખુશ નીદમા પડ્યુ હતુ તેનો હુમલો વખતસર રફ થયો હતો

‘ મીસીસ કાળા પેસી કયા છે ? હીરજ શેઠે પાછા ફરતા સવાલ કાધો અને તેણીને જાતાજ તે આગળ ગયો ’

‘ બેહેન, એકદમ ઉતાવલે તમારા ઘણી આગળ જાવ મારી મોટરમા જાવ કાંઈ નહીં હુ જ તમારી સાથે આવ છુ. ’ તેને કહો કે

ઉદેપુરવાળા શેરો એકદમ તમે સમજ્યા કેની ખુદાને ખાતર એક કલાકની પણ ઢીલ કરવા દેશો નહીં અગધાર વાગતા આગમજ ન્ને એઓ પોતાના શેરો વેચી નાખશે તો મોહ માગી કીમતે ખરીદનારા તેમને મળી આવશે ચાલો મહેન ચાલો એકફમ ’

પોતાના નાસ્તાની દરકાર કર્યા વીના તે શ્રીમત શેઠો તે આતુર અખાને પોતાની મોટરમા બેસાડી ઝડપથી લઇ ગયો બેને જણા પોતપોતાના તીચારમા મશગુલ હતા પોતાની આ ફેરાફારીથી શુ ખોટ જશે તેની ગણતરી તે કુનેહયાજ શેઠો કરતો હતો એક મોટી જેવી દોલત તેણે ગુમાવી હતી, એ તો બેશક નીરવીવાદ હતુ પણ તેની તેને ચીતા કાગતી ન હતી કેમકે તે સ્ત્રીએ તેના એક પુગ વારેસને બચાવ્યો હતો અને તેને મનથી તે બહુજ હતુ

હવે વધુની કામ જરૂર છે બસ ?

(સમાપ્ત.)

ઢોંગ-સોંગ ચોપાન્યુ.

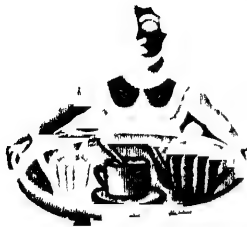
ઢોંગ-સોંગ ચોપાન્યુ મુખ્યમા સઉથી સગ્તુ ને સાર છે એમ જ્યારે લોકોની ખાત્રી થઈ ત્યારે તેઓ ધરાક થવાને વિલ બ લગાડતા નથી તમેખી ધરાક થાઓની ? એક કારડ લખો કે તમુને પોછનો સીપાઈ ઢોંગ-સોંગ ચોપાન્યુ હાથોહાથ આપી જશે ને એક રૂપો ચઉદ આના લેતો જશે

લખો—મેનેજર ઢોંગ-સોંગ

ચાટરોડ--મુખર્ધ.

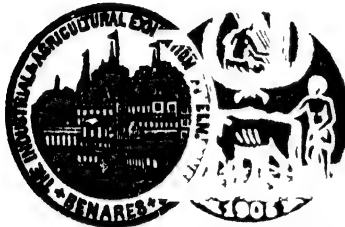
પ્રજ્ઞા પસંદગી પામેલી બેહેરામ બ્રધર્સની

મોખા તથા ફ્રેન્ચ કોરી,

સ્વચ્છ મોખા કોરી જે વખતે મંત્રિ તે વખતે માહકની
સમિ દળી આપવામાં આવે છે જેથી બેળસેળથી
નીરાળી મલવાની ખાતરી મલવે છાતીનાં દરદીઓને
વગર ધારતીએ વ્યાપી શકાશે પુસ્તીકારક મોખા કોરી
છેલ્લામાં છેલ્લી શોષ પ્રમાણે લુગ્નય છે ને દરરોજ
તાજ દળાય છે

મોખા કોરી રતલી ત્રીનનો રૂ. ૧) ફ્રેન્ચ કોરી રૂ. ૦.૧
હુમોઅ મોખાકોટ્ટી, કરીપાઉડર. સોસ, ચટની માટે એકઠી-
બીરાનોમાં મુકપણા માટે ચાંદો મેલવ્યા છે.

બનારસ ૧૯૦૫ - ૬

કલકત્તા ૧૯૦૬ - ૭

નાગપુર ૧૯૦૮

હોટલો તથા કલબોમાં વખણાયલા

બેહેરામ—બ્રધર્સના બનાવેલા સોસ.

પ્રખ્યાત ઉસતાસરયર સોસ, મે મો સોસ, તામોતા સોસ;
હમારી બનાવતનો સોસ જે દરેક ખાણા સાથે ખાવાથી ગમે
એવું બેસવાદુ ખાણુ સવાદાર થાય છે, ખાંધલુ હજમ થાય છે
મરચી, ગોસ સુપ કતલેસ, ચાપ, દરેકમા બે ચમચા નાખવાથી
ખાણુ સ્વાદીરન બને છે બાતલીના રૂ. ૦) ગા, ગા, ગા

ખાણાનો સણુગાર મું છે? મસાલો.

મસાલો નાખવાથી ખાણુ લેહેજતદાર થવે ખાનાર તથા
ખવડાવનારને ખુશ કરે છે તે શુ છે? બેહેરામ—બ્રધર્સને
ત્યા મધરાસી નુસખા ઉપરથી બનાવેલો કરી પાઉદર છે
ગેરનો રૂ. ૦.૧, બાતલીનો રૂ. ૦.૧ સુરતી માખણુ રચ્ચ માખણુ
દરરોજ તાજુ મલે છે

બેહેરામ બ્રધર્સ. ટે. ધોબીતલાવ મુંબઈ

સીગનલ વૉચ કમ્પની.

નાં ૧૮—૧૯ કોટ મુખ્ય.

આ પ્રખ્યાત ધડીઆલો હીફુસ્તાનની રેલવેઓના કામદારોમાં જાણીતા છે વીસ વર્ષથી નવાં જેવાજ, લાંબે વખતે થોડીક સેકન્ડો હેરફેર, કારણ કે પેન્સેટીંગ બેલન્સ હોવાથી હવાના ફેરફાર સામે રક્ષણ કરે છે કારખાનાવાળાઓ જામીનગીરી આપે છે કામદારોમાં તેમજ સ્કુલના છોકરાઓને તદ્દન જરૂરનાં છે.

૩૦૦૦ ફક્ત લેડીઝ ધડીઆળો એક જથ્થો રૂંચ એકની મારફતે થોડાં થોડાં આવતા જાય છે કે જે ધડીઆલો ઉત્તમ બનાવટના ખુબસુરત દબાવનાં ખુલ્લી દાખલના ખરો વખત બતાવવા ચોકસ છે કે જે લોકોમાં જાણીતા થાય અને તેની કદર પીછાણે એવી મતલબથી ટુક નફે વેચી એ છે ફરેક જાતના ધડીઆલો મોટા જથ્થામાં રાખનાર

ઈબ્રાહીમ મુદલાં અમદુલ હુસેન.

ભોડી બજાર મુંબઈ.

ત્રીજેરીની કરામત અને મજબુતી.

અમારી ત્રીજેરીમાં ખરી ચાવી ચોરાયા છતા તેજ ચાવી પાછી મળે છે. એવી કરામત છે જે દેશી અથવા વિદાયતી બીજ કોઈમાં પણ આવતી નથી. ખરી ચાવી પાછી મળવાથી પહેલા જેણે ચાવી ચોરી હોય તેજ ઉઠાડી શકે નહીં, અથવા કોઈ વખત ચાવી ભુલી ગયા હોય અને ત્રીજેરી પાસે પડી હોય તોપણ ચોરીની ધાસ્તી રહે નહિ અથવા તેજ ચાવી પકડાએથી પાછી મળવાથી ધણીને ચેતવણી મળે અથવા ખચર પડે ઉપરની ખરી ચાવી શિવાય બીજ કોઈપણ ભગતી ચાવી ત્રીજેરીમાં નાખતા પકડાય છે

બીજ ત્રીજેરીવાળાઓ ખાસ એક ચાવી બનાવી તૈયાર રાખે છે ને ધરાકને તે ચાવી ત્રીજેરીમાં ફસાવીને બતાવે છે એવી રીતે અમારે ત્યા નથી. અમારે ત્યા બધું કામ લીવરની નદર કરવામાં આવે છે માટે કોઈની ચાવી લીવરને ટચ કરે કે તુરત પકડાઈને ધણીને પાછી મળે છે ઉપરાંત કળ અખડ હોય છે કે જેની બરાબર મજબુત કળ બીજ કોઈ નથી. અન્ય કોઈપણ અમારી અખડ કળ જેવી મજબુત પોતાની કળ સાબીત કરી આપશે તેને રૂ. ૧૦૦૦ તુ ધનામ આપવામાં આવશે.

ત્રીજેરીના ડબ્બાનું કામ, પીઠનું કામ, દરવાજાનું કામ અને અદરના

ખોખાનું કામ નજરે જોવાથી માલમ પડી શકશે.

લાલા કન્હીયાલાલ એન્ડ સન્સ.

ફકાન બગી બજાર પારસી ગલીના નાકે, મુંબઈ.

કારખાનું:—લાયબખા પુલની નીચે, મુંબઈ.

બી. અરદેશરની કુંપની.

એડીસન ફોનોગ્રાફ
એજનસી.

કાલ્યાણેશ્વરીરોડ, મુંબઈ.

પ્રખ્યાત નાટકકારોનાં ગાયણોનાં
રેકૉર્ડ અને તેનાં મશીનો, પ્લેટો
અને ફોનોગ્રાફ તથા સીનેમેટોગ્રાફને
લગતાં કાંઈપણ અંદરનાં મશીનો
હમારે ત્યાં સ્ટોકમાં તૈયાર રહે છે.

હીંદની હવાને બરનાં વિલાયતી તથા ગામડી હારમોન્યમો બે કોઈ
પણ કરતાં મજબુત અને ગેરંટી સાથનાં મલતાં હોય તો તેના વેચનારાઓ-

બી. અરદેશરની કુંપની છે.

એડીસનના ફોનોગ્રાફ માટે બી. અરદેશરની દુકાન જગ બહાર
છે તેટલીજ બલકે તેથી વધુ હમારાં મધુર શુરનાં હારમોન્યમો હીંદની
હવાને શુદ્ધ થાય તેવાં મજબુત બનાવેલાં છે આ હારમોન્યમો ધુક
મારે ને ઉડી જાય એવાં બજાર હલકાં નથી પણ મધુર શુર શાથે
એની બનાવત એટલી બધી મજબુત છે કે એના મધુર શુરોને
બાહરની જરાબી હવા લાગતી નથી અને તેથીજ હમારાં હારમો
ન્યમો કદીબી બગડતાં નથી. એમ ખાત્રી લખીને આપ્યે છીએ.

ભણા! અમારી ચાહનો ટેન્ટ તમોએ કરી જોયો છે!
 નહીં કર્યો હોય તો ઢીલ શામાટે થવી જોઈએ.
 હારંજીભીંગની ચાહની નવા માણની પેટીઓના કદરદાન ધરાકો
 માટે (કનશાહનમે'ટ) દર અઠવાડીએ ચાલુજ છે.

જરા સમજો તો ખરાં! ભણી-ભણી ચાહને વીસરાવે એવી ચાહે
 અમારા શિવાય ગ્રાંટરોડપર મલવી તમુને જરૂર મુશકેલ પડશે.
 આ પ્રખ્યાત દુકાન ભણીતી છે અને સારા માણને માટે તે
 વીખ્યાતી પામેલી છે.

દેશાવરો ખાતે વી. પી. થી મોકલવામાં આવે છે.

પટેલ બ્રદર્શ.

ચાહ, કોફી, મરચડ.

૬, મુસબીલડીંગ્સ ગ્રાંટરોડ મુખ્ય.

જાણીતા ઝવેરીઓ.

પી. દુબાશની કુંપની.

સર અવસરે તમારાં બહાણાંઓને સોના રૂપાંની બેટ આપવા માટે તરેહવાર ભાતના ડીઝાઇનો સ્ટોકમાં તૈયાર રહે છે તેમજ ગામઠી સોનાનાં દાગીનાઓ ઘોરડર આપવાથી બનાવી આપ્યે છીએ.

નં. ૫૬ મેડો સીટ કોટ-મુબઇ

ડાક્ટર વામન ગોપાલનું

જગ પ્રસિદ્ધ—આયો ડાઇઝડ.

સારસા પરીક્ષા.

અગરેલુ લોહી સુધારવા એના જેવી બીજી દવા કોઇ નથી ચોખ્ખી વનસપતીમાંથી એ બનાવવામાં આવે છે

દરેક શીઝનમાં વાપડવામાં કશી હરકત નથી આ સારસાપરીલાથી ગરબીના દરદો-લકવો-સધીવા-અપ-ઉધરસ-પુજશી-દરાજ અલતરા-ફોફલા-ચામડી ઉપરપડના કાળા ડાઘો-ઝાડાનો કબજાઆત વિગેરે દરેક દરદો પર આ દવાના જેવી બીજી એકબી દવા નથી.

બાટલીની કીમત રૂ. ૧૧ અને ખરચ જીરો.

લખો ડૉ. ગણિતરામ કેશવ.

દંકોરડવાર—મુબઇ

મહોપ્પત—

એક મીઠી દીવાન્યત !

કુંકી વાર્તા.

(સખનાર—મશરેક.)

પ્રકરણ ૧ હું.

બાપ—બેટી.

“ મહોપ્પતની જીજ્ઞાસા એક એવી સખત ને નેરવર સાકલ છે તેનો નાશ કરવાની હીમ્મત કરવી, એખી એક નાદાની છે.” તે મધુર લ ખોમાથી શીખામણનો વાક્ય ખદાર પડ્યો.

“છોકરી, હું તારો પીદર છેવું, ને મે તારા કરતા કુન્યા વધારે નેયલી છે—તો વાદરાખ કે નાદાન, કમચકલ, એખ્યાન, એખ્યાલ, જીવાન વીખરાયલા આદમીઓના દીમાગે કમમા થીજ એવો ખ્યાલ નીકલી શકે છે” તે પીદરે સખત થઇને કહ્યું.

“ ખાવાજી ખાવાજી, તમારો જમાનો જુદો હતો આએ જમાનો જુદોજ છે “તેના દગ કંઈ એવજ હતા એના દગ કંઈ એવ છે ” તે છોકરી બોલી “આહા ! મહોપ્પત ! મહોપ્પત ! એક મધુર મીઠાસ છે ”

“ સમજી લે છોકરી, કે હું આએ છેલ્લીજ વખત તુને કહું છ કે તુને એ જીગરી ઠોકરા સાથે હું કનીમી કાંઠ કાલેખી કાંઠ જમાનેખી પરજીવીશ નહીં”

“ હા તમેખી સમજી લેઓ એ પીદર, કે આએ જમીલા પોતાના વ્હાલા અવુદલા શી વાય કદીખી કાંઠ કાલેખી કાંઠ જમાનેખી કાંઠ ખીમ સાથે પરજીવી નહી !

“ છોકરી, છોકરી, તું જાણેછ કે અવુદલા જીગરી છે. તે આપે ગરજના કીધી.

“ જીગરી છે તો હું તેને સુધારી શકસ ”

“ કદીખી તે સાંભળ્યું છે કે, એક વાસ મારતી ગટર સુધરી શકેછ ?

“ હા ” જમીલા હીમતથી બોલી “ગટરમા સારાં પાણીનો ઘોષ ઓડો, ને પછી જીઓ કે તે સાફ થઇછ કે નહી ?”

“ ફકત થોડોજ વખત મગર ગદલું પાણી પાછું પડતાંજ ગલીઓ પવદા થશે.

“ હું સફા પાણી, હમેશ તેની બોરકુમા રહીશ તો ગલીઓ કદીખી નહી થશે ”

“ છોકરી, તું નાકાન છે તું માથુ ફેરીને મરી જશે તોખી હું અવુદલા સાથે તહારી શાદી કરનાર નથી હવે બોલ તું શું કરશે !”

“હું શું કરસ !” તેણે નેન ચડાવીને આપ સામે જોતાં પોકાર કીધો “ હું અવુદલાને સમજવશ, પટાવશ, જીગર રમવાથી તેને ખાજ લાવશ તેને જીગર નહી રમવા કહેવશ, મ્હારામાં જેટલી સમજ શકતી હશે તે બધે બધાના ઉપોગ કરી દેવશ. ને આપ દે મ્હારા વ્હાલાને સુધારીને તેને ખાતી સુખી કરી હુખી સુખી થવશ ”

“ છોકરી, તું આજે નાફરમાન થઇછ, તે ઉપરાંત નમકહરામખી થઇછ, ” તે આપે ગુસ્સાના જુરસાથી કહ્યું “ વીસ વરસ જેટલા

તુ ને મોટી કરવામાં મ્હારા ધરતું જેટલું નમક વપરાયું છે તે તમામને તું મેશરમ થઇ જાય છે—કુધ તે ત્હારી માદરની છાતીમાંથી પીધું છે તે કુધનેથી તું નમકહરામ નીવડી જાય—ઓ મેશરમ મમાનાની ઓ મેશરમ જીવતી જમતી તસવીર! તું ત્હારા આપઘાતી ઉપરવારી થઇ ને નીમકહરામ થાય છે? ઓ છોકરી, છોકરી, જરાતો ધીઆન રાખ, જરાતો શરમ પકડ, જરા તો કયા રાખ—ઓ નમકહરામ, તુ મ્હારે ત્યાં જનમી જ નહીં હતો તો બહેતર થને”

તે ચાલી ગયો અને તેની બેટી વીચારનાં ઉડા વમાસણમાં પડી!

અકરણુ ૨ જી.

‘નમક હરામ,’

જમીલાનું દીમામ ફરવા લાગ્યું, જે બતી તેની આંખ સામે મુકેલી હતી તે જાણે ગોલ ગોલ ફરતી તેને લાગી—એક પલ તે બીલકુલ જ ગાંફેલ બની ગઇ, મખાદા એટલી બધી ગાંફેલ કે તે પોતે કયા હતી, શું કરતી હતી ને શું નહીં તેનાથી ખ્યાલ થયો નહીં, એમ કહોની કે ગોયા તે પોતે પોતાને જ ભુલી ગઇ હતી, હોશ ફરામોસ થઇ ગઇ હતી!

થોડાક પલ એમ ગાંફેલ તે ઉભી રહી, પછી વીજલીનો ઝટકા જેમ વીચાર કરે તેવી અસરથી જાણી ચોકી, તેના આખા તગવતમાંથી ધુજરાનું એક લખલખું પસાર થયું, અને એક આઢે નાખીને તે બોલી “નમકહરામી”

“હું નમકહરામ?” પાછો તેણે તે સવાલ પોતાને પુછ્યો અને નમકહરામ શબ્દની મતલબ પર ઉડાણથી ફરી એકવાર ગઉર કરી જઇને બોલી “અફસોસ ગઇ કાલ સુધી એજ પાવાજી કહેતા હતા કે હું તેવાજની

સઉથી વફાદાર, મીલનસારમાં મીલનસાર, માખાપનો પડતો બોલ ઉચકી લેનારી સઉથી કહ્યાજરી છોકરી હતી અને આજે?—ઓ પાકા—ખુદા! આજે તેજ તેજ આપ મ્હને નમકહરામનો એલકાળ આપે છે? ઓ પાક ખુદા! બચાવ એ ઇલજમથી!”

જમીલા બીજાનામાં ગઇ ત્યાંથી તેના તેજ વીચારથી દગમગતી રહી આખરે તેણે લાંબો ખ્યાલ કરી એક નીસાસો નાંખ્યો અને પછી મક્કમ ઠેડાવથી બોલી “નમક હરામ તો નથી જ હું મ્હારા નાપને મ્હારા પાક ખુદાથી બીજે નબર બચુ છ એટલે પાક ખુદા સાહેબ છે કે હું ન મ્હારા આપનાં નમકની નમકહરામ છેઉ, યા શીરે માદરથી હરામ છેઉ—મગર ઓ મહોબત! હું તેને તો છોડી શકનાર નથી જ”

અને તે સુતી

અકરણુ ૩ જી.

“ઓ, અબ્બદુલ્લા!”

જમીલા! નાનપણથી જ પોતાના ગરીબ મીત્રાઇ અબ્બદુલાને ખરા જીગરથી ચાહત શીખી હતી જમ્મદુલ્લાના માખાપ તે નાનો હતો ત્યારથી જ મરજ પામયા હતા અને તે પોતાના કાકાને ત્યાં ઉધરી તે મોટો થયો હતો—જમીલાના પીદરે તેને શીખવીને હુશ ચાર બનાવ્વેા હતો અને મોટો થતાજ તેને સારી નોકરી પર લગાડ્યો હતો

પેહલા તો જમીલાના પીદર પોતાના એ ભાઇના બચ્ચાને પોતાની છોકરી આપવા માગતા હતા—મગર અબ્બદુલાએ છેલ્લે છેલ્લે જ્યારે જુગાર—મવા માડ્યો ત્યારે જમીલા ના પીદર સહેજ બીચકયા, અને જ્યારે તેના જુગારે તેને કરજદારીમાં હોમાવયો ત્યારે તે વણુનો વીચાર ફરી ગયો

ધણી વખત સમગ્રના છતાંબી અમદુલ્લા કરજ કરીનેબી જુગાર રમવા લાગયો ત્યારે જમીલાના પીદરે પોતાની બેટી એક જુગારીને હાથ આપવાનો વીચાર પાછો ફેરવ્યો, અને ગદ્દ કાલે જ્યારે એક મોટા માંગનાર ધર બેઠકાં તકાજો કરતો આવ્યો ત્યારે આછનો ખાર બાહ્યર નીકલતાંજ આપણી સરઆતમાં ટપપાટપી તે બાપ-બેટી વચ્ચે થઈ

જમીલાનો બાપ આજે વધારે સખત થયો.

તેણે તુરતજ અમદુલ્લાને બોલાવીને ધરની બહાર કહાડ્યો અને હવે ફરીથી ધરમાં નહીં આવવાનો અને તેની બેટી સાથે દોસ્તી યા પત્ર નો વહેવારથી નહીં રાખવાને સખત હુકમ આપ્યો.

અમદુલ્લા!

તે ગુમરાહ જુગારી બારી દીલે પોતાના કાકાનું ઘર છોડી ગયો, અને જતી વખતે તેના લખપર “જમીલા” નું નામ ઉચ્ચારતો ગયો

અમદુલાના ચાલી જવા પછી તો ઉલટી જમીલા દીવાની જેવી બની ગઈ અને ઉઠતાં ને બેસતા, ચાલતાં ને હાલતા તે સખસ “ઓ અમદુલ્લા! તું કાલે છે?” નોજ વાક્ય પોતાના લખોમાથી કહાડતી હતી! તેનો વહાલો અમદુલ્લા ખુદાએ પાક કરેને સલામ ત રહે ને તે જ્યાંથી હોય ત્યાંથી સલામત આવી પાટો તેને મહે એમ રાતદીન તે દુઆ ગુઝારતી હતી.

“જમીલા, હવે તું આવું ઘેલું ગાડું બકવાનું મુકી દે. ધડી ધડી “અમદુલ્લા-અમદુલ્લા” કરયા કરેય તે ઘેલી થઈ જશે” જમીલાની નાની બેને જમીલાને એક દહાડે

સીવતા સીવતાબી “અમદુલ્લા અમદુલ્લા” બોલની સાંભલીને કહ્યું.

‘મકાના, ખુદાએ પાકને ખાતર તું મહો ના સતાવ હું ઘેલી થઈ જવસ તો તહમે મહોને પાગલખાનામાં લઈ જાજો અને જોઓ તો તેને મહારી પાસે લઈ આવજો-હું મહારા ઘેલા અવતારમાંથી તેનો ચેહરો જોવસ તો ખુશી ને સુખી થવસ.’

અને એટલું બોલતાંજ તે ખુબસુરત છોકરીના ગાલપરથી આંસુની ધાર વેહવા માંડી.

વખત વહેતો ગયો, અને અમદુલ્લા વગર તે છોકરી દહાડે દહાડે વધારે ને વધારેજ ચકરમપણું બતાવતી ગઈ

તેનો સખત બાપથી હવે રોજના તેના ચકરમપણામાથી આજેઝ થઈ ગયો હતો અ ને પીગલી ગયો હતો તેની બેટીના એવા હાલ થશે એવો જો તેને અગાઉ જરા જેટલોખી ખયાલ આવ્યો હતો તો તેવણું ધારયું કે તે આ બે વહાલાઓને કાઢખી જોખને એકમેકથી છુટા કાઢાજ નહીં હોતે.

મગર પાછલો વખત કોણ જાણી સંકયુ છે?

અકરેણુ ય થુ.

મુરાદ હાસલ.

અમદુલ્લાના ગમમાં જમીલા દીન બ દીન નખાલી ને લેવાતીજ ચાલી, અને તેની શીકરમા ને શીકરમાં એક વરખથી પસાર થઈ ગયું

ચકરમ જમીલાને હકીમની સલાહથી દરીઆવની ચોખી તાજી હવા આપવા માટે તેનો પીદર મહીનામાં આઠથી દશ વખત મઝવામાં ફેરવવા લઈ જતો—મગર વ્યરથ.

એક દીવસ રાખેતા મુજબ જમીલાને લ ધને તેનો પીદર દરીઆવમાં ફેરવા ગયો હતો.

જવારે લાગર કરીને ઉભેલી એક રટીમરના ડંકપર ભેંધેને જમીલાએ એક ચીસ પાડી.

“ઓ મહારો અખદુલા” અને તે ડંક પરના ના યુરોપીયન જેવા દેખતા ભુવા-ચાની તરફ આંખલા કરીને તે એકઘીતે ચક્રમપચ્ચાથી ભેવા લાગી. “આવાજ તે મહારોજ અખદુલા છે-એઓ કેવો મહારો રૂપાલો આરાક ઇંગલીશ દરેકમાં એક યુરોપીયન જેવેજ લાગેજ.”

તે બાપે તે તરફ ભેંધેને અફસોસ કાઢી. “દીકરી જમીલા, તે આપણો અખદુલા નથી, કાંચ વું ઘેઘામાંડાં કાઢારેજ?”

“નહાં નહાં, એ મહારો અખદુલાજ છે-એની આગલ મૂને લાઇ જાઓ-અરે એને કોઇ મહારી બાગલ લાઇ આવો-ઓ, અખદુલા, અખદુલા” અને તે ઉડીને મજવામાં ઉભી થઇ.

“વું એસ દીકરી” જમીલાના પીદરે તેને બેસાડી દેતાં કહ્યું “એ જરાતરા આપણા અખદુલાને મલતો આવેજ-પણ અખદુલા નથીજ ચાલ જોઇએ તો આપણે મજવો આગલ ભેવાડીએ.”

પણ તેટલા તે ભુવાન શખ્સ ડંકપરથી વાંકો વધીને કઇ કામ કરવા જતા સમતો લપણ ગિલ્લી ઈઈ દરીઆવમા તુટી પડ્યો-

પાણીમાં તરવાને તરફડીયા મારવા લાગ્યો તે જમીલાએ તેને જોઇને એક બીજી લાખી ચીસ પાડી “ઓ મહારોજ અખદુલા છે, કાલ એને બચાવો! ખાદાએ પાકન વારને એને બચાવો! કોણ એને જીવ બચાવશે-તેના બદલામાં હું મહારો જીવ ઇનામમાં આપસ.”

મજવો તે તરફ આગલ અને આગલ ધસ્તો હતો નજનીક પહોંચતાજ જમીલા ઉડી ઉભી થઇ, અને તેનો બાપ તેને પકડી લે તે અગાઉ તો તે છોકરી પાણીમાં એક ડુફો મારીને પડી.

તેજ વખતે પેલો જવાન બીજી ચરતરે પાણીની સપાટી ઉપર આવ્યો. જેનો હાથ જમીલાએ પકડ્યો-મગર બીજીજ પહે, તે અને જમીલા બેઉ પાણીમાં રહ્યાં.

રટીમરપર હોહાકાર મચી રહ્યો, ઘુરતજ એક યુરોપીયન પાણીમાં કૂદી પડ્યો અને તેણે તે બેઉ જણને એવી કહાડમાં જો તેજ ધડીએ મજવાવાલાની મદદ નહોં મલી હતો તો જમીલાને પેલો ભુવા-ચો કુચી મરણ પામયા હતો.

મગર બચાવનાર તે પરવરદેગારે પાક છે-બીજીજ પહે તે ત્રણ જણાને તે મજવામાં સહીસલામત ઉચકી લેવામાં આવ્યા.

રટીમરના કેપટનની તે બહાદુરી હતી જેણે જમીલાને અને પેલા શખ્સને બચાવી લીધા હતા.

* * * *

જમીલાનો ધખારો ખરો પડ્યો.

દરીઆવમા અકસમાતથી પડનાર ઇંગલીશ ટ્રેસમાનો તે જવાન શખ્સ બાગ કોઇ નહોં પણ અખદુલા હતો. તેણે પોતાના કાકાનું ઘર છોડ્યા પછી રટીમરપર માલમની નોકરી પકડી હતી અને રફને રફતે કેપટનનો ઘણો માનીતા થયો હતો હાલ તેની પાસે નાની એક રકમળી થઇ હતી.

જમીલા અને અખદુલાના સારા થવા પછી જમીલાના પીદરે અખદુલાની ખાકી કઇળી રહેલી કરજદારી હતી તે શીટાડી દીધી, અખદુલા સકરના હાદેસા ને જમીલાની ભુદાઇમાં ભુગારને ભુલી જઇ હવે સુધરી ગયેલો સાફ માતમ પડ્યો.

થોડા વખત પછી જમીલા અને અખદુલા ની શીહાદી લામધુમથો કરવામાં આવી ને અખદુલાને મેલવવાથી જમીલાના તમામ ચક્રમ ધખારાઓ નાબુદ થતા ગયા. (સમાપ્ત)

શ્રીકૃ.

જ્યારેબી તમને—

તમાગં ઘરો માટે-બાલકો માટે અથવા તેની
અંદરના-કેણે પણ જાણે. માટે સજીવનાર કરવાની તેને
ભયકાળે બનાવવાની તમને જરૂર પડે ત્યારે—

બોમ્બે ટાઇલ માર્ટની

ફુકાન :

જે મુખર્જી બેકની સામે આવેલી છે ત્યાં -
બાતની રંગબેરંગી મલ્લસે ગરીબ તેમજ ભવિષ્ય માટે
ની એક સરખા ભાવે ઘણી ગંભીર યેચવામાં આવે છે.

મારસેલ્સની રંગબેરંગી ડાકોને ના તવા સ્ટીલની
શીર્ષાગના એ-કે-ડી કા નેના નાનાએ તમને
દુધમની મુકવાળી ભરો નહીં.

ફક્ત એકજ તમામ હમને માલે આ.

બોમ્બે ટાઇલ માર્ટના મલેક

ગુલામશર્કી ગુલામટુબેન.

અથવા

જે જે સ્ટ્રાટ—મુખર્જી.

માર્ટના મલેક માલે

